

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
HALKLA İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
HALKLA İLİŞKİLER BİLİM DALI

BİR SOSYAL BÜTÜNLEŞME ARACI OLARAK AHİLİK

DOKTORA TEZİ

ABDÜLHAKİM BAHADIR DARI

İSTANBUL, 2017

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

HALKLA İLİŞKİLER ANABİLİM DALI

HALKLA İLİŞKİLER BİLİM DALI

BİR SOSYAL BÜTÜNLEŞME ARACI OLARAK AHİLİK

DOKTORA TEZİ

ABDÜLHAKİM BAHADIR DARI

Tez Danışmanı: Doç. Dr. EMEL POYRAZ

İSTANBUL, 2017

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

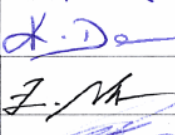
TEZ ONAY BELGESİ

HALKLA İLİŞKİLER Anabilim Dalı HALKLA İLİŞKİLER Bilim Dalı DOKTORA öğrencisi Abdülhakim Bahadır Darı'nın BİR SOSYAL BÜTÜNLEŞME ARACI OLARAK AHİLİK adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 19.10.2017 tarih ve 2017-30/27 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / ~~oy çokluğu~~ ile Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi 02 / 11 / 2017

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

1.	Tez Danışmanı	Doç. Dr. EMEL POYRAZ	
2.	Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. AYŞE GÜL SONCU	
3.	Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. KURTULUŞ DEMİRKOL	
4.	Jüri Üyesi	Prof. Dr. ZEKİ ARSLANTÜRK	
5.	Jüri Üyesi	Yrd. Doç. Dr. MELİH ÇOBAN	

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı	: Abdülhakim Bahadır Darı
Anabilim Dalı	: Halkla İlişkiler ve Tanıtım
Programı	: Halkla İlişkiler
Tez Danışmanı	: Doç. Dr. Emel POYRAZ
Tez Türü ve Tarihi	: Doktora – Kasım 2017
Anahtar Kelimeler	: Sosyal Bütünleşme, Sosyal Çözülme, Ahilik, Sivil Toplum, Halkla İlişkiler, Mudurnu

ÖZET

BİR SOSYAL BÜTÜNLEŞME ARACI OLARAK AHİLİK

Ahilik kurumu Türk toplum hayatında sıradan bir sivil toplum kuruluşu olmanın çok ötesinde sosyal hayatın tamamını şekillendiren fonksiyonel bir kurum olarak ortaya karşımıza çıkmaktadır. Profesyonel bir halkla ilişkiler uygulayıcısı olan Ahilik toplumsal yapı içerisinde eğitsel, kültürel, mesleki, ahlaki ve dini birçok alanda işlev gösteren önemli bir teşkilatlanma konumundadır. Bu açıdan Ahilik kültürünün topluma kazandırmış olduğu dini, ahlaki ve mesleki yaşantıya ait değerler bazı kısmi değişikliklere uğramakla birlikte günümüzde dahi varlıklarını sürdürmeye devam etmektedir. Ahilik kurumunun toplumsal yapı içerisinde yerine getirdiği bu önemli fonksiyonları sebebiyle sosyal bütünleşmenin sağlanması konusunda hayata geçirilen pratiklerden birisi olarak ele alınmalıdır. Bu yaklaşım doğrultusunda Ahilik kültürü ile yoğrulan Mudurnu esnafının Ahilik değerlerine sahiplik düzeyinin araştırılması ve sahip oldukların değerlerin sosyal bütünleşmenin sağlanması üzerindeki rolünün ortaya koyulması amacı ile oluşturulan bu çalışmada Mudurnu bölgesinde faaliyet gösteren 316 kişiye anket uygulanmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre Mudurnu bölgesinde faaliyet göstermekte olan esnafın büyük ölçüde Ahilik değerlerine sahip olduğu tespit edilirken. Sahip oldukları bu değerlerin sosyal bütünleşmeye olumlu katkı sağladıkları tespit edilmiştir.

GENERAL KNOWLEDGE

Name And Surname	: Abdülhakim Bahadır Darı
Field	: Public Relations and Publicity
Programme	: Public Relations
Supervisor	: Assoc. Prof. Dr. Emel POYRAZ
Degree Awarded And Date	: PhD – November, 2017
Keywords	: Social Integration, Social Disintegration, Akhis, Civil Society, Public Relations, Mudurnu

ABSTRACT

AKHIS INSTITUTION AS A SOCIAL INTEGRATION INSTRUMENT

Akhis Institution comes forward as a functional institution that shapes the whole social life beyond being an ordinary non-governmental organization in Turkish community life. Akhis, enforcing Professional Public Relations, is an important organizational position that functions in educational, cultural, professional, moral and religious areas in the social structure. In this respect, the values of religion, ethics and professional life that the Akhis culture has brought to society have continued to exist even today with some partial changes. The Akhis institution should be regarded as one of the actualised practices about the provision of social integration due to these important functions performed within the social structure. In this research, in the direction of this approach, a questionnaire was applied to 316 people working in the Mudurnu Region in order to investigate the level of ownership of the Akhis values of the Mudurnu Craftmen who has been raised with the Akhis Culture and to determine the role of their values on the provision of social integration.

According to the findings that obtained in the survey, it was determined that the craftsmen working in the Mudurnu Region have a great deal of Akhis values and that these values have contributed positively to social integration.

ÖNSÖZ

Bir Türk kurumu olan ve Türk sosyal hayatında derin izler bırakmış olan Ahilik fonksiyonel bir sivil toplum kuruluşu, profesyonel bir halkla ilişkiler uygulayıcısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki Ahilik kurumu Anadolu’da inşa etmiş olduğu sistem ile toplumsal bütünlüğün korunmasına büyük katkılar sağlamıştır. Bu açıdan toplumsal ilişkilerin geliştirilerek, güçlü bir toplumsal yapının tesis edilmesi açısından Ahilik değerleri önemli bir araç olarak görüldüğü için çalışma konusu olarak seçilmiştir.

Yürütmüş olduğum bu çalışmamı seçmemde büyük katkısı olan ve çalışmam boyunca desteklerini esirgemeyen danışman hocam Sayın Doç. Dr. Emel Poyraz’a, çalışmam boyunca bana her türlü maddi manevi desteği vererek benim için bir yol gösterici olan, her daim kendisini örnek alacağım değerli hocam Prof. Dr. Zeki Arslantürk’e, çalışmamın her aşamasında verdikleri desteklerle bana motivasyon kaynağı olan değerli hocalarım Yrd. Doç. Dr. Kurtuluş Demirkol’a, Yrd. Doç. Dr. Melih Çoban’a, Yrd. Doç. Dr. Ayşe Gül Soncu’ya en kalbi duygularla saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Kendilerini tanıdığım ilk günden itibaren benim için bir yol gösterici olan değerli hocalarım Prof. Dr. Mehmet Akalın’a, Prof. Dr. Serdar Salman’a, Prof. Dr. Müjdat Şakar’a, Prof. Dr. Sebahat Deniz’e, Prof. Dr. Kemalettin Kuzucu’ya, Prof. Dr. Vahdettin Engin’e, Prof. Dr. Filiz Balta Peltekoğlu’na, Yrd. Doç. Dr. Ali Karaca’ya ve Yrd. Doç. Dr. Hanefi Bostan’a en içten saygılarımı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Yürütmüş olduğum bu çalışmamda yazmış oldukları değerli eserler ile bana ışık tutan Neşet Çağatay, Mikail Bayram, İsmet Uçma, Yusuf Ekinci, Galip Demir, Veysi Erken, Sebahattin Güllülü, Refik Soykut, Gürsoy Akça hocalarıma ve bu alanda çalışma yapan ismini zikredemediğim tüm hocalarıma kalbi teşekkürlerimi sunuyorum.

Çalışmam boyunca bana her türlü desteği sağlayan kıymetli dostlarım Saltuk Buğrahan Altay’a, İhsan Ateş’e, Ahmet Vurgun’a ve bu süreçte bana desteklerini esirgemeyen isimlerini sayamadığım tüm dostlarıma ayrı ayrı teşekkürlerimi sunuyorum.

Hayatım boyunca yaptığım her işte yanımda olan destekleri ile bana güç veren üzerimde büyük emekleri ve hakları olan değerli aileme en kalbi duygularla şükranlarımı sunuyorum.

Ve çalışmamın her aşamasında yanımda olan, benimle her zorluğu paylaşan, en önemli motivasyon kaynağım değerli eşime sonsuz sevgi ve muhabbetlerimle teşekkürlerimi sunuyorum.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

GENEL BİLGİLER.....	ii
GENERAL KNOWLEDGE.....	iii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xi
TABLolar LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL BÜTÜNLEŞME

1.1. Sosyal Bütünleşmenin Tanımı	5
1.2. Emile Drukheim'in Sosyal Bütünleşme Teorisi	9
1.3. Sosyal Bütünleşme Türleri.....	21
1.3.1. Fonksiyonel Bütünleşme.....	21
1.3.2. Normatif Bütünleşme.....	23
1.3.3. Mana Etrafında Bütünleşme	25
1.3.4. Yersel Bitişiklik	27
1.3.5. Dış Tesirlerle Bir Araya Gelme	28
1.3.6. Kitle İletişim Araçlarından Doğan Bütünleşme.....	29
1.4. Sosyal Bütünleşmenin Gerçekleşmesi İçin Gerekli Temel Şartlar ...	29

1.5. Sosyal Bütünleşmeyi Engelleyen Faktörler	32
1.5.1. Yabancılaşma	33
1.5.2. Anomi	36
1.5.3. İktisadi Eşitsizlik	39
1.6. Sosyal Çözülme	40

İKİNCİ BÖLÜM

AHİLİK

2.1. Ahiliğin Anlamı	45
2.1.1. Ahiliğin Sözcük Anlamı	46
2.1.2. Ahiliğin Terim Anlamı	46
2.1.3. Ahiliğin Kurum Anlamı	46
2.2. Ahiliğin Tarihsel Perspektifi	48
2.2.1. Ahilik ve Fütüvvetçilik	51
2.2.2. Ahiliğin Kurucusu Ahi Evran	52
2.3. Ahiliğin Kuruluşu	55
2.4. Ahiliğin Kuruluşunu Sağlayan Etkenler	57
2.4.1. Akıllık ve Alplık Ülküsü	57
2.4.2. Yerleşik Hayata Geçişin Zorlukları	57
2.4.3. Sanat ve Sanatkarları Koruma Gereksinimi	58
2.4.4. Dayanışma ve Yardımlaşma İhtiyacı	58
2.4.5. Asalaklıkla (Tufeylilik) Mücadele	59

2.5. Ahiliğin Amaç ve İlkeleri	59
2.5.1. Ahiliğin Amacı	59
2.5.2. Ahiliğin İlkeleri.....	61
2.6. Ahiliğin Vizyon ve Misyonu	64
2.6.1. Ahiliğin Vizyonu	64
2.6.2. Ahiliğin Misyonu.....	66
2.7. Ahiliğin Teşkilatlanması.....	68
2.7.1. Ahilikte Üyelik.....	71
2.7.2. Ahilikte Seçim.....	73
2.7.3. Ahilikte Yönetim.....	74
2.7.3.1. Yönetim Kurulu	75
2.7.3.2. Esnaf Şeyhi	76
2.7.3.3. Ahi Baba (Kethüda)	77
2.7.3.4. Yiğit Başı	78
2.7.3.5. İşçi Başı (Usta Başı).....	78
2.7.3.6. Hakem Heyeti (Ehl-i Hibre).....	79
2.7.3.7. Büyük Meclis	79
2.7.4. Ahilikte Denetim ve Ceza.....	80
2.7.5. Ahilikte Ekonomik Teşkilatlanma	82
2.7.5.1. Orta Sandıkları	82
2.7.5.1.1. Orta Sandığı Gelirleri.....	83

2.7.5.1.2. Orta Sandığı Giderleri.....	84
2.8. Esnaf Toplantıları	85
2.8.1. Ziyafet Toplantısı.....	86
2.8.2. Yıllık Genel Toplantı	87
2.8.3. Olağanüstü Toplantı.....	88
2.8.4. Memleket Toplantısı	88
2.8.5. Yaren Meclisleri	89
2.8.6. Sohbet ve Eğlence Toplantıları.....	90
2.8.7. Esnaf Duası	91
2.9. Ahilikte Merasimler	92
2.9.1. Çıraklık Merasimi	93
2.9.2. Kalfalık Merasimi	93
2.9.3. Ustalık Merasimi.....	94
2.9.4. Şedd Kuşanma Merasimi	95
2.10. Ahiliğin Çözülmesi	96
2.11. Ahiliğin Fonksiyonları	100
2.11.1. Ahiliğin Dini Fonksiyonu	101
2.11.2. Ahiliğin Ahlaki Fonksiyonu	102
2.11.3. Ahiliğin Eğitim ve Kültür Fonksiyonu	109
2.11.4. Ahiliğin Siyasi ve Askeri Fonksiyonu	112
2.11.5. Ahiliğin Sosyal ve Ekonomik Fonksiyonu	115

2.11.6. Bir Halkla İlişkiler Uygulayıcısı Olarak Ahilik.....	121
--	-----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UYGULAMALI ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Amacı.....	129
3.2. Araştırmanın Konusu	129
3.3. Araştırmanın Yöntemi	130
3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	130
3.5. Mudurnu Hakkında Bilgiler.....	131
3.6. Veri Toplama Araçları	135
3.7. Verilerin Çözümlemesi	144
3.8. Araştırmanın Sayıltı ve Varsayımları	144
3.9. Araştırmanın Bulguları	146
3.9.1. Kişisel Bilgilere Ait Bulgular	146
3.9.2. Ahilik Değerlerine Sahiplik Ölçeğine Ait Bulgular.....	159
3.9.2.1. Sosyal Ahlak Fonksiyonuna Ait Bulgular	159
3.9.2.2. Meslek Ahlakı Fonksiyonuna Ait Bulgular	176
3.9.2.3. Sosyal Yardımlaşma Fonksiyonuna Ait Bulgular ...	192
3.9.2.4. Kalite ve Standardizasyon Fonksiyonunun Ait Bulgular.....	201
3.9.2.5. Eğitim Fonksiyonuna Ait Bulgular.....	208

3.9.2.6. Kültürel Fonksiyonuna Ait Bulgular	214
3.9.2.7. Dini Fonksiyonuna Ait Bulgular.....	220
3.9.2.8. Ekonomik Fonksiyonuna Ait Bulgular	225
3.9.3. Ahilik Değerlerine Sahiplik Ölçeğine Ait Bulguların Kişisel Özelliklere göre değişimi.....	231
SONUÇ	245
KAYNAKÇA.....	254
EK.....	270

GRAFİKLER LİSTESİ

Sayfa No

Grafik 1: Tüketicilerin Cinsiyetlerine Ait Bulgular	147
Grafik 2: Tüketicilerin Yaşlarına Ait Bulgular.....	148
Grafik 3: Tüketicilerin Eğitim Durumlarına Ait Bulgular.....	149
Grafik 4: Tüketicilerin Mesleki Durumlarına Ait Bulgular.....	150
Grafik 5: Tüketicilerin Medeni Durumlarına Ait Bulgular	151
Grafik 6: Tüketicilerin Gelir Durumlarına Ait Bulgular	152
Grafik 7: Tüketicilerin Bölgede ki Yaşam Sürelerine Ait Bulgular.....	153
Grafik 8: Esnaflığın Bölgeye Sağladığı Faydalara Ait Bulgular.....	154
Grafik 9: Esnafların Tutumlarına Ait Bulgular	156
Grafik 10: Esnaflık Değerlerinin Toplumu Bir Arada Tutmasına Ait Bulgular.....	158
Grafik 11: İyi Huy Ve Güzel Ahlak Sahibidirler İfadesine Ait Bulgular.....	162
Grafik 12: Sözüne Güvenilen Emin İnsanlardır İfadesine Ait Bulgular.....	163
Grafik 13: Kötülük Ve Kendini Bilmezliğe İyilikle Karşılık Verirler İfadesine Ait Bulgular.....	164
Grafik 14: Müşteri Ve Diğer Esnaflara Karşı Kin, Haset Ve Kıskançlık Beslemezler İfadesine Ait Bulgular.....	165
Grafik 15: Müşteriler Ve Diğer Komşu Esnaflara Karşı Kötü Söz ve Hareketlerden Kaçınırlar İfadesine Ait Bulgular.....	166
Grafik 16: İnsanlara Değer Verir Ve Eşit Davranırlar, Zengin-Fakir, Yerli-Yabancı, Güçlü-Zayıf Olarak Ayırmazlar İfadesine Ait Bulgular.....	167
Grafik 17: İnsanlara Güler Yüzlü, Anlayışlı Ve Dürüst Davranırlar İfadesine Ait Bulgular.....	168
Grafik 18: Diğer İnsanlara Karşı Şefkat ve Merhamet Sahibidirler İfadesine Ait Bulgular.....	169
Grafik 19: Müşterileri ve diğer esnaflarla ilgili sırları tutarlar, açığa vurmazlar İfadesine Ait Bulgular.....	170

Grafik 20: İyi Doğru ve Güzelde Topluma Örnek Birer Şahsiyettirler İfadesine Ait Bulgular.....	171
Grafik 21: Diğer insanlara yukarıdan bakarlar kibirlidirler İfadesine Ait Bulgular	172
Grafik 22: Malını överek müşteriye aldatmaya çalışırlar İfadesine Ait Bulgular.....	173
Grafik 23: Dünyaya ait şeylerle övünür ve gösteriş yaparlar İfadesine Ait Bulgular....	174
Grafik 24: Rızkını kazandığı mesleğine saygı duyar ve önem verirler İfadesine Ait Bulgular.....	179
Grafik 25: Bölge esnafı için müşteri memnuniyeti para kazanmaktan daha önemlidir İfadesine Ait Bulgular.....	180
Grafik 26: Meslekleri ile ilgili kanun ve kurallara uygun davranırlar İfadesine Ait Bulgular.....	181
Grafik 27: Yanlarında çalışanlara karşı sorumluluklarını bilir ve haklarını korurlar İfadesine Ait Bulgular.....	182
Grafik 28: Yasal sorumluluklarını zamanında yerine getirirler İfadesine Ait Bulgular.....	183
Grafik 29: Alış verişleri ile ilgili hata ve kusurları öncelikle kendilerinde ararlar İfadesine Ait Bulgular.....	184
Grafik 30: İş güvenliğine önem verirler, gerekli tedbirleri alırlar İfadesine Ait Bulgular.....	185
Grafik 31: Ürünlerinde ve çalışma şartlarında hijyene önem verirler İfadesine Ait Bulgular.....	186
Grafik 32: Aç gözlülük etmezler kazandıklarıyla yetinirler İfadesine Ait Bulgular	187
Grafik 33: Müşterilerin hak ve menfaatlerini korur, onlara haksızlık yapmazlar İfadesine Ait Bulgular.....	188
Grafik 34: Başka bir esnafı asla tavsiye etmezler İfadesine Ait Bulgular	189
Grafik 35: Fedakar insanlardır, insanlar için maddi/manevi fedakarlık etmekten Çekinmezler İfadesine Ait Bulgular.....	195
Grafik 36: Kendisi muhtaç olsa bile insanlara yardım etmekten geri durmazlar İfadesine Ait Bulgular.....	196
Grafik 37: Eğitime büyük önem verirler, ihtiyaç sahibi öğrencilere yardımda bulunurlar İfadesine Ait Bulgular.....	197

Grafik 38: Esnaflar yeni iş yeri açan diğer esnaflara yardımcı olmaktadır İfadesine Ait Bulgular.....	198
Grafik 39: Evlenen, işsiz kalan, yolda kalan, düşkün durumda olan ihtiyaç sahiplerine yardım ederler İfadesine Ait Bulgular.....	199
Grafik 40: Mesleklerini en mükemmel şekilde yerine getirmek için çalışırlar İfadesine Ait Bulgular.....	203
Grafik 41: Hilesiz ve kaliteli mal üretip, satmaya özen gösterirler İfadesine Ait Bulgular.....	204
Grafik 42: Yapacakları İş Hakkıyla Yapar, Gününde Teslim Ederler İfadesine Ait Bulgular.....	206
Grafik 43: Bölge gençlerinin vatandaşlık ve sorumluluk bilinci ile yetişmesini sağlarlar İfadesine Ait Bulgular.....	210
Grafik 44: Yanlarında yetiştirdikleri elemanlara mesleğin yanı sıra din ve ahlak kaidelerini de öğretirler İfadesine Ait Bulgular.....	211
Grafik 45: Yanlarında çalışan elemanların mesleği en iyi şekilde öğrenmelerine ve eğitilmelerine önem verirler İfadesine Ait Bulgular.....	212
Grafik 46: Yöre esnafı çeşitli etkinlik ve organizasyonlar ile sık sık bir araya gelmektedir İfadesine Ait Bulgular.....	217
Grafik 47: Yöre halkı ve esnafların bir araya geldiği çeşitli sosyal kültürel faaliyetler düzenlenmektedir İfadesine Ait Bulgular	218
Grafik 48: Bölge esnafının dini yaşantısı zayıftır İfadesine Ait Bulgular	222
Grafik 49: Bölge esnafı Cuma, Ramazan, Kandil, Bayram gibi dini günlere önem vermezler İfadesine Ait Bulgular.....	223
Grafik 50: Ürünlerini pahalıya satmak için stokçuluk yaparlar İfadesine Ait Bulgular.....	228
Grafik 51: Ürünlerini fahiş fiyatla satarlar İfadesine Ait Bulgular.....	229

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1: Hallaç Esnafı Orta Sandıklarının Yıllık Gelir Gideri.....	85
Tablo 2: Veri Setinin Faktör Analizi İçin Uygunluğu	136
Tablo 3: Döndürölmüş Faktör Ağırlıkları.....	136
Tablo 4: Ölçekten Çıkartılan Maddeler	138
Tablo 5: Ahilik Değerlerine Sahiplik Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler.....	159
Tablo 6: Sosyal Ahlakla Ait Sorular ve Sonuçları.....	161
Tablo 7: Meslek Ahlakına Ait Sorular ve Sonuçları.....	178
Tablo 8: Sosyal Yardımlaşma Fonksiyonuna Ait Sorular ve Sonuçları	194
Tablo 9: Kalite ve Standardizasyon Fonksiyonuna Ait Sorular ve Sonuçları	203
Tablo 10: Eğitim Fonksiyonuna Ait Sorular ve Sonuçları	209
Tablo 11: Kültür Fonksiyonuna Ait Sorular ve Sonuçları	216
Tablo 12: Dini Fonksiyonuna Ait Sorular ve Sonuçları	222
Tablo 13: Ekonomik Fonksiyonuna Ait Sorular ve Sonuçları.....	227
Tablo 14: Ahilik Değerlerine Sahiplik Ölçeğinin Tüketicilerin Cinsiyetlerine Göre Değişimi.....	231
Tablo 15: Ahilik Değerlerine Sahiplik Ölçeğinin Tüketicilerin Yaş Gruplarına Göre Değişimi.....	232
Tablo 16: Ahilik Değerlerine Sahiplik Ölçeğinin Tüketicilerin Eğitim Durumuna Göre Değişimi.....	234
Tablo 17: Ahilik Değerlerine Sahiplik Ölçeğinin Tüketicilerin Gelir Durumuna Göre Değişimi.....	237
Tablo 18: Ahilik Değerlerine Sahiplik Ölçeğinin Tüketicilerin Bölgede Yaşama Sürelerine Göre Değişimi	239
Tablo 19: Ahilik Değerlerine Sahiplik Ölçeğinin Tüketicilerin; Esnafların Tutumundan Memnuniyet Durumuna Göre Değişimi.....	241

Tablo 20: Ahilik Değerlerine Sahiplik Ölçeğinin Bölgede Yaşatılan Esnaflık Değerlerinin Toplumu Bir Arada Tuttuğuna İnanma Durumuna Göre Değişimi..... 242

KISALTMALAR LİSTESİ

BİGEp	: Bolu İl Gelişme Planı
F	: Frekans Analizi
H	: Hipotez
Hız.	: Hazretleri
KMO	: Kaiser-Meyer Olkin
M.	: Miladi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
N	: Örneklem
s.	: Sayfa
S	: Sayı
S.P.S.S.	: Statistical Package for the Social Sciences
Std.	: Standart
t	: Tek Grup Testi
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TESK	: Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
TUKEY	: Çoklu Karşılaştırma Testi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
Vb.	: Ve Benzeri
Vd.	: Ve Diğerleri

GİRİŞ

Ahilik kelime anlamı olarak paylaşmak, kardeşlik, yiğitlik, dürüstlük gibi anlamlara gelirken kurumsal olarak ise Türk meslek ve sosyal hayatının Türk-İslam değerleri ile şekillendiren bir teşkilatlanma anlamını taşımaktadır. Türklerin Anadolu'ya geldikleri ilk yıllar itibariyle yerleşik hayata geçişin bir mecburiyeti olarak ortaya çıkan Ahilik Anadolu'ya gelen ilk Türklerin bir meslek sahibi olması ve o dönem şartlarında Anadolu ticaretini elinde bulunduran gayrimüslim esnaflarla rekabet edebilmeleri amacıyla kurulmuş olan bir teşkilatlanmadır.

Ancak Anadolu'ya gelen Türklerin de üretime dahil olması ile birlikte artan üretim yeni pazarlar bulma mecburiyetini de beraberinde getirmiştir. Zira yeni pazarlar bulmak güçlü bir teşkilatlanmaya, kaliteli bir üretime ve güvenli ticaret yollarına sahip olmayı gerektirmektedir. Bu amaçla Anadolu'nun dört bir yanında güçlü bir teşkilatlanma kuran Ahi birlikleri kurmuş oldukları Ahi zaviyeleri ile Anadolu'nun en ücra kasabalarına kadar teşkilatlanmışlardır. Bu sayede kaliteli bir üretim ve güvenli bir ticaret sisteminin kurulmasını sağlayan Ahi birlikleri faaliyetlerini yalnızca ticari veya mesleki hayatla sınırlandırmamışlardır. Aksine kurmuş oldukları güçlü teşkilat yapısı ile devletin yeni kurulmaya başladığı bir dönemde eğitim, siyasi, askeri, dini, kültürel, ekonomik ve mesleki alanda olmak üzere birçok önemli görev üstlenmiştir.

Bu açıdan Ahilik ne basit bir meslek örgütlenmesi, ne de sıradan bir sivil toplum kuruluşu olmanın ötesinde, Anadolu'da yüzyıllarca varlığını sürdürmüş, Türk sosyal hayatında derin izler bırakmış ve toplumun güçlü bir şekilde bütünleşmesine katkı sağlamış işlevsel bir teşkilatlanmadır.

Bir Türk kurumu olan ve dünyada ki ilk sivil toplum kuruluşu olarak kabul edilen Ahilik Anadolu'da toplumsal ihtiyaçların karşılanması, bir yardımlaşma kültürünün oluşması, Türk ticaret hayatının gelişmesi, güçlü bir toplum yapısının oluşması, adil bir iktisadi dengenin sağlanması, gençlerin eğitilmesi, işsizliğin önlenmesi, milli değerlerin korunması gibi birçok önemli sivil toplum fonksiyonunu yerine getirmiştir.

Öyle ki toplumsal yapı içerisinde meydana getirmiş olduğu fonksiyonları itibariyle güçlü bir sivil toplum kuruluşu örneği olan Ahilik aynı zamanda profesyonel bir halkla ilişkiler uygulayıcısı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan Ahilik halkla ilişkilerin adının dahi bilinmediği bir dönemde imaj, itibar, sosyal sorumluluk, arabuluculuk, lobicilik ve müşteri

memnuniyeti gibi birçok önemli halkla ilişkiler uygulamasını gerçekleştiren önemli bir teşkilatlanmadır.

Ayrıca Ahilik Kurumu Anadolu’da dürüstlük, paylaşma, dayanışma, çalışkanlık, kanaatkârlık, yardımseverlik, ahlak ve erdem üzere kurulmuş, Türk-İslam değerleri ile şekillendirdiği bir sosyal hayat inşa etmeyi kendisine gaye edinmiştir. Bu amaçla öncelikle örnek insanı yetiştirmek ve ardından ideal bir toplum inşa etmek gayesini gütmüştür. Bu sebeple de Ahilik kurumu için insan ve toplum her zaman en önemli iki unsur olmuştur.

İnsan ve toplum ilişkilerine büyük önem veren Ahilik bir ikna sanatı olan Halkla ilişkileri bir araç olarak kullanarak; birey, toplum ve devlet ilişkilerini ahlak temelinde güçlendirerek Türk-İslam değerleri etrafında kenetlenmiş güçlü bir toplum yapısı oluşturmak amacını gütmüştür. Zira kısa bir süre içerisinde Anadolu’nun dört bir yanında kurmuş olduğu mükemmel teşkilatlanma Ahiliğin başarılı bir halkla ilişkiler faaliyeti gerçekleştirdiği ve hedef kitleyi kendi amaçları doğrultusunda ikna etmeyi başardığını bizlere göstermektedir.

Bu bağlamda toplumu Türk-İslam değerleri etrafında kenetleyerek inşa etmeye çalıştığı ahlaklı örnek toplum sistemini kısa sürede hayata geçirmiş olan Ahilik teşkilatı kurmuş olduğu bu mükemmel sistem ile toplumsal yapı içerisinde toplumsal bütünlüğü bozacak işsizlik, haksız kazanç, ahlaksızlık, aç gözlülük, bencillik, yalan ve hile gibi sorunlu hallerin ortaya çıkmasına engel olmuştur. Bu sorunlu hallerin ortaya çıkışına engel olmak şüphesiz toplumsal bütünlüğün güçlü bir şekilde devam etmesine büyük katkı sağlamıştır.

Bunun yanı sıra Ahilik kurumu toplumsal yapı içerisinde yerine getirmiş olduğu fonksiyonları itibariyle Türk sosyal hayatında bir sosyal ahlak, meslek ahlakı, yardımlaşma ve dayanışma kültürü, kalite ve standardizasyon sistemi, inançlı, kültürlü ve entelektüel bir toplum yapısı, hakkaniyetli adil bir iktisadi hayat kurulmasına katkı sağlamıştır. Öyle ki inşa edilmiş olan bu sistem hem toplumsal kalkınmaya ve toplumun refah düzeyinin yükselmesine katkı sağlarken, hemde birbirine sıkı sıkıya kenetlenmiş güçlü toplumsal dayanışmanın ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır. Yine bu sistem karşılıklı güven üzerine inşa edilmiş olduğu için toplumsal güven ve bütünleşmenin sağlanmasına da önemli bir katkı sağlamıştır.

Bu sayede farklı kültürlere, farklı yeteneklere ve farklı kişilik özelliklerine sahip olan insanların ortak değerler etrafında bütünleşmesine katkı sağlayan Ahilik adeta toplumun çimentosu olmuştur.

Çalışkanlık, yiğitlik, cömertlik, yardımseverlik, misafirperverlik, kanaatkarlık, vatanseverlik, dürüstlük, alçak gönüllülük, hakkaniyet, edep, vefa, hürmet gibi erdemlerin toplumu meydana getiren fertler arasında yaygınlaşmalarında mühim bir etkene sahip olan Ahilik kurumu, Türk toplum hayatını Türk kültür ve gelenekleri ile İslam ahlakı etrafında şekillendirmiştir. Öyle ki inşa etmiş olduğu sistem içerisinde uyumsuzlukların, çatışmanın, ahlaksızlığın ve yoksulluğun yıkıcı etkilerinden toplumu korumuştur. Yine bu sistem içerisinde inşa etmiş olduğu halka hizmet, müşteri memnuniyeti, hak ettiği kadar kazanma, kazandığını paylaşma, kazandığıyla yetinme, ahlaklı birey olma, doğruluk ve dürüstlük ilkeleri ile hem iktisadi hayatın hem de sosyal hayatın bir düzen ve nizam içerisinde devamlılığını sağlamıştır.

Bu bağlamda Ahilik kurumu Anadolu'nun en ücra kasabalarına kadar kurmuş olduğu güçlü teşkilat sistemi ile toplumun tamamını Türk kültür ve İslam ahlak değerleri ile şekillendirerek toplumsal hayatın bu ortak değerler etrafında devamlılığını sağlamıştır. Öyle ki yüzyıllar öncesinde inşa edilmiş olan bu sistem dahilinde topluma kazandırılan değerler günümüz toplumsal hayatında Ahiliğin kurumsal varlığını yitirmiş olmasına rağmen halen varlığını devam ettirmektedir. Bu bakımdan Ahilik kurumu farklılıkları uyumlu bir bütün haline getiren ve bireyleri ortak değerler etrafında bütünleştiren bir sivil toplum kurumu, bir halkla ilişkiler uygulayıcısı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu yaklaşım doğrultusunda Ahilik kültürü ile yoğrulan esnafın Ahilik değerlerine sahiplik düzeylerinin araştırılması ve sahip olunan Ahilik değerlerinin sosyal bütünleşmenin sağlanması üzerindeki rolünün ortaya koyulması amacı ile oluşturulan bu çalışma 3 ana bölümden meydana gelmektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde sosyal bütünleşme konusu ele alınmıştır. Bölüm içerisinde öncelikli olarak sosyal bütünleşmenin tanımı üzerinde durulmuş, sosyal bütünleşme çeşitleri hakkında bilgiler verilmiştir. Bunun yanı sıra bölüm içerisinde sosyal bütünleşmeye dair kuramsal yaklaşımlar ele alınmış, sosyal bütünleşmeyi kolaylaştıran ve engelleyen faktörlere değinilmiştir. Bununla birlikte, sosyal bütünleşmenin karşıtı olarak sosyal çözülme konusu ve sosyal çözülmenin nedenleri birlikte aktarılmıştır.

Ahilik konusunun ele alındığı ikinci bölüm, genel yapı itibari tarihsel bir metotla ele alınmıştır. Öncelikli olarak Ahi kelimesinin tanımları değerlendirilmiş ve kurumun doğuşundan itibaren geçirdiği süreçler ile Ahiliğin kurucusu olan Ahi Evran'a ait bilgiler paylaşılmıştır. Ahilik kurumunun teşkilat yapısı, işleyişi ve yapı çerçevesinde düzenlediği merasimler ayrı

başlıklar halinde işlenmiştir. Ayrıca araştırmanın odak noktası olan Ahilik kurumunun yerine getirdiği fonksiyonlar da ayrı ayrı başlıklar halinde detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Ahiliğe ilişkin fonksiyonlar aktarılırken toplum üzerindeki bütünleştirici unsurlar da dikkate alındığından, bölüm içerisinde Ahilik ve sosyal bütünleşme ilişkisi sıklıkla vurgulanmıştır. Bunun yanı sıra önemli bir halkla ilişkiler uygulayıcı konumunda olan Ahiliğin yerine getirdiği fonksiyonlar itibarıyla gerçekleştirdiği halkla ilişkiler uygulamalarına yer verilmiştir.

Mudurnu bölgesinde faaliyet gösteren esnafların Ahilik değerlerine sahiplik düzeylerinin ve sahip olunan bu değerlerin sosyal bütünleşme ile arasındaki ilişkinin nicel veriler ile ele alındığı araştırmanın uygulama kısmı üçüncü bölümde aktarılmıştır. Bu bölüm içerisinde öncelikli olarak metodoloji hakkında genel bilgiler verilirken, Mudurnu ilçesinin neden seçildiği anlatılmış, söz konusu ilçenin tarihi ve sosyal yapısı hakkında bilgiler verilmiştir. Bununla birlikte yapılan örneklem seçimine ilişkin kriterler ve hesaplar yine aynı bölümde yer almaktadır.

Araştırmaya ilişkin belirlenen varsayımlar ve sınırlılıklar ile birlikte veri toplama ve analiz yöntemlerinin tarifinin ardından kullanılan anket formu hakkında bilgiler verilmiştir. Anket formunun güvenilirlik ve geçerliliği analiz edilmiş, faktör yapıları ortaya koyulmuştur. Bunun yanı sıra ise araştırmanın modeli açıklanarak kurulan hipotezlere yer verilmiştir. Araştırma yönteminin açıklanmasının ardından bulgular aktarılmıştır. Öncelikli olarak katılımcı profiline ilişkin betimleyici istatistikler aktarılmıştır. Ardında ise Faktör analizi sonucuna göre gruplandırılmış Ahilik fonksiyonları ile ilgili değerlere bölge esnaflarının ne kadar sahip olduklarına dair istatistikler aktararak, Ahilik değerlerinin sosyal bütünleşme üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. Bölümün son kısmında ise Ahilik değerlerine sahiplik ölçeğinde yer alan fonksiyonların bağımsız değişkenler ile arasında ki ilişki aktarılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SOSYAL BÜTÜNLEŞME

Çalışmamızın ilk bölümünde Sosyal bütünleşmenin tanımı, kuramları, türleri, sosyal bütünleşmenin gerçekleşmesi için gerekli olan şartlar, sosyal bütünleşmeyi engelleyen faktörler ile sosyal çözüme ve sosyal çözülmenin nedenleri paylaşılacaktır.

1.1. Sosyal Bütünleşmenin Tanımı

Sosyal bütünleşme kavramı çok sayıda toplumbilimci tarafından açıklanmaya çalışılmış bir kavramdır. Bu açıdan toplumbilimcilerin sosyal bütünleşmeye olan farklı bakış açıları, farklı tanımların da ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda farklı bakış açılarıyla açıklanmaya çalışılan sosyal bütünleşme kavramına dair tanımlar çeşitlilik göstermektedir.

Birleşmek, kaynaşmak, birlik, uyum ve istikrar içerisinde bulunmak, yekvücut olmak gibi anlamlarla kullanılan ve batı dillerindeki “integration” kelimesinin karşılığı olarak dilimizde yer bulan “bütünleşme” sözcüğü sosyolojide, sosyal yapı içerisinde yer alan küçük gruplar, cemaatler, menfaat birlikleri, kuruluşlar gibi unsurlar arasındaki tamamlanma ve kaynaşma sürecini ifade etmektedir. Başka bir açıdan ise sosyal bütünleşme, toplum içerisinde hakim olan kültürel değerlerin toplumsal yapı içerisindeki bireyler tarafından alınarak, özümsemesi ve bu sayede bireylerin topluma ait sosyokültürel değerlere sahip olarak birey-toplum ahenginin sağlanmasıyla birlikte yaşama süreci olarak tanımlanmaktadır (Günay, 2015, s. 410-411).

Fichter’a göre ise, bütünleşme kavramı uyarlanma ve ahenk sözcükleriyle eş anlamlı olarak kullanılmakta, özümseme, amalgamasyon, sosyalleşme ve kültürleşme gibi sosyal süreçleri de kapsamaktadır. Ancak bu kavramlar sosyokültürel olgunun durağan yanları kadar hareketli yanlarını da kapsamaktadır. Başka bir ifadeyle bütünleşme yalnızca düzen ve yapıyı değil, eylem ve fonksiyonları da kapsar (Fichter, 1996, s. 199).

Türkdoğan sosyal bütünleşmeyi; millet olma, milletleşme şeklinde tanımlamaktadır. Bu anlamda sosyal bütünleşme, bir sosyal sistem içerisindeki öğeler veya bir milletin fertleri arasında ortak tutum ve davranışların ortaya koyulmasını sağlayan karşılıklı tabiiyettir. Yani bir devlet çatısı altında yaşayan bireylerin ortak norm ve değerleri kabullenmeleri ile ortaya

çıkan ortak bilinci ifade etmektedir. Bu sebeple farklı grupların veya bireylerin uyumlu bir toplum inşa edebilmek amacıyla bilinçli bir şekilde kaynaşmasına sosyal bütünleşme denmektedir (Türkdoğan, 1988, s. 52).

Bu açıdan sosyal bütünleşme, bir grubun veya toplumun varlığını devam ettirebilmesi için gerekli olan etken ve faaliyetlerin tümüdür. Bütünleşme ayrı ayrı parçaların tek bir bütün haline gelmelerini sağlayan süreçtir. Bu bakımdan da sosyal bütünleşme, ayrı ayrı bireylerin veya grupların ortak değerler etrafında, uyumlu bir birliktelik oluşturduğu teşkilatlanma sürecidir (Sanay, 1985, s. 215).

Bir başka tanıma göre ise sosyal bütünleşme toplumdaki her bir sosyal grubun kendi hakkındaki varlık şuurunun toplumdaki bütünleşmeyi bozmayacak seviyede olmasıdır. Dar anlamda mensubiyet şuurunun aşılacak millet olduğu bilincine varılması ve ırkçılığın, ötekileştirmenin aşılmasıdır. Yani dar anlamdaki biz duygusunun aşılması toplumsal seviyedeki biz duygusunun benimsenmesidir (Erkal, 2014, s. 246-247).

Bilgiseven'e göre ise sosyal bütünleşme, bir toplumda veya bir grup içerisinde maddi ve manevi kültürel değerlerin bir araya gelerek bir anlam ifade edecek ve işlevsel bir bütün haline gelecek şekilde birbirlerini tamamlamasıdır. Diğer bir ifadeyle toplumsal yapı içerisinde yer alan tüm sosyal grup ve yapıların birbirleri ile arasında ki kaynaşma haline sosyal bütünleşme denmektedir (Bilgiseven, 1974, s. 259-264). Bu bakımdan sosyal bütünleşme, bireyler ve gruplar arasındaki farklılıkların, toplumsal ortak değerlerden en az düzeyde sapma göstermesidir. Diğer bir deyişle toplumsal yapı içerisindeki her bir grubun bireysel farklılıklarının ve bireysel şuurlarının toplumsal bütünleşmeyi bozmayacak düzeyde olmasıdır (Erkal vd, 1997, s. 240). Bu bağlamda sosyal bütünleşme birden fazla toplumun veya bir topluma ait alt grupların, belli bir amacı gerçekleştirme gayesiyle bireysel farklılıkların dışına çıkarak ortak bir kimlikte buluşmalarıdır (Demir ve Acar, 1997, s. 222-223).

Bir toplumun, grubun veya toplumsal sistemin varlığını sürdürebilmesi, mensuplarının ve sistemi meydana getiren öğelerin uyum içerisinde bir arada olmalarına, bir bütün olacak şekilde ahenk ve düzen içerisinde olmasına bağlıdır. Bu sebeple toplumsal istikrar sosyal bütünleşmenin ne kadar sağlandığı ile doğrudan ilgilidir (Günay, 2015, s. 411).

Sayısal olarak büyük veya küçük olsun bütün toplumların ortak özelliği bireylerin birlikte yaşama iradesi göstermesidir. Bu sebeple “toplum” birlikte yaşayan insan gruplarına denmektedir. İnsan grupları içerisinde ise aile, kabile, millet şeklinde toplumsal yapıların

bulundukları ve bu yapıların belli bir yapının etrafında bütünleştikleri dile getirilmektedir. Bu sebeple “bütünleşme” ayrılma ve kopma ihtimali olan öğelerin bir araya gelmesi, ayrı ayrı parçaların bir bütün haline gelmesi sürecidir. Bu açıdan bir bütünleşmenin olabilmesi için öncelikle farklılaşmanın olması gerekmektedir. Bu bağlamda farklı parçaların bir araya gelerek uyumlu bir bütün halini alması gerekmektedir (Kasapoğlu, 2016, s. 26).

Toplumun kendi içerisinde birden fazla sosyal yapı barındırıyor olması toplum içerisinde farklı düşünce ve anlayışların var olacağının bir göstergesidir. Bu açıdan da toplum tek renk veya tek tip değildir. Benzerliklerin bulunduğu kadar farklılıkların da bulunduğu bir varlık alanıdır. Bu sebeple de toplumsal yapı içerisindeki farklı kültürel değerler ve düşünce farklılıkları tek başlarına sosyal bütünleşmenin önünde bir tehdit oluşturmazlar. Çünkü sosyal bütünleşme farklılıkları tamamen ortadan kaldırma amacı gütmemektedir. Aksine farklılıkları koordine ederek toplumsal çıkarlar doğrultusunda organize etme amacı gütmektedir. Bu bakımdan bütünleşme ve farklılık kavramları birbirlerinin alternatifi değil destekleyicisi konumundadır. Çünkü toplumdaki farklılıklar değil, farklılaştırmalar sosyal çözülmeye yol açar (Türkkahraman ve Tutar, 2009, s. 13-14).

Yaşanan teknolojik gelişmeler, sanayileşme ve kentleşme gibi sebeplerle sosyal, ekonomik, kültürel birçok değişimin yaşandığı insan hayatında toplumların karşı karşıya kaldığı en önemli konulardan biri şüphesiz sosyal bütünleşme konusu olmuştur. Öyle ki sanayi ihtilali ile birlikte yaşanan sosyal değişim ve bununla birlikte ortaya çıkan istikrarsızlık, kaos ve çözümler sosyal bütünleşmenin önemini bir kez daha ortaya koymuştur. Bu açıdan sosyal bütünleşme hemen her dönemde toplumsal düzen ve uyumun devamlılığı açısından her toplum için önemli bir konu olmuştur (Günay, 1989, s. 1).

Çünkü sosyal bütünleşme toplumun dışında düşünülemez. Sosyal bütünleşmenin olabilmesi için bir toplumun tamamında bir fikir birliği ve toplumsal mutabakat sağlanmalıdır. Ayrıca sosyal bütünleşmenin sağlanabilmesi bir sosyal yapıya sahip olmak ve eğitim, kültür, inanç, ahlak, anlayış, demokrasi, eşitlik gibi sosyal sistemin parçalarının bir uyum içerisinde olmalarına bağlıdır (Altıkardeş, 2004, s. 249). Bu açıdan bir toplumda demokrasinin bütün kurum ve kurallarıyla işleyebilmesinde temel nokta, sosyal bütünleşmedir. Çünkü sosyal bütünleşme demokrasi, anlaşma, uyuşma ve hoşgörü sistemidir (Erkal, 2014, s. 247).

Bütünleşme bir tür teşkilatlanma sürecidir. Toplumsal faaliyetlerin birbirleri ile uyumlu olma derecesini ifade etmektedir. Çünkü toplumsal hayatın varlığını sürdürebilmesi

sosyal normların, değerlerin ve gayelerin gelecek nesillere aktarabilmesine ve her neslin bu normlara uygun yaşamasına bağlıdır. Bu sebeple toplumsal devamlılığın sağlanabilmesi ancak toplumsal bir uzlaşma ve mutabakat ile mümkün olacaktır. Zira toplumun bir bütün olarak varlığını sürdürebilmesi farklı ve birbirlerini tamamlayan işlevlerin varlığı ile mümkün olacaktır (Altıkardeş, 2004, s. 250-251).

Öyle ki toplumsal yapı belli bir nizam içerisinde devam eden insan ilişkileri demektir (Kongar, 2014, s.287). Bu açıdan toplumsal yapıyı işleyen bir sistem olarak düşündüğümüzde sistemin belli bir düzen içerisinde çalışması, sistemi oluşturan her bir parçanın birbirleriyle ahenk içerisinde çalışmasıyla mümkün olacaktır. Bu sayede toplumsal bir bütünlük sağlanmış olacaktır. Bu sebeple bir toplumun dengeli ve uyumlu bir yapıya sahip olması ancak sosyal bütünleşme sayesinde mümkün olacaktır. Çünkü bir grubun veya toplumsal yapının hayatta kalabilmesi toplumsal yapıyı meydana getiren kişi ve ögelerin bir arada olmalarına, ahenkli bir bütün oluşturmalarına bağlıdır (Dönmezer, 1994, s. 169-170). Çünkü sosyal bütünleşme bir toplum olabilme ve toplumsal yapının sağlıklı ve güçlü bir şekilde varlığını sürdürebilmesinin ön şartıdır (Avcıoğlu, 2013, s. 158). Bu bağlamda Gökalp'te sosyal bütünleşmenin gerçekleşebilmesinin şartı olarak toplumun dilinin, inancının, ahlaki, iktisadi ve toplumsal hayatın birbiri ile ahenk içerisinde olması gerektiğini söylemiştir (Ünal, 2016, Engellilerde... s.98). Zira günümüz sosyal hayatında yaşanan hızlı değişimler ve teknolojik gelişmeler sebebiyle toplumların en önemli meselesi sosyal bütünleşme konusu olmuştur (Günay, 1989, s.1).

Bilgiseven'e göre toplumların yaşadığı büyük gelişmeler nedeniyle ortaçağ toplumlarının bütünleşme şartları ile modern çağ toplumlarının bütünleşme şartları birbirlerinden farklıdır. Özellikle ortaçağ toplumlarında toplumsal yapının daha durağan olması ve maddi kültürün çok daha yavaş bir şekilde değişime uğraması hatta bazı dönemler hiç değişime uğramaması toplumsal yapıda çok daha yavaş bir değişimin yaşanmasına sebep olmuştur. Bu durum şüphesiz ortaçağ toplumlarında bütünleşmeyi kolaylaştıran bir unsur olmuştur. Fakat o dönem toplumsal yapı içerisinde bulunan sınıf farklılıkları sosyal bütünleşmeyi olumsuz etkileyen unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Modern toplumlarda ise yaşanan hızlı teknolojik ve sosyal gelişmeler ile kültürel ögeler hızla değişim göstermekte bu da toplumsal yapının çok hızlı bir değişime uğramasına sebep olmaktadır. Öyle ki yaşanan hızlı değişim ile birlikte modern toplum içerisinde farklı menfaat grupları ortaya çıkmış bu sebeple de toplumsal gayeler ile bireysel davranışlar arasında ahengin sağlanması zorlaşmıştır. Ancak bu zorluğa rağmen yaşanan teknolojik gelişmeler iletişimi kolaylaştırmış insanlar

arasındaki mesafeleri ortadan kaldırarak örf, adet ve geleneklerin yaygınlaşmasına imkan tanımıştır. Bunun yanı sıra teknolojik gelişmeler toplumların ve bireylerin gelir seviyesinin artarak sınıfsal ayrımın yerini güçlü bir orta tabakaya bırakmasına ve bu sayede güçlü bir kültür birliğinin sağlanmasına imkan tanımıştır. Bu açıdan modern toplumlar ortaçağ toplumlarına nazaran daha fazla sosyal bütünleşme imkanına sahiptir (Bilgiseven, 1974, s. 268-270).

Bu bağlamda Ahilik kurumu da bir sosyal bütünleşme süreci olarak karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki toplumsal yapı içerisindeki farklı özelliklere sahip bireyleri ortak değerler etrafında ve ortak amaçlar doğrultusunda toplayarak farklı işlevlere sahip bireyleri ve unsurları uyumlu bir bütün haline getirmektedir. Usta, kalfa, çırak, işçi, işveren, genç, yaşlı gibi birçok farklı sosyal rol sahibi kişiyi bir araya getirerek uyumlu bir toplum yapısı inşa etmektedir. Bunun yanı sıra yeteri kadar kazanç, hak ettiği kadarını alma düşüncesiyle toplumsal yapı içerisinde sınıf farklılıkların ortaya çıkmasına engel olmuş ve orta sınıfın güçlenerek sosyal bütünleşmenin daha hızlı gerçekleşmesine katkı sağlamıştır. Ayrıca farklı düşünce ve özelliklere sahip insanları ortak değerler etrafında bir bütün halinde toplayarak millet olma düşüncesini nakşetmektedir. Bunun yanı sıra toplumsal yapı içerisindeki sosyal norm ve değerlerin gelecek nesillere öğretilmesi ile oluşturulmuş olan bu uyumlu birlikteliğin bir bütün halinde devamlılığını sağlamaktadır. Bu bakımdan inşa ettiği uyumlu toplumsal yapı içerisinde sosyal bütünleşmenin en önemli unsurlarından biri olan bireysel arzular için değil toplumsal arzular için çalışma düşüncesini hakim görüş haline getirmektedir. Tüm bu özellikleri itibarıyla ahilik kurumu bulundukları her yerde sosyal bütünleşmeyi temin eden bir kurum olarak faaliyet göstermiştir.

1.2. Emile Durkheim'in Sosyal Bütünleşme Teorisi

İnsan hayatında yaşanan büyük teknolojik gelişmeler, sanayileşme ve kentleşme toplumsal, kültürel ve iktisadi alanda çok hızlı bir değişimi de beraberinde getirmiştir. Yaşanan bu hızlı ve büyük değişimlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmış olan sanayi ihtilali toplumların yaşam şekillerinde, ilişkilerinde ve sosyal yapılarında büyük değişimlerin yaşanmasına sebep olduğu gibi dengesiz, düzensiz ve bütünlüğü bozulmuş bir sosyal hayatın ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu sebep ise bir toplumbilimci olan sosyologların birçoğunun bütünleşme konusuna dikkatle eğilmelerine gerekçe olmuştur (Günay, 2015, s.409).

Nitekim topluluklar halinde ve toplum içinde yaşamının en önemli şartlarından biri, bütünleşmedir. Hem bireylerin ilişkileri, hem de çeşitli sosyal topluluklardan oluşan

toplumlarda sürekliliği sağlamak, ancak bütünleşme yoluyla temin edilebilir. Modern ya da geleneksel olmasına bakılmaksızın tüm toplumlar, bütünleşme esnasından meydana gelmektedir. Fakat toplumların biçimine göre bütünleşmeyi gerçekleştiren faktörler ya da kriterler değişiklik gösterebilmektedir. Aynı türden ve inançtan insanların bulunduğu toplumlarda, doğaüstü etmenler ya da semboller, bütünleşmeye sebep olabilmektedir. İçinde çok sayıda farklılık barındıran toplumlardaysa bu mitlerin dışında ideolojiler, kültür ya da özgürlük gibi kavramlar, daha sık görülmektedir. Her iki toplum türünde de amaç, farklılığın ya da farksızlığın uyum içinde olması, bütünleşmesi ve iş birliği içinde olmasıdır (Avcıoğlu, 2013, s. 158).

Bu açıdan toplumsal düzen ve uyumun tesis edilmesi ve devamlılığının sağlanması bakımından sosyal bütünleşme her dönem içerisinde fikir adamlarının üzerinde çalıştıkları önemli bir konu olmuştur. Öyle ki Fransız sosyoloji ekolünün kurucusu ve sosyal bütünleşme konusunun öncülerinden olan E. Durkheim sosyal bütünleşme konusuna büyük önem vermiştir (Günay, 2015, s.409-410). Durkheim'e göre toplumsal yapıların tamamının fonksiyonlarını sürdürebilmeleri amacıyla belli bir oranda bütünleşmeye ihtiyaçları vardır (Huther, 2013, s.117).

Durkheim'in içerisinde yaşadığı dönem genel olarak fikir adamlarının hızlı sanayileşmenin ortaya çıkarmış olduğu sorunlara ve bunların çözümüne odaklandığı bir dönem olması itibarıyla Durkheim'in çalışmaları da genel olarak bu dönemin sorunlu hallerini ortadan kaldırmaya odaklanmıştır. Bu açıdan bilim ve sosyolojiyi bir araç olarak kullanan Durkheim sosyal düzenin yeniden tesis edilmesi amacıyla çalışmıştır (Ünal, 2016, Klasik... s.31).

Durkheim'e göre toplum, toplumsal yapıyı meydana getiren üyelerin üzerinde onları düzenleyen üst bir sistemi ifade etmektedir. Toplumun insanlardan daha önemli olduğunu ifade eden Durkheim toplumun üyelerinden daha önce var olduğunu, insanları şekillendirdiğini ve bireylerin ölümünden sonra da varlığını sürdürdüğünü söylemektedir. Öyle ki toplumu insandan üstün gören Durkheim toplumun ortak değerler vasıtasıyla insanı yönetme ve yönlendirme gücüne sahip olduğunu vurgulamaktadır. Bu açıdan Durkheim'in önemle üzerinde durduğu kavram “kolektif bilinç” olarak adlandırdığı ortak inanç ve değerler bütünüdür. Ona göre sosyal hayat içerisinde ki onlarca kültürel ve toplumsal kural; toplumu dizayn eden, sosyal yaşamı düzenleyen olgulardır. Bu sebeple toplumun sürekliliğini sağlayabilmesi açısından bu olgular önemli fonksiyonlar icra etmektedir (Tamer, 2013, s.370).

Bu bağlamda Durkheim Toplumsal uyum ve dayanışmanın toplum için öncelikli ihtiyaçların başında geldiğini belirtmiştir. Öyle ki toplumsal uyum ve dayanışmanın sağlana bilmesi toplumsal yapı içerisinde ki iş bölümü ve uzmanlaşma ile mümkün görülmüştür. Çünkü toplumda iş bölümü arttıkça insanların birbirlerine olan ihtiyaçları da aynı oranda artmaktadır (Suğur, 2015, s.40).

Durkheim iş bölümünü; bir bütün içerisinde farklı görevleri yerine getiren birey ve grupların uyumlu bir şekilde çalışmalarını sağlayan dengeli bir organizasyon olarak tanımlamaktadır. Diğer bir ifadeyle en az iki kişi arasında ki dayanışma haline iş bölümü denmektedir. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere iş bölümü toplumsal yapı içerisinde düzen ve uyumu sağlayan önemli bir fonksiyonu yerine getirmektedir. Zira toplumsal uzlaşma diyebileceğimiz fikir birliğinin inşa edilmesinin iş bölümünün gerçekleşmesi ile mümkün olacağını söylemiştir (Güneş, 2011, Klasik... s.95).

Ancak burada ki iş bölümü tabiri yalnızca iktisadi hayata ilişkin bir kavram olmamakla birlikte geniş etki alanı sebebiyle toplumun çok çeşitli alanlarında karşımıza çıkan bir kavramdır. Öyle ki yalnızca iktisadi faaliyetler değil aynı zamanda siyasi, idari, hukuki, sanatsal ve bilimsel alanlarda da iş bölümüne bağlı uzmanlaşma karşımıza çıkmaktadır (Durkheim, 2014, s.64). Durkheim iş bölümü adlı eserinde kolektif bilinç ile dayanışma kavramına bağlayarak iş bölümünün özünde asli fonksiyonunun toplumsal yapıyı oluşturan bireyler arasında bir dayanışma kültürünü yaratması olduğunu söylemiştir. Bu bağlamda toplumlar gelişmişlik durumlarına göre mekanik dayanışmacı toplum ve organik dayanışmacı toplum olmak üzere iki çeşit dayanışma türüne sahiptirler (Esgin, 2008, s.54-55).

İlkel mekanik toplumdan modern organik topluma geçişi anlatan bu dayanışma türleri dayanışmanın kaynağı veya toplumu bir arada tutan öğelere göre farklılık göstermektedir. Mekanik dayanışmacı toplum tipinde iş bölümünün ve çeşitliliğinin az olması sebebiyle toplumsal yapıyı oluşturan bireylerin neredeyse tamamı tarım, hayvancılık gibi birbirleriyle aynı tip işleri yerine getirmektedirler ve bu sayede toplum bir arada yaşamaktadır (Ritzer ve Stepnisky, 2015, s.13-14).

Mekanik dayanışma daha çok iş bölümünün gelişmediği ve farklılaşmanın olmadığı ilkel toplumlarda benzeşmeye dayalı bir dayanışma türünü ifade etmektedir. Bu açıdan mekanik dayanışmanın olduğu toplumlarda bireyler birbirlerine benzemektedirler. Birbirlerine benzeyen bireyler ise ortak bir duygu, inanç ve değerler bütününe sahip oldukları için farklılaşmanın

olmadığı, bireylerin birbirine benzediği istikrarlı bir toplum yapısı ortaya çıkmaktadır. Zira bu tip toplumlarda bireylerin benzer görevleri yerine getirmeleri ve benzer sorumluluklara sahip olmaları insanlar arasında bir bağ oluşturmaktadır (Güneş, 2011, Klasik... s.95). Durkheim'in bu dayanışma türünü mekanik dayanışma olarak adlandırmasının temel sebebi aslında insanları canlı birer varlık olarak görmenin aksine onları toplumun malı gibi cansız birer varlık olarak görmesi ve onları bir makinenin parçaları gibi tam teslimiyet haliyle sosyal bütüne bağlı olduklarını düşünmesidir (Esgin, 2008, s.55).

Durkheim mekanik dayanışmaya sahip toplumlarda yaptırımların cezalandırıcı hukuka dayandığını söylemektedir. Nitekim bu tip toplumlarda ortak değerler büyük önem taşımakta ve ortak bir ahlaka aynı derecede sahiplik göstermektedirler. Bu sebeple toplum tarafından yüksek oranda kabul edilen ahlak normlarına karşı yapılan bir hareket toplumun tamamı tarafından aynı refleksle karşılık bulmakta ve cezalandırılmaktadır (Güneş, 2011, Klasik... s.96).

Bu açıdan incelediğimizde hukuk cezalandırıcı hukuk ve düzenleyici hukuk olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Cezalandırıcı hukuk; bastırıcı hukuk olarak da adlandırılmakla birlikte bu hukuk sistemi aykırı davranışların cezalandırılmasını ve ceza yoluyla bastırılmasını ön görür. Diğer hukuk sistemi ise cezalandırıcı olmayıp aksine düzenin yeniden tesis edilmesi amacıyla eski haline getiren hukuk sistemidir. Öyle ki toplumsal bütünleşmenin sağlana bilmesi amacıyla toplumsal yapı içerisinde ki birey ve grupların ilişkilerini düzenleyen toplum bilinci ile kişisel bilinç arasında ki ilişkinin denge mekanizması ceza hukukudur (Kongar, 2014, s.103). Bu sebeple mekanik dayanışmaya sahip toplumlarda uygulanan hukuk cezalandırıcı hukuk olmakla birlikte bu sistem içerisinde ortak değer ve normların dışına çıkan kişinin cezalandırılması esastır (Ritzer, 1992, s.5).

Eski hale getirici yani düzenleyici hukuk ise kişilerin birbirleri ile olan ilişkilerini düzenler ve toplumsal yapı içerisinde yeni kurumlar, müesseseler inşa ederler. Bu hukuk sistemi toplumsal iş bölümünün bir sonucu olarak ortaya çıkmakla birlikte toplumsal yapı içerisinde birbirinden farklı işlevlerin yapısını ve ilişkilerini düzenleyen, eski hale getiren kurallar bütünüdür. Bu sistem içerisinde aykırı davranışlar eski hale getirici tedbirlerin alınması ile sonuçlanır (Kongar, 2014, s.103). Bu bakımdan cezalandırıcı hukuğun toplumda genel olarak bulunmasına rağmen onarıcı hukuk toplumsal yapı içerisinde daha çok uzmanlaşmış organizasyonlar inşa etmektedir. Trafik mahkemesi, vergi mahkemesi veya işçi-işveren

sorunlarının çözümü için kurulmuş olan hakem heyetleri buna en güzel örneklerdir (Durkheim, 2014, s.145).

Bu açıdan organik dayanışma özünde iş bölümü ve uzmanlaşmayı içermektedir. Zira organik dayanışmada toplumsal yapıyı düzenleyen kolektif bilinç yerini bireyselliğe bırakmıştır. Özellikle sanayileşme ile birlikte birbirine benzeyen ve benzer işleri yapan insanların oluşturduğu toplum yapısı hızla farklılaşmaya başlamıştır. Bireyler farklı farklı işleri yerine getirdikleri için her birey farklı bir alanda uzmanlaşmaya ve toplum içerisinde farklı görevler üstlenerek farklı sorumlulukları yerine getirmektedirler (Esgin, 2008, s.55).

Organik dayanışmada güçlü bir iş bölümü olduğu gibi toplumsal yapıyı oluşturan bireylerin her biri ayrı ayrı uzmanlık isteyen işleri yerine getirmektedirler. Öyle ki bu dayanışma türünde ayakkabıcı, ekmekçi, demirci ve benzeri gibi herkesin uzmanlık alanı ve iş bölümü birbirlerinde farklıdır. İşte dayanışma bu farklılıkların ve uzmanlaşmanın bir sonucu olarak ortaya çıkar. Çünkü herkes hayatını sürdürebilmek için diğer insanların varlığına ihtiyaç duyar (Ritzer ve Stepnisky, 2015, s.14).

Durkheim toplumsal yapının devamlılığını sağlayacak ve sosyal bütünleşmeyi tesis edecek unsur olarak toplumun doğal (organik) özelliklerini görmektedir. Durkheim'e göre artan sanayileşme ile birlikte mekanik dayanışma etkisini kaybetmiş yerine organik dayanışma geçmiştir. Çünkü bu dayanışma türünün ortaya koyduğu toplumsal bağlar küçümsenmeyecek kadar güçlüdür. Bu dayanışma türünde ortak bir bilincin olmadığı doğrudur. Zira modern toplumsal yapılarda bireysellik ve şahsi düşünceler önem kazanmıştır. Fakat iş bölümü ve beraberinde getirdiği uzmanlaşma toplumsal yapı içerisinde bireyler arasında gelişmiş bir bağımlılık ortaya çıkartmıştır. Öyle ki erişim hizmetlerinin ortadan kalkması sebebiyle yaşanmaz hale gelen köyler buna en güzel örnektir (Huther, 2013, s.53-54).

Bunun yanı sıra günümüz toplumlarında internet erişiminin veya elektrik dağıtımının çökmesi sebebiyle aksayan eğitim, ulaşım, haberleşme, üretim ve iktisadi faaliyetler bize aslında organik dayanışmanın ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Yine ulaşımında yaşanan bir aksamanın bütün şehri etkileyecek büyük bir kaosa dönüşmesi aslında toplumsal yapı içerisinde iş bölümünün ne kadar önemli bir dayanışma aracı olduğunu bizlere göstermektedir. Zira yaşanacak en ufak bir aksaklık toplumun tüm kesimlerini etkilediği gibi toplumsal yapının bir düzen içerisinde devam etmesi de iş bölümünün sorunsuz sürdürülmesine bağlıdır.

İşte bu noktada Organik dayanışma türünde toplumda bütünlüğü sağlayan unsur bireylerin farklılıklarıdır. Yani modern dünyada insan yaşamını devam ettirebilmek için diğer insanların varlığına, onların sundukları işe ihtiyaç duymaktadırlar. Bu sebeple de bu dayanışma türünde insanlar bireye, birey ise diğer insanlara muhtaçtır (Güneş, 2011, Klasik... s.96). Bu açıdan Durkheim iş bölümünün toplumsal yapı içerisinde bir parçalanmaya veya bölünmeye sebep olmayacağını aksine toplumda yeni bir dayanışma şeklini ortaya çıkartacağını söylemektedir. Ona göre organik dayanışma toplumsal bütünleşmenin güçlendirilmesi için yardımlaşma kültürünün devam etmesi amacıyla önemli bir araç olmuştur (Huther, 2013, s.55).

Bunun yanı sıra organik dayanışmanın varlığı halinde toplumsal yapı içerisinde adalet ve meslek ahlaki güçlü birer belirleyici olurken, insanları bir arada tutan, bütünleştiren bir ortak bilinç inşa etmektedir (Kongar, 2014, s.103).

Durkehim'in bilimsel gayesi ve ahlak konusunda ki endişeleri sosyal bütünleşme konusu üzerinde toplanmaktadır. Sosyal bütünleşme mekanik dayanışmaya sahip toplumlarda ortak değerlerin içselleştirilmesi yoluyla tesis edilmekteyken, organik dayanışmaya sahip toplumlarda iş bölümünün ve uzmanlaşmanın güçlü bir şekilde sağlanması ile tesis edilebilecektir. Bu sebeple de ahlaki sorumluluk bu yeni sisteme ona uyum sağlayarak etkin bir şekilde dahil olmaktır. Çünkü toplumsal dayanışma ancak ahlak ile mümkündür (Huther, 2013, s.116-117).

Ayrıca Durkheim bir ahlak sosyoloğudur ve sosyal hayatta ki ahlaki ilkeler onun çalışma konusu olmuştur. Özellikle modern toplumlarda ortaya çıkan ahlaki çöküntü onun ilgilendiği konuların başında gelmektedir. Öyle ki modern toplumlarda bireyler ahlaki bağların çözülmesi tehlikesiyle karşı karşıya bulunmaktadır. Zira bu bağların çözülmesi ile toplumsal yapı içerisinde bireyler artan doyumsuzluk güdüsüyle hırslarının kölesi olacaktır. Bu sebeple Durkheim kişilerin özgürlüğünün ancak ahlak ile mümkün olacağını söylemiştir (Ritzer, 1992, s.6).

Bu bağlamda Durkheim toplumsal menfaatlerin korunması ve toplumsal bir düzenin sağlanması amacıyla bir “ahlaki kod” yani diğer bir ifadeyle ahlaki bir disiplin inşa edilmesini önermektedir. İnşa edilen bu disiplin kişisel hırslar karşısında bireyleri sınırlandırırken, kişiler arası ilişkilerde ideal olanın ortaya koyulması ve toplumsal yapının varlığını sürdürebilmesi için bireysel sorumlulukları kişilere hatırlatıcı bir rol üstlenmektedir. İnsan için her zaman öncelik kendisidir. İşte burada inşa edilen ahlaki disiplin bireyselliğin değil toplumsallığın öne

çıkmasını, bireysel arzuların değil toplumsal menfaatlerin öncelik halini almasını sağlamaktadır (Güneş, 2011, Klasik... s.93).

Öyle ki kişiler korumaları gereken toplumsal menfaatler konusunda her zaman bilgi sahibi değildirler. Bu sebeple de bazen toplumsal menfaatlerin farkına varamamaları olağan bir durumdur. Çünkü toplumsal menfaatler bireyin kişisel dünyası dışarısında kalan onu dolaylı olarak ilgilendiren menfaatlerdir. Bu bakımdan bireye bu değerleri hatırlatacak ve onu bu konuda olumlu davranışa yönlendirecek bir yapıya ihtiyaç vardır. Bu yapıyı bizatihi ahlak disiplini oluşturmaktadır (Durkheim, 2015, s.59).

Durkheim bu konuda ahlakı toplum için en önemli konulardan biri olarak görmüştür. Bu amaçla da toplumsal yapının geleceği açısından ortak bir ahlak bilinci ortaya koyarak ahlaki bütünleşmeyi tesis etmeye uğraşmıştır (İnal, 1991, s.515).

Bu açıdan Durkheim ahlak referanslı bir uyumun toplumsal uyumu beraberinde getirerek devlet ile birey arasında ki uyumu da inşa edeceğini söylemektedir (Becer, 2017, s.822). Zira ahlaki açıdan sosyal bütünleşme insanın yalnız kalma, toplumdan dışlanma endişelerine karşı bir panzehirdir. Bu özelliği ile ahlak toplumsal dayanışmanın ve düzenin mimarı olarak görülmüştür. Çünkü toplumsal yapı içerisinde bireylerin hakları, görevleri, sorumlulukları adil ve objektif kurallar vasıtasıyla belirtilmediğinde gücü elinde bulunduran kişinin söylediği geçerli kural olacaktır. Bu durum ise adil bir hukuk sisteminin değil güçlülerin hukukunun geçerli olduğunu bir ortam ortaya çıkaracaktır. Bu ortam ise toplumsal düzen ve ahengi bozarak toplumsal yapı içerisinde çatışmaların ve kutuplaşmaların ortaya çıkmasına sebep olacaktır (Huther, 2013, s.117-118).

Durkheim'e göre çocuklara erken yaşlarda öğretilmesi gereken bu ahlaki disiplin birey toplum arasında ki ahengin sağlanarak, bireylerin topluma uyum sağlaması, güçlü bir toplum yapısının inşa edilmesi ve toplumsal bütünleşmenin tesis edilmesine katkı sağlayacaktır (Güneş, 2011, Klasik... s.94).

Durkheim toplumun bütünleşmesi için ortak ahlak kurallarının önemine vurgu yaparken diğer taraftan ise bireysel ve toplumsal ahlakta yaşanan çöküntülerle ilgilenmiştir. Öyle ki ortak ahlak sisteminin toplumsal yapı içerisinde ki etkisini kaybetmesini anomi kavramı ile açıklamıştır. Nitekim ortak ahlakın zayıflamış olduğu toplumlarda bireyler ahlaki olarak bir sınırlamayla veya kontrolle karşılaşmadıkları sürece uygun/uygunsuz davranışı ayırt edemeyecektir. Bireylerin toplumsal yapı içerisinde neyin uygun bir davranış neyin uygun

olmayan bir davranış olduğunu ayırt edememesi ise kuralsızlığı yani anomiye doğuracaktır. (Ritzer, 1992, s.6).

Bireyin bencilliğinin ortaya çıkartmış olduğu şahsi hırs ve ihtiraslarının sınırlandırılmadığı bir ortamda bireyin toplumla olan bağları zayıflayarak, ortak ahlak değerlerinin anlamsızlaştığı bir normsuzluk hali ortaya çıkacaktır. Özellikle bireyin ortak ahlak bilincinin zayıf olması bireyin kendini o toplumun bir parçası olarak görememesine, toplumdan koparak yabancılaşmasına ve bencilleşmesine sebep olacaktır (Güneş, 2011, Klasik... s. 94). Durkheim bu konuda toplumsal yapı içerisinde ortak kabul görmüş kurallar bütünü olmadığı sürece toplumun bir düzen içerisinde olmayacağını söylemiştir (Durkheim, 2013, s. xxııı). Bu sebeple Durkheim ideal bütünleşme hali ile onun tezatı olan parçalanma ve anomi halleri üzerinde durmaktadır (Erkal, 2014, s.250).

Durkheim'e göre tehlikeli bir gelişme olan anominin ortaya çıkması toplumsal yapı içerisinde suç ve intiharları da beraberinde getirmektedir (Suğur, 2015, s.41). Bu konu da dört farklı intihar tipiden bahseden Durkheim bencil ve anomik intiharların toplumsal bağların çok güçsüz olduğu durumlarda ortaya çıkacağını söylerken, özgeci ve fatalist intihar tiplerinin ise toplumsal yapının çok güçlü ve baskıcı olduğu toplumlarda ortaya çıktığını söylemiştir. Bu açıdan intihar tiplerini tek tek inceleyecek olursak, bencil intihar; toplumsal bağları zayıf olan kişilerde görülen bu intihar tipi kişilerin toplumdan dışlanması sebebiyle ortaya çıkar. Anomik intihar; toplumsal norm, kural ve değerlerin bireye anlamsız gelmesi sonucunda kişilerin yetersiz toplumsal düzenlemeyle karşılaşmaları sonucunda ortaya çıkar. Özgeci intihar; bireyin toplumsal ihtiyaçları şahsi ihtiyaçlarından çok daha önemli görmesi sonucunda ortaya çıkar. Mesleğinin onuru için veya lideri için kendini feda eden kimse buna örnek verilebilir. Fatalist intihar ise ağır baskı ve kısıtlama içinde bulunan bireylerde görülmektedir (Cuff vd., 2015, s.80-83).

Durkheim toplumla bütünleşmenin zayıf olduğu durumlarda bencil intiharın, toplumsal norm ve kuralların olmadığı durumlarda anomik intiharların ve bireyin toplumla aşırı bütünleşmesi halinde özgeci intiharların ortaya çıkacağını söylemiştir (Giddens, 2012, s.49).

Bu açıdan Durkheim intiharı toplumsal bütünlüğü etkileyen bir olgu olarak görmekte ve toplumsal bağlar bakımından incelemektedir. Öyle ki intihar çalışmasında Durkheim birey ve toplum arasında ki uyumu sağlayacak halleri ve düzen bozucu halleri ortaya koymaya çalışmıştır (Güneş, 2011, Klasik... s.99). Bu bağlamda Durkheim zayıf ve hastalıklı toplumların

doğru/yanlış konusunda güçlü bir ahlak disiplini ortaya koyamayan sorunlu yapılar olduklarını söylerken bu tip toplumların kaosa düşmelerinin ve dağılmalarının güçlü birer ihtimal olduğunu söylemektedir. Durkheim'e göre olması gereken ideal toplum toplumsal yapının üyelerinin birbiriyle ahenk ve düzen içerisinde bulunduğu uyum içerisinde ki bir toplumdur (Slattery, 2014, s.36).

Netice itibarıyla sağlıklı bir toplum yapısının ve sosyal bütünleşmenin tesis edilmesi inşa edilecek olan ortak değerler ve ortak ahlak nizamı ile mümkün görülmüştür. Bu açıdan ortak ahlak nizamı toplumu belli sınırlar içerisinde tutarak uyum ve düzen içerisinde devamlılığını sağlamaktadır. Ancak bireyleri sınırlandıracak bir ortak ahlak nizamının olmayışı toplumsal düzenin bozularak dağılmasına sebep olacaktır. Bu sebeple Ahlak toplumun varlığını sürdürebilmesi için gerekli olan en önemli araçlardan birisidir.

Bu bağlamda ahlaki kontrol bireylerin birbirlerini tanımaları ve karşılıklı bir ilişki içerisine girmeleri ile mümkün olacaktır. Bu açıdan nispeten daha küçük toplumlarda ahlaki kontrolü sağlamak çok daha kolayken, büyük toplumlarda bu kontrolü sağlamak zorlaşacaktır. Durkheim bu sebeple modern toplumlarda ahlaki kontrolü çok daha sağlıklı bir şekilde sağlayacağı daha lokal bir yapı olarak meslek örgütleri ve meslek ahlakı ile ilgilenmiştir. Meslek örgütlerinin mesleki faaliyetlerinin yanı sıra yerine getirdikleri ahlaki ve dini fonksiyonlar sebebiyle onları toplumsal yapı içerisinde hem bir ahlaki kontrol mekanizması olarak görmüş hem de mesleki etik açısından bir güç olarak görmüştür. Bu açıdan Durkheim'e göre meslek örgütleri ahlak merkezi konumundadır (Özyurt, 2007, s.107-108).

Durkheim toplumsal bütünleşmenin en önemli unsur olarak gördüğü ortak ahlak nizamının toplumsal yapı içerisinde daha işlevsel olarak varlığını sürdürebilmesi için meslek örgütlerini önemli bir araç olarak görmüştür. Öyle ki meslek örgütlerini bir ahlaki denetim merkezi olarak düşünen Durkheim bu merkezler sayesinde toplumsal yapı içerisinde ortaya çıkacak ahengi bozacak olan olumsuzlukların önüne geçerek hem mesleki hem de sosyal hayatı düzenleyen bu müesseselerin toplumsal bütünleşmenin tesis edilmesine katkı sağlayacağını düşünmektedir.

Durkheim'e göre eğer sosyal kurallar toplumsal yapı içerisinde ki bireylerin yerine getirdikleri görevleri itibarıyla toplumsal hedeflere ulaşacak yolu net olarak göstermez ise bireylerin topluma düşman olması veya toplumla ters düşmesi kaçınılmaz olur. Bu açıdan her meslek grubu mutlak suretle bir ahlak disiplininin varlığına ihtiyaç duymaktadır (Durkheim,

1986, s.24). Durkheim bu konuda Ahilik gibi mesleki örgütlenmeleri hem ahlaki hem dini fonksiyonları itibariyle toplumsal yapı içerisinde bütünleşmeyi sağlayan bir çimento gibi görmektedir.

Fakat Durkheim toplumsal ahlak konusunda meslek örgütlerinin önemine vurgu yaparken aynı zamanda ailenin de önemli bir araç olduğunu vurgulamaktadır. Özellikle geleneksel toplumlarda aile kişisel ahlak eğitimi konusunda önemli bir rol üstlenmiştir. Gelişen teknoloji ve sanayileşme ailenin birey üzerinde ki ahlaki etkinliğini azalmaktadır. Çünkü modern toplumlarda birey zamanın büyük bir çoğunluğunu ailesinde ayrı olarak geçirmekte ve bu durum ailenin birey üzerinde ki ahlaki kontrolünü zorlaştırmaktadır. Bu açıdan Durkheim bir aile kurumu gibi olan meslek örgütleri vasıtasıyla bu boşluğun doldurula bileceğini söylemektedir. Zira bu uygulamanın başarıya ulaşması ancak geçmiş meslek örgütlenmelerinin ortaya koymuş olduğu meslek ahlaki ilkelerini yeniden ortaya koymaları ile mümkün olacaktır. Meslek örgütleri tarafından inşa edilecek olan bu sistem özellikle günümüz kapitalist sistemin ortaya çıkartmış olduğu işçi-işveren çatışmasının çözümüne katkı sağlayacaktır. Bu bağlamda inşa edilecek olan meslek ahlaki hem işçilerin çıkarlarını koruyacak hem de toplumsal menfaatleri koruyacaktır (Özyurt, 2007, s.108-109).

Durkheim'e göre meslek örgütleri sadece bir sendika veya dernek olmayıp toplumsal menfaatleri koruyan bir görev üstlenmişlerdir. Bu özelliği ile de meslek örgütleri birey ve devlet arasında bir köprü görevi diğer bir ifadeyle bir denge mekanizması görmektedir (Aydın, 2014, s.220).

Durkheim Ahilik kurumu gibi meslek örgütlenmelerinin sıradan basit bir kurum olmanın çok ötesinde toplumsal huzur ve uyumun tesis edilmesinde önemli görevler üstlendiklerini belirtirken aynı zamanda meslek örgütlerinin güçlü bir toplumsal bütünleşmenin sağlana bilmesi açısından mimar konumunda olduğunu söylemektedir.

Durkheim bu konuda eğitime de büyük önem vermiş ve eğitimin özünde bireyleri toplumun bir parçası haline getirmede önemli bir uyarılama aracı olduğunu söylemiştir. Bireyin toplumsallaşmasını sağlayan eğitim yetişen neslin toplumun koşulları ile yetişmesini sağlamaktadır. Bu bakımdan eğitim bireyleri ortak norm ve değerler ile şekillendirerek topluma uyumlu hale gelmesini sağladığı gibi aslında toplumsal yapı içerisinde ortaya çıkacak olan anomi gibi hastalıklı hallerinde ortaya çıkmasını engellemiştir (İnal, 1991, s.513).

Durkheim'e göre her milletin kendine has bir eğitim sistemi olmakla birlikte hepsinin ortak gayesi yetişen nesillere ortak inanç, ülkü ve değerli kazandırarak bir ortak bilinç oluşturmaktır. Bu özelliği itibariyle milli bir eğitim özelliğine sahip olan bu eğitim özünde bir milleti inşa etme vasfını taşımaktadır (Akyol, s.10).

Bu bağlamda Durkheim'e göre eğitim bir neslin sahip olduğu yetenek ve tecrübelerin gelecek nesillere aktarılmasının yanı sıra ortak ahlaki değerlerinde aktarılmasını kapsayan bir toplumsal bütünleşme sürecidir. Zira bencil ve toplum dışı bir varlık olarak doğan bireylerin ahlaki ve sosyal bir varlık olarak toplumsal yapıya adapte olacak şekilde yeniden şekillendirilmesi eğitim ile mümkün olacaktır (Huther, 2013, s.140-141). Bu açıdan toplumların sağlıklı ve güçlü bir şekilde varlığını sürdürebilmesi ancak bir toplumsal dayanışma ile mümkündür. Durkheim'e göre ise toplumsal dayanışmanın tesis edilmesinde ki en önemli etken eğitimidir. Çünkü toplumsal dayanışma ancak toplumların kültürel değerlerini yeni nesillere aktarması ile mümkün olacağı gibi bunun yolu da eğitimden geçmektedir (Akyol, s.7). Ayrıca Durkheim toplumsal yapının devamlılığı için bir ortak ahlak bilincinin var olması gerektiğini belirtmiş ve bu ortak ahlak bilincinin inşasının ise ancak ahlak eğitimi ile mümkün olacağını söylemiştir (İnal, 1991, s.518).

Bu bağlamda Durkheim eğitimi bireylerin ortak ahlak ve değerler sistemini öğrenerek toplumsal yapıya adapte olduğu bir uyum süreci olarak değerlendirmiştir. Öyle ki bireylerin eğitimi sayesinde toplumsal yapı içerisinde ki uyum ve düzen tesis edilirken aynı zamanda güçlü bir toplumsal bütünleşmenin de tesis edilmesine katkı sağlamaktadır.

Durkheim'in toplumsal bütünleşme açısından önemle üzerinde durduğu bir başka konu ise kültür meselesidir. Zira kültür ve toplumun karşılıklı olarak bir etkileşim içerisinde olduğunu söyleyen Durkheim kültür ve toplumun birbirlerini beslediklerini ve güçlendirdiklerini söylemektedir. Öyle ki Durkheim kültür konusunda dini ayin, tören ve etkinlikleri içeren ritüel kavramı üzerinde önemle durarak ritüellerin toplumsal bağları güçlendirdiğini ifade etmiştir. Bu açıdan Ritüeller sıradan etkinlikler olmanın ötesinde doğrudan kültürel kodları taşıyan toplumsal hayatı inşa eden ortak bilincin bir ürünüdür. Bu özelliği ile toplumsal yapı içerisinde güçlü bağlar inşa eden kültür ve onun eseri olan ritüeller toplumsal bütünleşmenin sağlanmasında hayati öneme sahiptir (Alver, 2010, s.203-204).

Bu açıdan Durkheim bir toplum ve bu topluma ait kültürün içerisinde yeşeren bireyin bu kültürü özümsemesi vasıtasıyla sosyalleştiğini ve toplumla bütünleştiğini söylemektedir (Tekin, 2016, s.49).

Durkheim'e göre din çok önemli bir toplumsal olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira ona göre din özü itibariyle bütünleştirici bir özelliğe sahip olmasından dolayı toplumsal yapı içerisinde birliği, beraberliği ve dayanışmayı tesis eden, insanları bir arada tutan en güçlü etkenlerden biridir. Din toplum içerisinde inşa etmiş olduğu ortak simgeler, değerler ve kurallar sayesinde toplumun uyumlu bir bütün haline gelmesine imkan tanımaktadır. Zira kutsallık arz eden ilah, peygamber, kutsal kitap gibi mukaddes olgular toplumsal yapı içerisinde beraberlik ve bütünlüğü inşa eden olgulardır (Kasapoğlu, 2016, 36-37). Durkheim'in ifadesiyle din dünyayı kutsal ve kutsal olmayan olmak üzere iki parçaya bölmektedir (Cuff vd. 2015, s.84). Bu sayede kutsal olmayanları yasaklayarak bir kontrol mekanizması kuran din kutsallar etrafında insanları kenetleyerek ise toplumsal bütünleşmenin tesis edilmesine katkı sağlamaktadır.

Durkheim'e göre din mukaddesatçı bireylerin bir araya gelmeleri ile ortaya çıkan manevi birlik ve inançlar bütünüdür. Bu açıdan Durkheim kültür gibi dinin de toplumsal yapı içerisinde inşa edilecek olan ortak akıl, toplumsal bilinç ve ortak değerler sistemi için önemli bir araç olduğunu söylemektedir. Bu bağlamda dinin bütünleştirici özelliği Durkheim için önemli konulardan biri olmuştur. Ona göre din toplumsal bütünleşmeyi tesis etmekte ancak toplumsal bütünleşmede dinin ortaya çıkışına uygun zemin hazırlar (Kasapoğlu, 2016, 37-38).

Durkheim sosyolojisi toplumsal bütünlüğü olumsuz etkileyen hastalıklı-sorunlu-çatışmacı etkenlerden uzak durarak uyum içerisinde düzenli ve güçlü bir toplum yapısı ortaya koymaya çalışmıştır. Bu açıdan Durkheim sosyolojisinin temel gayesi toplumsal bütünleşmenin sağlanması olmuştur (Ünal, 2016, Klasik... s.31).

Sonuç olarak Durkheim'in toplumsal bütünleşme için gerekli gördüğü toplumsal ahlak, toplumsal bilinç, dayanışma, eğitim, kültür, din, meslek örgütleri, meslek ahlakı, iş bölümü ve uzmanlaşma gibi etkenler özünde çalışmamızın temelini oluşturan Ahilik kurumunun toplumsal yapı içerisinde ifa etmiş olduğu fonksiyonların birer yansımasıdır. Bu açıdan Ahilik kurumu yerine getirdiği işlevleri itibariyle aslında Durkheim'in ortaya koymuş olduğu toplumsal bütünleşme teorisinin de bir uygulayıcısı konumunda olmuştur. Bu amaçla Emile Durkheim çalışmamızın temel kuramcısı olarak ele alınmıştır.

1.3. Sosyal Bütünleşme Türleri

Toplumsal yapı içerisinde yer alan farklılıkların uyumlu bir bütün haline gelmesi anlamına gelen sosyal bütünleşme, farklılıkların uyumlaştırılması olarak da adlandırılabilir. Bu farklılıklar ve farklılıkların ahenkli bir bütün haline gelmesi toplumdan topluma, gruptan gruba farklılık gösterebilmektedir. Bu bakımdan toplumsal yapılar içerisinde fonksiyonel bütünleşme, normatif bütünleşme, manevi değerler etrafında bütünleşme, yersel bitişiklik, dış tesirlerle bütünleşme ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan kitle iletişim araçları ile bütünleşme gibi çeşitli sosyal bütünleşme tipleri ortaya çıkmıştır.

1.3.1. Fonksiyonel Bütünleşme

Fonksiyon kavramı kelime anlamı olarak işlev ve görev manasına gelmektedir (Büyük Türkçe Sözlük). Öyle ki bireyin toplumsal yapı içerisinde yerine getirdiği görev veya üstlenmiş olduğu vazife onun toplum içerisinde ki fonksiyonunu ortaya koymakla birlikte aynı zamanda toplumsal yapı içerisinde ki iş bölümünü de bizlere göstermektedir. Zira toplum çeşitli unsurlardan ve ilişkilerden oluşan bütünü tanımlamaktadır. Bu bütün içerisinde ki unsur ve öğeler birbirleriyle sürekli olarak bir etkileşim halinde bulunmaktadır. (Kongar, 2014, s.282). Öyle ki modern toplum sisteminde bireyin diğer insanlar ile bir iş birliği ve iş bölümü içerisinde bulunması gerekmektedir. Bu açıdan iş bölümü yapılacak olan bir işin kişiler arasında bölüştürülmesi yani bir görev dağılımının yapılmasıdır (Genç, 1991, s.49).

Toplumsal yapı içerisindeki unsurların birbirlerinde bağımsız veya izole bir şekilde değişiklik göstermesi mümkün değildir. Çünkü tüm unsurlar, birbirleriyle sürekli olarak bir etkileşim halindedirler. Öyle ki bu etkileşim bazen uyumlu olurken bazen de çatışmacı olabilmektedir. Ancak her iki durumda da bir unsorda meydana gelen değişme ya başka unsurlarda meydana gelen bir değişimin sonucu olarak ortaya çıkmakta ya da başka bir unsurdaki değişimin sebebi olmaktadır. Diğer bir deyişle, bir ideal toplum anlayışından, başka bir ideal toplum anlayışına doğru geçiş toplumun tamamının aynı anda ve aynı oranda değişmesi şeklinde olmaz. Fakat toplumsal unsurlardaki değişimler ister uyuşma ister çatışma şeklinde olsun her iki durumda da birbirine bağlıdırlar ve birbirlerini etkilerler. İşte bu bağlılığın ve etkileşimin bir sonucu olarak toplumsal bütünlük meydana gelmektedir (Kongar, 2014, s. 282-284).

İnsanlar bireysel yetenekleri, bedensel ve zihinsel etkinlikleri bakımından farklılıklar gösterirler. Bu duruma, toplum içerisinde kişisel farklılıklar denmektedir. Bu açıdan her birey

yetenek ve becerilerine göre farklı eğitimler alır ve farklı meslek kollarına yönelir. Bu sayede toplumsal yapı içerisinde farklı uzmanlık alanları ortaya çıkmış olacaktır. Her birey uzmanlaştığı farklı bir alanda, toplumsal yapı içerisinde varlığını sürdürecektir ve farklı işlevleri yerine getireceklerdir. Bu farklı uzmanlık alanlarının bir uyum içerisinde olmaları ve farklı fonksiyonların birbirlerini işlevsel olarak tamamlamaları, fonksiyonel bütünleşmeyi meydana getirmektedir (Altıkardeş, 2004, s. 252).

Burada bireylerin ait oldukları toplumsal yapı içerisinde üstlenmiş oldukları rol ve görevler bakımından, yani icra ettikleri toplumsal işlevleri bakımından birbirlerini karşılıklı olarak tamamlamaları söz konusudur. Buna göre fonksiyonel bütünleşme sosyal yapı içerisindeki iş bölümünün uyumlu bir şekilde gerçekleşmesidir (Günay, 1996, s. 232).

Zira toplumu sosyal kurumlar ve sosyal ilişkiler bütünü olarak tanımlayacak olursak toplumsal ilişkinin bulunduğu her yerde mutlak surette toplumsal anlamda insanda var olacaktır. Öyle ki insanın olmadığı bir yerde toplumsal kurumların ve toplumsal ilişkilerin varlığından da söz etmek mümkün olmayacaktır (Bilgiseven, 1985, s.429). Bu sebeple toplumun sağlıklı bir şekilde varlığını sürdürebilmesi toplumsal kurumlar ve ilişkiler bütünüünün bir uyum içerisinde olmasıyla mümkün olacaktır.

Fonksiyonel bütünleşmenin sağlanabilmesi için iş bölümü vazgeçilmez bir unsurdur. Ancak iş bölümü ve sosyal roller fonksiyonel bütünleşmenin sağlanabilmesi için tek başına yeterli değildir. Toplumsal yapı içerisindeki değer ve normlar fonksiyonel bütünleşmenin gerçekleşmesinde etkili olmaktadır. Bunların hepsi bir araya geldiğinde toplumsal yapıyı bir bütün haline getirirler yani fonksiyonları itibariyle birbirlerini tamamlayarak, tam manasıyla bir fonksiyonel bütünleşmenin gerçekleşebilmesi mümkün olur (Kasapoğlu, 2016, s. 28).

Bu bakımdan fonksiyonel bütünleşme birbirinden ayrı olan parçaların bir bütün olacak şekilde birbirleriyle kaynaşmış olmaları ve bir bütün halini almaları durumunu ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle bireylerin toplumsal yapı içerisinde icra etmiş oldukları pozisyon, rol ve görevleri itibariyle birbirleri arasındaki uyum yani sosyal yapı içerisinde ki iş bölümleri arasında ki ahenk olarak tanımlanmaktadır (Günay, 2000, s. 311-312).

Toplumda farklı uzmanlık alanlarında faaliyet gösteren fert ve gruplar birçok sosyal ihtiyacı karşılamaktadır. Bu ihtiyaçların karşılanmaması toplumsal yaşam içerisinde aksaklıkların yaşanmasına ve huzursuzlukların ortaya çıkmasına sebep olacaktır (Ünal, 2016, Engellilerde... s. 102).

Bu bağlamda toplumları meydana getiren fertler her zaman birbirlerine ihtiyaç duymaktadırlar (İşçi, 2016, s. 117). Bu bakımdan bir arada yaşayan fertlerin karşılıklı olarak birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılaması ve tek başlarına ulaşamayacakları hedefleri gerçekleştirme konusunda birbirlerine destek olmaları fertler arasındaki bağılılığı güçlendirmektedir (Hogg, 1997, s. 25). Bu itibarla toplumsal yapı içerisindeki din, nüfus, hukuk, ekonomi, örf ve adet gibi unsurların birbirlerini tamamlayarak fonksiyonel bir bütün haline gelmesiyle fonksiyonel bütünleşme gerçekleşmiş olur (Altıkardeş, 2004, s. 254). Bu da toplumsal yapının bir uyum ve dayanışma içerisinde işlevsel olarak bütünleşmesini ve güçlenmesini sağlayacaktır.

Bu açıdan bakıldığında fonksiyonel bütünleşme farklı fonksiyonların uyumlu bir bütün haline gelmesi anlamını taşımaktadır. Ancak fonksiyonel bütünleşme yalnızca iş bölümü ile ilgili bir konu olmayıp o iş bölümündeki uzmanlık, eğitim ve insan gücünü de içerisinde barındırmaktadır. Zira toplumun işleyen bir bütün olarak devamlılığı ancak bütün sosyal norm, kültür ve değerlerin de uyumlu bir bütün haline gelmesi ile mümkün olacaktır.

Bu noktada Ahilik kurumu fonksiyonel bütünleşmeye en güzel örnektir. Meslek mensubu olan kişilerin kendi meslek grupları içerisinde uzmanlaşmalarının yolu açılmış ancak bu uzmanlaşmayla birlikte diğer meslek grupları ile bir uyum içerisinde ahenkli bir ticari sistem meydana getirilerek farklı fonksiyonların bir bütün haline gelmesi sağlanmıştır. Ayrıca Ahi birlikleri içerisinde kişilere yalnızca mesleki eğitim verilmekle kalmayıp bunun yanı sıra mensuplarına sosyal normlar ve kültürel değerleri de öğreterek toplumun tüm fonksiyonları ile bir bütün halinde devamlılığını sağlamasının yolu açılmıştır.

1.3.2. Normatif Bütünleşme

Toplumsal hayatta bireylerin ve grupların sosyal yaşantıları belli kurallara göre şekillenmiştir. Öyle ki bir toplumun kültürel yapısı büyük ölçüde bu normlardan meydana gelmektedir. Sosyal hayatı düzenleyen bu standart kurallara sosyal norm denmektedir. Sosyal normlar toplumun üyelerinin belli durumlar karşısında ne yapması veya ne yapmaması gerektiği ile ilgili kurallar bütünüdür (İşçi, 2016, s. 119-120).

Toplumsal yapı içerisinde fonksiyonel bütünleşme hangi ölçüde gerçekleşirse gerçekleşsin bunun sosyal bütünleşme için tek başına yeterli olduğunu söyleyemeyiz. Bir sistemin aksamadan devamlılığını sağlaması, bütün rollerin ve fonksiyonların gerektiği gibi yerine getirilmesini sağlayacak bir otoritenin var olması ile mümkündür. Böyle bir otoritenin

etkinliği ise toplumda müşterek normların varlığına bağlıdır. Bu bağlamda toplumsal sistemin aksamadan devamlılığını sağlaması, güçlü bir otoritenin varlığıyla, bu otoritenin başarısı ise toplumun kabul ettiği kuralların varlığı ile mümkün olacaktır. Tüm bunların gerçekteşmesi ise normatif bütünleşmenin başarılması ile mümkündür (İsmayilov, 2008, s. 23).

Bir toplumsal yapı içerisindeki fertlerin eylem ve davranışlarının, o toplum içerisinde sosyal ilişkileri düzenleyen normlara uyumlu bir bütün haline getirilmiş olmasına normatif bütünleşme denmektedir (Coşkun, 2004, s. 113).

Bu açıdan baktığımızda toplumsal grupların teşkilatlanmasında ve bütünleşmesinde resmi ve gayri resmi kural, kaideler önem taşımaktadır. Örnek verecek olursak bürokratik veya kurumsal yapıya sahip gruplarda, belli bir hareket kurum içerisinde adet şeklini alarak adeta kurallaşır ve kuruma veya gruba sonradan dahil olan bireyler grupla bütünleşebilmek için bu kurallara uymak mecburiyetinde kalır. Bu kurallara uymayan kişi ve eylemler grup tarafında bir tepkiyle karşılaşır. Bu bakımdan normatif bütünleşmenin güçlü olduğu toplumlarda toplumsal yapı da devamlılığını sağlayarak istikrarlı bir hal alır (Dönmezer, 1994, s. 171-172).

Persons toplumu ilişkiler sistemi içerisinde, değerler temelinde fikir birlikteliği sağlamış, kaynaşmış bir yapı olarak tarif etmektedir. Sosyal sistem içerisinde toplumsal yapının sağlıklı bir şekilde hayatını idame ettirebilmesi, ortak değerler ile normların korunması ve kurumlar arası uyumun sağlanması ile mümkün olacaktır. Bu sebeple toplumsal bütünleşme kültür, kurumlar ve sınıflar olmak üzere üç temel üzerine inşa edilmektedir (Avcıoğlu, 2013, s. 159).

Bu açıdan baktığımızda toplumsal yapının uyumlu bir şekilde varlığını sürdürebilmesi toplumsal ilişkilerin ortak normlar ile düzenlenmesine bağlıdır. Çünkü normlar ortak bir değer halini alarak toplumun tamamını etkileyen ve düzenleyen birer kural halini alacaktır. Toplumsal yapı içerisinde bu ortak değerler ne kadar yüksek bir oranda kabul görürse toplumsal istikrar da o oranda yüksek olacaktır (Dönmezer, 1974, s.134).

Bir toplumun varlığını sürdürebilmesi o toplumsal yapı içerisindeki sosyal normların varlığına bağlıdır. Çünkü anarşist gruplar hariç dünyada sosyal normlarla hareket etmeyen bir toplum yapısı gözlenmemiştir. Toplumı oluşturan fertlerin aile yapıları, ibadetleri, cinsel ilişkileri, ekonomik düzenleri, hukuk sistemi gibi hayatın her alanındaki işleyiş sosyal normlara göre sürdürölmektedir. Özellikle günümüz çağdaş toplumları adeta bir normlar toplumu özelliğini taşımaktadır. Bir toplumun çağdaşlığı o toplumdaki normların karmaşıklığı ile

doğrudan ilgilidir. Zira, modern toplumlarda sosyal kurumlar varlıklarını özgün normlara borçludur. Çünkü normlar sayesinde fikir ve değerler üzerinde anlaşma sağlanmaktadır (İşçi, 2016, s. 120).

Normatif bütünleşme, toplumsal dışlanma riski taşıyan fert ve grupları birbirleriyle kaynaştırarak toplumsal yapının sağlıklı bir şekilde devam etmesini sağlayan koruyucu ve güçlendirici rol üstlenir (Ünal, 2016, Engellilerde... s.101). Çünkü normatif bütünleşme toplamsal yapı içerisinde ki bireylerin toplumsal olaylar karşısında ortak bir duruş göstermelerini sağlayacağı gibi bu ortak duruş ve düşünce etrafında toplanmayı da sağlayacaktır (Bilgiseven, 1974, s. 263).

Bu bağlamda ahilik kurumu toplumsal yapı içerisinde ticaret hayatını ve sosyal hayatı düzenleyen birçok kural ve kaide inşa etmiştir. Bu normlar sayesinde üretim, ekonomi, eğitim, din, gençlik, kültür gibi birçok alanı düzenlemiş, toplumda bir yardımlaşma, dayanışma ve bütünleşme ruhu temin etmiştir. Bu açıdan baktığımızda ahilik kurumu sosyal normların kabulü ve uygulanması konusunda bir otorite görevi üstlenmiştir. Öyle ki kuralların uygulanması konusunda bir yandan teşvik edici olurken, diğer yandan da denetim ve ceza sistemi ile normların uygulanmamasının önüne geçilmiştir. Ancak burada ceza ve denetim sisteminde insanlar şiddete dayalı ağır cezalar ile normları uygulama mecburiyetinde bırakılmamıştır. Aksine normların dışına çıkan kişiler toplumda dışlanarak cezalandırılmışlardır. Bu sayede toplum tarafından dışlanmamak, kabul görmek amacıyla insanların normlara uymaları ve bu sayede bir normatif bütünleşme sağlanarak güçlü bir toplum yapısı inşa edilmesine imkan tanımıştır.

1.3.3. Mana Etrafında Bütünleşme

Sosyal bütünleşme türleri arasında en önemli olanı birleştiricilik özelliği en fazla olan, mana etrafında bütünleşmedir. Zira fonksiyonel bütünleşme, sosyal bütünleşmenin maddi boyutunu ifade ederken, mana etrafında bütünleşme, sosyal bütünleşmenin manevi boyutunu ifade etmektedir. Yani bu bütünleşme türü sosyal bütünleşmenin anlamlı ve mantıklı şeklidir. Burada özellikle akıl ve mantıktan söz edilmesinin sebebi sosyal bütünleşmede doğru düşünmenin büyük paya sahip olmasıdır. Çünkü sosyal bütünleşme açısından, doğanın elemanı akli ile önem arz eden insandır (İşçi, 2016, s. 118).

Sosyal bilimci Sorokin'e göre; mana etrafında bütünleşme fonksiyonel bütünleşmenin yetersizliğini gidererek, yerine inşa edilen mantıklı ve manalı bir bütünleşmenin adıdır. Çünkü

sosyal yapı içerisinde ortak manevi değerler etrafında bir bütünleşme gerçekleştirilmediği sürece fonksiyonel bütünleşmenin de bir anlamı kalmayacaktır. Bu açıdan toplumsal yapı içerisinde inşa edilecek olan ortak manevi değerler neşede ve üzüntüde bir olmayı sağlayacağı gibi bireylerin makineleşmesinin de önüne geçecektir. Zira bu bütünleşme şekli aslında en güçlü bütünleşme şekli olarak karşımıza çıkmaktadır (Erkal, 2014, s. 252-253).

Mana etrafında bütünleşme fonksiyonel bütünleşmenin bir nevi tamamlayıcısı konumundadır. Toplumda i mana etrafında bütünleşme, fonksiyonların bütünleşmelerini bir gaye etrafında birleştirerek, bütünü özünü ortaya koyar. Bu yönüyle manalı bütünleşme toplumun karakteristik yapısını en doğru şekilde yansıtır. Zira sosyal bütünleşmenin sağlanabilmesinde kültürel değerler önemli bir yere sahiptir. Ancak burada kültürün hem maddi hem de manevi yönünün bir uyum içerisinde olması önemlidir. İşte bu noktada kültürel değerlerin madde ve mana bütünlüğünü sağlayan mana etrafındaki bütünleşmedir. Bu yönüyle mana etrafında bütünleşme sosyal bütünleşmenin ana dinamiğini oluşturmaktadır (Altıkardeş, 2004, s. 257).

Bu bakımdan, bir toplumsal yapı içerisinde sosyal bütünleşmeden söz edebilmemiz için fonksiyonel ve normatif bütünleşmenin yanı sıra manevi bir bütünleşmenin de olması gerekmektedir. Çünkü mana etrafında bütünleşme toplumsal yapıyı meydana getiren fertlerin aidiyet duygusu ile toplumsal hayat içerisinde aktif olarak rol almalarını ve toplumsal normları özümsemelerini sağlamaktadır. Bunun yanı sıra toplumun kültür, değer ve beğenilerinin ortak bir değer halini alarak, toplumsal bilincin oluşmasına katkı sağlamaktadır (Aydın, 2006, s. 11).

İşlevleri bakımından bütünleşmiş bir toplum yapısı içerisinde birbirini tamamlayan unsur ve gruplar arasında güçlü bir manevi birlik bulunması şart değildir. Ancak mana etrafında bütünleşmede bireyler, gruplar veya unsurlar sadece bir işlev gereği değil, temsil ettikleri öz değerler ve inanç bakımından da birbirlerini tamamlarlar. Öyle ki mana etrafında bütünleşme milleti oluşturan bireylerin milli bir gaye etrafında toplanmasını ifade etmektedir (Bilgiseven, 1974, s. 267).

Bu tip bütünleşmelerde milli kültürün elemanları, birleştirici ve kaynaştırıcı bir rol oynar. Bundan dolayı grupların milletleşmesi milli kültürün varlığına bağlıdır. Aksi taktirde sadece soy ve kan birliğinin var olması bu bütünleşme için yeterli değildir. Eğer bir kültürün özünde milli bütünlük bilinci varsa, o kültüre sahip olan millet bütünleşmiş anlamına gelmektedir (İşçi, 2016, s. 119).

Bu açıdan baktığımızda aynı dine sahip olduğumuz İran, Irak gibi ülkelerle, diğer taraftan aynı kan ve soy bağına sahip olduğumuz Bulgaristan ile toplumsal olarak bir bütünleşme sağlanamamıştır. Çünkü burada önemli olan husus yalnızca aynı dine veya soya sahip olmak değildir. Burada bütünleşmeyi sağlayan en önemli husus toplumların ortak amaçlar ve değerler gibi toplumsal mana etrafında bütünleşmesidir.

Ahilik kurumu her ne kadar ekonomik amaçlarla kurulmuş bir organizasyon olarak göze çarpsa da özünde dini kaideler ile şekillenmiş bir yapıdır. Bu sebeple ahilik kurumu içerisinde her ne kadar sistematik bir iş bölümü bulunsun da, kural, kaide ve işleyişte kültürel değerler ön plana çıkmaktadır. Kurulan disiplinli iş bölümü sayesinde fonksiyonel bütünleşmeyi sağlayan Ahi birlikleri, bu sistemin düzenli olarak devamı amacıyla birçok kural ve normlar koymuştur. Bu normlar sayesinde bir bütün halinde sistemin devamlılığını sağlayan Ahilik bu özelliği ile de normatif bütünleşmeyi gerçekleştirmiştir. Tüm bunların yanı sıra aynı zamanda ortak amaçlar ve değerler üreterek mana etrafında bütünleşmeyi gerçekleştirmiş ve güçlü bir sosyal bütünleşmenin gerçekleşmesini sağlamıştır.

1.3.4. Yersel Bitişiklik

Yersel bütünleşme veya mekânsal bütünleşme olarak da adlandırılan bu bütünleşme çeşidi coğrafi mekândan kaynaklanan bir bütünleşme türüdür. Bu bütünleşme türünde kültürel bir bütünleşme bulunmamakta, beraberlik yalnızca mekân birlikteliğine dayanmaktadır (Doğan, 2011, s. 128).

Bu bakımdan toplumsal yapı içerisindeki kültürel değerler, düşünceler, inançlar, kurumlar, gruplar ve bireyler arasında gelişen bağlantı yalnızca mekân birlikteliğine bağlı olarak gelişen birlikteliktir. Bu tip bir birlikteliğin var olduğu toplumsal yapılarda “yersel bitişiklik” var demektir. Bu bütünleşme türü genel olarak kurumların birbirleriyle bir uyuşma içerisinde olmadığı ve kurumlar arası bir ahengin bulunmadığı karşıt gruplar arasında görülen bir bütünleşmedir (İşçi, 2016, s. 114-115).

Ancak Bilgiseven’e göre; bir toplum yapısı içerisinde ortak değerler, amaçlar ve inançlar bulunmaksızın, yalnızca mekâna dayalı bir birliktelik varsa burada asla bir bütünleşmeden söz edilemeyeceği gibi, toplumun varlığını sürdürebilmesi için temel şart toplumun ortak çıkarlar ve ortak amaçlar doğrultusunda bir araya gelmesidir. Bu açıdan toplum içerisinde ortak çıkar ve gayeler etrafında bir toplanma bulunmuyorsa bütünleşmeden söz edilemez demektir (Bilgiseven, 1974, s. 261-262).

Bu bağlamda toplumu meydana getiren fertler arasında dil, din, milliyet, mezhep, inanç, kültür gibi birçok farklılık bulunabilir. Bu farklılıklar sebebiyle bir araya gelemeyen tezat düşüncelere sahip birey ve grupların, yaşadıkları ortak mekân vesilesiyle bir araya gelmelerine yersel bitişiklik denmektedir. Anadolu coğrafyasında yaşayan farklı dil, din, inanç ve kültürlere sahip milyonlarca insan bulunmaktadır. Bu insanların Anadolu'yu bir vatan, yurt olarak kabul ederek bir araya gelmeleri ve yaşamlarını birlikte sürdürmeleri mekânsal bütünleşmeyi göstermektedir.

Bu açıdan yersel bitişiklik konusunda, yersel bitişikliğin bir bütünleşme mi yoksa mecburi bir birliktelikten ibaret mi olduğu konusunda tartışmalar devam etmektedir. Ancak burada önemli olan husus, ortak amaç ve inanç birlikteliği bulunmasa dahi farklı kültür ve inanç gruplarının yalnızca coğrafi sebeplerle bir araya gelmeleriyle de mekânsal bir bütünleşme sağlanabileceğidir. Çünkü mekânsal bir mecburiyet ile bir araya gelen birey ve gruplar bir süre sonra birbirleriyle bir etkileşim halinde olacak, zaman içerisinde ortak amaçlar etrafında bir bütünlük oluşturabilecektir. Bu yönüyle de ilk ortaya çıkışında bir bütünleşme bulunmuyor gibi gözükse de yersel bitişiklik, farklı inanç ve kültür gruplarını bir arada tutması sebebiyle sosyal bütünleşmeyi sağlayan önemli bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

1.3.5. Dış Tesirlerle Bir Araya Gelme

Dış kaynaklı baskı, tehdit ve tehlikeler toplumların bir araya gelmelerinde ve sosyal bütünleşmenin sağlanmasında güçlendirici bir etkiye sahiptir. Örneğin Kurtuluş Savaşı'nda dış güçlerin Anadolu'yu işgal etmek istemeleri toplumsal yapı içerisindeki farklı grupların topyekûn bütünleşmesini sağlamış ve düşman kuvvetlerinin Anadolu'yu işgal etmelerine izin verilmemiştir. Ayrıca Galatasaray'ın Avrupa Kupası'nda kazandığı başarı toplumdaki birçok farklı grup tarafından desteklenmiş ve toplumsal bir bütünleşmenin sağlanmasına imkan vermiştir (Yılmaz, 2006, s. 15).

Bu açıdan toplumların karşılaştıkları şiddetli baskılar, milli duyguların daha güçlü bir şekilde korunması sonucunu doğurmuştur. Zaman içerisinde dıştan gelen baskıya duyulan öfke ve tepki ile örgütlenen toplumlar ortak bir gaye etrafında toplanarak yekvücut olmuşlardır. Bu sayede sosyal bütünleşme sağlanmıştır (İşçi, 2016, s. 116).

1.3.6. Kitle İletişim Araçlarından Doğan Bütünleşme

Kitle iletişim olgusunun ortaya çıkması ve hızla yaygınlaşması ile iletişim farklı bir boyut kazanmıştır. Birbirinden bağımsız, farklı ve çok geniş kitlelerin kitle iletişim araçlarını kullanmaları, onların bilgi, davranış ve düşüncelerini etkilemeye başlamıştır (Aziz, 1982, s. 48).

Kitle iletişim araçlarının etkinliklerini arttırmalarıyla birlikte insanlar arasında fikir, tutum ve bilgi aktarımı hız kazanmış, toplum içerisindeki bireyler çok daha hızlı bir şekilde birbirlerinden haberdar olma imkanı kazanmıştır. Bu sayede toplumun tüm kesimleri daha hızlı ve daha yoğun bir şekilde birbirleriyle temasa geçebilmekte ve iletişim kurabilmektedir. Zira kitle iletişim bu özelliği ile sosyal yapılar arasında ki ilişkiyi güçlendiren ve toplumun merkezi ile çevresini birbirine yakınlaştıran bir araç halindedir (Dönmezer, 1994, s. 172).

Bu bağlamda Eyyüp Sanay bir sosyal bütünleşme türü olarak kitle iletişim araçlarından doğan bütünleşmeyi dile getirmektedir. Ona göre; kitle iletişim araçlarının hızla etkinleşmesiyle birlikte toplumu oluşturan bireyler ve gruplar arasında, haberleşme, birbirinden haberdar olma imkanı artmakta, bu da bütünleşmeyi sağlamaktadır. Kitle iletişim araçlarının hızla gelişmesi yalnızca birey ve grupların birbirlerinden haberdar olmalarına imkan tanımakla kalmaz, aynı zamanda bölge ve zaman farkını ortadan kaldırarak bölgesel kültürlerin Milli kültürün etkisi altına girmelerine olumlu katkı sağlar. Nitekim bu yolla toplumun tüm mensupları tarafından kabul gören norm, tutum, inanç ve değerler de toplumun her kesimine duyurulur ve bu sayede genel olarak toplumsal uyum ve bütünleşme sağlanmış olur (Sanay, 1985, s. 219).

Sonuç olarak televizyon, gazete, internet gibi birçok kitle iletişim aracı bugün hayatımızın her alanında ve her anında yer almaktadır. Öyle ki şehirden, köye, gencinden yaşlısına, kadından erkeğine, öğrencisinden çalışanına kadar toplumun her kesimi yoğun bir şekilde kitle iletişim araçlarını kullanmakta, bu araçlar sayesinde bilgi edinmekte ve iletişimini sağlamaktadır. Bu açıdan kitle iletişim araçları insanları birbirlerine bağlayan güçlü bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu özelliği ile toplumun tüm kesimlerini birleştiren, bütünleştiren önemli bir sosyal bütünleşme aracıdır.

1.4. Sosyal Bütünlemenin Gerçekleşmesi İçin Gerekli Temel Şartlar

Sosyal bütünleşmenin etkili bir şekilde gerçekleşebilmesi için belli temel şartların gerçekleştirilmiş olması ve belli esasların sağlanmış olması gerekmektedir. Bu açıdan sosyal

bütünleşmenin gerçekleşmesi için gerekli olan temel şartları şu şekilde sıralayabiliriz (Erkal, 2014, s. 253-255):

- Toplumsal yapı içerisinde iş bölümü ve toplumsal farklılaşmanın artışı,
- Toplumun demokratikleşme sürecine girerek, demokratik kurumlara kavuşması, çoğulcu demokratik sistem ve demokratik mekanizmanın işlemesi,
- Eğitimde yetenek esasına göre fırsat eşitliğinin sağlanması,
- Toplumda sosyal statünün doğuştan gelen değil, bireyin başarısı sonucu kazanılması,
- Bölgeler arasında ve gelir grupları arasındaki sosyal adalet dengesinin ekonomik kalkınma hızını aksatmayacak şekilde kurulması,
- Dinsel ve mezhepsel ayrımların önüne geçecek çalışmaların yapılması ve din eğitime önem verilerek, nitelikli din adamı yetiştirilmesi,
- Irkçılığın, özellikle azınlık, farklılıkları kutsallaştıran, çağ dışı ilkel etkinlik bilincinin ortaya çıkardığı tahriplerin azaltılması,
- Toplumsal grup ve cemaatlerin, toplumun bütününe dahil olduklarına ait şuurun kültür politikası ile takviye edilerek, kültürel yabancılaşmanın önlenmesi, milli kimliğin korunması, milletleşme anlayışıyla vatandaşlık bilincinin geliştirilmesi,
- Kentleşme ve orta sınıflaşmanın artması, gelir seviyesinin artarak refah düzeyinin yükselmesi,
- Milli bir eğitim sistemi ile birleştiriciliğin sağlanması. Toplumun dinamik yapısı gereği farklı çıkar grupları içinde olan bireylerin aynı zamanda toplum birlik şuurundan da haberdar olmaları (bu haberleşme eğitim ve kültür politikaları ile oluşturulabilir).
- Aile kurumunun güçlü olması, Türk aile yapısını yıpratacak teşebbüslerden kaçınılması. Eşlerin, özellikle hukuk karşısında bir bütün olarak düşünülmesi.
- İşçi - işveren ilişkileri, sosyal yardım, sendika, iş hukuku ve sosyal güvenlik gibi unsurların bulunduğu sosyal politika anlayışının uygulanması,
- Ekonomik politikalarla orta sınıfın güçlendirilmesi,
- Kültür ve sanat alanlarında toplumu bütünleştirici mesajların iletilmesi,
- Yaygın eğitime ve yetişkin eğitime ağırlık verilerek bireylerin kendi kültürlerini tanımlarının sağlanması,
- Kültürün gelecek nesillere aktarılmasında önemli bir araç olan dilin korunması vasıtası ile kültürler ve nesiller arası kopukluğun engellenmesi,

- Yeni şehirli denen büyük şehir nüfuslarının yaklaşık yarısını oluşturan gecekondulu nüfusunun mesken ve istihdam sorunlarını çözerek bu nüfusun sosyal çevreyle uyumlu bir hale getirilmesi,

- İskan, mekân ve ekonomik organizasyonun düzenlenmesi,
- Aydınların sürekli olarak yeni kimlik arayışından kurtulmaları, sosyal ve kültürel meselelerin netleşmesi, kavram tartışmalarının dışına çıkılarak milli bir mutabakat sağlanması. Sevinçte de ve üzüntüde de birlik olunması gerektiğinin anlaşılması. Suni etnikleştirme çabalarına ve etnik tuzaklara karşı dikkatli ve bilgili olunması. Milletleşme sürecinden kalabalıklaşma sürecine dönülmemesi,

- Çarpık özelleştirmelerin ve yolsuzlukların önlenmesi,
- Dış politikada teslimiyetçi politikalar yerine, milli menfaatlerin korunması gerektiği bilincinin toplumda yerleşmesi,

- Devletin kendini tüccar, vatandaş ise müşteri olarak görmemesi,
- Milli kimlik ile etnik sıfatların birbirine karıştırılmaması ve bir rekabet içerisine girmemesi,

- Devletin diline zarar verecek uygulamalardan kaçınılması,

Bunların yanı sıra toplumda sosyal bütünleşmeyi sağlayan önemli iki unsurdan biri liderlik diğeri ise disiplindir. Bu açıdan topluma liderlik eden kişi veya kişiler toplum için birer rol model olurlar. Bu özellikleri ile liderler, topluma kılavuzluk etme, toplumu teşvik etme, koordine etme ve motive etme gibi önemli bütünleştirici roller üstlenirler. Bu sebeple başarılı bir lidere sahip olan toplumlarda az çatışma ve güçlü iş birliği sağlanarak bütünleştirme başarıyla sağlanacaktır (Kasapoğlu, 2016, s. 31).

Gökalp'e göre ise; sosyal bütünleşmenin sağlanabilmesi için en önemli şartlardan biri aile kurumudur. Bu açıdan gerçek bir sosyal bütünleşmenin gerçekleşebilmesi için toplumsal yapıyı meydana getiren sosyal kurumların da birbirleriyle uyum halinde olmaları, yani kurumların bütünleşmesi esastır. Zira sosyal kurumların bütünleşmesinde aile kurumu temel rol üstlenmektedir. Aile, toplumun küçük bir modelidir. Aile içinde karşılıklı sevgi saygı, birlik, dayanışma ve iş bölümü esastır. Bu sebeple güçlü bir devlet ve güçlü bir millet yapısı oluşturabilmek, güçlü bir aile kurumu inşa etmekle mümkün olacaktır (Erkal, 2014, s. 254).

Bu bağlamda sosyal bütünleşmenin sağlıklı bir şekilde sağlanabilmesinin en temel şartı toplumda kişiler arası değerler üzerinde bir fikir birliğinin sağlanmasıdır. Fikir birliği sağlanmış olan bu değerler sayesinde toplumu oluşturan bireyler arasında, davranışlara yön

veren bir ortak anlayış gelişmektedir. Bu anlayış sayesinde toplum içerisinde ideal bir davranış biçimi ortaya çıkarak kişiler üzerinde genelleşmiş bir anlam ifade ederler ve sosyal bütünleşmenin sağlanmasında önemli bir rol üstlenirler (Fichter, 1996, s. 206).

1.5. Sosyal Bütünleşmeyi Engelleyen Faktörler

Toplumsal yapı içerisinde sosyal bütünleşmenin gerçekleşmesine engel teşkil eden bazı unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurların varlığı sosyal bütünleşmeyi olumsuz etkilerken, sağlıklı bir sosyal bütünleşmenin gerçekleşmesinin karşısında ciddi bir engel oluşturmaktadır. Sosyal bütünleşmeyi engelleyen faktörler şu şekildedir (Erkal, 2014, s. 256);

- Hoşgörüsüzlük ve milli mutabakatın sağlanamamış olması,
- Milli bir topluma mensup olmanın yerine “yeni kabilecilik” adı verilen boy, aşiret, kabile ve cemaat mensubiyetinin kabul edilerek, farklılıkların kutsallaştırılması,
- Mikro ırkçılık yapılması, biyolojik ve genetik esasların kültürel değerlerin önüne koyularak, farklılıklara dayalı ilkel etniklik ve kafatasçılık yapılması, millet ile etnik grupların rekabet içine sokulması,
- İnsan hakları mefhumunun, amacı dışında, ülkelerin iç işlerine müdahale etmek için kullanılması,
- Yabancı kaynaklı nüfusun bulunduğu toplumlarda gettolaşmaya sebep olan yabancı düşmanlığı,
- Etnosantrizm, kendi dışındakileri kabul etmeme, ilkel etniklik,
- Mahalli değer ve özelliklerin genel toplum yapısının ve milli kimliğin dışında ele alınması,
- Kavram kargaşası,
- Toplumdaki marjinal gruplara göz yumularak onların kitleleştirilmesi ve karşı kültür alanlarının genişletilmesi,
- Grup ve cemaat çıkarlarının milli menfaatlerin önüne geçmesi,
- Mikro milliyetçilik, aşırı hemşehricilik yapılması,
- İç ve dış borçlanmanın fazla olması,
- İslam’da bozucu ve yıkıcı çabalar, farklı İslam anlayışlarının inşası.

Bu bağlamda ortak amaçların zayıflayarak kişisel çıkarların yayıldığı, uyumsuz insanların ortaya çıktığı ve kuralların tanınmadığı bir toplumda sosyal bütünleşmenin sağlanması imkansızdır (İşçi, 2016, s. 154). Bu sebeple “biz” değil “ben” merkezli düşünce

yapısının hakim olduğu bir toplumsal yapı, sosyal bütünleşmenin gerçekleşmesinde en önemli engellerden birini teşkil etmektedir.

Toplumsal yapı içerisinde sosyal bütünleşmeyi engelleyen bu unsurların yanı sıra sosyal bütünleşmenin gerçekleşmesinde engel teşkil eden yabancılaşma, anomi, ve ekonomik eşitsizlik gibi üç önemli konu ön plana çıkmaktadır.

1.5.1. Yabancılaşma

Yabancılaşma, terim olarak bireysel ve toplumsal olmak üzere iki bakımdan ele alınabilir. İlk olarak bireysel yabancılaşma ele alınacak olursa, bireysel yabancılaşma, kişinin kendi öz benliğinden koparak başka kişiliklere özenme veya başka kişiliklere bürünmesi ile kişinin özüne yabancılaşması şeklinde tanımlanabilir. Bu tanımlama daha çok psikolojik açıdan bir tanımlamadır. Diğer açıdan, yabancılaşma toplumsal boyutuyla ele alınacak olursa, toplumun kendine has kültür, inanç ve yaşam değerlerini parça parça değiştirerek kendine özgü değer yargılarından uzaklaşıp başka bir toplum yapısına bürünmesi şeklinde tanımlanabilir. Bu tanım da yabancılaşmanın sosyolojik açıdan tanımlanmasıdır (Özden, 2016, s. 102).

Sosyolojik açıdan modern toplumlarda yaşanan “yabancılaşma” kavramı sosyal bilimler sözlüğünde şu şekilde açıklanmaktadır; yabancılaşma, bireyin içerisinde yaşadığı topluma, kültürel değerlere ve rol dağılımına karşı ilgisinin kaybolması, değerleri, kural ve normları anlamsız görmesi, kendisini zayıf ve yalnız hissetmesi durumu olarak açıklanmaktadır (Demir).

Psikolojik açıdan yabancılaşma ise bireyin özünün, yaratıcılık ve etkinliğinin bastırılması, çarpıtılması ve işlevsiz hale sokulmasıdır. Kısacası yabancılaşmış yaşam tarzı toplumsal süreç içerisinde kişiyi kendi özünün dışında bir robot haline getirmekte, bireyi makineleştirmektedir. Zira kişinin bireysel eğilim ve arzuları ile yaşam şekli birbiriyle tezat olduğu sürece yabancılaşma ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda yabancılaşma içinde yaşadığımız medeniyet sürecinde bireysel ve toplumsal yaşamın birlikte ortaya çıkardığı yaygın bir ruhsal bozukluktur (Akyıldız, 1998, s. 163-176).

Yabancılaşma kavramını ilk defa kullanan ünlü Alman filozof Hegel’e göre; insan doğal ve sosyal çevresi ile yabancılaşmakta, kendisini seven, düşünen ve hisseden bir varlık olarak değil, meydana getirdiği, ürettiği ürün ve eşya vesilesiyle hatırlanan bir varlık olarak düşünmektedir. Bu bakımdan birey kendinin bir anlamı olmadığı ve değersizleştiği düşüncesine

kapılmaktadır. Bu bağlamda yabancılaşma insanın içerisinde yaşadığı dünyaya, tabiata, maddi olgulara, diğer insanlara ve kendine yabancılaşması olarak tanımlamaktadır (Fromm, 1973, s. 47).

Bu açıdan bireyin yabancılaşmasının sosyal bir varlık olan insan üzerindeki yansıması, insanın sonsuz ihtiyaçlarını karşılayabilmek için devamlı çalışmaları esnasında kendisini, özgün ürünlerini yani özünü fiziksel nesnelerde, sosyal yapılarda, kültürel nesnelerde dışsallaştırması şeklinde izlenebilir. Bu izlenim, insanın fiziki anlamdaki varlığı ile ruhsal anlamdaki varlığı arasındaki mesafenin açıldığını ve dolayısıyla bireyin kendi özüne yabancılaştığını göstermektedir (Tolan, 1980, s. 145).

Hegel'den sonra yabancılaşma konusunu inceleyen diğer bir isim olan Alman düşünür Marx'a göre yabancılaşma; üretim ilişkilerine dayanan bir kavramdır. Bireyin üretim ve çalışma ilişkileri içerisinde, ürettiği değerlere ters düşerek, gitgide eşyanın kölesi haline gelmesidir. Öyle ki insanın meydana getirdiği ürün bir süre sonra insandan bağımsız hale gelmiş ve insanı denetleyen bir yapıya sahip olmuştur. Bu durum insanın yaratıcılığını ve özgünlüğünü engelleyerek, kişinin emeğinin istismar edilmesini ve bu sebeple kişinin hem diğer insanlara hem de yaptığı işe yabancılaşmasına sebep olmaktadır (İşçi, 2016, s. 167-168).

Yabancılaşma kavramına ilgi göstererek bu konuda çalışma yapan bir diğer sosyolog olan Max Weber'in yabancılaşma ile ilgili görüşleri ise temelde Marx ile benzerlik gösterir. Bu bağlamda Weber'e göre, kapitalist sistem bireyleri ekonomik hayatın kurallarına uymaya zorlar ve birey kendi öz düşüncelerinden uzaklaşarak uyum mecburiyetinde kaldığı bir ortam içerisinde bulur kendini (Weber, 1997, s. 48). Bu ortam bireyi makine gibi kendi kendine rasyonel yöntemle işleyen ve insanların neredeyse “zihinsiz çarklar” gibi iş gördüğü bir yapıya dönüştürür (Torun, 2008, s. 23). Bu yapı ve mecburiyet kişinin, özüne ve topluma yabancılaşmasına sebep olmaktadır.

Bunların yanı sıra Fromm yabancılaşma kavramını şu şekilde açıklamaktadır; yabancılaşma, bireyin kendisine yabancı olduğu, kendini anlamsız hissettiği bir deneyim biçimidir. Birey kendini, kendi dünyasının merkezi, hareketlerinin yaratıcısı olarak görmez, aksine hareketleri ve davranışlarının sonuçları, onun boyun eğdiği, taptığı bir güç olmuştur. Yabancılaşmış birey diğer kişilerden koptuğu gibi aynı zamanda kendisinden de kopmuştur (Fromm, 1990, s. 134).

Melvin Seeman ise beş ayrı yabancılaşma kategorisinden bahsederek insanın yabancılaşmasına sebep olan halleri maddeler halinde açıklamaktadır. Bunlar (Bayhan, 1997, s. 38-39);

- 1- Güçsüzlük duygusu: Kişinin kendi davranışıyla istediği sonucu ve desteği elde edemeyeceğine dair olumsuz duygu.
- 2- Anlamsızlık duygusu: Toplumsal bütünleşmeyi sağlayacak faktörlerin anlam ve etkisini yitirmesi, kişinin neye inanacağını bilememesi,
- 3- Kuralsızlık hali: Toplumsal kural ve değerlerin anlamını yitirmesi sonucunda bireylerin kanunsuz ve gayrimeşru yollara sapması hali,
- 4- Tecrit edilme duygusu: Toplumdaki genel kanaatin aksine yeni bir şeyler söyleyen bireyin toplum tarafında kabul görmeyerek dışlanması,
- 5- Özüne yabancılaşma duygusu: Bireyin varoluş gayesine ve geleceğe dönük hedeflerine aykırı davranması halidir.

Bunun yanı sıra toplumsal yapı içerisinde meydana gelen yabancılaşma tek tip değildir. Sosyal, ekonomik ve kültürel yapılara göre değişiklik gösteren belli türde yabancılaşmalar bulunmaktadır. Bunlar (Doğan, 1998, s. 371):

- Kültürel yabancılaşma,
- Bürokratik yabancılaşma,
- Aydın yabancılaşması,
- Halk yabancılaşması,
- Sanatta yabancılaşma,
- Sanayide yabancılaşma.

Buradan da anlaşılacağı üzere yabancılaşma kavramı günümüzde tek bir kavram olarak değil, içerisinde farklı yabancılaşma türlerinin de bulunduğu çoğul bir kavram olarak ele alınmaktadır. Bu sebeple yabancılaşma türleri ile sosyal bütünleşme arasında bir ilişki aranmaktadır. Yabancılaşma şekilleri bize toplumdaki bütünleşme derecesi hakkında bilgi vermektedir. Bu açıdan yabancılaşma her ne kadar ilk başlarda sadece çalışma hayatı ile ilgili bir kavram olarak ortaya çıksa da artık sadece çalışma hayatını ilgilendiren bir kavram olmaktan çıkarak toplumun tamamını ilgilendiren bir kavram halini almıştır. Bu sebeple yabancılaşma çalışma hayatındaki şartların yanı sıra toplumun tamamındaki moral, motivasyon, kurumların

işlevleri, bireyin çevresiyle ilişkileri, soyutlanma gibi birçok konuyu kapsamaktadır (Erkal, 2014, s. 277).

Bu bağlamda yabancılaşma; bireyin içerisinde yaşadığı toplumun değerlerine karşı tavır alması, toplumla çatışma içerisine girmesi ve toplumsal değerlerden uzaklaşması anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle bireyin kendisi ve çevresiyle ilişkilerinin kopmasıdır. Yabancılaşan birey çevresine olan ilgisini kaybederek, hayatla olan bağını kopartır ve benlik şuurunu yitirir. Bu açıdan yabancılaşma, bireyin kendisiyle, değerleriyle ve yaşadığı toplumla çelişkiye düşme durumunu ifade etmektedir (İşçi, 2016, s. 165).

Sonuç olarak yabancılaşma kavramı olarak bireyin modern toplum içerisinde ki sosyolojik, psikolojik, iktisadi, doğaüstü gibi pek çok yönüyle ele alınmasını gerektiren çok yönlü bir kavramdır. Yabancılaşma, insanın, karakterini şekillendiren, davranışlarını düzenleyen değerler bütününden kopmasının veya o değerlere ilgisiz kalmasının adıdır. Bireyi sosyal hayat içerisinde saran, şekillendiren kültürel ve toplumsal değerlerin manasını yitirerek kaybolmasının ve toplumdan kendi soyutlamasına sebep olan psikolojik bir kopuş halinin ortaya çıkmasıdır (Durak ve İrğat, 2016, s.82).

1.5.2. Anomi

Eski Yunancada kullanılan kural veya kanun olmayışı anlamına gelen “Anomia” kelimesinden türemiş olan Anomi kelimesi anlam olarak “normsuzluk” veya “kuralsızlık” anlamına gelmektedir. Öyle ki bu kavram bireyin toplumdan kopuşunu dolayısıyla da fert ve toplum hayatındaki sorunlu bir durumu ifade etmek için kullanılmaktadır. Bu açıdan anomiyi, toplum içerisinde ve bireylerde ölçü ve değerlerin çökmesi veya ortak amaç ve gaye mahrumiyeti sebebiyle ortaya çıkan dengesizlik halidir (Borlandi vd. 2011, s.70).

Kuralsızlık anlamına gelen anomiyi, fert ile toplumsal bilinç arasındaki ahlaki sözleşmenin gücünü kaybetmesini ve sosyal yapının düzensizleşmesini veya kuralsızlaşmasını ifade etmektedir (Mawson, 1970, s. 301).

Sözlük anlamı olarak Anomiyi; “bir toplumdaki mevcut kültürel değer ve sosyal amaçlar ile o toplumda yaşayan bireylerin söz konusu amaç, değer ve kurallara uygun olarak davranma ve yaşama istekleri arasında belirgin bir farklılaşmanın ortaya çıkması sonucu toplumsal ilişkileri düzenleyen kural ve değerlerin aşınmasının doğurduğu karmaşa ve kuralsızlık halidir. (Demir)”

Değişim içerisinde olan toplumlarda eski değerlerin yerini modern sistemler almakta, toplumsal yapı içerisinde bir takım uyumsuzluklar, gerginlikler ve çatışma durumları ortaya çıkmaktadır, ki bu duruma anomi veya kuralsızlık adı verilmektedir. Diğer bir ifadeyle toplumsal kuralların, insanların hareketlerini düzenleme ve disipline etme fonksiyonunu yitirmesidir. Bu bakımdan toplum veya bireylerin sosyal kurallardan sapması “anomi” olarak ifade edilmektedir (İşçi, 2016, s. 182).

Ayrıca anomi; kavramsal olarak yabancılaşmadan farklı bir anlam ifade etmektedir. Bununla birlikte, anomi ve yabancılaşma tamamen birbirinden bağımsız iki kavram değildir. Anominin yabancılaşmanın ilk aşamalarında ortaya çıkan, bir nevi yabancılaşmanın sebebi olduğu kabul edilmektedir. Bu bakımdan anomi toplumsal kuralların geçerliliğini yitirerek bireyin toplumla bütünleşmesini sağlayan bağların kopması durumunu ifade etmektedir (Tolan, 1983, s. 247-248).

Bu açıdan, toplumsal kuralları geçerliliğini yitirmiş ve bu kuralların yerine toplumun tamamı tarafından kabul görecektir yeni kurallar ortaya koyamamış olan toplumlarda, fertleri topluma bağlayarak toplumu bir bütün halinde tutan bağların kopması, parçalanması durumuna “anomi” denmektedir (Kocacık, 2003, s. 107).

Anomi kavramını sosyolojiye kazandıran ünlü sosyolog Durkheim’e göre anomi, toplumsal yapı içerisinde meydana gelen anormal ve hastalıklı patolojik durumu ifade etmektedir. Toplumsal yapı içerisinde intihar ile suç oranlarının artması ve toplumsal değer sisteminin bozulması anominin varlığını işaret etmektedir (Slattery, 2014, s. 36). Bu sebeple Durkheim anomiyi, toplumsal düzeni sağlayan ahlak ve hukuk kurallarının geçerliliğini yitirmesi veya ortadan kalkması sonucunda toplumun tümüne nükseden bir hastalık olarak tanımlamaktadır. Bu sebeple Anomi aslında dayanışma ve yardımlaşma kültürünün yok oluşudur (Meriç, 1978, s. 183).

Bunun yanı sıra anomi kavramını sosyolojide popüler hale getiren ünlü sosyolog Merton’a göre anomi, toplumsal amaçlar ile bu amaçlara ulaşmanın meşru yolları arasında yaşanan bir kopukluktur. Bu çözümlemesini Amerika Birleşik Devletleri’ne uygulayan Merton, ABD’de ekonomik kazancın çok önemsendiğini, buna karşılık, bu amaca ulaşmak için kullanılacak meşru yolların güçlü bir şekilde belirlenmediğini göstermiştir. Bunun sonucu olarak da ekonomik başarı sağlama imkanı olmayan grup ve bireyler sebebiyle bir kuralsızlık (anomi) hali ortaya çıkmaktadır (Aydın, 2014, s. 227-228).

Persons'a göre ise, bir sistem içerisinde kişinin uyması gereken kuralların açık ve anlaşılır olmaması veya kuralların birbirleriyle tezat oluşturmaları kişinin motivasyonunun düşmesine, kurallara uyum göstermemesine ve bir süre sonra da sistemin çökmesine sebep olacaktır (Swingewood, 1998, s. 297-303).

Bu bağlamda toplumsal yapı içerisinde meydana gelen her türlü sosyal kriz bir anomi tehlikesi taşımaktadır. Çünkü anominin temel sebebi bireyin içerisinde yaşadığı topluma ayak uyduramamasıdır. Eğer toplumsal kurallar yaptırımını ve geçerliliğini yitirecek olursa, değerler ile kurallar arasındaki ilişki bozulacağından toplumsal yapı içerisinde kaos meydana gelecektir (İşçi, 2016, s. 183). Bu durum kişilerin kuralları tanımaması veya kendi kurallarını uygulaması gibi toplumsal bütünlüğü parçalayacak bir tehlike olarak anomiyi beraberinde getirecektir.

Anomi'nin meydana gelmesi için gerekli olan sosyal - yapısal şart, toplumsal standartların bozulmasıyla ilgilidir. Toplumsal standartlarda meydana gelen bozulmaları doğuran şartlar ise şunlardır (İşçi, 2016, s. 183):

1. Yaşanan hızlı teknolojik ve sosyal değişimler sonucu normlarda yaşanan değişimler,
2. Eski ve yeni kurumlar arasında meydana gelen uyumsuzluk,
3. Birbirinden farklı iki toplumun değer sistemlerinin karşılaşmasıyla yaşanan hayat tarzındaki uyumsuzluk.

Bu açıdan yaşanan hızlı değişimler toplumun değer yargılarının ve normlarının hükümsüz kalmasına ve toplumun bütününe birleştiren ve düzenleyen bir araç olmaktan çıkarak fonksiyonunu yitirmesine sebep olmaktadır.

Sonuç olarak anomi kavramı modern sanayi toplumlarında yaşanan hızlı toplumsal değişimlerle ilgili temel toplumsal bir problemi ortaya koyarak, genelde toplumun ve özelde bireyin mutluluğu için ahlâkî değerlerin kılavuzluğunun önemini vurgulamıştır. Ahlâkî değerler çöktüğünde insanlar sosyal dayanışma duygusunu, toplumsal değerlerini, ait olma ve bütünü parçası oldukları duygusunu yitirdiklerinde, toplum bir bütün olmaktan çıkarak dağılır, her yere kargaşa hâkim olur ve herkes kendini yarımsız, kaybolmuş ve yalnız hisseder (Slattery, 2014, s. 38).

1.5.3. İktisadi Eşitsizlik

Ekonomik faaliyetler sosyal yapının gelişimi ve yapılanmasında katkı sağlamakta bunun yanı sıra sosyal yapı içerisinde, ekonomik gelişmeler üzerinde karşılıklı ve birbirine bağımlı ilişkileri görülmektedir. Bu sebeple ekonomik faktörler sosyal bütünleşmenin sağlanmasında önemli bir etken oluşturmaktadır (Sinanoğlu, 2002, s. 39).

Bu açıdan bir sosyal yapı içerisinde ekonomik katmanlar arasında geçişlerin zorlaşması ve bu zorluğun uzun süre devam etmesi durumunda toplumsal bütünlük parçalanır. Bunun sonucunda ise toplumsal yapı içerisinde yaşam tarzları birbirlerinden farklı bireyler ortaya çıkarak, çatışmanın, düşmanlığın ve kutuplaşmanın olduğu bir toplumsal yapının meydana gelmesine sebep olacaktır (İşçi, 2016, s. 155).

Bu konuda yaşadığı dönem içerisindeki sosyal - ekonomik sorunlara açıklık getirmek amacıyla çalışmalar yapan Marx ve Weber, toplum – ekonomi ilişkilerini çözümlemeye çalışmış ve iki farklı görüş ortaya koymuşlardır. Bu açıdan Marx, toplumun üst yapısını oluşturan bilim, din ve ahlak gibi kurumların, toplumun alt yapısını oluşturan ekonomik sistemin üzerine inşa edildiğini onun tarafından şekillendirildiğini söylerken, Weber ise, Marx'ın aksine bir görüş ortaya koyarak Marx tarafından sosyal problem olarak tanımlanan kapitalizmi, protestan ahlakı ile açıklamaya çalışmıştır. Bu bakımdan ekonomik sistemlerin doğuşunda, dini inançların önemli bir rol oynadığını söylemektedir. Nitekim Kalvenci ahlak anlayışı ile girişimci kapitalist sistem arasında ki güçlü ilişki bu iddiayı doğrular niteliktedir (Tolan, 1983, s. 20-40).

Bu bağlamda iki görüş içinde ortak olan düşünce, şüphesiz, ekonomik ve toplumsal hayatın birbirinden bağımsız olmadıkları, aksine inanç, kültür, bilim gibi toplumsal hayatın her aşamasında birbirini etkileyen, birbiriyle bağıntılı bir yapıya sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Bu sebeple bir sosyal bütünleşmeden söz edilebilmesi için en önemli etkenlerden biri o toplumsal yapı içerisindeki ekonomik sistemdir. Bu sistem içerisinde bireylerin arasındaki gelir dağılımı ne kadar adaletsiz olursa kişiler arasındaki uçurum o kadar artacak ve toplumsal bütünlüğü sağlamak bu nispette zorlaşacaktır.

Nitekim iktisadi güç hiç şüphesiz toplumların gelişmelerinde ki en önemli araçlardan biri olduğu gibi aynı zamanda iktisadi dengenin bozulması halinde toplumsal yapıyı da etkileyen ve sosyal bütünleşmeyi zorlaştıran bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki bireylerin ve toplumların iktisadi gücü toplumsal yapının tamamını etkileyecek bir boyuttadır.

Bu sebeple iktisadi hayatta yaşanacak olan haksız kazanç, emeğinin karşılığını alamama, kişi başına düşen gelirin aşırı şekilde farklılaşması ile ortaya çıkacak olan adaletsiz gelir dağılımı toplumsal yapı içerisinde sınıf ayrımlarının ortaya çıkmasına sebep olacaktır (Yılmaz, 2010, s.85-88). Özellikle yaşanan teknolojik gelişmelerle birlikte ortaya çıkan sanayileşme ve artan üretim kar odaklı bir iktisadi düşüncenin hakim olmasına ve daha çok kazanma hırsıyla iktisadi dengenin bozulmasına sebep olmaktadır. Bu durum ise bir tarafta aşırı zenginleşen diğer tarafta ise aşırı yoksullaşan uyumsuz bir toplum yapısının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Ortaya çıkan bu uyumsuz toplum yapısı ise kişinin suskunluk sarmalına kapılmasına, toplumdan soyutlanmasına, kişinin kendini içerisinde yaşadığı topluma yabancı hissetmesine ve toplum denen bütünsel yapının dışarısında kalmasına sebep olacaktır.

Bu bakımdan sosyal bütünleşmeyi olumsuz yönde etkileyen iki kültür değişkeni vardır. Bunlardan ilki zenginlik kültürü diğeri ise yoksulluk kültürüdür. Her iki kültür de milli kültürü ve toplumsal değerleri erozyona uğratarak sosyal bütünleşmenin gecikmesini ve milletleşme sürecini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu nedenle gelişmiş ve millet olma sürecini tamamlamış toplumlar sınıfsal ayrılıkların olmadığı orta sınıfın güçlü olduğu toplumlardır (Arslantürk ve Amman, 2009, s. 356).

Sonuç olarak ekonomik adaletin sağlanamadığı toplumsal yapılarda sınıfsal ayrımlar artarak, bir tarafta çok zengin, diğer tarafta ise çok fakir bir kesimin doğmasına sebep olacaktır. Bu durum kişilerin sadece ekonomik gelirleri arasında ki farkı değil aynı zamanda sınıflar arasındaki uçurumu da belirginleştirecek ve toplumun bir bütün olmaktan uzaklaşarak kutuplaşmasına, ayrışmasına sebep olacaktır. İktisadi eşitsizliğin baş gösterdiği toplumlarda toplumsal uyum bozularak anarşi, kargaşa ve huzursuzluk hakim olacaktır. Bu bakımdan iktisadi eşitsizlik hastalıklı ve sorunlu bir toplum yapısının ortaya çıkmasına sebep olacaktır. Böyle bir toplum yapısında ise bütünleşmeyi sağlamak imkansız bir hal alacaktır.

1.6. Sosyal Çözülme

Çözülme, elemanlarına ayrılma ve bir bütünün parçalara bölünmesi anlamına gelmektedir (İşçi 2016: 154). Sosyal çözülme ise sosyal bütünleşmenin aksini teşkil eden, toplumsal yapıda sosyal bütünleşmeyi sağlayan şartların bozulmaya başlaması ile birlikte ortaya çıkan ve toplumun uyumlu bir bütün olma özelliğini kaybettiği duruma denmektedir (Bilgiseven, 1994, s. 33).

Bu açıdan sosyal çözölme, toplum içerisinde var olan ve toplum olma özelliğini kazandıran kurum ve grupların ahenkli uyumundaki bozulmayı ifade etmektedir. Diğer bir deyişle, toplumsal yapıyı meydana getiren sosyal bağların bütünlüğü sağlayamayacak derecede işlevini kaybetmesi, bir toplumun varlığını sürdürmesini sağlayan inanç ve değerler sisteminin etkinliğini kaybetmesidir. Bunun yanı sıra toplumsal yapının yeni kural ve değerlere uyum sağlayamaması, kültürel değerlerin bir araya gelerek birbirilerini tamamlayamaması ve toplumu bir bütün haline getirme özelliğini yitirmesi, alt sistemlerden oluşan toplumsal yapının sistemleri arasındaki uyum ve ahengin bozulması, örgütsüz, düzensiz bir yapının ortaya çıkmasıdır (Bilgin, 1997, s. 18).

Sosyal çözölme konusunu ilk defa ortaya atan ünlü sosyolog Emile Durkheim'e göre, "artan iş bölümü, kötü bir iş birliğiyle, toplumsal dayanışmanın azalmasına ve sosyal sınıflar arasında çatışmaya sebep olmaktadır. Bazı kuralların ortadan kalkması, iş bölümünün bir ünitesinde çalışan bireylerle uyum sağlamayı önler. Bu da bir kargaşa ya da sosyal parçalanmaya neden olabilir." Bunun yanı sıra Durkheim, yaşanan ani toplumsal değişimler sebebiyle kurumsal otorite ve toplumsal kuralların kişiler üzerindeki etkisini kaybedeceğini ve ortaya bir kuralsızlık halinin çıkacağını, bu durumunda toplumsal bütünlüğü bozarak çözölmeye sebep olacağını söylemektedir (Türkkahraman ve Tutar, 2009, s. 8). Çünkü toplumsal yapı içerisindeki birlikteliği ve bütünleşmeyi sağlayan en önemli unsur sosyal normlardır. Öyle ki düzenleyici normlar olarak da adlandırılan sosyal normlar toplumsal yapı içerisindeki her bireyin neyi, ne zaman ve nasıl yapacağını bildiren kurallar bütünüdür (Tekin, 2016, s. 195). Bu kurallar toplumsal yapı içerisindeki her bireyi toplum şemsiyesi altında uyumlu ve ahenkli bir bütün haline getirmektedir. Bu özelliği ile bu kurallar, tesbihi bir arada tutan ipe benzemektedir. Bu sebeple de toplumu bütünleştiren bu kuralların aşınması veya anlamını yitirmesi, insanların, ipi kopan bir tesbih gibi dağılmasına ve çözölmesine sebep olacaktır.

Toplumsal yapının parçalanması anlamına da gelen sosyal çözölme iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Bunlar kurumsal çözölme ve sosyal çözölmedir. Kurumsal çözölme, ahenkli bir toplum yapısının inşa edilebilmesi için toplumsal kurumların ortak ilke ve amaçlarının bulunmamasını ifade etmektedir. Bireysel çözölme ise bireyin ruhsal yapısında ortaya çıkan patolojik bir durumdan öte, sosyal bir varlık olan insanın diğer birey, grup ve kurumlarla arasında ortaya çıkan bir kopuş halini ifade etmektedir (Coşkun, 2004, s. 120).

Özellikle geleneksel niteliğini yitirmiş bununla beraber modernleşme ve demokratikleşme sürecine de girememiş olan toplumsal yapılarda çözülmeye sebep olan etkenler çok daha etkili olurlar. Çünkü demokratikleşmiş, modern bir toplum yapısında çözülmeye sebep olacak etkenleri zayıflatacak veya ortadan kaldıracak mekanizmalar da gelişmiştir. Bu mekanizmalar sosyal çözülmeyi önleyici etki yapmaktadır. Örneğin seçme ve seçilme hakkı, örgütlenme hakkı, yönetime katılma hakkı, toplu sözleşme hakkı, milli kimliği yıkıcı etkiye sahip olmayan düşünce özgürlüğü, basın özgürlüğü, toplumsal kutuplaşma ve ayrışmaya sebep olmayacak insan hakları, eğitimde fırsat eşitliği, sosyal güvenlik, adaletli gelir dağılımı amacıyla yürütülen mali ve sosyal politikalar gibi uygulamalar modern ve demokratik toplumlarda sosyal çözülmeyi önleyici mekanizmalardır (Erkal, 2014, s. 262-263). Bu mekanizmaların bulunmadığı toplumsal yapı sosyal çözülme sürecine çok daha hızlı girmekte ve bütünlüğünü yitirmektedir.

Sosyal çözülmenin başlıca nedenleri ise, hızlı teknolojik değişim, sanayileşme, kentleşme, göç, iktisadi sorunlar, hızlı ve kontrolsüz sosyokültürel değişim, toplumsal hayatı sarsan savaş ve ihtilal gibi ani gelişmeler, ben merkezli yaşam tarzının beraberinde getirdiği faydacılık, ahlaki bozulma, çıkarıcılık, bencillik, cinsel devrim, yabancılaşma, aile yapısının bozulması, toplumsal şiddet, suç oranlarındaki artış ve kaos olarak sayılabilir (Bilgin, 1997, s. 49-74). Bu durumların her birinin varlığı sosyal bütünleşmenin zayıflamasına ve zamanla etkisini kaybederek toplumsal yapının çözülmesine sebep olmaktadır.

Sosyal bütünleşme ve sosyal çözülme birbiri ile yakından ilgili iki kavramdır. Öyle ki sosyal bütünleşmenin güçlü olduğu toplumlarda sosyal çözülmenin ortaya çıkması çok daha zorken, sosyal bütünleşmenin yokluğu veya zayıflığı sosyal çözülmeyi doğurmaktadır. Bu bakımdan toplumsal yapı içerisinde sosyal bütünleşmenin gerçekleşmesini zorlaştıran ya da sosyal bütünleşmeyi olumsuz etkileyen yabancılaşma, anomi, iktisadi eşitsizlik gibi faktörlerin tamamı aslında bir nevi sosyal çözülmenin de nedeni konumundadır. Bu faktörlerin varlığı sosyal bütünleşmeyi olumsuz etkilemekte, ancak faktörlerin yoğunluğu arttıkça toplumsal yapı içerisinde çözülmeye sebep olmaktadır.

Bunların yanı sıra bir toplumsal yapı içerisinde sosyal çözülmeye sebep olacak birçok unsur bulunmaktadır. Bu açıdan sosyal çözülmeyi doğuran etkenleri maddeleri halinde inceleyecek olursak bunlar (Erkal, 2014, s. 261-262);

- Toplumsal ilişkilerde ve aile kurumunda birlik ve beraberlik anlayışının zayıflaması,
- Toplumsal değerlerin ve kültürün gelecek nesillere aktarılmasını sağlayan dilin fonksiyonunu yitirmesi sebebiyle kuşaklar arasında kopukluk olması,
- Toplumsal tehlikeler karşısında birlik ruhunun sağlanamaması,
- Topluma yönelen iç ve dış tehlikelere karşı tavizkar tutum sergilenmesi ve topluma yönelen tehlikelerin demokratikleşme ve özgürlük kapsamında değerlendirilerek önemsiz görülmesi,
- Din ve mezhep ayrışmasını ortadan kaldıracak çalışmaların yetersizliği ve buna bağlı olarak etnikçilik ile mezhepçilik çatışmalarının ortaya çıkması,
- Eğitim ve öğretimin milli olma vasfını yitirmesi sebebiyle ortaya çıkan yabancılaşıma,
- Toplumda iş bölümü ve sosyal farklılaşmanın gelişmemesi ve çoğunlukçu olmayan çoğulcu, demokratik yapıya geçilememesi,
- Aydınların, bilim adamlarının topluma yabancılaştırılması ve aydın – halk ayrımının giderek belirginleşmesi,
- Birey ve grupların toplumun bir parçası oldukları şuuruna varamamaları, bireyin kendi çıkarlarını toplumsal menfaatlerin önüne koyması, kederde ve sevinçte bir ve beraber olma duygusunun zayıflaması, millet olma şuurunun zayıflaması,
- İktisadi ve siyasi istikrarsızlıkların ortaya çıkması ile birlikte artan enflasyonunun kişileri yoksullaştırması ve yoksulluğun beraberinde getirdiği kuralsızlığın ahlaki dezenformasyona sebep olması,
- Toplumsal yapı içerisinde sınıf farklarının ortaya çıkması, orta sınıfın ekonomik ve sosyal tedbirler ile teşvik edilmemesi,
- Kanunsuz ve hukuksuz uygulamaların artışı, hukukun uygulanamaz hale gelmesi ve buna bağlı olarak suç oranının artması, can mal güvenliğinin sağlanamaması,
- Toplumun tamamını ortak değerler etrafında bütünleştirecek çalışmalar yerine ötekileştirici, dışlayıcı ve kutuplaştırıcı çalışmaların yapılması,
- Toplumda ortak bir ülkü ve gaye inşa edilemediği için birey, aile, grup, cemaat menfaatlerinin milli çıkarların önüne geçmesi,
- Milli bir tarih, eğitim ve kültür anlayışının geliştirilememesi,
- Sosyal bağların zayıflaması veya kopması sonucunda bireyin toplumdan soyutlanması,

- Bireyciliğin, çıkarıcılığın ve maddeciliğin ön plana çıkması,
- Ortak bir kültür geliştirmekten uzaklaşarak çok kültürlülük anlayışının empoze edilmesi ve farklılıkların kutsallaştırılarak etnik ırkçılığın öne çıkması,
- Geleneksel yapı ile modern yapı arasında ki denge ve uyumun sağlanamaması.

Sosyal çözülmeye sebep olan etkenlere baktığımızda çözülmeye zemin hazırlayan birçok etken olduğunu görmekteyiz. Bu etkenlerin bir kısmının toplumun iç dinamiklerinden kaynaklandığını, ancak büyük bir çoğunluğunun ise diğer ülkelerin kendi egemenlik alanlarını genişletmek amacıyla ortaya çıkarttığı etkenler olduğunu görmekteyiz (Türkkahraman ve Tutar, 2009, s. 10).

Bu açıdan bir toplumda gelişme ve ilerlemeyi sağlayan etkenler azaldığında toplumsal problemler baş göstermeye başlar. Bu toplumsal problemlerin kaynağına inilmez ve problem anlaşılmazsa o vakit sosyal çözüme ortaya çıkar. Bu bakımdan toplumsal problemler sosyal çözülmenin artçıları, habercileri olarak ortaya çıkmaktadır. Öyle ki bağımlılıklar, inanç ve değerlerin aşağılanması, fakirlik, suça meyil etme toplumsal problemlerden bazılarıdır. Bu toplumsal problemlerin özüne inilmediği ve çözüm üretilmediği sürece bu problemler sosyal çözülmeye zemin hazırlayan etkenler olacaklardır (İşçi, 2016, s. 154).

İKİNCİ BÖLÜM

AHİLİK

Çalışmamızın bu bölümünde Ahiliğin anlamı, tarihsel perspektifi, kuruluşu, kuruluşunu sağlayan etkenler, amacı, ilkeleri, vizyonu, misyonu, teşkilatlanması, yönetimi, toplantıları, merasimleri, Ahiliğin çözülmesi ve fonksiyonları hakkında bilgiler verilerek, Ahiliğin kurumu gerçekleştirmiş olduğu halkla ilişkiler uygulamaları detaylı bir şekilde açıklanmaya çalışılacaktır.

2.1. Ahiliğin Anlamı

Ahilik kurumunun tam olarak anlaşılabilmesi ve bu kurumun toplumsal hayat içerisinde nasıl bir fonksiyonu yerine getirdiğini anlayabilmek için öncelikle Ahi kelimesinin kaynağı ve tarihsel gelişim süreci içerisinde kazandığı anlamlar üzerinde durmak gerekir (Erken, 1998, s. 23).

Ahi kelimesinin kaynağı Türkçe olup özünde cömert, eli açık anlamlarına gelen “akı” kelimesinin Anadolu’daki söyleyiş tarzından dolayı “k” harfinin yumuşatılarak “h” harfine dönüştürülmesi ile biçim kazanmıştır (Tarım, 1948, s. 61).

Ahilik ile ilgili kaynaklar incelendiğinde bu görüşün yanı sıra farklı bir görüş olarak Ahi kelimesinin Arapçadan Türkçeye geçtiği savunulmaktadır (Doğan, 2006, s. 2). Bu görüşe göre Ahi kelimesinin Arapçadan Türkçeye geçen “kardeşim” anlamına gelen bir terim olduğu ve Arapça “ah” kelimesinin sonuna birincil tekil şahıslar için kullanılan aynı zamanda sahiplik ifade eden “ye” zaiminin getirilmesinden oluşmaktadır (Erken, 1998, s. 24).

Sonuç olarak baktığımızda Ahiliğin özünde kardeşlik ve paylaşmayı yani cömertliği barındıran bir kurum olması sebebiyle savunulan iki farklı görüşünde tutarlı yanları bulunmaktadır. Çünkü Ahilik kurumu bir yandan cömertliğe, el açıklığına ve mertliğe dayanmaktayken diğer taraftan kişilerin birbirlerini kardeş olarak görmelerine dayanmaktadır (Erken, 1998, s. 25).

Bu bağlam da baktığımızda Ahi kelimesinin kaynağı konusunda dilbilimciler arasında farklı görüşler bulunmakla birlikte ayrıca “Ahilik” sözcük, terim ve kuruluş adı olarak değişik anlamlar içermektedir (Öz, 2001, s. 24).

2.1.1. Ahiliğin Sözcük Anlamı

Sözcük olarak Ahilik kelimesine bakacak olursak; “Ahi” kelimesi Arapçada erkek kardeş ve sözünün eri demektir. Ancak Fransız Türkoloğu J. Deny ve M. Fuad Köprülü “Ahi” sözcüğünün özünde Arapça olmadığını aksine başka bir kökenden olup bu kalıba girmiş olabileceğini söyleyerek, eski Türkçede “eli açık, cömert, yiğit” anlamlarına gelen “akı” sözcüğünün söylenişi ve anlamı bakımından benzeri olan “ahi” sözcüğüne çevrildiğini ileri sürmektedir. Bu konuda Divan-ü Lügati-t Türk ve Atabetül Hakayık’ta “akı” kelimesinin “eli açık, cömert ve yiğit” anlamlarına geliyor olması, bunun yanı sıra Divan-ü Lügati-t Türk’te “k” sesinin “h”sesine dönüşmesi, “akı” sözcüğünün “ahi” sözcüğüne dönüştüğünü savunan bu görüşü doğrulamaktadır (Akça, 2003, s. 35-36).

Türk dil kurumu sözlüğünde cömertlik anlamına da gelen Ahilik; “kökleri eski Türk törelerine dayanan ve Anadolu’da yüksek bir gelişim gösteren esnaf, zanaatçı, çiftçi vb. bütün çalışma kollarını içine alan ocak” olarak açıklanmıştır (Büyük Türkçe Sözlük).

2.1.2. Ahiliğin Terim Anlamı

Terim olarak Ahilik kelimesine baktığımızda; XIII. Yüzyılda Anadolu, Balkan ve Kafkas coğrafyasında Türkler tarafından kurulmuş olan esnaf, zanaatkar, tüccar ve üretici birliklerin uyguladıkları ahlaki, siyasal, ekonomik, felsefî duygu, ilke ve kuralların tümü anlamına gelmektedir (Demir, 2000, s. 323).

Buradan da anlaşılaacağı üzere Ahilik sadece basit bir kurum veya teşkilatlanma olmanın ötesinde toplumun teşkilatlanmasını, bir düzen içerisinde örgütlenmesini, sosyal yapının bir bütünlük içerisinde hareket etmesini sağlayan ve devlet yapılanmasında etkin rol oynayan güçlü temeller üzerine kurulmuş bir fikir/düşünce sistemidir. Bu açıdan Ahilik çeşitli toplum ve kültürlerle dahil değerlerin Türk kültürü ile harmanlanması sonucunda hayat bulmuş sosyal bir yapı ve Türk toplumunun hayat sistemine hakim olmuş bir düşünce sistemidir (Çetin, 1999, s. 90-93).

2.1.3. Ahiliğin Kurum Anlamı

Kurum olarak Ahilik; Bu konu üzerinde ciddi araştırmalar yapan batılı oryantalistler bugüne kadar yapmış oldukları yayınlarda ahiliğin kökenlerini XI. Yüzyıldan itibaren Araplar arasında gelişme göstermiş olan Fütüvvet teşkilatına dayandırmalarına karşın Ahilik kurumunun fütüvvet teşkilatından farklı olarak Anadolu Türklerinin şekillendirdiği ve

kendilerine özgü bir kurum haline getirildiği konusunda birleşmektedirler (Çağatay, 1981, s. 52).

Bu bakımdan Ahilik kurumu köken olarak, Abbasiler döneminde otuz dördüncü halife En-Nâsır li-Dînillâh döneminde kurulmuş olan Fütüvvet teşkilatına dayanmasının yanı sıra, bu kurumdan farklılaşıp kopan ve sadece Anadolu Türklerine özgü bir yapıya bürünmesi sebebiyle “Türk Fütüvvet Hareketi” olarak da anılmıştır. Özellikle Anadolu Selçukluları döneminde Miladi XIII. asırda kurularak XX. asra kadar, kasabalardan köylere kadar hemen hemen yaşamın olduğu her alanı kapsayacak biçimde Anadolu Türk toplumundaki varlığını kesintisiz olarak devam ettiren Ahilik; Türk toplumunda bütünleşmeyi, dayanışmayı temin eden, refah ve düzeni sağlayarak halkın maddi-manevi gereksinimlerini karşılayabilecek düzeyde örgüt yapısını oluşturan, esnaf ve sanatkârlara ait kuruluşların çıraklara yönelik eğitimlerini, işleyişlerini ve kontrollerini tanzim eden; hedef ve faaliyet tarzı yönünden halka hizmet Hakka hizmettir sevdasıyla çalışan, Ahiliğe özgü yönetmelikler ile belirlenen iş-meslek-ahlak disiplinine ve şeyh, usta, kalfa, çırak, yamak hiyerarşisine göre çalışmanın ibadet olduğunu düşünen bir kuruluştur. Ancak bu kuruluş sadece mesleki alanda değil hayatın her alanında; sanat, ticaret, askeri, ekonomik, sosyal, eğitsel ve kültürel faaliyetler yapan bir sivil toplum kuruluşu olarak tanımlanmaktadır (Uçma, 2011, s. 31-32).

Ahilik konusunda araştırma yapan batılı bilim adamları Ahiliğin ahlaki ve sosyal hayat kurallarının toplandığı “fütüvvetname”lere bakarak Ahilik ve fütüvvet teşkilatını aynı yapı içerisinde bir bütün olarak değerlendirmektedirler. Ancak Ahilik kurumu sanat ve meslekle uğraşan kişilerin her türlü çalışma hayatı ve ihtiyaçlarını düzenleyen pratik ve işlevsel yapısıyla toplumun içerisinde yaşayan canlı bir kurum olarak karşımıza çıkmaktayken, Fütüvvetnamelerde yer alan kuralların yalnızca teorik birer kural olarak kaldığı görülmektedir (Çağatay, 1990, s. 1).

Buradan da anlaşılabacağı üzere Ahiliğin ahlak ve terbiye prensiplerinin fütüvvetnamelerden alındığı bir gerçek olmakla birlikte ne fütüvvetçilik gelişerek Ahiliği meydana getirmiştir ne de Ahiliğin halk arasında yaygınlaşmasına fütüvvet denmektedir. Zira Ahi olma koşulları temel olarak fütüvvetçilikten farklıdır bu nedenle de Anadolu da hiçbir zaman fütüvvet sahibi kişi Ahi adını almamıştır. Çünkü bir kişinin Ahi olabilmesi için yalnızca fütüvvet şartlarını taşıması yeterli görülmemekte bunun yanı sıra mutlak suretle bir meslek veya sanat sahibi olması gerekmekte iken bir kişinin fütüvvetçi olabilmesi için meslek ve sanat sahibi olmasına gerek duyulmamaktadır (Çağatay, 1981, s. 53-54).

Sonuç olarak baktığımızda Ahiliğin temel prensiplerini her ne kadar fütüvvet ilkeleri belirliyor olsa da Ahilik için yalnızca fütüvvet ilkelerini benimsiyor olmak yeterli bir kriter değildir. Fütüvvet teşkilatında yalnızca ilkeleri benimsemek yeterli bir koşul olarak kabul edilse de Ahilik kurumunda buna ek olarak mutlaka bir meslek icra etmek şartı aranmaktadır. Fütüvvet ilke ve prensiplerden oluşan bir yapı iken Ahilik bunların çalışma ve sosyal hayata uygulandığı daha dinamik ve canlı bir yapıyı tanımlamaktadır. Bu bağlamda fütüvvet ve Ahilik birbirinden farklı iki yapı olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2. Ahiliğin Tarihsel Perspektifi

Ahiliğin tarihsel perspektifine baktığımızda araştırmacıların Ahiliğin kökeni ile ilgili farklı görüşlere sahip oldukları görülmektedir. Öyle ki araştırmacıların bir kısmı XIII. Yüzyılda Türk beldelerinde ve özellikle Anadolu'da Ahilik adında mesleki-tasavvufi bir bekarlar zümresinin bulunduğundan bahsederler. Zira bu zümrenin Türk illerinde oldukça teşkilatlı olduğu ve önemli görevler üstlendiğini söylemektedirler. Bazı araştırmacılar ise Türk Şairi Gülşehri'den yola çıkarak Ahiliğin Hurufilik, Bektaşilik, Babailik gibi Batınilikten ortaya çıkmış olduğunu, genellikle Ahilerin cahil kimseler olduğunu, Ehli Sünnet alimlerinin bu kişiler hakkında olumsuz kanaat beslediklerini ve aslında bu kişilerin esnaf olmadıklarını esnaf gibi görünerek Batınilığı yaymaya çalışan bir tarikat olduklarını söylemektedir (Köprülü, 1976, s. 207-216).

Ancak buna karşı çıkan araştırmacılar birçok tarikatın birbirinden etkilendikleri ve bazı uygulamaları itibariyle birbirleri ile benzerlik gösterebileceklerini bu sebeple de Ahiliğin de bazı uygulamalarının Batınilik ile benzer yanlarının olabileceğini belirtmişlerdir. Ancak bu benzerlikten yola çıkarak Ahiliğin tamamen Batıni bir yapı olduğunu söylemenin yanlış olacağını çünkü eğer Ahiliğin de Batıni veya Şia gibi Sünnete aykırı bir yol tutmuş olsa, Ehli sünnet alimlerinin hedefinde olacağını ve tepki çekeceğini belirtmişlerdir. Fakat Ehli sünnet alimlerinin Ahilere karşı böyle bir tutum içerisinde olmadıkları hatta tam tersi Sunni kaynakların hemen hepsinde Ahilerin erdem ve yeteneklerinin tekraren işlenmesinin bu konuda bir delil mahiyetinde olduğunu belirtmişlerdir (Tombuş, 1943a, s. 1155).

Bütün bu izahlardan da anlaşılacağı üzere Anadolu'da çevre illerden gelmiş çok sayıda tasavvufi düşünce bulunmaktadır. Bu tasavvufi hareketler Selçuklu hükümdarlarının da desteklemeleri ile geniş bir alanda yayılma göstermiştir. Bu sebeple de birçok kurum gibi Ahilik kurumu da bu tasavvufi düşüncelerden etkilenmiştir. Anadolu coğrafyasında Tasavvufi

düşüncelerin bu derece yaygın olması nedeniyle Ahiliğin Anadolu’da ilk ortaya çıkışında da tasavvuf ehli kişiler etkili olmuştur (Erken, 1998, s. 33).

Bu bağlamda genel anlamıyla bütün kurum ve kuruluşların kendilerinden evvelki kurum ile kuruluşlara dair benzer tarafları olabilir fakat bu durum, onların önceki kurum ve kuruluşlardan kopya edilmiş olduğu anlamını taşımamaktadır. Özelde de Ahiliğin, kendinden önce yer alan kurum ile kuruluşlarla benzeşen taraflarının yanında, Ahiliği diğer kurumlardan tamamen ayıran özgün tarafları da mevcuttur. Bu açıdan bakıldığında bazılarına göre Ahiliğin Fütüvvet teşkilatının devamı niteliğinde olduğu veya Fütüvvet teşkilatı ile aşırı biçimde benzerliklerinin olduğu ve tüzük olarak da benzeştikleri söylenmektedir. Zira bu iki yapı tüzükleri bakımında bir benzerlik gösterse de Ahilik özgün bir yapıya bürünerek Türk kültürünün sanat ve meslek hayatıyla bütünleşmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple Ahilik Fütüvvetin gelişmiş bir biçimi olmamakla birlikte kendi özgün yapısı ile Fütüvvetten tamamen ayrılmaktadır. (Çağatay, 1990, s. 21-27).

Buradan da anlaşılacağı üzere bir takım araştırmacılar Ahiliğin fütüvvetin devamı mahiyetinde bir tarikat olduğu görüşünü savunurken bunun aksine bazı araştırmacılar ise Ahiliğin Bizans’taki loncaların devamı olduğunu savunmaktadırlar. Baktığımızda iki görüşte Ahilik kurumunun Türk milletinin ihtiyaçları doğrultusunda ortaya çıkmış bir Türk kurumu olduğunu kabul etmemektedir. Ancak bu iddiaların hiçbirisi makul bir izah veya ispata dayanmamaktadır.

Öyle ki Yusuf Ekinci bu konuyu şu şekilde ispat etmektedir; Ahi birliklerinin Bizans loncalarının devamı niteliğinde olduğunu söyleyenler aslında Türk medeniyetine karşı ön yargı ve kasıt sahibi olan kişilerdir. Bu sebeple de Türk milletinin feodal olduğu ön yargısıyla hareket eden kişiler ahi birliklerini Bizans loncalarının bir devamı olarak nitelendirmektedirler. Ancak loncalar kapitalizmin ön hazırlıklarını yapan kurumlar olarak ortaya çıkarken Ahi birlikleri bunun aksine tekelleşme ve kapitalizme karşı az ile yetinme, kanaatkar olma, paylaşma ve yardımlaşma ilkeleriyle ön plana çıkmaktadır. Bunun yanı sıra loncalar devlet tarafından kurulmuş, ilkeleri devlet tarafından belirlenmiş ve kamu görevini yerine getiren kuruluşlarken, Ahi birlikleri devlet otoritesinden bağımsız olarak kurulmuştur. Bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi ahi birlikleri hem kuruluş gayeleri hem de fonksiyonları itibariyle loncalardan farklılık göstermektedir. Nitekim bu farklılıklar sonucunda loncalar sınıflı bir toplum yapısı meydana getirirken, ahi birlikleri sınıflı bir toplum yapısına karşı çıkmış ve bu amaçla çalışmıştır (Ekinci, 2012a, s. 62-63).

Özünde bakıldığında Ahiliğin bir Türk kurumu olup olmadığı konusunda her ne kadar tartışmalar yapılmış olsa da aslında bir kurumun yerli mi yoksa yabancı mı olduğunun cevabı o kurumun içinde yaşadığı toplumda ortaya koyduğu toplumsal ve kültürel fonksiyonu ile ilgilidir. Bir kurumun milliliği konusunda önemli olan kriter o kurumun topluma ne kadar hizmet ettiği, toplumsal ihtiyaçları karşılama konusunda ne kadar görev üstlendiğidir (Uçma, 2011, s. 34).

Bu açıdan Ahiliğin doğuşunda tek bir etken veya kaynağın var olduğunu söylemek yanlış olacaktır. Çünkü Ahiliğin ortaya çıkışında fütüvvet geleneği, İslam tasavvufu, Türk gelenekleri, Türk kültürü ile o dönem içerisinde ki dini, siyasi, ekonomik, kültürel ve toplumsal birçok etken bulunmaktadır. Bu sebeple Ahiliği, Anadolu'ya gelen Türklerin farklı kültür ve toplumlarla bir etkileşimi ve dönüşümü olarak değerlendirmek gerekmektedir. Ancak önemle belirtmek gerekir ki yaşanan bu etkileşim ve dönüşüme rağmen Ahilik özünde Müslüman Türk halkının ihtiyaçları doğrultusunda doğmuş bir teşkilatlanmadır (Günay, 1998, s.70).

Bir milletin kendi bünyelerinden çıkmayan veya dışarıdan alınmış olsalar dahi milli kimliğe adapte olunmamış kurumlar istenilen yararı gerçekleştiremeyeceği gibi, kalıcı durumda da olamamaktadır. Dışarıdan alınarak milli bünyeye adapte edilmiş ve toplum içerisinde kök salmış kurumlarsa, artık yabancı olmayarak söz konusu toplumun özgün malı sayılmaktadır. Sosyolojik gerçekliklerde bir toplumun sadece kendilerine ait tecrübeleri ve tarihsel kazanımları ile gelişmeyi yakalamaları güçtür. Kendi kültürlerine ve bünyelerine adapte etmek koşuluyla, ulaşılabildiği kadar yabancı toplumların deneyim ile kazanımlarından faydalanmakta da herhangi bir sakınca bulunmamaktadır (Uçma, 2011, s.34). Nitekim Ahilik kurumu ne fütüvvetin Anadolu'da ki basit bir uzantısı ne de Bizans loncalarının taklit edilmesi ile ortaya çıkmış bir kurum değildir. Aksine farklı kültür ve inançlardan etkilenmiş olmasının yanı sıra kendine has özellikleri ile Milli bir kimliğe bürünerek Türklere özgü bir kimlik kazanmış olan bir teşkilatlanmadır (Günay, 1998, s.70).

Bu bağlamda Ahilik kurumu ne tamamen başka organizasyonların taklit edilmesi ile ne de başka yapıların kopya edilmesi ile ortaya çıkmış bir teşkilatlanma olmayıp aksine Türk sosyal hayatında ortaya çıkmış olan ihtiyaçlar neticesinde hayat bulmuş bir teşkilatlanmadır. Zira Ahilik Türk milletini iktisadi yönden güçlü ve bağımsız hale getirmek, Türklük bilincini sanattan edebiyata, müzikten gelenek göreneklere kadar her alanda canlı tutarak yaşatma ve milli bir ruh oluşturma gayesi güden orijinal bir Türk kurumudur (Çağatay, 1986, s.88-90).

Bu açıdan bakıldığında Ahi birlikleri binlerce yıllık Türk kültürü, İslam geleneği, İbni Sina, Farabi, ve Ahi Evran gibi alimlerin ortaya koyduğu felsefî düşünceler, Hoca Ahmet Yesevi, Mevlana, Hacı Bektaş, ve Yunus'un tasavvufî düşünceleri ve Anadolu'da bulunan değişik kültürleri birbirleri ile harmanlayarak özgün bir kardeşlik, misafirperverlik, alplik, cömertlik, yardımseverlik, anlayışını ortaya koymuştur. Bu kurallar akıl, ahlak ve bilim süzgecinden geçirildikten sonra Ahiliğin temel felsefesi haline dönüşmüştür (Demir, 2000, s. 341).

Bu bağlamda Ahilik kurumu hiçbir yapıdan etkilenmeden ve sebepsiz olarak kurulmamıştır. Şüphesiz Ahilikte her kurum gibi içerisinde yaşadığı toplumun etkileşim halinde olduğu kültürel ve sosyal değerlerden etkilenmiştir. Bu etkileşim sebebiyle Ahiliğin milli bir kurum olmadığını söylemek ne kadar yanlışsa, Ahiliğin kendi milli değerleri haricinde hiçbir kültür ve değerden etkilenmediğini söylemekte o kadar yanlıştır. Ancak Ahilik içerisinde yaşadığı toplumun ihtiyaçlarına bir çözüm bulma amacıyla kurulmuş ve toplumsal işlevi ile içerisinde bulunduğu toplumun refahını yükseltme gayesi ile faaliyet göstermiştir. Bu açıdan bakıldığında da toplumsal fonksiyonu ile Ahilik kurumu milli bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öyle ki Fuat Köprülü'ye göre Ahilik kurumu sıradan bir iktisadi veya toplumsal bir kuruluş olmanın ötesinde insana değer veren ve insan merkezli düşünen bir iktisadi, ekonomik kuruluştur. Bu sebeple çalışmayı, aklı, bilimi, ahlakı, doğruluğu, yardımlaşma ve dayanışmayı ön planda tutmuştur. Ahiliğin ortaya koymuş olduğu bu ilkeler özünde Türk milletinin ve Türk kültürünün birer farklılığı olarak ortaya çıkmaktadır (Erarı, 1999, s.124).

2.2.1. Ahilik ve Fütüvvetçilik

Fütüvvet kelimesi köken olarak “Feta” kelimesinden türetilmiş olmakla birlikte Arapça kökenli bir kelimedir (Taeschler, 1953, s.3). Fütüvvet kelimesi ortaçağ İslam toplumun sosyal ve kültürel hayatında derin izler bırakmış önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Demirtaş, 2011, s.403). Özünde genç, yiğit, delikanlı, cömert, kerem, anlamlarına gelmekte olan “Feta” kelimesi zaman içinde türetilerek yiğitlik, cömertlik ve gençlik anlamlarını kazanmıştır (Kaya, 2014, s. 548). Peygamberlerden kalma bir ahlak yolu olarak kabul edilen Fütüvvet kelime anlamı olarak Şefkat, cömertlik, alçak gönüllülük, mürüvvet ve kerem gibi çok zengin bir anlam içeriğine sahip olmasının yanı sıra İslam'ın bütün ahlak esaslarını içinde barındıran bir kavramdır (Demirci, 1993, s. 44). Bu bağlamda Fütüvvet Batı'da

şövalyelik İran'da cömertlik Türklerde ise Alp'lik ülküsü ile izah edilmeye çalışılan ideal insan tipinin diğer bir deyişle iyi ve yiğit insanın bir tasavvurudur (Demir, 2000, s. 325).

Fütüvvetçilik Ahilik kurumundan daha eski bir oluşum olmakla birlikte aralarında büyük benzerlikler ve farklılıklar olduğu da hem yerli hem de yabancı araştırmacılar tarafından kabul edilmektedir. Bu sebeple tüzükleri itibarıyla Ahilik ve Fütüvvetçilik benzerlikler gösterse de Ahilik Türk milletinin misafirperverliği ve yardımlaşma kültürünün sanat ve meslekle bütünleştiği bir üründür (Çağatay, 1990, s. 21).

Fütüvvetçilik daha çok bireysel erdem ve ahlaka önem veren bir yapı olarak inşa edilmiş olup daha çok kişinin manevi dünyası ve manevi gelişimi ile ilgilenirken Ahilik bunun aksine madde ve manayı bütünleştiren bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu bağlamda Ahiliği Ahilik = Ahlak + Sanat şeklinde yani madde ve mananın birleşimi şeklinde formüle edebiliriz (Demir, 2000, s. 336). Buradan da anlaşılacağı üzere Ahilik Fütüvvetçilikten farklı olarak sosyal hayatın içerisinde hem esnaf ve sanatkarlar arasında hem de bulunduğu bölgede düzeni sağlamak üzere devleti destekleyici bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır (Çağatay, 1981, s. 3-4).

Ahilik ve Fütüvvet oluşturmak istediği insan tipinin özellikleri bakımından benzerlikler gösterirken kişiler arası ilişki, ekonomik örgütlenme ve faaliyetleri itibarıyla farklılıklar göstermektedir. Bu sebeple Ahiliğin Fütüvvetçilikten etkilendiği açık bir gerçek olmakla beraber iki kurumun birbirinin aynısı veya birbirlerinin devamı olduğunu düşünmek imkansızdır. Burada Ahilik Fütüvvet esaslarını Türk kültür esasları ile kaynaştırarak Fütüvvetin sadece manevi yapısının dışına çıkarak sosyal hayatında içerisine girdiği farklı bir sentez gerçekleştirmiştir. Bu sebeple Fütüvvetçiliğin gelişerek Ahilik haline geldiğini söylemek veya Fütüvvetin Ahiliğin yaygın şekli olduğunu söylemek mümkün değildir (Kocatürk, 1986, s. 35).

2.2.2. Ahiliğin Kurucusu Ahi Evran (1171-1261)

Asıl adı “Nasıruddin Mahmud el Hoyi” olarak kayıtlara geçmiş olan Ahilik teşkilatının kurucusu Ahi Evran aslen Azerbaycan Türkü olup 1171 yılında Azerbaycan'ın Hoy kasabasında dünyaya gelmiştir (Erken, 1998, s. 33). Esas adı Mahmud Bin Ahmed olan Ahi Evran dünyaya geldiği kasabanın adından dolayı ilk başlarda Hoyi diye anılmıştır. Künyesi Hakikatlerin atası anlamına gelen Ebul Hakayık iken lakabı ise İslam alemine yaptığı hizmetlerinden dolayı Nasırü'd-Din'dir. Fakat yaptığı hizmetlerin büyüklüğüne göre hakkında

çok az şey bilinmekle birlikte sanat ve meslek erbaplarının hem maddi hem de manevi mutluluklarını temin etmelerini sağlayan büyük bir alim güçlü bir teşkilatçıdır (Çalışkan ve İkiz, 1993, s. 1).

Ahi Evran doğum yeri olan Azerbaycan'ın Hoy kasabasında ilk eğitimini tamamladıktan sonra Horasan bölgesine giderek bu bölgede Fahreddin Razi gibi dönemin tanınmış alimlerinden felsefe ve Kur'anı Kerim dersleri almıştır (Demir, 2000, s. 347). Ahmet Yesevi'nin talebelerinden ilk tasavvuf terbiyesini alan Ahi Evran daha sonra hac görevini yerine getirmek için çıktığı seyahat esnasında Şeyh Evhad'ud-Din Kirmani ile tanışarak onun müridleri arasına girmiştir (Erken, 1998, s. 34).

Şeyh Evhad'ud-Din Kirmani ile tanışmasının ardından şeyhinin kızıyla evlenen Ahi Evran daha sonra hem Şeyhi hemde kayınpederi olan hocası sayesinde tanıştığı Abbasi halifesi Nasır Lidinillah'ın kurmuş olduğu fütüvvet teşkilatına girmiş ve bir süre sonra halife tarafından görevlendirilerek Anadolu'ya gönderilmiştir (Demir, 2000, s. 348).

1205 Yılında ilk olarak Kayseri'ye gelen Ahi Evran burada bir deri imalathanesi kurmuş ve hemen ardından devletin desteğini de alarak debbağları ve diğer sanatkarlar için büyük bir sanayi sitesinin kurulmasına öncülük etmiştir (Öz, 2001, s. 120). Ahi Evran'ın kurmuş olduğu bu sanayi sitesinin tam ortasında bir mescit ve Ahi Evran'ın eşi Fatma Hatunla birlikte yaşadığı bir kapısı çarşıya diğer kapısı mescide açılan iki kapılı bir ev bulunmaktadır (Bayram, 1994, s. 457-473). Burada teşkilat mensuplarına hem dini hem de fıkri eğitimler verilmekte bu bakımdan kompleks aynı zamanda teşkilat mensuplarının yetiştirilmesi için bir eğitim merkezi gibi çalışmaktadır (Bayram, 1991, s. 82). Bu kompleks içerisinde 32 sanat kolu bulunurken bu her bir sanat kolunun başında da bir şeyh bulunmakta ve Ahi Evran bu 32 sanat kolunun başında bulunan şeyhlerin lideri olarak kabul edilmekte bu sebeple de "Pir-i Piran" yani pirler piri olarak anılmaktadır (Bayram, 1991, s. 147-153).

Bilgin ve alim bir kişi olan Ahi Evran ekonomi, sanat, hadis ve felsefe gibi birçok konuyla yakından ilgilenmiş ve sultanlara öğütler içeren "Letaif-i Hikmet" isimli eserinde dönemin sultanlarına toplumsal huzur için bütün sanat dallarının çok gerekli olduğunu ve sanat icra eden kişilerin bir araya gelerek sanatlarının icra etmeleri gerektiğini başka bir deyişle kooperatifleşmelerini tavsiye etmiştir (Seyfeli, 2004, s. 794). Bu bağlamda baktığımızda Ahi Evran'ın toplumun refah ve huzuru için sanat dallarının yaşatılması ve sanat icra eden kişilerin bir dayanışma içerisinde iş bölümü yaparak uzmanlaşmalarının önemini vurgulamaktadır.

Ahi Evran'ın bunun yanı sıra İslam ve felsefe konularında da yazmış olduğu çok sayıda eseri bulunmaktadır. Bunlar içerisinde “Münahic-i Seyfî”, “Ağaz-u Ercam”, “Metali’ul İman” isimli eserleri işçilerin eğitimlerini konu edinen halk ağzıyla yazılmış birer ilmihal olma özelliği taşıyan başlıca eserleridir (Bayram, 1991, s. 75,145-146).

Anadolu’ya gelişinin ardından şeyhi ile birlikte Anadolu’yu köy köy, kasaba kasaba dolaşan Ahi Evran buralarda Ahilik anlayışının temellerini atarak Ahiliğin yaygınlaşmasını sağlamıştır (Bayram, 1978, s. 24).

Selçuklu sultanı I. Aladdin Keykubat tarafından sevilen Ahi Evran sultana yakın bir isim olarak karşımıza çıkmaktadır (Erken, 1998, s. 34). Bu dönemde tarikatların siyasetle iştigal ediyor olmaları ve sultan üzerinde etkili oldukları hatta hükümdarlar üzerinde manevi bir hakimiyet kurdukları bilinen bir gerçektir. Öyle ki bu dönemde birçok devlet büyüğünün büyük şeyhlere mürid olması şeyhlere ve tarikatlara önemli bir nüfus ve güç kazandırmıştır (Köprülü, 1976, s. 197).

Bu bağlamda Ahi Evran'ın hem dönemin sultanına yakın bir isim olması hem de tarikatların sultana etki eden yapılar olmaları Sultan Aladdin Keykubat'ın Ahi birliklerini desteklemesini sağlarken bu destek ise Ahi birliklerinin Anadolu'nun birçok bölgesinde hızla gelişmesini sağlamıştır (Demir, 2000, s. 349). Anadolu’da ve Türklerin bulunduğu birçok bölgede zaviyeler kurulmuş ve buralar bulundukları yerde kısa sürede ilim ve sohbet merkezleri haline gelmiştir (Çalışkan ve İkiz, 1993, s. 2).

Diğer yandan Ahi Evran'ın eşi olan Fatma Hatunda kadınlar arasında bir teşkilatlanma yaparak adını “Bacıyani Rum” koymuş ve bu teşkilatıyla Ahi Evran'ın yürüttüğü faaliyetlere doğrudan destek vermiştir (Doğan, 2006, s. 6-7).

Ahi Evran Anadolu da ilk geldiği yer olan Kayseri'nin ardından Konyaya geçmiş ancak burada Aladdin Keykubat'ın öldürülmesinin ardından tahta geçen oğlu II. Gıyaseddin Keyhüsrev ile Ahilerin arası bozulmuş ve bu dönemde birçok Ahi ile birlikte Ahi Evran tutuklanmıştır (Uçma, 2011, s. 73). Bunun yanı sıra aynı dönem içerisinde Moğolların Selçuklu devletini yenilgiye uğratarak Anadolu’ya girmelerinin ardından hızla ilerleyerek hiç savaşmadan Tokat ve Sivas’ı ele geçirmişlerdir. Ancak Kayseri’ye geldiklerinde ise Moğollar ciddi bir Ahi direnişi ile karşılaşmış ve burada önemli kayıplar vermişlerdir. Fakat Moğol ordusu karşısında Ahiler uzun süre direnemediği için Moğollar şehre girmeyi başararak kendilerine karşı direnen Ahilerin işyerlerini yağmalayarak talan etmişlerdir. Moğolların

saldırısı sonu birçok Ahi öldürülmüş ve Ahi Evran'ın eşi Fatma Hatun da olmak üzere birçok Ahi esir alınmıştır. Moğol ordusunun Anadolu'da kendisine bir engel olarak gördüğü Ahi teşkilatını dağıtmaya çalışması sebebiyle Ahi ve Bacı teşkilatları Moğol saldırılarına dayanamayarak dağılmıştır (Bayram, 1986, 177-178).

II. Gıyaseddin Keyhüsrev'in ölümünde sonra serbest bırakılan Ahi Evran bir süre Denizli'de yaşamasının ardından tekrar Kırşehir'e dönmüş ve ömrünün geri kalan kısmını burada geçirmiştir. Ahi Evran'ın Kırşehir'e yerleşmesi ile birlikte Ahiler yeniden toparlanmış olsalar da Moğol destekçisi IV. Rüküddin Kılıçarslanın Konya'da tahta oturması ile birlikte ilk iş olarak Ahi Evran ve Ahi teşkilatı ile mücadeleye başlaması Ahiler için yine sıkıntılı bir dönemin başlangıcı olmuştur. (Uçma, 2011, s. 74-75).

Ahi Evran'ın gerek doğum tarihi gerekse ölüm tarihi ile ilgili kesin bir bilgi bulunmamasıyla birlikte Mikail Bayram'a göre Ahi Evran'ın mektup ve eserlerinin tarihlerinden yola çıkarak M.1257 - M.1262 yılları arasında öldürüldüğünü hatta ikinci tarihe daha yakın bir tarihte ölmüş olabileceğinin çok daha kuvvetli bir ihmal olduğunu savunmaktadır (Bayram, 1991, s. 98).

2.3. Ahiliğin Kuruluşu

Ahi birlikleri de her kurum gibi ortaya çıkan bir ihtiyaç neticesinde doğmuş olup, hangi ihtiyaçları karşılamak amacıyla Ahi birliklerinin kurulduğunu anlayabilmek için Selçuklu dönemi Anadolu coğrafyasının sosyal yapısını incelemek gerekecektir (Ekinci, 1988, s. 3).

1040 Yılında kurulan Büyük Selçuklu Devleti'nin 1071 yılında Bizans ile yapılan Malazgirt Savaşını kazanmasıyla beraber Türkler kitleler halinde Anadolu'ya gelmeye başlamışlardır (Ekinci, 2012a, s. 57). Meydana gelen bu göçlerde Anadolu'ya gelenlerin içerisinde köylü halkla beraber fethedilen toprakların iktisadi ve sosyal kalkınmasına büyük oranda katkı sağlayacak olan tüccarlar, fikir adamları önemli zanaat ehli ve derviş takımının da yer almış olduğunu Türklerin bu bölge de inşa etmiş olduğu sayısız camii, medrese, kervansaray, han, köprü ve mimari eserlerden görmemiz mümkündür. Öyle ki Anadolu'nun “ebedi Türk yurdu” olması Anadolu'ya gelen Türklerin Türk dilini, inancını, kültür ve ideallerini halka empoze etmeleri mümkün olmuştur (Kienitz, 1986, s. 279-289).

Bu bağlamda Ahi birliklerinin ortaya çıkış sebeplerini inceleyecek olursak öncelikle Anadolu'daki iskan politikasının bir sonucu olarak Asya'dan Anadolu'ya gelen tüccar ve

sanatkarlar ile doğrudan ilgili olduğu görülecektir (Özköse, 2011, s. 6). Türklerin kitleler halinde Anadolu'ya gelmeleri ve yerleşik hayata geçmeleri ile yaşanan değişim ekonomik hayatı da etkileyerek Türklerin tarımın yanı sıra esnaf ve sanatkarlığa da yönelmelerini sağlamış olup bu durumda bu bölgedeki el sanatları ve ticari faaliyetleri elinde bulunduran Ermeni ve Rumların geliştirdiği loncalarla Türklerin rekabet etmelerini zorunlu kılmıştır (Ekinci, 2012a, s. 59).

Bu açıdan Asya'dan Anadolu'ya gelen tüccar ve sanatkarların o bölgede bulunan yerli tüccar ve sanatkarlar karşısında bir Pazar oluşturabilmeleri ve onlarla rekabet edebilmeleri ciddi bir sorun oluşturmuş ve bu sorunun çözümü için bir örgüt etrafında toplanarak bir dayanışma ortamının oluşturulması ihtiyacı doğmuştur. Bu dayanışma ortamı sayesinde; Türk esnaf ve sanatkarlarının kendilerine bir pazar oluşturmalarına, bu pazarda yerli esnaf ve sanatkarlar ile rekabet edebilmelerine ve daha kaliteli, standart bir üretim yapabilmelerine olanak sağlamıştır (Çağatay, 1981, s. 56).

Kalitesi ve potansiyeli yükselen üretimdeki artış, bu ürünlerin başka ülkelere ihraç edilmesini akıllara getirmiştir. Dolayısı ile ülkeler arası ticari bir faaliyetin yürütülebilmesi için ülkeler arasında bir anlaşma ve barış halinin hâkim olması, karşılıklı görüşme, yol güvenliği ile asayişin sağlanması zorunlu olmuştur. Tüm bu işlevleri bir düzen içerisinde sürekli olarak gerçekleştirecek bir kurumsal yapıya ihtiyaç duyulmuştur. Bunun neticesinde, Anadolu Türkleri, mevcut olan Fütüvvet geleneğinden de yararlanarak Anadolu Türk Fütüvvet hareketi olarak da anılan ancak Türklere has bir organizasyon olan Ahilik kurumunu meydana getirmişlerdir (Uçma, 2011, s. 36).

Bu açıdan Ahiliğin ortaya çıkışında öncelikli olarak Türklerin Anadolu'da ki iskan politikasının etkili olduğu görülmektedir. Özellikle Anadolu'ya gelen Türk esnafın o bölgedeki yerli esnaf karşısında korunması ve onlarla rekabet edebilmeleri, yerleşik hayata geçişin getirdiği zorunluluklar, sanatı ve sanatçıyı koruma gereksinimi, yardımlaşma ve dayanışmaya duyulan ihtiyaç ahiliğin ortaya çıkışında etkili olmuştur. Bu sebeple Ahi birlikleri başlangıçta yalnızca debbağ, saraç ve kunduracılar gibi sınırlı sayıda esnaf grubunu kapsayan bir kurumken daha sonra gelişerek tüm esnaf kollarını bünyesine alan fonksiyonel bir kurum haline gelmiştir. Öyle ki bu fonksiyonel yapısı ile toplumsal dayanışmayı, sosyal paylaşımı sağlayan, kültürel değerleri koruyucu, toplumsal bütünleşmeyi ve huzuru tesis eden, sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasi hayatta koruyucu ve düzenleyici değerler üreten, tasavvuf eğitim ve terbiyesinin verildiği etkin bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır (Özköse, 2011, s. 6).

2.4. Ahiliğin Kuruluşunu Sağlayan Etkenler

Anadolu’da Ahi birliklerinin ortaya çıkmasına sebep olan belli başlı etkenler bulunmaktadır. Ahi birliklerinin ortaya çıkmasına sebep olan bu etkenleri açıklayacak olursak aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

2.4.1. Akıllık ve Alplik Ülküsü

Türkler, kültürlerinde olan ve “akıllık” adı verilen kahramanlık, yiğitlik ile cömertlik ülküsünü, kabul ettikleri İslam dininin ahlak ve değerleri ile harmanlayıp geliştirerek sürdürmüş olup işte Ahilik’in oluşumunu sağlayan en mühim faktörlerden biri de bu “akıllık” ülküsü olmuştur (Uçma, 2011, s. 36).

İslam’dan önce Türkler arasında savaşçı kahramanlara Alp veya Alperen denmiş olup İslamiyetten sonra ise bu Alplik ülküsü yerini Gazilik ülküsüne bırakmış ve bu ülkü İslam’ı yaymak, fetih yapmak, adaleti sağlamak, düşman karşısında zafer kazanmak ve Nizamı Alem gibi kutlu amaçlara yönelmiştir. İşte bu gazilik ülküsü kuruluşundan itibaren Ahiler arasında her zaman bulunmuş ve Ahiler savaş zamanlarında teşkilatlar halinde savaflara katılmışlardır. Ahilerin günlük hayatta dahi bellerinde kama ve hançer taşımaları da bu duygu ve düşüncenin bir tezahürüdür. Zira bu ülkü ve düşünce yapısı Ahiliğin kuruluşunda ki en önemli etkenlerden birisi olmuştur (Bayram, 1991, s. 132-133).

Öyle ki düşman kuvvetlerine karşı vatanın savunulması önemli bir konu olarak görülmüştür. Bu sebeple de bütün gençlere bir düşman saldırısına karşı silah kullanma, savaşma eğitimi verilmesi, ayrıca iç düzenin sağlanması amacıyla, doğruluk, dürüstlük, erdemlilik, haksızlığa karşı gelme, adaletin sağlanması gibi konularda gençlerin yetiştirilmesi ahi birliklerinin öncelikli görevlerinden olmuştur. Bu açıdan baktığımızda hem dış hem de iç güvenliğin sağlanması ihtiyacı Ahiliğin doğuşunda önemli bir etken olmuştur (Anadol, 1991, s. 49).

2.4.2. Yerleşik Hayata Geçişin Zorlukları

Asya’dan Anadolu’ya gelen Türklerin büyük çoğunluğu göçebe bir hayat tarzı yaşamakta ve çoğunlukla tarımla uğraşmaktaydılar (Ekinci, 1988, s. 4). Bu sebeple göçebe olan Türkleri yerleşik yaşama geçirip şehirleşmelerini sağlamanın ve bu geçiş dönemindeki güçlükleri aşmanın birinci koşulu, onları bir iş/meslek sahibi yapmaktan geçmekteydi. İşte Ahilik Teşkilatının kurulma amaçlarından biride Türklerin bu geçiş sürecindeki zorlukları

aşmaları ve yerleşik hayata geçişlerini kolaylaştırmak olmuştur. Ahi teşkilatı sayesinde hem sanatın halka benimsetilmesi hem de halkın sanattan istifade etmesi sağlanmış bu sayede de Türkler yerleşik hayatın şartlarına alışarak içerisinde yaşadıkları şartlara uyum sağlamıştır (Bayram, 1991, s. 133).

2.4.3. Sanat ve Sanatkarları Koruma Gereksinimi

Orta Asya'dan Anadolu'ya gelen Türkler arasında meslek, sanat sahibi insanlarda bulunmakta ve toplumda bu insanlara önemli ölçüde ihtiyaç duyulmaktaydı. Bu sebeple Türklerin Anadolu'ya göç ettikleri ilk dönemlerde sanat ve meslek sahibi insanların korunmaları önemli bir konu olmuştur (Bayram, 1991, s. 134). İşte Ahilik'in kuruluş gayelerinden belki de en mühimi, Asya'dan gelen bu tüccar ve sanatkarların yerli tüccar ve sanatkarlar karşısında bir dayanışma ortamı sağlanarak korunması, Türk esnaf ve sanatçıların sanatlarını yapmaları için gerekli ortam ve düzenin sağlanmasıdır (Uçma, 2011, s. 36-37). Bu sayede Anadolu'ya gelen Türk tüccar ve sanatkarlar yeni yaşam çevresine uyum sağlayarak o bölgede milli ekonomi ve sanatın da devamlılığını temin etmiş olmaktadır

Ahi birlikleri batılıların iddia ettiği gibi Anadolu'da yaşayan Ermeni ve Rum sanatkarlardan faydalanarak kurulmamış, aksine doğu illerinden Anadolu'ya gelen Müslüman Türk sanatkarları Anadolu'daki yerli sanatkarlar karşısında koruma amacıyla kurulmuştur. Ahilerin sanatı sadece kendi ellerinde tutma çabası sadece Müslüman olmayan sanatkarlara karşı izlediği bir tutum olup yerli sanatkarları korumak amacıyla gösterilen bir tavidir. Bu tutum ahi geleneğinde yer almış ve tarihsel süreç içerisinde kurum politikası olarak devam etmiştir (Bayram, 1991, s. 134).

2.4.4. Dayanışma ve Yardımlaşma İhtiyacı

Siyasal ile ekonomik stabilizasyonun oturmamış olması; devlet yönetim ve otoritesinin yetersiz olması; her daim istila endişesiyle karşı karşıya olunması; yol güvenliğinin olmaması; yerleşik yaşamın daha tam manasıyla oturmamış, kaide ve kuralları ile belirgin olmaması; çeşitli kavim, kabile, din ile kültürlerin iç içe olması, çıkan veya çıkacak olan anlaşmazlık ile ihtilaflarda yasa ile mahkemelerin zayıf durumda olması; gruplar arasındaki rekabet nedeniyle yardımlaşmaya gereksinim duyulması gibi pek çok nedenin de Ahilik'in kurulmasında etkili olması olasıdır (Uçma, 2011, s. 37).

Ayrıca misafirperverlik, yolda kalana, gurbetçiye, düşküne yardım etme düşüncesi de Ahilik kültüründe önemli bir yer tutmaktadır. Zira insanlar bir köyden başka bir köye bir şehirden başka bir şehre yolculuk yapabilir ve bu yolculuk esnasında insanlar hiç tanımadıkları, bilmedikleri diyarlarda müşkül duruma düşerek birinin yardımına ihtiyaç duyabilirler. İşte böyle bir durumda insanlara yardım kapısını açacak onları müşkülden kurtaracak bir organizasyona ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyaç Ahi birliklerinin kuruluşuna etki eden diğer bir faktör olmuştur (Anadol, 1991, s. 49).

2.4.5. Asalaklıkla (Tufeylilik) Mücadele

Tasavvufun düşünsel yapısında dünya nimetlerine yönelik bir arzusuzluk vardır. Bunun doğal neticesi olarak da birtakım sufiler, başka insanların sırtından geçinme yolunu seçmişlerdir. Moğol saldırıları neticesinde Anadolu'ya giriş yapan Kalenderiler, Rufailer köy köy, kasaba kasaba gezerek dileniyorlardı. Tam anlamıyla alın teri ile çalışma ve cömertlik gayesi üstüne oluşturulmuş olan Ahilik kurumununsa bunlardan hoşnut olmayacağı açıktı. Dolayısı ile Ahilik Kurumu bir yönü ile de asalaklar ile mücadele etmek, el emeği ile geçinmek gayesini de yaymayı hedeflemiştir (Bayram, 1991, s. 134).

Başka bir deyişle Ahiliğin temelinin paylaşma ve cömertliğe dayanması nedeniyle Ahilik kurumu tam anlamıyla çalışma ve cömertlik gayesi üstüne oluşturulmuştur. Öyle ki Ahilik, kendi emeği ile geçinme ve kazandığını başkasıyla paylaşma düşüncesi ile kurulmuş, bu sebeple de başkalarının emeği üzerinden geçinme düşüncesine karşı olmuştur. Bu yönü ile de asalaklıkla mücadele etmek, el emeği ve alın teri ile geçinme gayesini yaymak amacı gütmüştür (Uçma, 2011, s. 37).

2.5. Ahiliğin Amaç ve İlkeleri

Ahilik kurumunun gayeleri ve ilkelerinin ele alınacağı bu bölümde Ahi teşkilatının toplumsal yapı içerisinde hangi amaçları gerçekleştirmek için çalıştığı ve bu amaçları gerçekleştirirken bağlı kalacağı ilkeler detaylı olarak incelenecektir.

2.5.1. Ahiliğin Amacı

Ahilik kurumu derin toplumsal değişimlerin yaşandığı bir dönemde gruplar arasında yaşanan çatışma ve toplumsal ayrışmayı önleyici değerler inşa ederek Anadolu da yaşayan yerli esnafa karşı Müslüman Türk esnaf ve sanatkarlarının korunması ve toplumsal barışın

sağlanması (Ekinci, 2012a, s. 66) amacının yanı sıra anavatanlarından koparak Anadolu'ya gelen bu esnaf ve sanatkarlara yeni bir yaşam alanı oluşturmak amacıyla kurulmuştur (Çağatay, 1990, s. 31).

Bu bağlamda halka yönelmiş bir kurum olan Ahilikte vatandaşa gösterilen saygınlık ön planda olmakla beraber, kendi benliğini ön plana çıkarmayan Ahiler mutluluğu halka hizmet etme ve halka faydalı olma düsturunda arar (Soykut, 1971, s. 86).

Ahiler, solidarist bir yapıya sahip zengin ile fakir, üreten ile tüketen, sermaye sahibi ile emekçi, devlet ile vatandaş arasında velhasıl tüm sosyal yapı ve gruplar arasında dayanışma kültürü oluşturarak huzurlu ve refah düzeyi yüksek bir toplum inşa etmek amacını gütmektedir (Ekinci, 2012a, s. 66).

Ahilik kurumunun bunların yanı sıra toplumsal hayatı düzenleyici birçok amacı bulunmaktadır. Bu amaçları maddeler halinde sıralayacak olursak şu şekildedir (Uçma, 2011, s. 105-106):

- İslam esaslarıyla Türk gelenek ve göreneklerini harmanlayarak insanın yüceltildiği bir yapı olarak Allah dostu mükemmel insanı meydana getirmek,
- Ahilik kurumunun mensuplarını sanat ve mesleklerinde eğiterek daha üretken ve faydalı bir hale getirmek,
- Üreten, ahlak ve şuur sahibi, mutlu, refah bir sistem inşa ederek saygınlığını devam ettirmek,
- Sistem içerisinde karşılıklı hoşgörü ve güven hissiyle bir iş bölümü ve dayanışma sağlayarak toplumsal uyum ve dengeyi sağlamak,
- Dünya ve ahiret dengesini kurarak topyekun dünyasından veya topyekun ahiretinden kopmayan uyumlu bir yaşam tarzı ortaya koymak,
- Kavga ve çatışmadan uzak uyumlu ve dayanışmacı bireyler yetiştirmek,
- Toplumun tüm bireyleri arasında ilişkileri güçlendirerek toplumsal huzur ve barış ortamını tesis etmek,
- Güçlünün güçsüzü ezmesini ve haksız kazancı önlemek,
- Anadolu'da Müslüman Türk esnaf ve sanatkarları için yeni ticaret alanları açmak.

Sonuç olarak zengin ile fakir, üretici ile tüketici, emek ile sermaye, vatandaş ile devlet arasında iyi ilişkiler geliştirerek Toplumsal eşitliği sağlayarak Ahlaksal Toplumculuğu inşa etmektir (Soykut, 1971, s. 87).

2.5.2. Ahiliğin İlkeleri

Ahilik kurumunun bir nevi tüzüğü olarak da kabul edilen Fütüvvetnameler’de Ahilerin uyması gereken kural ve ilkeler belirtilmiş olup bu ilkelerde kurum üyelerinin taşıması gereken özellikler, kuruma üyelik koşulları, kimlerin kuruma üye olarak kabul edilecekleri, kimlerin üye olarak kabul edilmeyecekleri, genel ve özel ilkeler detaylı olarak belirtilmiştir (Solak, 2009, s. 5).

Ahilik özünde “Eline diline ve beline sahip olmak; alnı, sofrası ve kapısı açık olmak” sözleriyle ifade edilebilecek bir anlayış olmakla birlikte Ahiliğin temel ilkeleri başlıca şunlardır (Uçma, 2011, s. 106-108):

1. Meslek veya Sanat; Ahilik kurumuna üye olarak yalnızca esnaf, sanatkar ve meslek erbabı olan kişilerin kabul edilmesi,
2. Cömertlik; Ahi kişi dünya kazancına önem vermemeli kazandığını ihtiyaç sahibi olan kişilerle paylaşmalı bunu yaparken de kesinlikle hiçbir karşılık beklememeli yardım ettiği kişiyi gönül borcu altında bırakmamalıdır,
3. Tevazu ve Kanaat; Ahi kişi dünya hırsından kurtulmuş, kimseye kibirle bakmayan, alçakgönüllü, herkese saygılı, ihtiyacı kadar olana kanaat eden kişi olmalıdır.
4. Misafirperverlik; Ahi kişinin kapısı herkese açık olmalı, gelen her misafire ikramda bulunmalı, misafire hürmet göstermeli ve misafirlerin rahatı için uğraşan eli açık kişi olmalıdır.
5. Yardımlaşma; Ahi kişi elindekini daima ihtiyacı olanla bölüşen, ihtiyaç sahiplerinin yardımına koşan, kendi malını kardeşinin malı gibi gören, yardımlaşma ve dayanışma içerisinde olmalıdır.
6. Ahlak ve Sır saklama; Ahi kişi için asıl doğruluk Allahtan korkmak, güvenilir birisi olmak ve yaptığı işte ahlak sahibi olmaktır. Ahi kişi sözüne güvenilen ve emanete sahip çıkan, sırları dışa vurmeyen ahlaklı bir kişi olmalıdır.
7. İnsan sevgisi; “Yaratılanı severiz yaratandan ötürü” düşüncesi gereği her bireyi sevmek onlara gönül açmak ahiliğin temel ilkelerinden birini oluşturmaktadır.

Ahi kişi bir grubun, sınıfın ve kişinin başka biri üzerinde egemenlik kurmasına karşı çıkar.

8. Kardeşlik; Ahiliğin temeli kardeşliktir. Ahi kişi kardeşlerine hoşgörülü davranan, onların yardımlarına koşan, eksik ve hatalarını telafi eden, onların hizmetinde olan kişidir.

9. Eğitim ve alışma; Ahiliğin en önemli ilkelerinden biri de eğitim ve çalışmadır. Ahi kişilerin bir meslek veya sanat sahibi olması, çırak, kalfa ve ustaların eğitilmesine önem vermiştir. Çırak ve kalfaların eğitimi iş başında yapılırken ustaların eğitimi ise esnaf içerisindeki saygın kişilerin gzetmenliğinde kadı, müderris gibi kişiler tarafından üstlenilmiştir. Ahi kişiye mesleki eğitimin yanı sıra toplumsal değerler, toplum içerisindeki tutum ve davranışlarla ilgili olarak bilgi verilmiştir.

10. Sanat; Ahi kişi bir sanat meslek sahibi olmalı ve işinin pirlerini kendine örnek almalı, onlara sevgi saygı göstermeli, onların izinden gitmelidir.

11. İlim; Ahi kişi bilgiye ve alim kişiye saygı duymalıdır. Kendisini bilgi ve birikim olarak geliştirmeli sürekli yeni bir şeyler öğrenme gayretinde olmalıdır.

12. Gerçekçilik ve uyanıklık; Hayal dünyasına kapılmadan hayatın gerçeklerinin farkında olan ve kötü niyetli kişilerin onu kandırmasına izin vermeyen akıllı kişi olmalıdır.

13. Al-i Cenaplık, Merhamet ve Bencilikten uzak olma; Ahi kişi çevresinde ki insanlara karşı cömert, affedici ve merhametli davranmalıdır.

Fütüvvetnameler Ahilik kurumunun bir nevi ahlak tüzüğü olması sebebiyle Ahiliğin ilkelerini daha net ortaya koyabilmek için Ftvvetnameleri incelemek anlamlı olacaktır (Kaya, 2013, s. 47). Fütüvvetnameler'de, uyulması gereken kural ve ilkeler detaylı olarak belirtilmiş olup ahiliğin ilkeleri ile ilgili Fütüvvetnameler'de yer alan esaslar şunlardır (Solak, 2009, s. 6-13):

- "Kalbi temizlemek Fütüvvet'tendir"
- "Fütüvvet insanın kardeşlerine (topluma) iyi davranması ve onların ihtiyaçlarını gidermesidir"
- "Fütüvvet kulluk edeplerini korumakla birlikte halkın menfaati olan şeyleri yerine getirmektir"
- "Kardeşlerden güvenilir birisinin evine davetsiz gidebilmek Fütüvvet'tendir"

- "Kardeşlerine kendi malından, sanki onların malı imiş gibi, sarf etme imkanı vermen Fütüvvettendir".
- "Komşularıyla dayanışma içerisinde olmak Fütüvvettendir"
- "Kendisi muhtaç olsa bile kardeşlere yardımdan geri durmamak Fütüvvettendir"
- "Fütüvvet kardeşlerin rahatını kendi rahatına tercih etmek ve onların karşılaştıkları güçlükleri üzerine almaktır"
- "Cömertlik Fütüvvettendir"
- "Ziyaretleşmek gibi üstün ahlak tezahürleri Fütüvvettendir"
- "Kardeşlere daima yakın olmak fütüvvettendir"
- "Fütüvvet Allah'ın kulları hakkında iyi zan beslemek, onların haklarını titizlikle korumaktır"
- "Fütüvvet her halükarda Allah'ın kullarına şefkat göstermektir"
- "Fütüvvet bütün Allah'ın kullarını evliya olarak görmek ve onların dine uymayanlar hariç, hiçbir durumlarını kötü görmemektir"
- "Fütüvvet insaf göstermene mukabil kimseden insaf beklememendir"
- "Feta yaratılmışlar için hakları razı olduğu şekilde bütün gücünü harcayan kimsedir"
- "Kardeşlerin hatalara düşmesini istememek fütüvvettendir"
- "Arkadaşların kusurlarını örtmek (bilhassa düşmanlar bu kusurları dillerine doladıkları zaman) Fütüvvettendir"
- "Fütüvvet kişinin içiyle dışının bir olmasıdır"
- "Fütüvvet hizmet ve yardımseverlik hususunda gösterişi bırakmaktır"
- "Fütüvvet, insanın bütün hallerinde noksanlık görmesi ve içinde bulunduğu durumdan razı olmamasıdır"
- "Fütüvvet, insanın kendisinde bir başkasına nazaran bir üstünlük görmemesidir"
- "Fütüvvet öyle bir fazilettir ki onu yerine getirirsin fakat onda nefsinin bir payını görmezsin"
- "Fütüvvet, nefsin aşırı arzularını terk suretiyle afetlerden korunmaktır. Fütüvvet, kişinin dilini kötü konuşmaktan koruduğu gibi kulağını da kötü şeyler dinlemekten korumasıdır"
- "Fütüvvet, kardeşler yanında mütevazı olmak ve kibirlenmemektir"

- "Feta, hasını olmayan kimsedir. Fütüvvet güzel huydan ibarettir"
- "Fütüvvet, kainatın sahibine kul olabilmek için, kainattan ve içerisindeki her şeyden hür olmaktır"
- "Fütüvvet, kimseye kul olmamak için az şeye razı olabilmek ve kanaat edebilmektir"
- "Feta, bilgice ve yaşça daha büyük olanlara hürmet, küçük olanlara merhamet gösterir. Eşit olanları ise kendine tercih eder"
- "Fütüvvet beş şeydir: Kuvvetli olmakla beraber tevazu, gücü yettiği halde affedebilmek, çok şeyi olmamasına rağmen cömertlik yapabilmek, minnet etmeden ihsanda bulunmak, ümmete samimi davranmak"
- "Feta, bilgice ve yaşça daha büyük olanlara hürmet, küçük olanlara merhamet gösterir. Eşit olanları ise kendine tercih eder"
- "Fütüvvetin aslı doğruluk, Allah 'tan korkmak, güvenilir birisi olmak, namazı eda etmek ve zinadan kaçınmaktır"

Bilindiği üzere Fütüvvetname denilen eserler Ahiliğin ilke ve esaslarının belirlenmesinde kullanılmış ve kendi kültürel değerlerimiz ile harmanlanarak bir tüzük haline getirilmiştir (Arı, 2008, s. 40). İşte tüm bu ilkeleri esnafa benimsetme gayesi güden Ahilik islami ve tasavvufi bir yaşam tarzını benimsetmeye çalışmıştır (Akgündüz, 2014, s. 17).

2.6. Ahiliğin Vizyonu ve Misyonu

Ahilik kurumunun sahip olduğu vizyon ve toplumsal yapı içerisinde üstlenmiş olduğu misyona dair bilgiler bu kısımda detaylı bir şekilde ele alınacaktır.

2.6.1. Ahiliğin Vizyonu

Vizyon; eldeki imkanlar, beklentiler, hayaller, tehlike ve fırsatların bir araya gelmesi ile oluşan gelecekte ulaşılmak istenen hayalin tarif edilmesi amacıyla ufka doğru yapılan bir bakış şeklinde ifade edilmektedir (Doğan, 2002, s. 144). Vizyon; gelecekte varılmak istenen hedefin, ulaşılmak istenen gayenin resmini ifade etmekte (Doğan ve Hatipoğlu, 2009, s. 83) ve mevcut gerçekler ile gelecekte beklenen koşulları birleştirerek, kurum için ulaşılmak istenen bir gelecek imajı yaratmaktadır (Koçel, 2005, s. 130).

Ancak vizyon olmayacak hayaller kurmak veya tahminlerde bulunmak değil tam tersine kendiliğinden gerçekleşmeyecek ancak gerekli çabaların harcanması ile gerçekleştirilebilecek bir gayeyi tarif etmektedir (Doğan ve Hatipoğlu, 2009, s. 83).

Kardeşim anlamına gelen “Ahi” sözcüğünü kendine kurum ismi olarak kabul eden bir yapının vizyonu da “tek tek küçük değil, hep birlikte, beraber büyük hedeflere” mantığına dayanmaktadır (Erken, 1999, s.126-127).

Bir kurum olarak Ahilik ülke kaynaklarını en gerçekçi ve insancıl bir şekilde harekete geçiren, gelirlerin hakkaniyet ve adalet ile dağıtılmasını sağlayan, sosyal dayanışma ve bütünleşmeyi temin eden verimli bir toplumsal, politik ve ekonomik modeldir (Hamitoğulları, 1986a, s. 125).

Bu amaçla ahiliğin asıl gayesi insanların hem dünya hem de ahiret hayatlarında huzuru bulmalarını sağlamak ve bu sayede bir dünya-ahiret dengesi oluşturarak, insanın dünyası için ahiretten, ahireti içinde dünyasından vazgeçmeyen dengeli bir yaşam tarzı oluşturmaktır (Şimşek, 2002, s. 25).

Bu bağlamda Ahi kişi insana lütfedilmiş olan yüce vasıflardan ve İslam’ın sunduğu yüceliklerden faydalanarak hem ruh hem de beden olarak çalışarak insani değerleri koruyan bir yaşam sürmek, içerisinde yaşadığı grup, toplum ve tüm insanlık alemini Ahiliğin yaşa-yaşat felsefesi gereği yaşatmak, bu sayede hem dünyasını hem de ahiretini kazanmak gayesini gütmektedir (Soykut, 1971, s. 86).

Bu açıdan bakıldığında Ahiliğin Vizyonunu oluşturan en temel görüş insan sevgisi ve buna bağlı olarak da insan üzerinde başka hiçbir insanın, gücün, sınıf veya zümrenin tahakkümüne izin vermeksizin, ayrımcılık ve adaletsizliğe karşı çıkarak eşitliği ve adaleti bir ilke olarak kabul etmesidir (Ekinci, 2012a, s. 18).

Ahiliğin vizyonunu oluşturan temel görüşler Ahilik kurumunun tüzükleri, kanunnameleri ve kurumun Anayasası olarak kabul edilen Fütüvvetnameler’de ortaya koyulmuş olup genel hatlarıyla Ahilik kurumunun Vizyonu şu temel prensiplere dayanmaktadır (Ekinci, 2012a, s. 17-18);

- Aile ve toplum hayatını olumsuz etkileyecek olan gıybet, dedikodu, fitne gibi kötü alışkanlıkları terk etmek,

- Güzel huy ve alışkanlık sahibi, sözüne güvenilen, dürüst örnek bir birey olmak,
- Sözünün eri, büyük ve küçüklerine sevgi ve saygıda kusur etmeyen, erdemli, namuslu ve ahlaklı biri olmak,
- Dünya hayatına bağlanıp ahiretini unutmamak, ibadetlerini aksatmamak, Allah'ın rızasını kazanma gayesi ile hareket etmek.
- Aç gözlülük etmemek, tamahkar olmak, az ile yetinmeyi bilmek, eli açık, paylaşmayı seven biri olmak.
- İnsanların hata ve kusurunu aramamak, gördüğü ayıpları örtmek, büyülenmemek, mütevazı ve yardım sever olmak,
- Verilen emanete ve sırra sahip çıkmak,
- Kötü düşüncelerden uzak durarak herkese iyiliği ve güzelliği tavsiye etmek,
- Yapılan iyilik ve yardımı kimseye söylememek, tevazu sahibi olmak,
- İşinde ve hayatında güler yüzlü, samimi ve dürüst olmak,
- Sabırlı, iyi niyetli, merhamet sahibi ve hakkaniyetli olmak,
- Çalışkan, hak ve hukuku gözetten biri olmak.
- Hatayı başkasında değil kendinde arayan, anlayış sahibi biri olmak.
- İlim Sahibi ve bilgili olmak
- İş ve meslek sahibi olmak ve yaptığı işte toplumsal değerleri yaşatmak.

Bu bağlamda Ahilik kurumunun vizyonunun kısaca; kurumun sosyal sorumluluğu, hizmette kusursuzluk, dürüstlük ve doğruluk, birlik ve beraberlik içerisinde yaşama gibi ana prensiplerden oluştuğunu ifade edebiliriz (Erken, 1999, s. 129).

Sonuç olarak zengin ile fakir, üretici ile tüketici, emek ile sermaye, halk ile devlet arasında ve halkın kendi arasında iyi ilişkiler kurarak sosyal adaleti, dayanışmayı ve ideal toplum gayesini gerçekleştirmektir (Soykut, 1971, s. 87).

2.6.2. Ahiliğin Misyonu

Misyon, örgütün temel gayesini, üstlendiği temel vazifeyi ifade etmekte olup (Oruç ve Zengin, 2015, s. 36) belirlenen gaye ve hedeflere yoğunlaşmış bir vazife hissidir (Aktan, 2008, s. 19). Misyon kavramı kurum üyelerine bir ufuk çizmesi ve kurum üyelerine bu ufuk dahilinde

bir yön tayin etmesi amacıyla ortaya çıkmış olan ve kurumu diğer kurumlardan ayıran uzun vadeli vazife ve gayenin adıdır (Doğan, 2002, s. 147).

Misyon kurumun içerisindeki kişilerin üstlenmiş oldukları görevi ifade etmekte olup gönüllülük esasına dayalı kurumlarda en önemli misyon, kurumun hedef ve amaçları doğrultusunda kurum üyeleri arasında ortak bir bilinç ve hedefe ulaştıracak ortak vasıflar meydana getirmektir ki bu sayede görev yerine getirilebilsin (Erken, 1999, s.132).

Örgütler bir hedefe ulaşmak, bir gayeyi gerçekleştirmek amacıyla kurulur ve faaliyet gösterirler. Ahilik kurumu da diğer tüm kurumlar gibi gerçekleştirmek istediği bir ülkü ve gaye amacıyla kurulmuş olup bu gayeyi inşa etmek amacıyla üstlendiği birçok misyon bulunmaktadır (Ekinci, 2012a, s. 19).

Bu bağlamda toplumsal bir kurum olan Ahilik arzu ettiği gayeye ulaşmak için kusursuz bireyler yetiştirmek, kusursuz bir cemiyet inşa etmek, âleme nizam vermek ülküsü ile “insanlara ve insanlığa hizmet” edebilme misyonunu yüklenmiştir (Erken, 2009).

İbn Batuta Seyahatnamesinde Ahileri anlatırken üstlenmiş oldukları misyon ile ilgili olarak da şu bilgileri vermektedir (Batuta, 1989, s. 7-8); “Bunlar Anadolu'ya yerleşmiş bulunan Türkmenlerin yaşadıkları her yerde, şehir, kasaba ve köylerde bulunmaktadırlar. Memleketlerine gelen yabancıları karşılama, onlarla ilgilenme, yiyeceklerini, içeceklerini, yatacaklarını sağlama, ihtiyaçlarını giderme, onları uğursuz ve edepsizlerin ellerinden kurtarma, şu veya bu sebeple bu yaramazlara katılanları yeryüzünden temizleme gibi konularda bunların eş ve örneklerine dünyanın hiçbir yerinde rastlamak mümkün değildir.”

Bunun yanı sıra bireysel ve toplumsal birçok amacı bulunan ahilik kurumunun bu amaçlara ulaşmak maksadıyla üstlenmiş olduğu birçok misyonu bulunmaktadır. Ahilik kurumunun üstlenmiş olduğu diğer misyonları ise şunlardır (Ekinci, 2012a, s. 19-22);

- Toplumsal dayanışma ve toplumsal bütünlüğü sağlama,
- Bulundukları bölgede toplumsal huzuru, uzlaşma ve barışı temin etme,
- Sadece kendi ülkesi ve insanı için değil tüm insanlık için toplumsal hakkaniyeti ve uyumu sağlama,
- Toplumsal düzeni sağlamak için öncelikle kendi iş ve hayat düzenini sağlama,

- Bulundukları coğrafyada idareci bulunmadığı durumlarda idare ve düzeni temin etme,
- Kişilerin iş ve meslek sahibi yapılması, çıraklık, ustalık, kalfalık eğitimlerinin verilmesi ve bu sayede topluma faydalı bireyler yetiştirilmesi,
- Hijyen ve etik kuralların uygulandığı kaliteli, verimli ve kalıcı bir üretim ortamı oluşturmak,
- Karşılıklı güven ve anlayış ortamının oluşturulması buna bağlı olarak sosyal dayanışmanın sağlanması,
- Zengin-fakir, üretici-tüketici-devlet-vatandaş arasında güçlü ve adil bir ilişki geliştirerek toplumsal hakkaniyeti sağlaması,
- Gençlerin kişisel gelişim, mesleki ve milli değerler konusunda eğitilmesi,
- Saldırı veya savaş durumunda devletin askeri birliklerine destek olabilmeleri ve bulundukları bölgeyi koruyabilmeleri amacıyla askeri eğitim verilmesi,
- Ekonomik veya manevi zorluk içerisinde ki üyelere hem ekonomik hem de psikolojik destek verilmesi,
- Bir sigorta sistemi oluşturarak iş kazası, hastalık, sakatlık, yaşlılık, vefat ve afet hallerinde hem üyeleri hem de tüm insanlar için yardım yapılması,
- Toplumsal yardımlaşmanın sağlanması amacıyla “orta sandıklarının” kurulması ve bu sandıklarda insanların ellerinde bulunan yatırımların muhafaza edilmesi,
- Çalışma hayatında çalışan, işveren ve tüketici haklarının korunmasıdır.

Misyonu açısından baktığımızda ahilik kurumu günümüz şartlarında birlik ve beraberliği tesis etmek, teşkilatlı bir hayat içerisinde belli bir düzen ve dayanışma içinde hayat sürmek gibi hayati unsurları insanlara sunarken bunun yanı sıra ekonomik hayatı düzenleyici dayanışma, rekabet, kalite kontrol, standardizasyon gibi ticaret etiği ilkelerini de içeren bir kıymetler toplamıdır (Ekinci, 2012a, s. 23).

2.7. Ahiliğin Teşkilatlanması

Ahiliğin benimsenmesi asıl olarak esnaf tarafından gerçekleştirildiğinden, tarihin seyri içerisinde ahilikten kastedilen esnaf, esnafıktan kastedilen de ahilik olmuştur (Ekinci, 2012a,

s.66). Fakat Ahilik ilk başlarda debbağ, saraç ve kunduracılardan meydana gelen bir kurumken zaman içerisinde esnaf, sanatkar ve meslek sahibi olan herkesi kapsayan fonksiyonel ve sosyal bir kurum halini almıştır (Şimşek, 2002, s. 26).

Bunun yanı sıra Müslüman ve Türk olan esnaf, ahilik ahlakını kendi yaşam tarzlarına uygun bulduğundan ahilik, esnafın arasında çok kısa sürede gelişim sağlamıştır. Aynı zamanda Ahi Birlikleri, meslek sahibi olup Fütüvvetnameler'deki kaide ve kurallara uyum sağlayacağına dair söz veren her bireyi kendi bünyesine alarak teşkilat yapısını güçlendirmiştir. Bu bağlamda büyüyen Ahi teşkilatlarında her bir meslek grubu ayrı birlikler şeklinde teşkilatlanmış ve şehirlerde bu birlikler “Büyük meclis” adı verilen divanlarda toplanarak faaliyetlerini sürdürmüştür (Ekinci, 2012a, s. 67).

Esnaf sayısının az olduğu küçük yerlerde aynı veya benzer işi yapan meslek grupları aynı birlik içerisinde faaliyet gösterirken bu durum büyük şehirlerde farklılık göstermiş ve buradaki üye sayısının fazlalığından dolayı her bir sanat kolu ayrı bir birlik olarak teşkilatlanmıştır (Akgündüz, 2014, s. 13).

Bununla birlikte Ahilik Teşkilatı, her meslek için bir pir belirlemiş, Ahiler bu pirlere ve ustalarına maddi bağın yanında manevi bağ ile de bağlanmakta ve bu bağlılık olmadan Ahi kişinin meslekte ilerlemesi ve olgunluğa ulaşması mümkün görülmemektedir (Uçma, 2011, s. 112). Nasıl ki tarikat adabında şeyh olmadan hakikate ulaşmak mümkün değilse Ahilik kurumunda da pire bağlanmadan Ahi kişinin mesleğinde olgunlaşması mümkün değildir. Bu sebeple Ahilikte de tarikatlar gibi mükemmel bir mertebeler silsilesi bulunmaktadır (Ülgener, 1981, s.90). Böyle bir bağlılığın oluşabilmesi için her meslek sahibinin, pirine ve ustasına büyük bir hürmetle, gönülden bağlanması, kendisine onları örnek alarak onun yolundan gitmesi, ve saygıda kusur etmemesi beklenirdi (Güllülü, 1986, s.82). Bu açıdan Ahilerin pirlerine gönülden bağlanarak, hürmette kusur etmemesi ve ona derin bir saygı duyması istenmiştir (Arslan ve Şanlı, 2013, s. 23). Bu gönül bağı ise Ahileri sanatları içinde sadık ve mesleğine ait kaidelerin tümüne adeta gönülden bağlı birer mürit haline getirmiştir (Akça, 2003, s.60).

Bunun yanı sıra Ahiler mesleklerinde bazı peygamber ve evliyaları o mesleğin öncüsü, piri olarak kabul etmiş ve o mesleği icra eden kişi o mesleğin aynı zamanda kurucusu olduğuna inandığı pirinin izinden giderek onun ahlak ve faziletlerini kendine örnek almakta ve mesleğini daha iyi yapmak için gayret göstermektedir. Bazı mesleklerin pirleri şunlardır (Yardımcı, s. 6):

Tüccarların pîri Hz. Muhammet,
Debbağların pîri Ahi Evran,
Seyyahların pîri Hz. İsa,
Terzilerin pîri Hz. İdris,
Hallaçların pîri Hz. Şid,
Marangozların pîri Hz. Nuh,
Avcıların pîri Hz. İbrahim,
Saatçilerin pîri Hz. Yusuf,
Ekmekçilerin pîri Hz. Zülküf,
Hekimlerin pîri Lokman Hekim,
Gezginlerin pîri Hz. İsa,
Berberlerin pîri Salman'ı Faris,
Nalbantların pîri Ebu Süleyman İbn Kasım,
Saraçların pîri Bin-Nasır İbn Haşimiyyi Bağdadî,

Ayrıca kurulmuş olan tüm sanat ve meslek birlikleri başında bütün esnaf ve sanatkarların piri olan Ahi Evran Veli'nin halifesi olarak kabul edilen Ahi Baba'nın bulunduğu aynı zamanda Ahi birliklerinin merkezi olarak da kabul edilen Kırşehir'deki Ahi Evran zaviyesine bağlıdır (Ekinci, 1990, s. 24). Bu zaviye tüm şehir ve kasabalarda bulunan Ahi birliklerinin tamamının bağlı olduğu ve yönetildiği bir üst kuruluş olarak faaliyet göstermektedir.

İbn-i Battuta, ahilerin bir araya gelmek suretiyle seçim yaparak içlerinden birini önderliğe seçtiklerini ve bir zaviye yaptırdıklarını nakletmektedir (Batuta, 1989, s. 8). Zaviyelerin mimari açıdan yapımı, çok yönlü ihtiyaçların göz önünde tutularak gerçekleşmekte yolcular için adeta bir misafirhane niteliğinde olup bu yolculara ait binekler dahi burada istirahat edebilmekte idiler (Kara, 1980, s. 362).

Nasırı'ye göre bir zaviyenin müstakil bir yapıya sahip olup geniş bir avlunun içerisinde beyaz renkli duvara sahip aydınlık bir bina olması gerekmekte ve bu bina sürekli temiz tutularak mutlaka bir çeşmeye sahip olmalı, binanın kapısında bir nöbetçi olmalı, içerisi halı ve kilimler ile döşenmelidir (Güllülü, 1977, s. 64).

Yerleşim birimlerinde her esnafa ait kendi adları ile anılan bir çarşı bulunmakta ve aynı meslek kolundakilerin bir araya geldikleri bu çarşılara veya işyerlerine Bedesten, Arasta veya Uzun Çarşı adı verilmektedir. Çarşıda merkezi bir yerde ve büyük bir dükkân üzerinde birlik idare kurulu ve başkanının çalışacağı iki oda bulunmakta ve bu kurul, dükkân açmak isteyen meslek erbabına çalışma ve işyeri açma izni verirdi (Ekinci, 2012a, s. 68).

Her esnafın, kendine özgü bir sancağı ve bir de bu sancağı taşıyan bir alemdarı bulundurmakta, alemdar üzerinde ayetler ve kırmızı - beyaz ipekten bir kordon ucunda o esnafa ait bir amblem bulunan yeşil atlastan yapılma sancağı taşımakla görevlidir. Örnek verecek olursak Nalbantlara ait amblem bir gümüş nal, demircilerin örs ve çekiç, terzilerin makas, ayakkabıcıların ki ise bir çift patik olarak tasarlanmıştır (Yardımcı, s. 6).

Bu bilgilerden de anlaşılabacağı üzere Ahilik kurumu hiyerarşik olarak yapılanmış bir örgüt olup meslek ve sanat alanlarında sırasıyla yamak, çırak, kalfa, usta hiyerarşisi bulunmakta ve bunun yanı sıra Ahi zaviyelerinin kendilerini geliştirmeleri amacıyla da yedi veya dokuz basamaklı bir hiyerarşi uygulanmaktadır (Çağatay, 1990, s. 45).

Bu hiyerarşinin kontrol alanı Ahi kişinin yalnızca iş ve meslek hayatı ile sınırlı olmayıp ahi kişinin iş hayatı dışarısında hem özel hayatı hem de sosyal hayatını da kontrol altında tutmaktadır (Tekin, 2006, s. 224).

2.7.1. Ahilikte Üyelik

Ahi birliklerinde dahili ve harici olmak üzere iki tip üyelik bulunmaktadır. Aktif olarak çalışma hayatı içerisinde olan “yamaklar”, “çıraklar”, “kalfalar” ve “ustalar” ahi birliklerinin dahili üyeleri olarak kabul edilirken, ahi birlikleri içerisinde daha önceden aktif olarak çalışmaktayken herhangi bir sebeple çalışamayacak duruma gelen “emekli”, “güçsüz”, “sakat” ve “hastalar” harici üye olarak kabul edilmektedir (Gürata, 1975, s. 111).

Teşkilat üyesi olduğu halde çalışamayacak durumda olan hariciler hakkında kısaca bilgi vermek faydalı olacaktır. Çalışamayacak kadar yaşlanan ve maddi açıdan zengin olan ustalara “emekliler” denmekte ve bunlar sermayeleri kendilerine ait olan dükkânlarında

kalfaları çalıştırır, orta sandıklarından yardım alamazlardı (Uçma, 2011, s. 118). Çalışamayacak kadar yaşlanan fakat maddi açıdan zengin olmayan ustalara ise “güçsüzler” denmektedir. Gençlik dönemlerinde çalışıp ihtiyarladıklarında zor duruma düşen güçsüzler teşkilat tarafından sahipsiz bırakılmamakta ve bunlara esnaf sandığından olanaklar ölçüsünde yardım edilmekte idi (Ekinci, 2012a, s. 71). Ayrıca teşkilatın dahili üyesi durumunda iken, herhangi bir sakatlık geçirdiği ya da devası olmayan hastalığa yakalandığı için çalışma gücünü yitirmiş olanlara “sakatlar ve hastalar” denirdi. Teşkilat, bunları da yalnız bırakmayarak onlara esnaf sandığından yardım yapar bunun yanı sıra esnaftan usta ve kalfalar da çeşitli yardımlarda bulunurdu (Uçma, 2011, s. 119).

Bu bağlamda teşkilat yapısının aktif ve güçlü bir şekilde devamı için gençlerin ahilik teşkilatına kabul edilmesi özel bir öneme sahip idi. Teşkilata üye olma biçimi veya üyelik kabul işlemleri her ne kadar zamanla değişimlere uğramış olsa da iki aşamada gerçekleşmekteydi. Birinci aşamada teşkilat üyesi olmak isteyen genç, kabul edilmek üzere asil bir üyeye başvururdu. Talip adı verilen bu genci kabul eden ustaya Matlup denilirdi (Fayda 1966, Akt: Y. Ekinci, 2012a, s. 68).

Ahilik kurumunun en küçük üyesi konumunda olan Yamaklar velilerinin kefareti ile herhangi bir meslek erbabının yanına verilmiş on yaşın altındaki kişilerden oluşmakta ve bu çocuklar meslek erbabı yanında iki yıl ücretsiz olarak çalıştıktan sonra çıraklık başvurusunda bulunabilirdi (Uçma, 2011, s. 117). Çıraklık için başvuru yapan Talip adı verilen çırak adayı hakkında yapılan uzun bir araştırmanın sonucunda şeyhin huzuruna çıkartılarak kuşak bağlanır, peştamal, hırka ve şalvar giydirilerek üye olduğu birliğin sancağı kendisine hediye edilirdi (Akgündüz, 2014, s. 15).

Çırak, “Ahi Kardeşi” konumundaki usta haricinde aynı meslekten iki kalfayı da kendisine yol kardeşi olarak seçmek zorunda olup zaviye reisinden aldığı izin sonrasında bu üç sanatkarın gözetiminde çalışmaya başlamakta idi. Yakından takip edilen Talip uzun bir incelemenin ardından ahlak ve terbiye olarak üyeliğe layık görülürse özel bir törenle kardeşliğe kabul edilirdi. Ancak, ustası belli olmayanlar ve ustasının memnuniyetini kazanamayanlar zaviyeye alınmazdı (Ekinci, 2012a, s. 68).

Adayların zaviyeye alınmasının ardından üç yıllarını doldurmaları ile birlikte haklarında herhangi bir şikayet olmayan, ahilik ahlak ve terbiyesine sahip olan kişiler “Yol

Sahibi Olma” adı verilen bir tören ile birlikte meclistekilerinde oluru alınarak şed bağlanarak kalfalığa yükseltildi (Akgündüz, 2014, s. 15).

Kalfalıkta üç yılını dolduran kişiler ise ahiliğin genel ilkelerini taşıması, çevresindeki iş arkadaşlarıyla uyum içerisinde olması ve bunun yanı sıra çırak yetiştirebilecek donanımına sahip olması şartıyla usta adayı olarak idare kuruluna bildirilir ve ardından esnaf şeyhi tarafından özel bir tören düzenlenerek, Kuran okunur, ticaret ile ilgili hadis ve ayetler okunur, esnafra nasihatlerde bulunulur ve usta adayı olan kişiye ustası tarafından peştamal giydirilerek el öpme merasimi ile kişi ustalığa yükseltildi (Çağatay, 1990, s. 94-96).

Bunun yanı sıra ahilik ilkelerine ve islam ahlakına uymayan kafirler, münafıklar, iftiracılar, falcılar, müneccimler, şarapçılar, sihirbazlar, hayvanlara eziyet eden kasaplar, insanların hasta olmasına göz yuman cerrahlar, keyfi avcılar ahilik teşkilatına giremeyecek kişiler olarak belirtilmiştir. Bunun yanı sıra hangi meslek grubundan olursa olsun Ahilik ilkelerine ve ahlak prensiplerine uymayan tüm meslek gruplarının ahi birliklerine üye olması yasaklanmıştır. Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere ahilik kurumu ahilik ilkelerine ve ahlaki esaslara ters düşmeyen hiçbir meslek grubunu Ahilik kurumunun dışında bırakmamış, üye olmalarını yasaklamamıştır (Ekinci, 2012a, s. 70).

2.7.2. Ahilikte Seçimler

Ahi birlikleri içerisinde yönetim kurulu üyeliği, büyük meclis üyeliği ve başkanlık görevleri için seçim yapılır, mutlak suretle görev alacak kişilerin tamamı seçimle göreve getirilirdi (Demir, 2000, s. 390). Bu seçimlere katılacak olan esnafta talip olduğu görevin yeterliliğine sahip olup olmadığına bakılır, bunun dışında herhangi bir şart aranmazdı (Ekinci, 1988, s. 31). Bu sayede hem iş ehil olan kişiye teslim edilir hem de yönetim belli grupların tekeline bırakılmamış olurdu.

Bu bağlamda her bir esnaf kolunda yönetici seçimleri yalnız o meslek grubundaki birlik üyesi ustaların oyları ile yapılır, Ustalar yapılan seçimlerde esnaf şeyhi ve yönetim kurulu üyeleri için ayrı ayrı oy kullanırlardı. Bu da demek oluyor ki esnaf şeyhi ve yönetim kurulu üyeleri ayrı ayrı seçimlerle seçilmektedir. Bu açıdan baktığımızda da ahi birliklerinin “Başkanlık sistemi” dediğimiz bir sistem ile yönetildiği görülmektedir (Ekinci, 2012a, s. 76).

Esnaf şeyhi seçimlerinde aday olacak kişilerde; o meslek kolunda usta olarak çalışıyor olma, en az üç usta yetiştirmiş olmak, iyi hal sahibi, mahkumiyeti olmayan bir kişi olmak

şartları aranırdı (Karaman, 2014, s. 100). Bunun yanı sıra esnaf şeyhi ölür veya görevinden alınırsa hemen ertesi gün esnaf şeyhi ve yönetim kurulu üyeliği için tekrar seçim yapılırdı. Bu seçim gerçekleştirilene kadar esnafın ileri gelenleri toplanarak yönetim kurulu üyesi olmayan en yaşlı kişiye birliğin defter ve sandık kayıtlarını esnafın huzurunda teslim ederdi (Uçma, 2011, s. 114).

Ayrıca Yönetim kuruluna seçilecek olan üyelere; en az beş yıl usta olarak çalışıyor olmak, iyi karakter sahibi olmak, esnaflar arasında dürüst, namuslu ve biri olmak, mahkumiyeti bulunmamak şartları aranırdı (Çağatay, 1981, s. 147).

Bunun yanı sıra ise Seçim yapılırken önce esnaf şeyhi seçilir ardından ise yönetim kurulu üyelerinin seçimi gerçekleştirilirdi. Ancak yapılan yönetim kurulu seçimleri açıklanmadan önce gizlice esnaf şeyhine sunulur ve esnaf şeyhi onaylarsa yönetim kurulu üyeleri görevine başlardı. Fakat esnaf şeyhi seçilen üyeler ile çalışamayacağını belirtirse esnaf şeyhi ile birlikte yönetim kurulu üyelerinin seçimi de yenilenirdi. Burada esnaf şeyhine veto yetkisi verilerek aslında uyumlu bir çalışma ekibi oluşturmasının yolu açılmıştır. Fakat burada keyfiliğin önüne geçmek için esnaf şeyhinin seçilen kurulu veto etmesi sonucunda hem yönetim kurulu hem de esnaf şeyhi seçimi tekrarlanmaktadır. Tekrarlanan seçim sonuçları büyük meclis tarafından onaylandığı taktirde ahi baba vekili birlik odasında seçim sonuçlarını açıklar, bu açıklama esnasında üyelere ve yöneticilere nasihatler verir, ardından ise “Esnaf Şeyhliği Asası”nı yeni sahibine teslim ederdi (Ekinci, 2012a, s. 78-79).

Ahi birliklerinin özelliklerini kaybetmeye başladıkları dönemlerde, yiğitbaşıda dahil olmak üzere yönetim görevinde yer alanların hepsine göreve başlamadan önce devlet yönetiminin onayını alma şartı getirilmiş, daha sonra ise yönetim görevine gelecek kişilerde seçim usulü kaldırılarak yerine atama usulü getirilmiştir. Atama yetkisi ise Kırşehir’de bulunan Ahi Evran Zaviyesi Şeyhine tanınmıştır (Ekinci, 1988, s. 33).

2.7.3. Ahilikte Yönetim

Ahi birlikleri bir başkan ve beş kişiden oluşan bir yönetim kurulu tarafından yönetilmektedir. Esnaf şeyhi olarak adlandırılan Ahi birliği başkanlarının kurum içerisinde oldukça geniş yetkilere sahip önemli bir statüsü vardır. Bu güçlü yönetim tarzının oluşmasında ise eski Türk geleneklerinin büyük payı bulunmaktadır (Ekinci, 1988, s. 25).

Türk geleneklerine olan sıkı bağları sebebiyle Ahi birliklerinin yönetiminde güçlü lider figürü hakim olmuştur. Bunun yanı sıra ahi birliklerinin yönetim anlayışını şekillendiren diğer bir unsur ise beraberlik ve dayanışma kültürüdür. Bu dayanışma kültürü sayesinde ahi birlikleri içerisinde kurulan yönetim yapısı bir hiyerarşik düzen içerisinde kurulmuş ancak hiçbir sınıf ayırımına izin vermeyecek şekilde işçi işveren herkesi tek çatı altında toplayan dengeli bir toplumsal düzen meydana getirmiştir (Ekinci, 2012a, s. 74).

Bu bağlamda Ahi birlikleri içerisinde yönetim kurullarında görev almada tek bir kriter olarak yetkinlik yer almaktadır. Hiçbir sınıfsal ayrıma tabi olmaksızın talip olduğu görevin yeterliliğine sahip olan her üye şeyh olmak ve kurullarda görev almak için aday olabilmektedir (Akça, 2003, s. 62).

2.7.3.1. Yönetim Kurulu

Ahi birlikleri genel olarak esnaf şeyhi ve esnaf şeyhine yardımcı olacak bir yönetim kurulu olmak üzere beş kişiden meydana gelmektedir. Bu yönetim kurulu aynı zamanda ahi birliklerinin ana karar organı olarak faaliyet göstermekte ve alınan kararların uygulanmasında esnaf şeyhine yardımcı olmaktadır. Birlik yönetim kurullarında görev yapan üyeler ise her meslek kolunun kendi üyeleri arasından seçilen temsilcilerden oluşmaktadır. Bu temsilciler daha sonra kendi aralarında kethüda adı verilen bir başkan seçerler ve seçimler sonucunda oluşan yönetim ilk olarak önceki yönetimden devralınan evrak, defter ve hesapları kontrol ederek büyük meclise sunmakla görevlidir (Uçma, 2011, s. 120).

Yönetim kurulu teşkilat odasında esnaf şeyhinin başkanlığında toplanarak on beş gün içerisinde esnaf ile ilgili yaşanmış olan hadise ve sıkıntıları tartışır. Bir önceki toplantıda alınan kararların uygulamasını ve neticelerini kurul üyeleri ile paylaşarak esnaf ile ilgili gerekli gördüğü konuları üyeler ile paylaşarak bir çözüm arardı (Gürata, 1975, s. 104).

Bunun yanı sıra yönetim kurulunun başlıca görevleri şunlardır (Demir, 2000, s. 387-388):

- Her ayın ilk üç günün de toplanmak,
- Yönetim kurulunda çözülemeyen sorunları Büyük meclise sevk etmek,
- Üyelerin sorunlarını çözüme kavuşturmak,
- Üyelerin kurmuş olduğu orta sandıklarını denetlemek,

- Ahi birliklerine ait taşınmazların tadilatlarını yaptırmak, onların üyelere tahsisi veya kiralama işlemlerini yürütmek,
- Kurum bünyesinde çalışanların maaşlarını ödemek, ihtiyaca göre yeni personel temin etmek,
- Çıraklık ve Kalfalık törenlerini gerçekleştirmek.

Bunların yanı sıra Yönetim kuruluna seçilecek kişilerde belli özellikler aranır ve bu özelliklere sahip olmayan kişiler yönetim kurulu üyeliğine seçilemezlerdi. Bu bağlamda yönetim kurulu üyeliğine seçilecek kişilerde; kendi meslek kolunda en az beş yıl süreyle ustalık yapması, hiçbir şekilde mahkumiyetinin bulunmaması, İyi hal ve güzel ahlak sahibi örnek bir şahsiyet olması, minimum üç usta yetiştirmiş olması gibi şartlar aranırdı (Uçma, 2011, s. 121).

Ahi birlikleri Anadolu Selçuklu devleti zamanında kurulmuş ve Osmanlının ilk yılları ile birlikte iyice gelişerek resmi yönetimin dışında halk tarafından desteklenen bir sivil toplum kuruluşu halini almıştır. Bu kuruluşun başında ise meslek kollarının seçmiş olduğu Ahi babalar bulunurdu ve bu kişiler aynı zamanda sivil idarenin otoritesi durumundadır. 16. Yüzyıla kadar bu otoriteyi muhafaza eden Ahi babalar daha sonra Resmi yönetim tarafından tayin edilen Kethüdalık kurumuna dönüşerek yarı resmi bir hal almıştır (Demir, 2000, s. 386).

2.7.3.2. Esnaf Şeyhi

Türk geleneğinde liderliğe ve yöneticiliğe büyük bir kutsaliyet atfedilmiş ve liderin Tanrı tarafından görevlendirildiğine inanılmıştır. Zira “bin işçi bir başçı” düşüncesiyle leadersiz iş yapılamayacağı ve başarıya ulaşamayacağına inanılmıştır. Fakat lidere bu kadar büyük önem verilmesine karşın lider içinde halk aynı öneme sahip olmuştur. Öyle ki liderinde halka karşı ödev ve sorumlulukları vardır (Türkdoğan, 1996, s. 60-61). Türk geleneğinde ki bu lider anlayışı Ahilik kurumunda da esnaf şeyhi olarak adlandırılan saygınlığı ve sorumluluğu olan önemli bir otorite haline dönüşmektedir. Bu bağlamda esnaf şeyhi toplumun tüm kesimlerinin saygınlığını kazanmış, ahi birliklerinin tamamını bir baba şefkatiyle kucaklayan siyasi, ahlaki ve dini bir otorite olarak karşımıza çıkmaktadır (Uçma, 2011, s. 119). Bu liderlik anlayışı ise ahi birlikleri içerisinde samimi, içten bir ilişki ağının kurulmasını sağlamıştır (Ekinci, 1988, s. 28).

Geniş yetki ve sorumluluklara sahip olan esnaf şeyhinin başlıca görevleri şunlardır (Uçma, 2011, s. 119-120);

- Esnafın mesleki sorunlarına çözüm üretmek,
- Esnaf orta sandıklarının yönetimini gerçekleştirmek,
- Ahi birliklerine ait taşınmazların tadilatlarını yaptırmak, kiraya vermek veya amaçlara uygun bir şekilde kullanılmasını sağlamak,
- Ahi birliklerinin ihtiyaç duyduğu personeli temin etmek, maaşlarını ödemek veya ihtiyaç fazlası personelin işine son vermek,
- Esnafın hem mesleki hem de özel hayatlarında ki davranışlarını takip etmek,
- Ustalık, kalfalık, çıraklık ve yamaklık için törenlerin düzenlenmesi,
- Yönetim kurulu toplantılarına katılmak,
- Esnafı toplantıya çağırmak,
- Üyesi olduğu meslek kolunu temsilen büyük meclis toplantılarına katılmak.

Esnaf şeyhi yukarıda saydığımız görevlerin yanı sıra esnafı ilgili sorunları görüşmek üzere yönetim kuruluna getirmek ve burada alınan kararları uygulamak ile görevlidir. Alınan kararlardan yönetim kurulu ve esnaf şeyhi birlikte sorumlu olmakla beraber bu kararların uygulanmasında ise tek sorumlu esnaf şeyhidir. Esnaf şeyhi ise yaptığı her işlem karşısında esnafa karşı sorumludur. Yönetim kurulu gerek gördüğü taktirde orta sandıklarını kontrol etme hakkına sahiptir. Bu şekilde de esnaf şeyhi mali yönden yönetim kurulu tarafından denetlenmektedir. Bu uygulama aslında ahi birliklerinde yürütme yetkisinin tamamen esnaf şeyhinde olduğunu göstermekte bunun yanı sıra ise yönetim kurulunun işleyiş tarzı Türk geleneğinde yer alan Kurultayları anımsatmaktadır (Ekinci, 2012a, s.75).

2.7.3.3. Ahi Baba (Kethüda)

Ahi baba yönetim kurullunun en önemli üyesidir. Öyle ki kendisi olmadan toplantı yapılamadığı gibi hem kurulun en kıdemlisi hem de kurulun birinci üyesi olarak görev yapmaktadır. Daha çok esnafın eğitimi ile ilgilenen Ahi babanın başlıca görevleri şunlardır (Uçma, 2011, s. 121);

- Birlik üyelerinin üretmiş olduğu ürünlerin yönetim tarafından belirlenen satış fiyatlarını hükümete bildirmek,
- Orta sandıklarına ait tüm gelirlerin, vergi ve aidatların kontrolünü sağlamak,

- Yamak, Çırak, kalfa ve ustalar için düzenlenen şed kuşanma törenlerini gerçekleştirmek,
- Merkezi yönetim ile Ahi birliklerinin üyeleri arasında köprü vazifesi görerek arabuluculuk yapmak.

2.7.3.4. Yiğitbaşı

Yiğitbaşı yönetim kurulunda Ahi babadan hemen sonra gelen ve onun yardımcısı görevini üstlenen ikinci üyedir. Esnafın yetiştirilmesi konusunda Ahi babanın yardımcılığını yapan yiğitbaşının başlıca görevleri şunlardır (Akça, 2003, s. 63);

- Esnafın eğitimi ve yetiştirilmesi,
- Esnaflar arasında ki rütbelerin belirlenmesi ve terfilerin belirlenmesi,
- Esnafa hammadde dağıtılması,
- Esnafların arasında ki disiplinin sağlanması ve disiplin işlemlerinin yürütülmesi,
- Peştamal kuşanma törenleri ve orta sandıklarının yönetimi konusunda Ahi babaya yardımcı olmak.

Yiğitbaşı kurumun uyumlu bir şekilde çalışması, esnaflar arasında işbirliğinin sağlanarak ortaya çıkabilecek anlaşmazlıkların çözümü ve kurumun işleyişinin bir düzen içerisinde devam etmesi amacıyla görev yapmaktadır (Erken, 1999, s. 134).

2.7.3.5. İşçibaşı (Ustabası)

İşçibaşı yönetim kurulunun Ahi baba ve Yiğitbaşından sonra gelen üçüncü üyesi olup daha çok teknik konularda uzmanlaşmış üyedir. Bir nevi kalite kontrol uzmanı olarak görev yapan İşçi başının başlıca görevleri şunlardır (Ekinci, 1988, s. 29);

- İş kolunda üretilen ürünlerin kalite kontrollerinin yapılması,
- Ürün kalitesinin korunması ve bir standart oluşturulması,
- Kalite standartlarına uymayan ürünlerin imha edilmesi,
- Kalitesiz ürün sebebiyle zarar gören tüketicinin zararlarının karşılanması.

İşçibaşı üyesi olduğu işkolunda üretilen ürünlerin dayanıklılığını, inceliğini, fiyatını kontrol ederek standardın dışında üretilen kalitesiz ve kusurlu ürünlerin piyasadan toplanarak

tüketicinin mağdur edilmesinin önüne geçilmesi konusunda görev yapmaktadır (Demir, 2000, s. 389).

2.7.3.6. Hakem Heyeti (Ehl-i Hibre)

Yönetim kurulunun son iki üyesi Ehl-i hibre veya Ehl-i sanayi adı da verilen hakem heyeti üyeleridir. Bu heyetin üyeleri meslek mensupları arasından sevilen ve itibarı olan kişiler arasından seçilmektedir. Bu heyetin görevi birlik üyeleri arasında veya esnaf ile devlet yönetimi arasında doğabilecek sorunların çözümü, anlaşmazlıkların sonlandırılması konularında bilirkişi olarak görev yapmaktadırlar (Uçma, 2011, s. 122).

Bunun yanı sıra hakem heyeti günümüz Tüketici hakem heyetlerinin üstlenmiş olduğu görevi üstlenerek üretici ve tüketici arasında doğabilecek anlaşmazlıkların çözümünde görev almaktadır. Tüketici ile üretici arasında ortaya çıkan bu anlaşmazlık esnasında Üreticinin kusuru bulunursa o esnaf derhal Hakem heyeti tarafından yiğitbaşına havale edilmektedir (Ekinci, 1988, s. 29).

Hakem heyeti aynı zamanda Tüketiciyi korumak amacıyla, özellikle temel ihtiyaç maddeleri için resmî makamlarca belirlenen ve her yerde geçerli olan bir fiyat koyma hakkına sahip olup madeni para ve tartı aletlerinin damgalanması işlerini yürütmekte ve ihtisas gerektiren konularda kadıya yardımcı görevini üstlenmektedirler (Debbağoglu, 1974, s. 21).

2.7.3.7. Büyük Meclis

Bir yerleşim yerinde bütün esnaf birliklerinin şeyhlerinin tamamının bir araya gelmesi ile oluşan büyük meclis ahi birlikleri içerisindeki en yetkili ve en üstteki organdır. “Büyük Kurul” veya “Kahyalar Kurulu” adı da verilen bu organa kendi içinden seçtiği “Ahi Baba Vekili” adı verilen kişi başkanlık etmektedir (Ekinci, 2012a, s. 76).

Büyük meclis 1-Çiftçiler, 2-Debbağlar, 3-Hallaçlar, 4-Yorgancılar, 5-Pabuççular, 6-Keresteciler, 7-Nalbantlar, 8-Sandıkçılar, 9-Haytaplar, 10-Dokumacılar, 11-Bezzazlar, 12-İplikçiler, 13-Şekerciler, 14-Demirciler, 15-Leblebiciler, 16-Aktarlar, 17-Nalıncılar, 18-Çulhacılar, 19-Destegahçılar, 20-Berberler, 21-Ekmekçiler, 22-Göncüler, 23-Bıçakçılar, 24-Kuyumcular’dan oluşan 24 esnaf birliğinin şeyhlerinden oluşmaktadır (Gürata, 1975, s. 106). Bu şeyhlerin tamamının katılımı ile yapılan seçim sonucunda esnaf şeyhleri kendi aralarından birini ahilik kaidelerine bağlı kalmak şartıyla ömür boyu süre ile başkan olarak seçerlerdi (Çağatay, 1981, s. 148). Müftü ve Kadınında hazır bulunduğu bu seçim sonucunda başkan

olarak seçilen kişiye “Ahi Baba vekili” veya “Kahyabaşı” denmekte ve başkan olarak seçilen bu kişinin görevi manen bağlı bulunduğu Kırşehir Ahi Evran Şeyhi tarafından onaylanırdı (Ekinci, 1988, s. 32-33).

Bu bağlamda yapılan seçim sonucunda hangi esnaf birliğinin şeyhi başkanlığa seçilirse Büyük meclis ondan sonraki toplantılarının tamamını o esnafın çarşısında bulunan lonca odasında ve her ayın son Cuma günü yapardı. Bu toplantılarda kurul son bir ay içerisinde meydana gelmiş ahileri de ilgilendiren olayları görüşerek karar alırdı (Erken, 1998, s. 64).

Bunun yan sıra farklı meslek kollarında ki esnafların koordine ve dayanışmasını sağlayan Büyük meclisin başlıca görevleri şunlardır (Bayram, 2012, s. 91);

- Esnaf Şeyhlerinin esnafa karşı yaklaşımlarının takibini yapmak,
- Esnaf Kollarının yönetimlerinin kendi içlerinde düzenli toplanıp toplanmadıklarının kontrol edilmesi,
- Esnaf kollarının yönetim kurulları tarafında verilen disiplin cezalarının incelenerek onanması,
- Esnaf Yönetim kurulları tarafından karar verilemeyen ve Esnaf şeyhleri tarafından büyük meclise getirilen konuları inceleyerek karar vermek,
- Esnaf şeyhlerinin yıllık hesaplarını denetlemek ve uygun olanları onaylamak, usulsüz kullanımlarla ilgili işlem yapmak,
- Hakkında şikayet olan esnaf şeyhlerinin görevi kötüye kullanıp kullanmadıkları hususunda araştırma yapılarak kötüye kullanım tespit edilirse derhal görevine son vermek,
- Esnaf ile ilgili meselelerde devlet yöneticileri ile iletişim kurarak sorunların çözülmesini sağlamak,
- Devlet yönetimi tarafından alınan kararları inceleyerek esnafı olumsuz etkileyecek hususlar konusunda devlet yöneticileri ile iletişim kurup talepte bulunmak,
- Başkan tarafından teklif edilen konuların karara bağlanması.

2.7.4. Ahilikte Denetim ve Ceza

Ahi birlikleri içerisinde kurulan disiplin sistemi ile üyelerin ahilik prensiplerine ve ahlakına uygun birer birey olup olmadıkları denetlenir, ahilik kaidelerine aykırı hareket edenler

ise ibret olması amacıyla cezalandırılırdı. Burada ahilik prensiplerinin korunabilmesi amacıyla şikayet hakkı kısıtlama olmaksızın herkese tanınmıştır (Bayram, 2012, s. 92).

Bu bağlamda aynı meslekten olanlar birbirleri ile ilgili şikayetlerinde ve esnaf olmayan birinin esnaf hakkındaki şikayetlerinde şikayetler o meslek grubunun yiğitbaşına başvurarak yapılırdı. Ayrıca farklı meslekten olan iki esnafın birbiriyle ilgili şikayetlerinde eğer taraflardan biri debbağ esnafı değilse şikayet debbağ esnafı yiğitbaşına yapılırdı. Bunun sebebi ise debbağ esnafının pirinin Ahi Evran olması sebebiyle diğer esnaf birliklerinden ayrıcalıklı ve üstün görülmesidir (Uçma, 2011, s. 128-129).

Yiğitbaşı olan kişi yapılan şikayetleri iki şekilde değerlendirir ve neticelendirirdi. Yapılan basit şikayetler konusunda herhangi bir toplantı veya istişareye ihtiyaç duymaksızın kendisi karar verir, önemli davalarda ise esnaf birliğinin üyelerini toplayarak fikirlerini alarak karar verir ve verdiği kararı gerekçeleri ile birlikte açıklardı. Kendisinin yetkisi dışında kalan davaları ise esnaf şeyhine sevk ederdi. Yiğitbaşının verdiği kararlara ise Ahi Baba vekiline başvurarak itiraz etme hakkı bulunmaktadır (Ekinci, 2012a, s. 78-79).

Bunun yanı sıra ise keyfi uygulama ve kötüye kullanımın önüne geçmek amacıyla Ahi birliklerinin yöneticileri de büyük meclis tarafından denetlenmektedir. Büyük meclis ahi birliği şeyhinin senelik hesaplarını ve haklarındaki şikayetleri inceler, bu şikayetler neticesinde kusurlu bulunan şeyhler meclis tarafından görevinden alınırdı (Uçma, 2011, s. 129).

Ahi birliklerinde ceza ahilik kaidelerini korumak amacıyla uygulanan bir araç olarak görülmüş ve çok ağır suçlar haricinde ağır cezalardan kaçınılmıştır. Burada cezaların yıkıcı değil yapıcı olması amaçlanmıştır. Bu sebeple de küçük kusurlara kahve veya çay ısmarlatmak gibi barışçıl ve kaynaşmayı sağlayacak cezalar verilmiştir. Bunun yanı sıra Ahilikte daha büyük suçlar için şu cezalar uygulanmaktadır (Uçma, 2011, s. 129);

- Suçluyu masraf yapmaya ve ikramda bulunmaya mecbur bırakmak,
- Kişiyi dükkan kapatmaya, kurban kesmeye, lokma dağıtmaya mecbur bırakmak,
- Hammadde dağıtımına izin vermemek,
- Ürün satış hisselerinden mahrum etmek,
- Kısmi süreli veya süresiz olarak yardım ve selamlaşmayı kesmek,
- Bir süreliğine veya süresiz olarak ahi birliklerinden ihraç etmek.

Dava sonucunda kişinin verilen cezayı kabul etmesi beklenirdi ve yiğitbaşı davalıya “yolsuzsun” diyerek suçunu tebliğ ederdi. Bunun üzerine davalı kişi “yolumu açmak için ne emir buyurursunuz” diyerek hatasını telafi etmek için kendisine verilecek olan cezayı öğrenir ve “yolumdayım” diyerek bu cezayı kabul ederdi. Suçlu bulunan kişi verilen cezayı kabul etmez ise cezası daha da ağırlaştırılırdı. Bunun yanı sıra kişi tarafından cezaya itiraz edilmesi cezanın uygulanmasına engel teşkil etmez ve ceza verildikten hemen sonra uygulamaya koyulurdu. İtirazın haklı bulunması durumunda ise kişiye mahrumiyetlerini giderecek şekilde hakları iade edilirdi (Ekinci, 1988, s. 34).

Ahi birlikleri içerisinde uygulanan en ağır ceza kişinin birlikten bir süreliğine veya sürekli olarak çıkartılmasıdır. Bu ceza “Yolsuz Cezası” olarak adlandırılmakta ve büyük kusur olarak kabul edilen, bozuk ve kalitesiz mal üretmek, olduğundan fazla kar marjıyla ürün satmak, tüketiciyi kandırmak gibi suçları işleyen kişilere uygulanmaktadır (Uçma, 2011, s. 130).

2.7.5. Ahilikte Ekonomik Teşkilatlanma

Ahi birliklerinin önemli etkilerinden biri de, iktisadi yaşamı ahilik ilke ve prensipleri doğrultusunda düzenlemiş olmasıdır. Bu bağlamda Ahilik kurumunda ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilmesi, esnafın arasında dayanışmanın sağlanması ve ihtiyaç durumunda üyelerinin kredi ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla ayrı bir birim olarak orta sandıkları kurulmuştur (Uçma, 2011, s. 113, 126).

Ahi Birlikleri tarafından ahilik felsefesine uygun iktisadi bir sistemin oluşturulması amacıyla bir araç olarak kurulan Orta sandıklarının kuruluşu ile işleyişi hakkındaki bilgiler, Ahi birliklerini anlamada bize büyük ölçüde yardımcı olacaktır (Ekinci, 1988, s. 25).

2.7.5.1. Orta Sandıkları

Ahi Birliklerinin tümünde var olan Orta Sandığı, Esnaf Vakfı, Esnaf Kesesi ya da Esnaf Sandığı adı verilen yardımlaşma ve sosyal güvenlik sandıkları vasıtasıyla teşkilat üyelerine sosyal güvenlik sağlanarak üyeler tefecilerden korunur ve onlara hammadde temin edilirdi (Ekinci, 2012a, s. 71).

Bunun yanı sıra her meslek grubunun kendine özgü ve öncelikli olarak yalnızca o meslek grubundaki üyelerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturduğu bir sandık bulunmakta ve bu sandık sayesinde kurum üyeleri sosyal hayatın olası risk ve tehlikelerinden korunarak ortaya çıkacak kötü sonuçlar karşısında tehlikeleri giderme ve telafi etme imkanına sahip

olmaktadır. Her meslek grubu için oluşturulmuş olan bu sandıklar müteveli heyeti ve vakıf başkanı tarafından, kethüda ve yiğitbaşının gözetim ve denetiminde yönetilmektedir (Uçma, 2011, s. 114).

Aynı zamanda Ahi birliklerinin hazinesi olarak da kabul edilen orta sandıklarında altı kese bulunurdu. Bunlardan (Gürata, 1975, s. 108-109);

Atlas Kesede, sandığa ait tüm yazışmalar ve resmi evraklar,

Yeşil Kesede, esnafa ait bütün taşınmazların tapu ve senetleri,

Örme Kesede, sandığa ait nakit paralar,

Ak kesede, her türlü gidere ait senetler, vesikalar ve geçmiş dönemlere ait hesap kopyaları,

Kara kesede, vadesinde tahsil edilememiş alacaklara ait senetler ve bunlarla ilgili diğer evraklar muhafaza edilirdi.

2.7.5.1.1. Orta Sandığı Gelirleri

Orta sandıklarının gelirleri üyelerin bağışları, yamaklıktan çıraklığa, çıraklıktan kalfalığa, kalfalıktan ustalığa terfi edenlerin ödediği harçlar, belirli aralıklarla düzenli olarak toplanan aidatlar (Çalışkan ve İkiz, 1993, s. 35), her esnafın yaptığı satış miktarının belirli bir oranında sandığa ödediği yardımlar, kuruma ait mülklerden elde edilen gelirler ve yapılan bağışlardan oluşmaktadır (Ekinci, 2012a, s. 72).

Bunun yanı sıra Orta sandıklarında toplanan paralar ortak yatırımlar gerçekleştirmek amacıyla kullanılır ve Kar – zarar ortaklığı şeklinde tesis edilen bu yatırımlar “Şirket-i mudaraba” adı da verilen sermaye ortaklığı vasıtasıyla işletilirdi. Orta sandıklarında toplanan paralar şu üç şekilde değerlendirilmektedir (Çalışkan ve İkiz, 1993, s. 36);

1. İşin ehli olan kişilere verilen para; Orta sandığının parası iş yapacak olan kişiye verilir ve sandık yapılan işten hisse alırdı.
2. Ürün emanetine verilen para; Burada herhangi bir ürün piyasada bol miktarda bulunurken ucuza alınır ve ihtiyaç duyulduğunda karlı olarak satılırdı. Bu satıştan elde edilen gelir sandığa kalırdı.
3. Sandık tedbiri olarak sandıkta tutulan para.

2.7.5.1.2. Orta Sandığı Giderleri

Orta sandıklarında toplanan paralar ahilik kurumu için gerekli görülen harcamaların karşılanması, kuruma ait mülklerin tamiri, görevlilerin maaşları, vergiler, toplantı giderleri, ihtiyaç sahiplerine yapılan yardımların karşılanması, kurumun güçlenmesi amacıyla yeni mülk alınması gibi durumlarda kullanılırdı (Ekinci, 2012a, s. 72).

Bunun yanı sıra esnaf içerisinde ekonomik durumu kötü olan ve çalışamayacak durumda olan düşkün, hasta ve sakatlara da bu sandıktan yardım yapılmakta bu özelliği ile de orta sandıkları aslında bir sosyal güvenlik sistemi oluşturmaktadır. Bu sayede çalışan kişi hem içerisinde bulunduğu kuruma ve topluma bağlılık hissetmekte hem de kişi yarına dair bir güven taşımaktadır. Bu güven ve bağlılık duygusu ise kişinin işini daha öz verili yaparak daha kaliteli bir hizmet sunmasını sağlamaktadır (Ekinci, 1988, s. 25).

Bunların yanı sıra orta sandıklarında toplanan paralar kurum üyelerine kredi verilmesi, başka orta sandıklarına borç verilmesi ve hammadde temin edilmesi gibi işler içinde kullanılırdı. Bu bağlamda karaborsa ve fiyat oluşumlarındaki farklılığın önlenmesi amacıyla esnafın ihtiyaç duyduğu hammaddeyi teşkilat temin edip üyelere dağıtır, üyeler arasında yapılan taksimat sonrasında malların bedelleri üyelere alınır. Bu taksimatta ustaların meslekteki kıdemleri dikkate alınarak, kıdemler arasında adil oranda farklarla hammadde dağıtımı yapılırdı. Bu özelliği ile de orta sandıkları üyelerini tefecilerden ve kötü niyetli tüccardan korur, hem karaborsacılığın önüne geçilir hem de farklı meslek gruplarının birbirleri ile yardımlaşma ve dayanışma içinde olması sağlanırdı (Akça, 2003, s. 61).

Sonuç olarak orta sandıklarında toplanan gelirlerden kurum için gerekli olan harcamaların yapılmasının ardından, ihtiyaç sahibi olanlara yapılacak olan yardımlar düşülür ve elde kalan para işini büyütmek isteyen, ihtiyacı olan esnafa kredi olarak verilirdi (Ekinci, 1988, s. 25). Bu açıdan bakıldığında orta sandıkları paraların toplandığı bir hazine, yatırımların yapıldığı bir banka, ihtiyaç sahibi vatandaşlara yapılan yardımlar bakımından bir sosyal güvenlik kurumu, içinde yaşadığı toplum yararına yapılan çalışmalar bakımında bir sosyal sorumluluk projesi, sağladığı kredi ve yardım imkanları bakımından sosyal bütünleşmeyi sağlayan bir toplumsal dayanışma ve yardımlaşma kurumu olarak ortaya çıkmaktadır.

Aşağıda ki tabloda esnaf sandıklarından biri olan hallaç esnaflarının sandığına ait yıllık gelir gider tablosu şu şekildedir (Uçma, 2011, s. 127-128):

Tablo 1: Hallaç Esnafı Orta Sandığı Yıllık Gelir Gider Tablosu

GELİR	GİDER
7.650 Kira Bedeli	800 Tamir, Bakım Bedeli
7.900 Para Çalıştırma Bedeli	2.050 Dükkan Satın Alma Bedeli
110 Nema	600 Mevlüt Okutma Ücreti
550 Hisse Bedeli	15.500 Üçgünler Masrafı
500 Bağış/Vasiyet	680 Fakirlere Dağıtılan Kömür Ücreti
900 Yedirme Bedeli	1.200 Fakirlere Ramazanda Ekmek Parası
1.250 Bağış	600 Dul-Yetimlere Bayramlık Basma Parası
75 Ağaç Gelirleri	170 Ölülere Kefen Parası
	1.100 Misafir Giderleri
	350 Fakirler İçin Tedavi Ücreti
	380 Köprü Tamiri Masrafı
	1.500 Öğretmen Ücreti
	500 Mekteplere Kömür Parası
	150 Sokak Tamiri

2.8. Esnaf Toplantıları

Ahi birliklerinin en yetkili üst organı olan büyük meclis esnafı ilgilendiren meseleleri konuşmak ve çözüm üretmek amacıyla belli toplantılar gerçekleştirirler. Bu toplantılar yılın belirli zamanlarında, olağan ve olağanüstü olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilir. Büyük meclis tarafından düzenlenen toplantılar ve muhteviyatları aşağıda detaylı olarak ele alınmıştır.

2.8.1. Ziyafet Toplantısı

Memleketin her yerinde bulunan meslek sahiplerinin senede bir defa toplanarak eğlenmesi aslında geleneksel bir adet olup hem şehirlerde hem de köylerde bu adet yaşatılmaya devam etmiştir. Her ne kadar şehirlerde daha kalabalık ve gösterişli toplantılar yapılsa da köylerde dahi bu adet devam etmiş ve köylü ürün toplama zamanından sonra o yılın yorgunluğunu atmak amacıyla genç yaşlı herkes bir piknik alanına giderek eğlenmişlerdir (Çağatay, 1981, s. 149).

Esnaf birliklerinin aynı zaman da geleneksel yıllık toplantı olarak da kabul edilen bu toplantı, yılda bir defa olacak şekilde belirlenen özel bir günde esnaf ve sanatkarların tamamının katılımı ile şehir dışında bulunan bir mesire alanında gerçekleştirildi. Esnafın eğlenmesi ve farklı bölgelerde ki esnafların birbirleri ile tanışıp kaynaşmaları amacıyla yapılan bu toplantılara katılan bütün üyeler sabah namazıyla birlikte mesire alanında toplanır ve akşama kadar gezilir, eğlenilirdi. Bu toplantılarda öğlen ve akşam yemekleri mutlaka hep birlikte yenir ve esnaf şeyhi katılımcılara nasihatlerde bulunurdu (Ekinci, 2012a, s. 112).

Bu bağlamda düzenlenen ziyafet toplantılarında asıl amaç eğlenme ve kaynaşma olduğu için bu toplantılarda mesleki konular ve kararlar ele alınmazdı. Bu toplantılar her esnaf kolu için farklı zamanlarda tertip edilirdi ve her yıl mayıs ayının gelmesi ile birlikte başlayan ziyafet toplantıları her esnaf kolu tarafından Cuma günü haricinde ki diğer günlerde sırayla gerçekleştirilirdi (Erken, 1998, s. 65).

Bunun yanı sıra ziyafet toplantılarında gerçekleştirilen faaliyetler şunlardır (Gürata, 1975, s. 105);

- Ziyafet toplantısında adı gibi ziyafet olarak kuşluk vaktinde ciğer, akşam yemeğinde düğün çorbası, etli nohut, pirinç pilavı ve tatlı olarak da un helvası verilmesi,
- İkinci vaktinin ardından Peygamber efendimiz ve esnaf pirleri için mevlit okutulması ve dualar edilmesi,
- Esnaf şeyi ve Ahi baba vekilinin esnafa öğütler vermesi,
- Esnafların birbirleriyle tanışma ve kaynaşmaları amacıyla sohbet meclisleri düzenlemek.

Bu yönüyle bakıldığında aslında ziyafet toplantıları ortak bir örgüt kültürü oluşturma, esnafların motivasyonunu sağlama, stresi azaltma ve bir dayanışma kültürü oluşturarak örgütsel bağlılık oluşturma gibi günümüz insan kaynakları uygulamalarının amaçladığı birçok hedefi gerçekleştirmede bir araç olarak ortaya çıkmaktadır.

2.8.2. Yıllık Genel Toplantı

Yıllık genel toplantıda aynı ziyafet toplantısı gibi yılda bir kez gerçekleştirilmekte ve üç gün boyunca devam ettiği için aynı zamanda üç günler toplantısı olarak da bilinmektedir. Büyük meclis tarafından tertip edilen üç günler toplantısı Yirmi dört esnafın hepsinin katılımı ile gerçekleşir, toplantı yeri ve zamanı en az on beş gün önceden esnafa bildirildi (Uçma, 2011, s. 124). Ayrıca bu toplantıya şehrin alimleri, kadı, mahallenin ihtiyar heyeti, muhtar, köy imamı ve yoksul durumda olan ihtiyaç sahipleri de davet edilirdi (Durak ve Yücel, 2010, s. 161-162). Üç gün boyunca sabah, öğlen, akşam yemeklerinin birlikte yenildiği bu toplantılarda katılımcıların hepsi zengin esnaf ve şehrin önde gelenleri tarafından misafir edilirdi (Erken, 1998, s. 66).

Bunun yanı sıra yıllık genel toplantının başlıca esasları şunlardır (Erken, 1998, s. 66);

- Yıllık genel toplantılar her yıl mutlaka bir piknik alanında yapılır,
- Her toplantı mutlaka On beş gün önceden esnafa haber verilir,
- Öğlen ve ikindi namazları birlikte kılınır,
- Öğle yemeği öğlen namazının kılınmasının ardından, akşam yemeği ise ikindi namazının kılınmasının ardından yenir,
- Öğle namazı ardından alimler misafirlerin karşısına geçerek dua ederler,
- Müftü ve kadı kul hakkı konusunda vaazlar verir ve öğütlerde bulunur.

Yıllık genel toplantılar her yıl üç gün üç gece sürecektir şekilde büyük bir özenle tertip edilirdi. Bu toplantılar sadece esnaf birliklerini değil o bölgedeki esnaf harici kesimleri de kapsadığı için esnaf ve diğer yerel unsurların tanışmasına ve kaynaşmasına aracılık etmektedir. Bu sayede ahi birlikleri sadece içe kapalı bir yapı olmaktan çıkarak toplumun bütün kesimleri ile ilişki içerisinde sosyal bir yapı olarak şekillenmektedir.

2.8.3. Olağanüstü Toplantılar

Olağanüstü toplantı adından da anlaşılacağı üzere esnafı ilgilendiren önemli konularda çözüm üretmek amacıyla kahyalar dairesinde yapılan toplantılardır. Bu toplantılarda esnafı sıkıntıya sokan, acil çözüm bulunması gereken konular görüşülür ve çözüm bulunmaya çalışılırdı. Olağanüstü toplantılar; devlet yönetiminin vatandaşa haddinden fazla yükümlülük ve sorumluluk yüklediği konularda, esnafın kendi arasında çözülmesi gereken anlaşmazlıklarda ve büyük meclisin aldığı kararların uygulanmasının engellendiği zamanlarda gerçekleştirilirdi (Çağatay, 1981, s. 152).

Bu bağlamda acil çözüm üretilmesi gereken konularda büyük meclis her esnafın üstadı durumundaki üçer kişiyi meclise davet ederek sorunun çözümü amacıyla olağanüstü bir toplantı tertip ederdi. Bu toplantı da fikir birliği olduğu takdirde Ahi baba vekili iki esnaf üstadını da yanına alarak Kadı ve devlet yöneticisine giderek alınmış olan kararı bildirirler ve alınan kararın uygulanarak yaşanan sorunlara çözüm üretilmesi istenirdi. Bu talep olumlu görülür ve devlet yetkilileri ile anlaşma sağlanırsa toplantıya son verilirdi. Ancak eğer bir anlaşma sağlanamazsa büyük meclis bir gün sonra “Memleket Toplantısı”na gitme hakkını kullanırdı (Erken, 1998, s. 66).

2.8.4. Memleket Toplantısı

Olağanüstü toplantılarda bir sonuç alınamaması halinde büyük meclis esnaf şeylerinin tamamını, ustaları, memleketin önde gelenlerini ve alimleri ilanla memleket toplantısı adı verilen bu yeni toplantıya davet ederdi. Genelde büyük bir meydan veya şehrin en büyük camisinde yapılan bu toplantıya aynı zamanda kadı ve müftü de özel olarak davet edilirdi. Bu bağlamda Ahi baba vekili toplantıya katılanlara toplantının gerekçesini açıklayarak daha önce yapılan toplantılar ve bu toplantılarda devletin olumsuz tutumu açıklanarak halk oylamasına geçilirdi (Uçma, 2011, s. 125).

Memleket toplantılarında genellikle devlet yetkililerinin kabul etmediği istekler ele alınır ve bu isteklerin gerçekleşmesi halk huzurunda tekrar talep edilirdi. Bu taleplerin kabul edilmemesi halinde esnafın bir nevi grev yaparak dükkanlarını kapatacağını ve sorunun padişaha taşınacağı bildirilirdi. Yetkililer bu süreçte talepleri karşılırsa toplantı son bulur, eğer talepler karşılanmazsa konu mahkemeye taşınır ve mahkemenin verdiği karara mutlak suretle uyulurdu (Gürata, 1975, s. 107).

Sonuç olarak Türk sosyal hayatını derinden etkilemiş olan Ahilik kurumu güçlü bir örgütlenme modeli sağlayarak esnafın kendi içerisinde halkın ve devletin menfaatlerini hakkaniyetle savunan bir yapı geliştirmiştir. Bu yapı baktığımızda günümüz sendikalarını anımsatmakla birlikte onlardan daha şeffaf ve güçlü bir yapı olduğu görülmektedir. Ahi birlikleri bulundukları bölgede yalnızca kendi menfaatlerini değil hem halkın hem de devletin menfaatlerini de koruyarak aslında sosyal bütünleşme ve toplumsal dayanışmayı sağlayan bir kurum olarak hayat bulmuştur. Bu yapısı ile halkında desteğini alan Ahi birlikleri bulundukları bölgede her zaman sosyal adaleti sağlamaya çalışmış hiçbir zaman güçlenerek devletin otoritesini sarsacak veya halka haksızlık yapacak bir yapı haline gelmemiştir. Ahiler için her zaman halkın desteğini almak ve devletle çatışarak değil uzlaşarak sorunları çözmek öncelikli mesele olmuştur. Bu sebeple de yaşanan anlaşmazlıkların çözümünde öncelikle halka gitmiş ve şeffaf bir şekilde bütün esnaf, halk ve idarenin de katıldığı toplantılarla sorunları çözme çabası içerisinde olmuştur.

2.8.5. Yaren Meclisleri

İnsanların kurulan meclislerde bir araya gelerek sohbet etmesi, paylaşımda bulunması ve eğlenmesi doğal bir ihtiyaçtır. Bu ihtiyacın giderilmesi amacıyla ahi birlikleri içerisinde de değişik dönemlerde çeşitli toplantılar tertip edilmiştir. Yaren meclisleri de meslek mensuplarının bu ihtiyaçlarını gidermek amacıyla kurulmuş olan sohbet meclisleridir. Fakat yaren meclisleri fonksiyonu bakımından sadece bir sohbet meclisi olmanın ötesinde yaygın bir eğitim kurumu olarak karşımıza çıkmaktadır (Çetin ve Çakır, 2012, s. 749).

Bu bağlamda kurulan yaren meclisleri her yıl sonbahar döneminde başlayarak kış boyunca süren, haftada bir kez akşam namazıyla başlayıp sabah namazıyla son bulan, orta oyunlarının sergilendiği, mani, tekerleme, bilmece gibi kültürel değerlerin yaşatıldığı, yöresel müzikler eşliğinde halk oyunlarının oynandığı bir nevi eğlence, eğitim ve sohbet meclisleridir (Tezcan, 1991, s. 335-351).

Bununla birlikte yaren meclisleri insan yetiştirme, toplumsal dayanışmayı sağlama, milli kültürü koruma ve kültürel değerlerin yaşatılması gayesini güden sosyal bir yapı olmuştur. Bu yapı eğlence ile birlikte yardımlaşma, saygı, disiplin, eğitim, sanatı sevdirmeye ve öğretme gibi amaçları taşımıştır (Çayır, 2011, s. 82-83).

Bu açıdan bakıldığında Türk kültürüne dair değerlerin buluştuğu bir meclis olarak karşımıza çıkan Yaren meclisleri genellikle aynı yaştaki gençlerin bir araya gelerek oluşturduğu

24 kişiden oluşmakta ve belli bir disiplin içerisinde yönetilmekte olup hiyerarşik bir sırayla; Büyük Başağa, Küçük Başağa, Yârenler, Çavuş ve çalgıcılardan oluşmaktadır (Tezcan, 1997, s. 74). Yaren meclislerindeki bu 24 sayısının Oğuzun 24 boyunu simgelediğine inanılmaktadır.

Bunun yanı sıra yaren meclisleri her ne kadar eğlence içeriğine sahip olsa da sadece bir eğlence meclisi olmadığına en büyük göstergesi de yaren mahkemeleridir. Büyük Başağanın Hakim, Küçük Başağanın Savcı, Yarenlerin ise Jüri olarak görev aldığı Yaren mahkemeleri, kurulan meclisin belli bir nizam ve disiplin içerisinde sürmesi ve ahilik prensiplerinin korunması amacıyla kurulmuştur (Tezcan, 1991, s. 342).

Bu bağlamda yaren meclislerine saatinde katılmama, gördüğü yarenlere selam vermeme, kavga etme, kumar oynama, yalan söyleme, sır saklamama, yaren meclisi hakkında olumsuz konuşma, hakaret etme gibi suçları işleyenler işlediği suçun şiddetine göre; yarenleri tıraş ettirme, tüm yarenleri hamama götürme, ziyafet verme, çay ısmarlama, ayakkabı boyatma, helva yaptırma, geziye götürme gibi cezalarla cezalandırılırdı (Tezcan, 1989, s. 31).

2.8.6. Sohbet ve Eğlence Toplantıları

Türk tarihinde özellikle uzun kış gecelerinde kültürel değerlerin yaşatılması, sosyal bütünleşmenin sağlanması ve eğlence amacıyla düzenlenen sohbet toplantıları günümüze kadar süregelmiştir. Toplumun her kesiminden insanın bir araya gelerek birlik, beraberlik ruhunu yansıttığı ve güzel vakit geçirdiği eğlence meclisleri toplumun bütünleşmesini sağlayan sosyal bir yapıdır (Atlı, 2015, s. 7).

Anadolu'nun değişik bölgelerinde uzun kış geceleri boyunca devam eden bu sohbet ve eğlence meclisleri eğlencenin yanı sıra üstlendiği eğitim işlevi ile aynı zamanda bir okul gibi çalışmaktadır. Bu sohbet meclislerinde türküler, maniler, bilmeceler ve tekerlemeler söylenir aynı zamanda halk oyunları ve orta oyunları oynanırdı. Bu özelliği ile Türk edebiyatı ve milli kültürümüze ait değerlerin yaşatılmasını ve yeni kuşaklara öğretilmesini sağlayan sohbet meclisleri ayrıca katılan gençlerin edep ve adap kurallarını, saygı ve nezaketi öğrenmelerini sağlamaktadır. Bu bağlamda “Kız anadan öğrenir sofrı düzmeyi/ Oğlan babadan öğrenir sohbet gezmeyi” sözü Anadolu’da sıkça kullanılan bir söz olup sohbet meclislerinin eğitici yanını ortaya koymaktadır (Çakır, 2013, s. 151-153).

Anadolu'nun değişik bölgelerinde farklı isimlerle devam eden sohbet ve eğlence meclisleri içinde yaygın olanlar; gezek, sıra gezmek, sıralar, sıra gecesi, sıra daveti, erfane,

ferfane, ferfene, ârifane, erfene, örfene, kaz âlemi, sohbet, sohbet kurma/sohbet âlemleri, oda sohbetleri, helva sohbetleri, yâren meclisleri, sıra yâreni, oymak toplantıları, gün, ziyafet, davetler ve oturak âlemleridir (Özdemir, 2005, s. 52-53).

Bu meclislerin kurulduğu bölgeler ise şu şekildedir: Gezek veya Gezek Âlemleri (Senirkent, Isparta, Afyon), Çetnevîr (Konya), Kaz Âlemi (Havza-Samsun), Ferfane (Bolu), Sohbet Kurma (Gerede-Bolu), Sohbet Âlemi (Gerede-Bolu), Sohbet (Dursunbey-Balıkesir), Sıra Gezmek (Gaziantep, Akşehir-Konya), Sıralar (Karabük, Safranbolu-Zonguldak), Ferfene (Bozkır), Sıra Gecesi (Urfa), Sohbet (Bolu), Yaren Meclisi (Şabanözü-Çankırı), Oymak Toplantısı (Denizli), Erfane (Denizli), Sıra Yareni (Akşehir-Konya), Oturak Âlemi (Konya), Helva Sohbetleri (Balıkesir), Arifane (Balıkesir), Oda Sohbetleri (Gaziantep), Sıra Daveti (Çorum), Ziyafet (Burdur) (Özdemir, 1997, s. 284)

Bu bağlamda sohbet ve eğlence meclisleri Anadolu’da birçok bölgede farklı isimlerle anılsa da amaç ve işlev olarak birbirleri ile büyük benzerlikler göstermektedir. Bu bağlamda bölgesel farklılıklar ortaya çıkmış olmakla birlikte; yapılış zamanı, kapsamı ve içeriği bakımından birbirlerinin aynısıdır. Öyle ki bu meclislerin hepsi insanların işlerinin azalmaya başladığı kış dönemi ile başlayan ve insanların işlerinin artmaya başladığı bahar dönemi ile son bulan kış toplantılarıdır. Bu toplantılarda temel gaye insanların eğlenmesi, dayanışması, kültürün yaşatılması ve gençlerin eğitilmesidir.

Bugün Anadolu’nun birçok bölgesinde farklı isimler altında halen devam etmekte olan sohbet ve eğlence meclisleri ülkemizin hemen her yerinde yapılan kır gezisi, yayla şenlikleri ve köy bayramı gibi geleneklerin bir benzeri olarak sürmektedir (Şen, 2012, s. 625).

2.8.7. Esnaf Duası

Cuma duası olarak da bilinen bu gelenek ahilik kültürünün bir parçası olarak yüzyıllar boyunca devam etmiş ancak son dönemde unutulmaya yüz tutmuştur. Özellikle Mudurnu ve çevresinde yaşatılmaya devam eden bu gelenek, her hafta Cuma günü Cuma salası ile birlikte başlamaktadır. Orta çarşı ve demirciler çarşısı olmak üzere iki ayrı yerde aynı anda yapılan tören de bütün esnaf dükkanlarının önüne çıkarak hocanın yaptığı bereket duasına amin diyerek katılım sağlarlar. Orta çarşı esnafı duaya ayakta amin derken, demirciler esnafı ise usul gereği oturdukları yerden amin diyerek iştirak ederler. Bunun gerekçesi ise orta çarşı esnafının hafta boyunca oturduğu yerden çalışırken demirciler esnafının hafta boyunca ayakta çalışması

sebebiyle gösterilen ahilik geleneğinden gelen bir saygıdır (Ülkü ve Çırakoğlu, 2012, s.197-199).

Bunun yanı sıra yapılan dua sonrası gönlünden kopan kimseler tarafından “hayır” adı altında sembol olarak ekmek, lokma ve lokum gibi ikramlık yiyecekler dağıtılır ve yiyenler ikramda bulunanlar için dua ederler.

Ahilik geleneğinin bir parçası olarak sürdürülen esnaf duasının diğer bir önemi ise çarşıda dükkan açacak kişinin mutlaka dükkanını Cuma günü esnaf duası yapıldıktan sonra açmasıdır. Duanın ardından açılışı yapılacak olan dükkan çarşıya duyurulur ve tüm çarşı yeni açılacak dükkan önünde toplanarak hayırlı kazanç, bereketli iş duasında bulunurlar.

2.9. Ahilikte Merasimler

Merasimler somut bir konu hakkında farklı duyu organlarına hitap eden hareketli gösteriler olarak kurgulanmaktadır. Bu bağlamda Ahilik merasimleri sıradan mezuniyet törenlerinin ötesinde dinlendiren, hatırlatan, eğiten yapısı ile çok daha kapsamlı bir içeriğe ve özelliğe sahiptir (Ekinci, 1988, s. 68). Bu özellikler açısından baktığımızda Ahilik merasimleri ahilik düşünce yapısını farklı duyu organlarına hitap ederek iletmeye çalışmakta, bunun yanı sıra ise toplumun ihtiyaç duyduğu meslek elemanlarının ahilik ilke ve kaideleri doğrultusunda yetiştirilmekte olduğu mesajını vermektedir (Akça, 2003, s. 66).

Ahiliğe girebilmek için ilk basamak yamaklıktır. Yamaklıktan çıraklığa çıraklıktan kalfalığa ve kalfalıktan ustalığa geçişler belli merasimler aracılığı ile yapılır ve bu merasimler sonrası kişi yeni görevine başlardı. Bu törenleri sınıflandıracak olursak şu şekildedir (Karaman, 2014, s. 101);

1. Yol Atası Edinme (Çıraklık)
2. Yol Sahibi olma (Kalfalık)
3. İcazet (Ustalık) merasimleri

Burada ahiliğe girişte en alt basamakta yer alan çıraklığa girebilmek için öncelikle yamaklığa girmek gerekmektedir. Yamaklığa girebilmek için on yaşından küçük olmak ve işe devamının velisi tarafından sağlanması şartı bulunmaktadır (Gürata, 1975, s. 121). Yamaklıkta belli şartları sağlayan kişi aşağıda belirtmiş olduğumuz çıraklık töreni ile çıraklığa kabul edilir ve şartları sağladıkça basamakları birer birer çıkararak ustalığa kadar yükselirdi.

Bu bağlamda Ahilik kurumu içerisinde merasimler Çıraklık, Kalfalık ve Ustalık olmak üzere üç kademedede düzenlenmektedir. Bu törenler sırasıyla şu şekilde gerçekleştirilmektedir.

2.9.1. Çıraklık Merasimi

İki yıl bir ustanın yanında ücretsiz olarak çalışan kişi bu süre sonunda eğer uygun görülürse Çıraklık merasimi denilen özel bir törenle çıraklığa yükseltildi (Uçma, 2011, s. 117). Ancak bir kişinin çıraklığa yükseltilmesi için yalnızca iki yıl çalışmış olması şartı yeterli olmayıp, yerinde söz söylemek, vefalı olmak, kerem sahibi, güler yüzlü ve cömert olmak, tatlı dilli olmak, yalan söylememek, dedikodu etmemek, kibir göstermemek gibi erdemlere sahip olması beklenirdi (Gülerman ve Taşekil, 1993, s. 45). Öyle ki sadece çırak olacak kişi değil ailesinin de bu erdemlere sahip kişiler olması beklenir ve hırsız, ayyaş ya da soysuz olarak bilinen ailelerin çocukları da kesinlikle çıraklığa kabul edilmezdi (Çalışkan ve İkiz, 1993, s. 47).

Bu bağlamda ahlaki terbiye ve mesleki becerileri konusunda olumlu kanaat oluşursa kişi çıraklık töreni ile çıraklığa kabul edilirdi. Bu tören de çıraklığa kabul edilecek olan gencin yanında eğitim gördüğü yol atası da denilen ustası, çırağın yol kardeşleri olarak anılan kalfalar ve gencin velisi sabah namazı sonrasında esnaf şeyhinin dükkanında hazır bulunurlardı. Buradaki törende Ustası çırağın işine olan düşkünlüğü ve yeteneği konusunda konuşma yapar, çırak olacak kişinin velisi ise esnaf vakfına üzerinde (... esnafının vakfıdır) yazılı bir sahan veya bakır kepçe hediye ederdi. Esnaf başkanı çırağın sırtını sıvazlayarak nasihatlerde bulunur ve kendisine verilecek haftalık ücreti tayin ederdi. Bu ücretin iki haftalık tutarı ustası tarafından esnaf sandığına terfi ücreti olarak yatırılırdı (Çağatay, 1981, s.155).

Bu törenin ardından çırak olan kişi kendisine yol atası olarak bir usta ve yol kardeşi olarak iki kalfayı seçer ve bu üç kişi tarafından esnaf şeyhinin gözetiminde yetiştirilirdi (Sarıkaya, 2008, s. 25).

2.9.2. Kalfalık merasimi

Çıraklık süresinin sonunda gencin ustası, çırağın mesleki yeterliliğinin ve ahlakının olgunluk seviyesine ulaştığına dair bilgiyi teşkilâta bildirdikten sonra, esnaf yönetim kurulunca kalfalık merasiminin yapılacağı zaman tespit edilirdi. Bu merasim, esnaf odası, mescit, cami gibi kapalı mekânlarda yapılırdı. Bu toplantıya esnaf yönetim kurulu üyelerinden başka; adayın ustası ve kalfalarıyla o mesleğin ustaları da davet edilirdi (Ekinci, 1988, s. 69).

Merasimde en kıdemli kalfa hizmet ve rehberlik vazifesini yapardı. Hayatında ilk kez mesleğine özel kıyafet giyerek toplantıya katılan kalfa adayının kabiliyetini ve ahlâkını ustası anlatır, buna esnaf içerisinde üç usta daha şahitlik yapardı. Velisinin de memnuniyetini bildirmesi sonrasında bir “aşır” okunur ve duâ edilirdi. Ölmüşlerin ruhuna Fâtîha okunduktan sonra, herkes ayağa kalkar, esnaf başkanı kalfa adayını karşısına alarak ona meslek ve ahlâk konularında nasihat verip, besmeleyle beline peştemal (şedd) kuşatırdı (Çağatay, 1981, s. 155).

Bu son derece sade merasimin sonrasında yeni kalfa, esnaf başkanından başlayıp oradakilerin ellerini öperdi. Bu durumdan gurur duyan babası veya velisi ise mutluluk ve şükran ifadesi olarak çıraklıkta olduğu gibi esnaf vakfına, üzerinde (.....esnafının vakfıdır) ibâresi yazılı bakır bir kap hediye ederdi. Çırakların ve diğer kalfaların kendisini tebrik etmesiyle merasim sona ermiş olurdu (Ekinci, 1988, s. 70).

2.9.3. Ustalık Merasimi

Bir disiplin ve uzmanlık yolu olarak ahilik kurumunda terfi edebilmek için bilgi, beceri, yetenek ve sabır aranmaktadır (Çalışkan ve İkiz, 1993, s. 33). Bu sebeple usta olabilmek için öncelikle üç sene boyunca kalfa olarak çalışmak gerekirdi. Ayrıca bu süre içerisinde; hakkında şikâyet olmayan, görevlerini titizlikle yerine getiren, çırakların yetiştirilmesi konusunda özenli davranan, geçimli, müşterilere iyi davranan ve bir dükkânı idare edebilecek duruma gelen kalfalar özel bir merasimle ustalık rütbesine yükseltildi (Ekinci, 2012a, s. 119).

Kısacası kalfalıktan ustalığa terfi edebilmek kişinin ustasının yanında 1001 gün sabırla hizmet etmesi ve ardından meslek büyüklerini ikna etmesiyle mümkün olmaktadır. Burada en önemli husus kişiye işindeki becerisi, sosyal ilişkileri, bir dükkânı yönetebilecek yetkinliğe sahip olup olmadığı hususunda bizzat yol atası olan ustası tarafından kefalet edilmesi ve olur vermesi diğer bir ifadeyle ehliyet vermesidir (Tombuş, 1943b, s. 1245). Bunun yanı sıra ise kişinin kalfalığı boyunca üç çırağa yol kardeşliği yapmış olması yani onların yetişmesinde görev alması bir yeterlilik koşulu olarak aranmıştır (Durak ve Yücel, 2010, s.154).

Ustası tarafından usta olabileceğine kanaat getirilen kalfanın durumu öncelikle yiğitbaşına bildirilir ve Yiğitbaşı, konuyu önce kendi tetkik ettikten sonra yönetim kuruluna sunar. Konu yönetim kurulunda görüşülür ve herhangi bir sakınca görülmediği takdirde usta adayına hazırlansın talimatı verilir. Daha sonra usta adayı uygun bir işyeri, mesleği için gerekli araç gereç, hammadde, çırak ve kalfa bulmak için çalışmalar yapar, hazırlıklarını tamamlamasının ardından yiğitbaşından merasim için gün talep edilirdi (Ekinci, 1988, s. 70).

Ahî baba vekiline ait köşkte yapılacak bu merasime o esnafın çalışan ve çalışmayan bütün ustaları ve diğer esnafın başkanları, beldenin müftü ve kadısı, câmiin imamı ve hatipleri de davet edilirdi. Merasim esnasında esnaf başkanları önde, ustalar ise onların arkasında olacak şekilde iki sıralı bir daire biçiminde otururlardı. Tam ortaya konulan bir yuvarlak sedirin üzerinde ise esnaf başkanlarından en yaşlı olanıyla birlikte müftü ve kadı otururdu. Ustalığa terfi edecek olan kalfa, sağında esnaf başkanı, solunda ustası olduğu halde meclise girmek suretiyle oradakilerle selâmlaşır. Orada bulunan büyükler kalfaya çeşitli dini, ahlaki ve sosyal konular hakkında tavsiyelerde bulunurlardı. Daha sonra söz alan ustası kalfasını överek onunla herkesin huzurunda vedalaşır helalleşirdi (Ekinci, 1988, s. 70-71).

Artık usta olan kalfanın ustasında hakkının olmadığını ve ustasına hakkını ödeyemeyeceğini belirtmesi üzerine ustası yeni usta olan kalfasının arkasını sıvazlayıp onun için dua eder ve güzel dileklerde bulunurdu. Ayrıca usta, yeni ustanın belindeki kalfalık peştamalını çıkarıp ustalık peştamalını bizzat kuşatırdı. Yeni usta, kalfa, çırak ve yamaklar için güzel dileklerde bulunup üstatlar köşküne gider ve orada bulunan ustasının elini öperdi. Daha sonra tebrik etmek için gelen misafirler kabul edilirdi (Ekinci, 1988, s. 71).

2.9.4. Şedd Kuşanma Merasimi

Bazı kaynaklarda Ahilik birliklerine girişlerin şerbet içme, şed ve peştamal kuşanma, şalvar giyme gibi belli başlı merasimler ile gerçekleştirildiği belirtilmiştir (Kazıcı, 1988, s. 541). Ancak Neşet Çağatay şerbet içme ve şalvar giyme törenlerinin fütüvvetçiliğe ait merasimler olduğunu ve Ahi birliklerinde yer almadığını belirtmiş, Ahi birlikleri içerisinde asıl mesleki törenin kuşak bağlama veya şed kuşanma adıyla anılan giriş merasimi olduğunu belirtmiştir (Çağatay, 1990, s. 32).

Bu bağlamda Bir kalfa Ahiliğin aradığı bütün ilkeleri özünde taşıyorsa ve ustasının işlediği sanatı hakkıyla öğrendiyse icazet talebinde bulunurdu. Ahilikte icazet almak, şed kuşanmak yoluyla olurdu ve bir kalfa, ancak ustası kendisinden razı ise şed kuşanma talebinde bulunabilirdi. Sonuç olarak ustanın rızası bu işin ilk şartıdır. Öyle ki ustanın rızası olmaksızın şed kuşanamayacağı gibi şed kuşanmadan mesleği icra etmekte “Şedsiz kazanç haramdır” denerek haram sayılmıştır (Bekki, 2005, s.164).

Bunun yanı sıra Ahi birliklerinde diğer tüm merasimler gibi şed kuşanma merasimi de derin anlamlar taşıyan önemli bir merasimdir. Bu merasim sadece terfi eden kişinin beline kuşak bağlanmasından ibaret olmayıp terfi eden kişinin neler yapması ve nelerden sakınması

gerektiğinin nasihat edildiği bir öğütlemeye hatta terbiye aracıdır. Bu merasim sırasında kuşak terfi eden kişinin beline yedi sefer bağlanır ve çözülürdü. Kuşağın terfi eden kişinin beline her bağlanıp çözülmesi ayrı bir anlam taşımaktadır. Bu anlamlar şunlardır (Uludağ, 1945, Akt. Akça, 2003, s. 69);

1. Ahi cimrilik kapısını bağlasın, cömertlik kapısını açsın,
2. Hırs ve nefis kapısını bağlasın, Kanaat kapısını açsın,
3. Zevk kapısını bağlasın, nefis terbiyesi yolunu açsın,
4. Haksızlıktan medet umma kapısını kapatsın, Adalet kapısını açsın,
5. Kötü söz kapısını bağlasın, iyi huy kapısını açsın,
6. Şeytanlık kapısını bağlasın, doğruluk kapısını açsın,
7. Nefise düşkünlük kapısını bağlasın, gayret ve hürmet kapılarını açsın.

Şed kuşanma törenlerinde terfi edecek kişinin beline kuşak bağlanması kişinin ahilik kaidelerini uygulayarak mezun olduğu veya terfi ettiğinin bir resmiyet kazanması anlamına gelmektedir. Bunun yanı sıra kuşak bağlanması terfi eden kişinin ahiliğe ve ahilik ilkelerine bağlılığını ve bu yoldan ayrılmayacağını simgelemektedir. Öyle ki bu merasim sayesinde terfi eden kişi bundan sonraki bütün çalışma hayatı boyunca ahilik ilke ve kaidelerine bağlı kalacağını ahi meclisi huzurunda taahhüt etmiş olur.

2.10. Ahiliğin Çözülmesi

Türk-İslam devletlerinin uzun yıllar boyunca kurtuluş ve yükselişine katkı sağlamış olan Ahilik kurumu, içerisinde yaşadığı toplumda eksiklerin tamamlanması, kusurların giderilmesi ve ihtiyaçların karşılanması konusunda toplumsal ihtiyaçlara çözüm üreten bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır (Çalışkan ve İkiz, 1993, s. 97). Özellikle Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda çok ciddi görevler üstlenen Ahi birlikleri bulundukları bölgelerde ortaya çıkan otorite boşluğunu ve güvenlik zafiyetlerini giderme konusunda aktif rol üstlenmiştir. Bu açıdan bakıldığında devlet yönetimi ve halk arasında bir köprü vazifesi ve toplumsal ihtiyaçlar konusunda bir dolgu malzemesi olan Ahi birlikleri varlığını uzun yıllar devam ettirmiş ancak özellikle XVI. yüzyıldan itibaren yaşanan ekonomik ve sosyal gelişmelere ayak uydurmakta zorlanması nedeniyle zaman içerisinde etkinliğini kaybederek çözülmeye başlamıştır. Böylesine köklü ve önemli bir kuruluş olan Ahi birlikleri içerisinde ki bu çözülmeyi tek bir nedenle açıklamak oldukça zordur. Bu bağlamda Ahi birliklerinin

etkinliğini kaybederek çözümlerinin sosyal, ekonomik ve siyasi birçok sebebi bulunmaktadır. Bu sebepleri inceleyecek olursak;

Öncelikle farklı millet ve kültürlerle bir araya gelinen Anadolu coğrafyasında yaşanan etkileşim sonrası toplumsal ahlakın bozulmaya başlaması ve bununla birlikte iş ahlakının ciddi derecede bozulmaya başlamasıdır. Bu bozulma ise beraberinde halkın esnafa olan güvenini sarsılmasına ve esnafın itibar kaybetmesine sebep olmuştur. Bu açıdan bakıldığında devlet otoritesinin zayıf olduğu yerlerde düzen ve nizam sağlayacak kadar saygın bir kurum olan Ahilik kurumu yaşanan bozulmalar neticesinde halk nezdindeki saygınlığını yitirmeye başlamıştır.

Bunun yanı sıra ise Ahiliğin çözülmesindeki en önemli nedenlerden biri de Ahi birliklerinin yönetiminin devlet kontrolüne geçmesi ve kurumsal uyumun bozulmasıdır. Bu bağlamda Osmanlı imparatorluğu güçlendikçe imparatorluk içerisinde geniş nüfusa ve etki alanına sahip olan ahi birlikleri üzerinde de kontrol sağlamak istemiş ve bu sebeple de atanacak kişilerin devlet onayından geçmesi şartını getirmiştir. Lakin daha sonra bu şartı daha da ağırlaştırarak ahi birliklerinin yöneticilerini atama yoluyla seçmeye başlamıştır. Bu durum da Ahi birlikleri içerisinde önceden hakkaniyet, saygınlık ve emek gibi kendine özgü kriterlerin arandığı birçok göreve devletin direk atama yapmaya başlamasıyla, atanan yiğitbaşların ve esnaf şeyhlerinin esnaf içerisinde kabul görmemesine, saygınlıklarını yitirmelerine sebep olmuştur. Bu da Ahi birliklerinin en temel ilkesi olan birlik ruhunun sarsılmasına, üyeler arasındaki sevgi-saygı ve güvenin, birlik ve beraberliğin yıkılmasına sebep olmuştur. Yaşanan bu olumsuz iklim Ahi birlikleri içerisindeki ahengin bozulmasına ve güçsüz düşmesine sebep olmuştur (Uçma, 2011, s. 55).

Ahi birliklerinin çöküşünü hazırlayan diğer bir sebep ise ekonomik gelişmelerdir. XVI. Yüzyılın sonlarında Batı’da sanayinin gelişmesi, fabrikalarda üretilen ürünlerin Anadolu pazarlarını işgal etmesine sebep olmuştur. Bu dönemde kapitalizmin temeli durumunda olan, dışardan daha çok hammadde alıp dışarıya daha yüksek karla, daha çok mal satmak amacı güden merkantil politika sebebiyle Avrupalılar yeni pazarlara ve dolayısıyla Anadolu pazarına yönelmiştir. Ancak bu süreçte Osmanlı devlet yönetiminin tedbir almak yerine kapitülasyonlar ile Avrupalı üreticilere geniş ayrıcalıklar tanınması Anadolu pazarının büyük oranda Batı’nın işgali altında kalmasına ve yerli esnafın Batılı ürünlerle rekabet edemez duruma gelmesine sebep olmuştur. Yaşanan tüm ekonomik gelişeler ise esnafın hızla yozlaşmasına ve Ahi birliklerinin güç kaybetmesine zemin hazırlamıştır (Güllülü, 1977, s. 162-163).

Yaşanan bu ekonomik kriz ile birlikte Avrupa'daki sanayi üretimi karşısında güç kaybeden yerli üretici bir yandan hammadde sıkıntısı çekmeye başlamış diğer yandan ise ürettiği ürünlere alıcı bulamamıştır. Yerli esnafın içerisinde bulunduğu bu kriz ortamı, sermaye sahibi kişiler ve askerler olmak üzere esnaflıkla ilgisi olmayan iki grubun esnafın arasına karışmasına ve geleneksel esnaf yapısının bozulmasına sebep olmuştur (Şimşek, 2002, s. 47).

Bu bağlamda esnafın arasına karışan sermaye sahipleri ürettiği üründen çok hammadde ticareti yapmaya başlamış ve bu sayede esnafı kendine bağımlı hale getirmiştir. Bunun yanı sıra sermaye sahiplerinin sanayi alanına yönelmesi ile birlikte sermaye-emek bütünlüğü yıkılmış ve tekelleşme ortaya çıkmıştır (Ekinci, 1990, s. 54). Bu durum ise uzmanlaşmak, paylaşmak ve kanaatkarlığı kendine ilke olarak benimsemiş olan Ahi birliklerinin teşkilat yapısını temelinden sarsmıştır.

Bunun yanı sıra Osmanlı devletinin gücünün zayıflamaya başlaması sonucunda siyasi ve askeri alanda yaşanan gerileme dönemi devletin gelirlerinin azalmasına ve ekonominin bozulmasına sebep olmuştur. Bozulan ekonomi ile birlikte Osmanlı parasının değer kaybetmesi, gelirlerin azalması ve yeteri kadar ganimet elde edilememesi gibi sebepler askerlerin hoşnutsuzluğuna neden olmuştur. Özellikle askerlere ödenen ulufelerin düşmesi ve tımar sisteminin bozulması hem yeniçerilerin hem de sipahilerin alternatif kazanç olarak esnaflığa yönelmelerine sebep olmuştur. Bu durum ise esnaflığa giren askeri zümrenin kural tanımaz ve ahlaki hiçe sayan davranışlar sebebiyle esnaf düzenini bozmasına sebep olmuştur (Tabakoğlu, 1986a, s. 70).

Bu bağlamda 1587 yılında yayınlanan bir ferman ile yeniçeri ve askerlere de resmi olarak esnaflık yapma hakkı verilmiştir. Ancak esnaflığa giren askerlerin hiçbir ahlaki ilke ve kurala bağlı kalmaksızın, kural tanımaz bir şekilde esnaflığa girmesi ve girdikleri alanlarda ahilik ahlakına ve ilkelerine uymadan bir ticaret geliştirmeleri ticari hayatı olumsuz etkilemiştir. Ayrıca esnaflığa giren askeri gruplar birlikte hareket ederek kazançlı gördükleri iş alanlarına başka kimsenin girmesine izin vermemektedir. Ahi birliklerinin kurallarını çiğneyerek ve “yeniçeri zorbalığı” denilen kural tanımaz davranışlarıyla kazançlı gördükleri iş kollarını tekellerinde tutan askerler esnaf arasında bir nevi nizamname olan ahilik ahlak kaidelerini hiçe sayarak ahi birliklerinin fonksiyonunu kaybederek çözülmesine sebep olmuştur (Güllülü, 1977, s. 168-170).

Bunun yanı sıra esnaf birliklerinin arasına katılarak ahi birliklerinin çözülmesine sebep olan diğer bir grup ise köyden şehre göç eden köylülerdir. Başlangıçta devletin de karşı çıktığı bu göç hareketine karşı devlet köyden şehre göç edenlere “çift bozan akçesi” adı altında bir cezai yaptırım uygulamış ancak buna rağmen bu göçlere engel olamamıştır. Bu durumda yeterli mesleki donanımına sahip olmayan insanların da şehirlere gelerek esnaflığa başlaması ve ürün kalitesinin düşmesi sonucunu doğurmuştur. Bu bağlamda ehil olmayan kimselerin esnaflığa girmesi esnaf yapısının bozulmasına dolayısıyla da Ahi birliğinin sarsılmasına sebep olmuştur (Durak ve Yücel, 2010, s. 163).

Ahi birliklerinin çözülmesindeki diğer bir önemli husus ise Mustafa Reşit Paşa tarafından 1838 yılında imzalanan Osmanlı-İngiliz ticaret anlaşması olmuştur. Bu anlaşma ile birlikte Anadolu adeta Avrupa’nın açık pazarı haline gelmiştir. Anadolu’nun Avrupa’nın açık pazarı haline gelmesi ise yerli halkı sadece ekonomik olarak değil sosyal ve kültürel olarak da derinden etkilemiştir. Çünkü ticari faaliyetlerimizde Avrupa’nın ağırlık kazanması ile birlikte yaşanan etkileşim sonucunda Avrupa yaşam tarzı ve ahlakı da Türk toplumuna nüfus etmeye başlamıştır. Bunun bir sonucu olarak da para için herşeyi mübah gören anlayış yerli esnaf üzerinde de etkili olmaya başlamış ve kalitenin yerini daha çok kazanma hırsı almaya başlamıştır. Bunun yanı sıra Ahilik ahlak kaideleri yerine kısa yoldan zengin olmak düşüncesi esnafın karakteristik yapısının bozularak ahiliğin çöküşüne sebep olmuştur (Çalışkan ve İkiz, 1993, s. 97-100).

Son olarak ekonomisi bozulan Osmanlı devletinin düşen gelirlerini telafi etmek amacıyla esnafa ağır vergiler yüklemesi, asker köylü gibi ehil olmayan birçok insanın esnaflığa başlaması ve askerlerin esnaflara uygulanan ağır vergilerden muaf tutulması hem esnaflık yapısının bozulmasına hem ahilik imajını sarsılmasına sebep olmuştur (Durak ve Yücel, 2010, s. 163).

Bu bağlamda gerek dünya ekonomisinde yaşanan gelişmeler, gerekse Osmanlı devleti içerisinde yaşanan gelişmeler ahi birliklerini güçsüzleştirmeye başlamıştır. Ancak bu ortam içerisinde ahi birlikleri yeni şartlara uyum sağlayacak çözüm yolları bulmak yerine daha çok içe kapalı bir hal almıştır. Dış baskılar karşısında direnç gösteren esnaf yeniliklere sırt dönerek, ahilik ilke ve kaidelerini bir kenara bırakmış, özden koparak şekle önem vermeye başlamıştır. Öyle ki bu dönemde içerisinde sorunlara çözüm üretmeyen ahi birlikleri merasimleri her zamankinden daha gösterişli bir şekilde yapmaya başlamıştır. Bu durumda ahi birlikleri esnafın aktif desteğini kaybetmeye ve güçsüzleşmeye başlamıştır (Ekinci, 2012a, s. 128).

Bu noktada bir hususun özellikle belirtilmesi gerekmektedir. O da fonksiyonunu tamamen yitirmiş olsa bile, bu birliklerin uzun süre yaşamak için direnç göstermiş olmalarıdır. Tüm bunlara rağmen meşrutiyete kadar İstanbul’da, bilhassa “peştemalcılar” esnafının arasında yaşatılmaya çalışılan Ahilik geleneği, bu tarihin sonrasında tamamen kaybolmaktadır. Cumhuriyet sonrasında çıkartılan tekke ve zaviyelere yasak getiren kanun ise bu birliklere ait son kalıntıları da yok etmiştir (Ekinci, 1988, s. 84).

Sonuç olarak Avrupa’daki sanayileşme ve kapitülasyonlar, Osmanlı devletinin gerileme dönemine girmesi, yerli üretimin azalması ile birlikte ortaya çıkan sermaye grupları, kural tanımayan ve ehil olmayan birçok grubun esnaflığa girmesi, alınan ağır vergiler, yaşanan ekonomik ve teknolojik gelişmeler gibi birçok neden esnaf yapısının bozulmasına ve Ahi birliklerinin fonksiyonlarını kaybederek güçsüzleşmesine ve çözülmelerine sebep olmuştur (Anadol, 1991, s. 116-117).

2.11. Ahiliğin Fonksiyonları

Ahilik kurumu her ne kadar ilk ortaya çıkışında basit bir esnaf örgütü gibi görünse de Anadolu’nun Türkleşmesi, İslamlaşması ve Milli bir kültür ile yeniden inşa edilmesi noktasında hem askeri hem de sosyal birçok fonksiyonu yerine getirmiştir. Bunun yanı sıra Anadolu’da yerleşik hayata geçilmesi ve merkezi yönetimin güçlenmesi ile birlikte ahilik asri görevi olan sosyal ve ekonomik fonksiyonlarını icra etmeye başlamıştır. Bu bağlamda yaşanan toplumsal gelişmelere paralel olarak orta sandıkları gibi önemli bir sosyal güvenlik sistemini, üretilen ürünlere belli bir standart getirilmesi gibi ciddi bir Toplam kalite sistemini ve kooperatifçilik gibi modern bir ekonomik sistemi Türk toplumuna kazandırmıştır (Mahiroğulları, 2008, s. 144-145).

Bu bağlamda ahiliğin yalnızca bir meslek örgütü olduğunu söylemek yanlış olacaktır. Çünkü Ahilik sadece mesleki konularla değil toplumun tamamını ilgilendiren eğitim, kültür, din, siyaset, ekonomi, askeriye gibi birçok konuda önemli fonksiyonlar üstlenmişlerdir. Bu açıdan bakıldığında Ahilik hayatın her alanında var olan ve yaşayan bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple de Ahiliğin; Dini, Ahlaki, Kültürel, Siyasi, Askeri, Sosyal ve Ekonomik olmak üzere birçok fonksiyonu bulunmaktadır. Bu fonksiyonları detaylı olarak aşağıda ki gibi açıklayabiliriz.

2.11.1. Ahiliğin Dini Fonksiyonu

Ahi birliklerinin kuruluşunda ve işleyişinde en önemli rol oynayan unsur dini inanç ve geleneklerdir. Bu sebeple Ahi birlikleri hem kuruluşu hem de işleyişi bakımında tarikatlarla birçok noktada benzerlikler göstermiştir. Öyle ki ahiliğin bir tarikat mı yoksa bir sivil toplum kuruluşunu olduğu konusundaki tartışmalar günümüze kadar süregelmiştir. Ancak ahi birliklerinin işlevlerini incelediğimizde kaideler bakımından her ne kadar tarikatlar ile benzerlikleri olsa da işlev ve amaçları bakımından tarikatlar ile farklı özelliklere sahip olduğu görülmektedir. Bu bağlamda tarikatlar tamamen dini gayeler taşıyan kurumlarken ahi birlikleri dini esaslar ile şekillenmiş ekonomik gayeleri ön planda olan kuruluşlardır (Güllülü, 1977, s. 111).

Fuat Köprülü bu konuda; ilk başlarda Ahi birliklerinin mesleki bir örgüt olmadığını aksine bir tarikat yolu olduğunu söylemiştir. Ancak daha sonra yapılan araştırmalarda İslam tarihinde fütüvvet adında bir tarikat bulunmaması sebebiyle bu görüşünü değiştirerek Ahi birliklerinin müslüman beldelerde kurulmuş ve buralardaki tarikatlar ile olan münasebetleri sebebiyle onların etkilerinin bulunduğu bir mesleki örgüt olarak dile getirmiştir (Köprülü, 1991, s. 92).

Özünde ahi birlikleri işlevi ve kaideleri bakımında incelendiğinde ne sadece bir tarikat ne de sadece bir meslek örgütüdür. İyi ve güzele giden bir yol olması bakımında bir tarikat özelliği gösterirken, çalışma hayatına getirdiği kalite, fiyat kontrolü ve sosyal güvenlik gibi fonksiyonları itibariyle de bir meslek örgütü özelliği taşımaktadır. Bu açıdan baktığımızda ahi birlikleri hem bir tarikat hem de bir meslek örgütü özelliğini taşıyan ama onlardan çok daha işlevsel bir yapıdır (Abuşoğlu, 1972, s. 33).

1071 Yılında yaşanan Malazgirt savaşı ile birlikte Anadolu'nun kapıları Türklere açılmış ve Türkler kitleler halinde Anadolu'ya göç etmeye başlamıştır. Bu göç hareketi ile birlikte Anadolu'ya gelen Türk boylarının en büyük ülküsü yeni vatan toprağının İslamlaştırılması olmuştur. Ahi birlikleri bütün esnafları bir çatı altında toplayarak onları koruma gayesi ve İslami esaslarla yaşamaları gayesi gütmüştür. Bu özelliği ile de esnafları bir çatı altında toplayarak aynı zamanda İslamın yayılması gibi dini bir vazifeyi yerine getirmişlerdir (Yaman, 1974, s. 26-27).

Bu bağlamda ahi birlikleri esnafların ve dolayısıyla ekonomik hayatın İslami kaideler etrafında şekillenmesini sağlamıştır. Esnaflar arasında İslam ahlakının esas alınmış olması ise

ticari hayatta İslamın hakim düşünce olmasını ve bu sayede İslamın geniş kitlelere yayılmasını sağlamıştır.

Bu açıdan baktığımızda ahi birlikleri ortaya çıktıkları dönemde meslek örgütü olmasının yanı sıra bazı tarikat özellikleri de taşımaktadır. Bu sebeple Tasavvufi olarak İslamın yayılması ve İslami esasların uygulanması ahi birliklerinin öncelikli görevlerinden olmuştur. Öyle ki Ahi birliklerinin en önemli gayelerinden biride Nizamı Alem ülküsüdür. Bu ülkü; bütün dünyanın ve insanlığın İslâm'a ve onun ölçülerine göre şekillenmesi demektir. Ahi birlikleri bu amaç doğrultusunda hem ekonomik hem de sosyal hayatın İslam ahlak kaideleri ile şekillenmesini sağlamıştır.

Sonuç olarak ahi birlikleri ilk kuruldukları günden itibaren günlük hayatları, ticari faaliyetleri, esnaf arasında ki ilişkileri, özel toplantı ve merasimleri İslami esaslar ile şekillenmiştir. Bu da Anadolu'ya gelerek gayri müslim halk ve farklı inançlar ile kaynaşmaya başlayan Türk halkının inanç değerlerinin korunmasına katkı sağlamıştır. Bunun yanı sıra ise toplumsal hayatın her aşamasında İslami değerlerin hakim olmasını ve bu sayede İslamın hızlı bir şekilde yayılma göstermesini sağlamıştır. Netice olarak Anadolu'nun İslamlaşması, diğer din ve kültürler karşısında İslami değerlerin korunması ahi birlikleri sayesinde olmuştur.

2.11.2. Ahiliğin Ahlaki Fonksiyonu

Fütüvvet kurumu tarihsel evre içerisinde geçirmiş olduğu aşamalar açısından ele alınırsa, Fütüvvetin temelde bireyin nefsinde hakim olması, kötülükten sakınması, iyiliksever ve eli açık olması gibi yüksek ahlaki temeller üzerine inşa edildiği görülmektedir. Allah'ın emirlerine sarılmak, her türlü kötülükten uzak durmak ve güzel ahlak sahibi olmak anlamına gelen fütüvvetin (Turan, 2010, s. 153-154) ahlak ve terbiye ilkeleri çeşitli kurum, cemaat ve dini yapılar tarafından benimsenmiş olmakla beraber bu ilkeler her kurumun kendi ülküleri doğrultusunda değişikliklere uğramıştır (Çağatay, 1996, s.39). Bu açıdan fütüvvetnamelerde ki Ahlak ilkelerini kendine rehber edinen Ahilik kurumu da söz konusu fütüvvet öğelerine bağlı kalarak bu öğeleri ahlak, sanat ve misafirperverlik ile bütünleştirerek kendine özgü ahlaki unsurlar geliştirmişlerdir (Kocatürk, 1986, s.35-38).

Bu bağlamda Ahilik kurumunda ahlak ilkelerinin ehemmiyet kazanmalarında mühim etki yapan kuruluşlar, Ahi liderlerince kurulmuş olan ve yaygın hale getirilen “Ahi zaviyeleri”dir. Pek çok şehir, kasaba ile köylere değin yayılmış zaviyelerde, Ahilik meslek kuruluşlarında çalışanlara eğitim verilmekte, muhtelif mevzularda toplantılar ve sohbetler

yapılırdı. Ahilik kuruluğu, mesleki anlamda kurumsallık kazandıkça, Ahi zaviyeleri de bir “ahlak okulu” niteliği kazanmaya başlamıştır (Güllülü, 1977, s. 94).

Ahilikte meslek ahlakı en önemli kurallardan birisi olmuş ve bu sistem otokontrol mekanizması ile en kusursuz şekilde işlemiştir. Kurum içerisinde çırak, kalfa ve usta arasında baba-oğul ilişkisine benzer bir sevgi ve saygı ilişkisi kurulmuş, bunun yanı sıra bütün ilişkiler ahlaki temeller üzerine inşa edilmiştir. Bu sebeple Ahilerin mesleklerinde başarılı olabilmeleri için, ahilik ahlakını mkemmekel şekilde yaşamış olan, aynı zamanda birer “ahlak kahramanı” olarak da kabul edilen bir pire bağlanmaları ve onun izinden gitmeleri ile mümkün görülmüştür (Solak, 2009, s. 14).

Ahilikte temel gaye helal kazançtır. Ahi kişinin dürüst olması, hak ettiğinden fazlasını kazanmak için farklı yollara sapmaması bir ahlak kuralıdır. Ahilik ahlakı hak ettiğinden fazlasını istemeye, emeksiz kazanca, daha fazla kazanmak amacıyla hile yapılmasına, halkın aldatılmasına ve haram kazanca kesinlikle müsaade etmez. Yine stokçuluk yapılmasına, mal biriktirerek fahiş fiyatla satılmasına, ticarete istismara karşıdır. Ahilik ahlakı çalışmayı ibadet bilir, helal ve kendine yetecek kadar kazanmak esastır (Ekinci, 2012a, s. 240-241).

Ahilik ahlakının önemle üzerinde durduğu diğer bir husus ise kişinin yaptığı işte istikrarlı olmasıdır. Burada asıl amaç kişinin kazandığı ile yetinmesi ve sebat etmesidir. Bunun yanı sıra ise yaptığı işte uzmanlaşarak olgunlaşması ve daha kaliteli ürünler ortaya koyması hedeflenmiştir. Bilindiği gibi ahilik kurumunda esnafar arasında bir rekabet kültürü vardır. Ancak bu kültür daha fazla ürün satmak veya müşteri almak üzerine değil aksine müşteriye daha kaliteli ürün sunmak üzerine şekillenmiştir. Bu da ancak kişinin mesleğinde olgunlaşması ile mümkün görülmüştür. Bu sebeple ahilik ahlakı sık sık iş değiştiren kimselerin, kazandığı ile yetinmeyen, istikrarsız kimseler olacağını ve bu kişilik özelliklerine sahip bir kişinin mesleğinde yeteri kadar olgunlaşamayacağı için ahiliğin özüne uymayacağını kabul etmektedir (Ekinci, 2012a, s. 242).

Bu açıdan Ahilik kurumu meslek ilkelerine sahip olmasının yanı sıra temel olarak ahlaki esaslarla şekillenen bir kurumdur. Çünkü Ahilikte ahlak kuralları mesleki ilke ve kaidelerin üzerinde vazgeçilmez bir unsur olarak görülmüştür. Ahilik anlayışına göre, bir kişide ahlaki değerler aşınmışsa veya kişi ahlaki değerleri taşımıyorsa o kişinin ne kadar başarılı olduğuna bakılmaksızın meslekten ihraç edilirdi. Bu sebeple kişinin ahiliğe kabulünde en önemli şart kişinin ahlaki değerlere sahip olmasıdır. Bu bağlamda Ahilik çalışmayı, ibadeti ve

dürüstlüğü bir bütün olarak ele almış ve ahlak sahibi olmayı başarının ön koşulu olarak kabul etmiş, ahlak sahibi olmayan meslek mensubunun başarılı olmasının mümkün olmadığını, kısa vadeli başarılar yaşasa dahi bu başarının kısa ömürlü olacağını söylemiştir. Tüm bu sebeplerden ötürü ahi birlikleri yüksek ahlak sahibi kişilerin toplandığı bir merkez halini almıştır (Sancaklı, 2010, s. 7).

Ahilik ahlakını meydana getiren başlıca kuralları biçimsel kurallar ve biçimsel olmayan kurallar olmak üzere iki şekilde açıklayabiliriz. Biçimsel kurallar fütüvvet geleneğinden devam ederek gelmiş bu sebeple de “Fütüvvet adabı” olarak da adlandırılan kurallardır. Bu kurallar açık ve kapalı, içe ve dışa ait olmak üzere on iki emirden oluşmaktadır (Uçma, 2011, s. 135). Bu emirler bazı dönemlerde çok dağınık bir halde bulunmasına karşın bazı dönemlerde ise daha toplu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak ister dağınık halde bulunsun isterse toplu halde bulunsun emirlerin sayısı değişiklik gösterse de öz olarak aynı emirleri içermektedir. Bu emirlerden kapalı ve dışa olan emirler şunlardır (Güllülü, 1977, s. 97-99):

- Şalvar ile ilgili emir; Zina ve gayri meşru ilişkilerden kaçınmak,
- Mideyle ilgili emir; Haram yiyecek ve içeceklerden kaçınmak,
- Dille ilgili emir; Dili yalan ve haram sözden sakınmak,
- Kulak ve Gözle ilgili emir; Kötü söz ve eylemi görmemek, duymamak,
- El ve ayakla ilgili emir; Kötülükten kaçınmak,
- Hırsla ilgili emir; Dünya hırsına kapılmamak,

Açık ve içe ait olan emirler ise şunlardır (Ekinci, 2012a, s. 34):

- Cömertlik,
- Mütevazilik,
- Alicenaplık,
- Merhametli ve affedici olma,
- Egoistlikten uzak olmak,
- Realizm (Gerçekçi olma, dünya sarhoşluğuna kapılmama).

Ahi ahlakının biçimsel yanını meydana getiren on iki emir olarak veya “Fütüvvet adabı” olarak da anılan bu emirler adından da anlaşılacağı üzere fütüvvet namelerdeki kural ve

kaidelere dayanmaktadır. Ancak ahi ahlakının yalnızca Fütüvvetnameler'deki kural ve kaidelere dayandığını söylemek yanlış olacaktır. Çünkü Ahiliği Fütüvvetten ayıran kendine özgü detaylar ahilik yaşantısı içerisinde ki uygulamalar ve kaidelerde gizlidir. Burada formel ahlak kuralları ahi ahlakının genel hatlarını çizerken enformel kurallar daha detaylı olarak ahiliğin işleyişini şekillendirmektedir. Bu sebeple ahi ahlakının enformel yanını anlayabilmek için ahi birliklerinin işleyişine bakmak gerekir (Güllülü, 1977, s. 94-96).

Bu bağlamda daha çok ahi birliklerinin iç işleyişini, ekonomik ve sosyal faaliyetlerini düzenlemek amacıyla ortaya çıkmış olan enformel ahlak kurallarını şu şekilde sıralayabiliriz (Ekinci, 2012a, s. 34-35):

- Ahi iyi yaptığı bir işe sahip olmalı ve birçok işle değil yalnızca yeteneğine uygun bir meslekle uğraşmalıdır;
- Ahi bir mesleğe gönül vererek o mesleğin piri, ustası ve önde gelenlerini kendine örnek almalıdır.
- Ahi kazancının ihtiyacından fazla olan kısmını ihtiyaç sahipleri ile paylaşmalıdır.
- Ahi bilgili olmalı, alimlere ve bilgiye değer vermeli kimseden medet ummamalıdır.
- Ahi doğruluktan, edepten ve Allah'ın yolundan ayrılmamalı gönülden bu yola bağlanmalıdır.

Bu kurallar ahi kişiye belli başlı ahlaki sorumluluklar yüklemekte ve onların meslek hayatını o ahlaki kurallar etrafında şekillendirmektedir. Bu bağlam da ahi kişinin mutlak surette bir mesleğe sahip olması ve o mesleğin en iyisi olmak için çalışması ahlaki bir görev olarak yüklenmiştir. Yine kişinin mesleğini icra ederken o mesleğin önde gelenlerini kendine örnek alması, onların izinden gitmesi, asla doğruluk ve dürüstlüğünden taviz vermemesi, daha fazla kazanma hırsıyla hak ettiğinden fazlasını istememesi, daha çok kazanç için mesleğini terk etmemesi, aksine sebat ve kanaat içerisinde mesleğine sahip çıkması ve ihtiyacından fazla olanı paylaşması ahi kişiye bir ahlaki görev olarak yüklenmiştir (Uçma, 2011, s. 136-137).

Ahîlik, yukarıda sıraladığımız ahlâk kurallarının dışında, mensuplarının özellikle sosyal hayattaki ilişkilerini düzenleyen bir takım görgü kuralları koymuş ve bunları da yine zaviyeler yoluyla yaygınlaştırmaya çalışmıştır (Mazak, 2008). Bu görgü kurallarının toplam

sayısı 740 olup ahi şeyhinin tamamını bilmesi gerekirken, ahiliğe yeni başlayan birinin bu kurallardan en az 124 tanesini bilmesi beklenirdi (Ekinci, 2012a, s. 36).

Ahilik ahlakının temeli olarak kabul edilen Fütüvvetnamelerle ilgili yüzlerce kitap yazılmıştır. Ancak bu kitaplar içerisinde yazarı belli olan ve fütüvvet ile ilgili detaylı bilgi alabildiğimiz ilk Türkçe fütüvvet kitabı Burgazi'nin yazdığı fütüvvet kitabıdır. Burgazi'nin fütüvvet kitabında ahiliği şekillendiren görgü kuralları geniş bir şekilde yer almıştır. Ahi teşkilatının toplumsal yönünü oluşturan görgü kurallarının bir kısmını şu şekilde sıralayabiliriz (Gölpınarlı, 1953, s. 138-142):

1. Yemekle ilgili 12 görgü kuralı
2. Su içmeyle ilgili 3 görgü kuralı
3. Söz söylemeyle ilgili 4 görgü kuralı
4. Elbise giymekle ilgili 5 görgü kuralı
5. Evden çıkmayla ilgili 4 görgü kuralı
6. Yolda yürümeyle ilgili 8 görgü kuralı
7. Mahallede yürümekle ilgili 4 görgü kuralı
8. Pazarda yürümekle ilgili 5 görgü kuralı
9. Alışverişle ilgili 3 görgü kuralı
10. Eve eşya getirmekle ilgili 3 görgü kuralı
11. Eve girmeyeyle ilgili 5 görgü kuralı
12. Oturmayla ilgili 4 görgü kuralı
13. Misafirlikte ilgili 3 görgü kuralı
14. İnsan davet etmekle ilgili 3 görgü kuralı
15. Ayakkabı çevirmekle ilgili 2 görgü kuralı
16. Büyükleri ziyaretle ilgili 5 görgü kuralı
17. Hasta ziyaretiyle ilgili 5 görgü kuralı
18. Cenaze evini ziyaretle ilgili 6 görgü kuralı
19. Kabir ziyaretiyle ilgili 4 görgü kuralı
20. Eğlence mekanlarına gitmekle ilgili 4 görgü kuralı
21. Tuvaletle oturmakla ilgili 12 görgü kuralı
22. Hamamda yıkanmakla ilgili 5 görgü kuralı
23. Hamamda hizmetle ilgili 3 görgü kuralı
24. Bardağa su koymakla ilgili 2 görgü kuralı
25. Yatmakla ilgili 4 görgü kuralı

26. Uyumak ve kalkmakla ilgili 3 görgü kuralı

Görgü kuralları genel olarak Fütüvvetnameler'den alınarak gündelik hayatta uygulanmış kurallardır. Bu kurallarla ilgili olarak çeşitli Fütüvvetnameler'de sayılar değişiklik gösterse de özünde bu kuralların tamamı günlük yaşam içerisindeki davranışlarını düzenleme amacı gütmektedir.

Genel olarak ahilerin sosyal yaşantısındaki hareketlerini belirleyen görgü kurallarının bazılarını şöyle sıralayabiliriz (Gölpınarlı, 1953, s. 139-142);

1-Yemekte edepler 12 tanedir; sağ dizin yukarı dikilmesi, sol ayağın aşağıda olması, lokmanın çiğnenmesi, lokmanın küçük olması, yemeği dökmemesi, ağzında lokma varken konuşmaması, başkasının lokmasını gözetmemesi, ekmeği ısırp bırakmaması, sümkürmemek, ekmeği yemeğin suyuna batırmamak, ağzının sapırdatmamak, yemekten sonra elleri yıkamak ve silmek.

2-Su içmekle ilgili edepler 3 tanedir; bardağı iki el ile tutmak, dinlene dinlene içmek ve bitirmek, üstüne dökmemek.

3-Söz söylemekteki edepler 4 tanedir; sert konuşmamak, konuşurken sağa sola bakmamak, sen ben şeklinde değil siz, biz olarak hitap etmek, el kol hareketleri ile bir şeyi ifade etmemek.

4-Elbise giymekteki edepler 4 tanedir; sağdan başlamak, sarığı oturarak sarmak, yürüyerek bir şey giymemek, dururken giymek.

5-Evden çıkmayla ilgili edepler 4 tanedir; çıkarken sol ayakla çıkmak, güler yüzlü çıkmak, tedirgin çıkmamak, çıkarken yukarıya bakmamak.

6-Yolda yürümeyle ilgili edepler 8 tanedir; sert yürümek, çukurlara basmamak, dikkatli yürümek, taştan taş atlamamak, yol ortasında yürümek, kimsenin ardından bakmamak, büyüğünün önünden yürümek, birisiyle giderken bir işle meşgul olup, onu bekletmemek.

7-Mahalledeki edepler 4 tanedir; işi olmadıkça mahallede gezmek, karşıdan gelene yakın olmak, açık kapı ve pencerelerden bakmamak, çocuklara uymamak.

8-Pazardaki edepler 5 tanedir; omzunu kimseye vurmamak, uzaktakileri bağırarak çağırmamak, kahkaha ile gülmek, tükürmemek ve sümkürmemek, bir şey yememek ve içmemek.

9-Alış-verişle ilgili edepler 3 tanedir; yumuşak söylemek, az almak, aldığı şeyi geri vermemek,

10- Eve bir şey getirmekle ilgili edepler 3 tanedir; elbisesini taşıma vasıtası yapmama, açıktan getirmeme, eve varır varmaz yememe.

11- Eve girmeyele ilgili edepler 5 tanedir; haber verme, sağ ayakla girme, selam vermek, çevreye bakmamak, besmele ile eve girmek.

12- Oturmayla ilgili edepler 4 tanedir; sağ dizi dikmek ve sol ayağın yerde olması, kendi yerini bilmek, ayağı örtmek, ev sahibi konuşmadan konuşmamak.

13- Misafirlikteki edepler 3 tanedir; çağırmaya gelenin önünde yürümek, yiyecek ne var diye sormamak, yemekten sonra çok oturmamak.

14- Hasta ziyaretindeki edepler 5 tanedir; ikindiden sonra gitmek, güler yüzlü olmak, hastanın sağ tarafına oturmak, çok oturmamak, Fatiha okumak.

15- Yatmakla ilgili edepler 4 tanedir; Sağ yanına yatmak, temiz yatmak, istiğfar etmek, dua etmek.

16- Yataktan kalkmakla ilgili edepler 3 tanedir; Sağ yanından kalkmak, Allah'ın adıyla kalkmak, Allah'a şükretmek.

Buradan da anlaşılacağı üzere görgü kuralları ahi kişinin yolda yürümesinden, yemek yemesine, ziyaretlerden, alış verişe, eve girişten, uyumasına kadar gündelik hayat içerisindeki bütün davranışlarını kapsayan kurallardır (Gülerman ve Taştakil, 1993, s. 57). Bu kurallar bir edep ve adap öğretisi olarak tek tek bütün ahilere cumartesi günleri zaviyelerde öğretilmeye çalışılmıştır. Bu kuralları öğrendikçe ahi kişinin olgunlaşması, şehir hayatına uyum sağlaması ve ahi ahlakına uyumlu bir yaşam sürmesi sağlanmış olacaktır (Uçma, 2011, s. 140).

Günümüz şartlarında toplumların ve bireylerin en fazla ihtiyaç duyduğu değerlerin başında ahlak gelmektedir. Yaşanan Ahlaki yozlaşma ve bozulma toplumların ticari, ekonomik ve toplumsal hayatlarının da hızla bozulmalarına sebep olmaktadır. Dolayısıyla ahlaki değerler, bireyleri bayağı hayattan kurtarıp saygınlık kazanmalarını sağlayan toplum kalitesini yükselten ilkelerdir. Ahlakın olmadığı bir toplumda ahlak sahibi, erdemli bireylerin yetişmesi mümkün değildir. Ahlaki değerler ile şekillenmeyen ekonomik, ticari ve toplumsal hayatın sorunsuz bir şekilde sürdürülmesi ve varlığını devam ettirmesi mümkün değildir. Yalancılık, yalancı şahitlik, sahtekarlık, dolandırıcılık, rüşvet, hilekarlık, haram kazanç, kalitesiz ürün üretmek, başkasının malına göz dikmek, çekememezlik, karaborsacılık, fırsatçılık, cimrilik, tembellik gibi ticari ve sosyal hayatı olumsuz yönde etkileyen hususların tamamı ahlak ve erdem

yoksunluğunda ortaya çıkan durumlardır. Bu durumların ortadan kaldırılması ve hem toplumun hem de bireyin yaşam kalitesinin yükseltilebilmesi ancak ahlaki değerlerin toplumun her kesiminde yaşatılması ile mümkün olacaktır (Sancaklı, 2010, s. 11).

Bu bağlamda Ahilik bireyin dünya ve ahiret hayatını düzenlerken “insan-ı kamil” denilen ideal insan tipine ulaşmayı amaçlamıştır. Ahilik ahlak ilkeleri ile şekillenen bu ideal insan tipinin görgü kuralları ile hem bireysel hem de toplumsal hayat düzenlenmiştir (Ekinci, 2012a, s. 33).

2.11.3. Ahiliğin Eğitim ve Kültür Fonksiyonu

Milletlerin ileri medeniyetler seviyesine ulaşmasında en önemli etken milli ülküler doğrultusunda yetiştirdiği nesillerdir. Bir milletin devletler arenasında varlığını sürdürebilmesi insan unsurunun eğitilmesi ve yetiştirilmesi ile mümkündür. Bu sebeple eğitim milletlerin bekaları için gerçekleştirmeleri gereken en önemli faaliyetlerin başında gelir (Ekinci, 1991, s. 35).

Bu bağlamda Ahi birliklerinin en mühim özelliklerinden biri de, mensuplarına bir meslek ile müşterek davranışlar kazandırmayı amaçlayan kuruluşlar olmalarıdır. Bu amaçlarıyla Türk eğitim tarihinde önemli yerleri bulunmaktadır. Bu anlamda Ahilik kurumunun eğitim ile öğretimini irdelediğimizde umumi olarak; İslam dünya görüşlerinin gaye ve prensipleri gözler önüne gelir. Bu yönden Ahilik kurumundaki eğitim, “bilenin bilmeyene öğretmesi”, “toy olan insanın kamil hale gelmesi” biçiminde de ifade edilebilir. Bir bakımdan, bireyin manevi dünyasını düzenleyen fikirde, sözde, davranışta, adap ve nizamda uyumluluk gösteren; dünya ile ahiret hayatında mutlu olabilmeyi hedefleyen “insan-ı kamil”i yetiştirmekte olan; diğer taraftan kendilerine ait meslek ile iş yeteneklerini hem teorik hem pratik biçimde öğretmek ile eğitmeyi kapsayan dünyevi şekilde bir yönü bulunur (Erken, 1998, s. 73-74).

Herşeyden önce bir “terbiye ocağı” halinde olan ahi zaviyelerinde ahilere okur-yazarlık, Kuranı Kerim, edebiyat, güzel yazma ve konuşma, müzik gibi birçok dersler verilirdi. Bu açıdan zaviyeler bir okul gibi çalışmış dini, ilmi ve güzel sanatlar gibi birçok alanda eğitimler vermiştir. Bu eğitimler sayesinde yaşları ilerlemiş birçok cahil esnaf okuma-yazma öğrenerek eser yazabilecek duruma gelmişlerdir (Ekinci, 1990, s. 37-38). Buradan da anlaşılacağı üzere eğitimde bütünlüğü savunan ahi birlikleri, eğitimlerin başarılı bir sonuca ulaşması amacıyla insanı bir bütün olarak değerlendirmiş, dini, ilmi ve mesleki eğitimi bir bütün olarak vermiştir (Ekinci, 1985, s. 35).

Özellikle şehirlerde kurulan ahi zaviyeleri, eğitim ve öğretim imkanlarının yanı sıra eğlence ve sohbet imkanlarının da bulunduğu bir sosyal tesis özelliği taşımaktadır (Uçma 2011: s. 146). Bu sosyal tesisler, düzenlenen eğlence ve sohbet toplantılarına her alandan bilim adamı, alim ve eğitimcilerin katılımı ile gerçekleştirilmesi sebebiyle ahilerin bilgi, yetenek ve becerilerinin geliştirildiği bir akademi vazifesi görürdü (Çağatay, 1990, s. 48). Bu özelliği ile zaviyeler sadece bir toplantı yeri olmasının ötesinde sosyal dayanışmanın tesis edildiği, eğitimlerin verildiği, eğlence ve sohbet meclislerinin düzenlendiği bir nevi “kültür ocağı” şeklindedir (Demir, 2000, s. 376).

Ahiler zaviyelerde aldıkları eğitim sayesinde insan ilişkilerinde ve yönetim faaliyetlerinde öylesine gelişmişlerdir ki, yaşadıkları bölgelerde doğa bilecek otorite boşluklarında veya yönetim aksaklıklarında tamamlayıcı bir görev üstlenerek yönetimin ve idari işlerin aksamadan yürütülmesi, otoritenin yeniden temin edilmesi konusunda aktif görev alırlardı. Öyle ki padişahlar dahi ahilerin bu üstün yeteneklerine duydukları güven sebebiyle gayrı müslim ve yabancı nüfusun yaşadığı bölgelerde düzenin sağlanması amacıyla ahileri görevlendirmiştir (Çağatay, 1990, s. 48).

Ahi birliklerinde gençlere ahlak ve meslek eğitimi ile birlikte sanat eğitimi de verilmektedir. Gençlere verilecek olan eğitim gencin yaşına ve öğrenim süresine göre özel olarak planlanır, o plan dahilinde zamanı gelmeyen gence kesinlikle ne sanat ne de ahlak eğitimi verilmezdi. Genç belli yetenekleri kazandıkça ve belli bir olgunluğa eriştikçe eğitim kademeli olarak arttırılarak verilir, bu sayede gencin yavaş yavaş olgunlaşması sağlanırdı (Ergin, 1995, s. 518-521).

Özetle ahi birliklerinde verilen eğitimin temel amacı dünya ve ahiret mutluluğunu temin edecek özellikler kazandırmaktır. Bu açıdan genel olarak ahi birliklerinin verdiği eğitimlerin amacını şu şekilde sıralayabiliriz (Erken, 1998, s. 74-75);

- İnsanın mesleki, ahlaki ve sosyal olarak mükemmel bir hale getirilmesi,
- Çocuk ve gençlerin hayata hazır hale getirilmesi,
- Üyelerinin bir meslek sahibi olmalarını sağlamak,
- Oto kontrollü, aşırılıktan kaçınan, Uyumlu ve hakkaniyetli bireyler yetiştirilmesi.

Bunun yanı sıra ahi birliklerinde genel ve ahlaki eğitimin yanı sıra mesleki eğitimlerde usta ve kalfa nezaretinde bizzat iş başında devam ettirilirdi. Burada eğitimler bir bütün olarak sürdürülür ve kişinin mesleki olarak yeterlilik kazanmasının yanı sıra ahlaki olgunluğa erişmesi de bir koşul olarak aranırdı. Bu sebeple kişinin mesleki eğitimde bir ustanın yanında yetiştirilmesi ve bu ustadan mesleki becerilerin yanı sıra iş hayatı ile ilgili bilgileri de öğrenmesi beklenirdi. Mesleki eğitimin ilk basamağını “yamaklık” oluştururdu. Yamaklığa kabul edilen iki yıllık mesleki ve gene eğitimin ardından özel bir törenle çıraklığa yükseltilirdi. Çıraklığa kabul edilen kişi usta ve kalfaların yanında eğitime tabi tutulurdu. Bu eğitim mesleğe göre değişiklik göstermekle beraber genelde 1001 gün sürmekte ancak bu süre kuyumculuk gibi emek isteyen işlerde yirmi yıla kadar çıkmaktadır. Ustalık dönemi sona eren kişi usta ve kalfaları tarafından bir sınava tabi tutularak bu sınav neticesinde yeterli bulunursa kalfalığa yükseltilirdi. Kalfa olan bütün üyeler için ustalığa geçiş süreci üç yıl olarak belirlenmiştir. Bu üç yıllık süre içerisinde kalfalar sadece mesleki olarak değil sportif ve askeri konularda da eğitim alırdı. Aldıkları eğitimleri başarı ile tamamlayan kalfa özel bir sınava tabi tutularak başarılı olması sonucunda ustalığa yükseltilirdi (Ekinci, 1990, s. 38-39).

Bu açıdan bakıldığında ahi birliklerinde belli eğitim aşamalarını başarıyla geçerek ustalığa yükselmemiş kimsenin esnaflığa girmesine izin verilmezdi. Bu da ehil olmayan kimselerin meslek icra etmesinin önüne geçerek, mesleki kalitenin, ürün kalitesinin, hizmet kalitesinin, insan kalitesinin ve tüm bunlara bağlı olarak da ticaret kalitesinin korunmasını sağlamıştır. Bu bağlamda Ahi birliklerinde gerçekleştirilen eğitim toplumun eğitim kalitesinin yükselmesini, entelektüel bir kültürün oluşmasını, ticari faaliyetlerin kalitesinin yükselmesini ve yetişmiş insan gücünün artmasını sağlamıştır.

Bu bilgiler ışığında baktığımızda Ahi birliklerinde gençlere mesleki eğitimin yanı sıra edep, adap, bilim, din, kültür ve sanat eğitimleri de verilmiştir. Öyle ki Ahi zaviyelerinde; dinden edebi eserlere, sanattan tarihe kadar birçok eğitimin verildiği kültür eğitimi, meslek eğitimi ve askeri eğitim olmak üzere üç çeşit eğitim sunulmuştur. Zira bir gencin askeri eğitime geçebilmesi ancak kültür eğitimlerini tamamlaması ve ustasının/şeyhinin tavsiyesini alması ile mümkün kılınmıştır. Bu açıdan bir akademi gibi çalışan Ahi zaviyelerinin kültürel alandaki katkılarından en önemlisi toplumda bir okuma yazma geleneği oluşturması olmuştur. Ahi birlikleri zaviyeler, kışlalar ve kervansaraylar başta olmak üzere hayatın birçok noktasında Fütüvvetname, mesnevi gibi edebi eserlerin sesli olarak okunmasını sağlayarak toplumda ortak bir kültür ve zevk birliğinin oluşmasının temellerini atmıştır (Çalışkan ve İkiz, 1993, 12-13).

Ahilik, örgün ve yaygın eğitimi birlikte vererek, sadece teorik değil aynı zamanda pratik eğitiminde hâkim olduğu bir eğitim anlayışı geliştirmiştir. Bu eğitim anlayışı sayesinde yetiştirdiği bireylerin sahip olduğu dünya görüşüyle, sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçildiği bir zaman zarfında insanlara rol model olabilecek bireyler yetiştirme ve üstün değerler sunabilme imkânına sahip olmuştur (Sarıkaya, 2008, s. 2).

Bunun yanı sıra Ahiler, hayatın bütün alanlarını kapsayan bir İslam anlayışının Türk toplumu içerisinde yaygınlık kazanmasını sağlayarak, şekilci, dışlayıcı ve marjinal olmayan bir inanç merkezli bir yaşam kültürünün oluşmasını, Anadolu'da yerleşmesini ve yaygınlaşmasını sağlamıştır (Demirpolat ve Akça, 2004, s. 371).

İnsanın bir bütün olarak ele alındığı Ahi birliklerinde ideal insan ve ideal toplum hedeflenmiştir. Bu sebeple de üyelere sadece mesleki bilgiler değil bunun yanı sıra dini, ahlaki, sanatsal ve toplumsal bilgiler de verilmiştir. Bu açıdan ahiler kaliteli üretim, insanca yaşam, ekonomik kalkınma, ahlaklı bir toplum, güçlü bir ekonomik yapı, korunmuş zengin kültürel değerler ve sosyal bütünleşmenin sağlandığı bir toplum inşa edilmesinde aktif rol almışlardır (Durak ve Yücel, 2010, s. 166).

Ahilerin Türk kültürüne en önemli katkıları ise paylaşma, yardımlaşma, dayanışma ve hoşgörü üzerine kurulmuş bir toplumsal kültürün inşa edilmesidir. Ahi birliklerinde gerçekleştirilen eğitimler ve merasimler ile ahilik ilke ve kaideleri Türk toplumunun sosyal ve ekonomik hayatının Türk-İslam kültürü ile şekillenmesini, bu kültürel değerlerin yaşatılarak gelecek kuşaklara miras olarak bırakılmasını sağlamıştır. Bu kültür normları sayesinde ticaret, hayatında dürüstlüğü, kalitenin ve kanaatkarlığın esas olduğu bir ticaret kültürü inşa edilmiştir. Ahiliğin eğitim işlevi sayesinde kültür, sanat ve bilimde gelişmiş entelektüel bir toplum kültürü oluşmuştur. Gençlerin kötü alışkanlıklardan korunarak enerjilerinin üretmeye verdiği içerisinde yaşadığı topluma faydalı bireyler olduğu iş ahlakının ve iş disiplinin olduğu bir kültür oluşmuştur. Tüm saydığımız bu katkılar ahiliğin hem devletin, hem toplumun hem de bireyin yaşam kalitesini yükselttiğini ve güçlü bir toplum yapısı

2.11.4. Ahiliğin Siyasi ve Askeri Fonksiyonu

Ahi birlikleri iş hayatında en dürüst, halk arasında en edepli, siyasette en erdemli, savaşta en korkusuz, dergahta ise en mütevazı olmayı gaye edinen bir kurum olması sebebiyle siyasal hayatta da önemli bir yere sahip olmuştur (Ekinci, 1988, s. 35). Bu açıdan siyasi otoritelerin tam anlamıyla gelişip yerleşmemiş olduğu zamanlarda ve bilhassa Moğolların

istilaları esnasında Ahi birlikleri, bölgesel siyasi otorite niteliğinde vazife görmüştür (Güllülü, 1977, s. 119).

Moğol istilaları sonrasında Anadolu'da merkezi otoritenin zayıflamaya başlaması sonucunda siyasal işleyiş ve toplumsal düzen bozulmaya başlamıştır. Bu ortamda ahi birlikleri bulundukları bölgenin güvenliğini ve düzenini sağlamak amacıyla faaliyet göstermiştir. Öyle ki bu dönemde ahi birlikleri bulundukları bölgenin valisi gibi görev yapmışlardır. Ancak bu kadar güçlü ve itibarlı bir kurum olmalarına rağmen devlet otoritesinin en zayıf olduğu dönemlerde dahi asla iktidar kavgasına girmemişlerdir (Gülerman ve Taşekil, 1993, s. 64).

Ahi birlikleri iç karışıklıklarda, sınır bölgelerinde yaşanan ayaklanmalarda devlet otoritesini ve asayişini yeniden sağlama görevi üstlenmişlerdir. Devlet tarafından resmi olarak görevlendirilmiş bir kurum olmamalarına rağmen gönüllülük esasıyla çalışan ahi birlikleri bulundukları bölgelerde sosyal adalet, huzur ve bütünleşmenin sağlanması amacıyla görev yapmışlardır. Bu anlayış Selçuklular ve Osmanlı imparatorluğu döneminde Ahi birliklerinin siyasi işlevlerinin de temelini oluşturmuştur (Ekinci, 2012a, s. 99-100).

Selçuklu devletinin çöküş zamanında Anadolu'da merkezi otoritenin zayıflamaya başlaması ile baş gösteren karışıklık ve düzensizliğin son bulması için faaliyet gösteren Ahi birlikleri, geçiş dönemlerinde şehrin idaresini ele alarak eski yönetimden yeni yönetime geçişte toplumun sarsılmaması için çalışmışlardır. Bunun yanı sıra Osmanlı devletinin kuruluşunda da yeni yöneticilerin seçilmesinde ve resmiyet kazanmalarında önemli rol oynamıştır. Öyle ki Osman beyin ölümünün ardından Orhan beyin tahta geçmesinde ahilerin tavrı belirleyici olmuştur. Nitekim II. Murat da ahi birliklerine mensup bir Osmanlı sultanıydı ve tahta geçmesinde ahi birliklerinin önemli katkısı olmuştur (Solak, 2009, s. 21-22).

Ahi birliklerinin Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda ve gelişmesinde üstlendiği rol öylesine büyüktür ki Osmanlı devletinin ilk askeri birliği olan yaya askeri birliklerinin kıyafetleri ahilerin giydiği kıyafetlerin bir benzeri olarak üretilmiştir. Bunun yanı sıra I. Murat zamanında kurulan yeniçeri teşkilatında da ahilerin taktığı başlık yeniçeri başlığı olarak kullanılmıştır (Ekinci, 1990, s. 39).

Ahilik düşünce yapısına göre devlet bireyleri koruyan ve kollayan bir baba ocağı olarak görülmüştür. Devlete kutsaliyet atfedilmesi Türk geleneklerindeki devlet anlayışının bir sonucu olarak ortaya çıkmış ve hem devletin hem de devleti yönetenlerin kutsal olduklarına

inanılmıştır. Bu sebeple bireylerin devlete hizmet etmesi ve her daim devletin emrinde olması en önemli vazife olarak görülmüştür. Müslüman Türk bir kişinin devletine karşı gelmesi affedilemez bir suç olarak tanımlanmıştır. Bu düşünce yapısı şehirlerin idaresini elinde bulunduran ahi birliklerinin ellerinde ki gücü devlete karşı kullanmalarının önüne geçmiştir. Hakimiyetlerinde bulunan bölgelerde dahi bir ayrışmaya giderek beylik kurmaya yeltenmemişlerdir. Buradan da anlaşılacağı üzere ahi birlikleri siyasi işlevlerinde iktidar ve güç hırsına kapılmadan sadece toplumsal refah ve bütünleşme için çalışmışlardır (Ekinci, 2012a, s. 99-101).

İbn-i Battuta Seyahatnamesinde Ahi birliklerinin yönetimde üstlendikleri görevleri şu şekilde açıklamaktadır (Batuta 1989: s. 26-27); “Bu ülke törelerinden biri de, bir şehirde hükümdar bulunmadığı takdirde ahilerin hükümeti yönetmeleridir. Ahi, kudreti ölçüsünde geleni gideni ağırlar, giydiren, altına binek çeker, davranışları, buyrukları, binişleri ile aynen bir hükümdarı andırır.”

Diğer taraftan ise ahi birlikleri düşman kuvvetlerine karşı hazırlıklı olmak amacıyla askeri bakımdan da teşkilatlanmıştır. Bir taraftan ülke içerisinde huzur ve refahı temin etmek için çalışırken diğer taraftan ülkeye dışardan gelebilecek tehlikelere karşı korumak ve fetihlere katılmak ahi birliklerinin asri görevleri arasında yer almıştır (Anadol, 1991, s. 85).

Devletin gerek duyması halinde Ahi birlikleri üyelerinin bir kısmını ordunun ihtiyaçları doğrultusunda mal ve hizmet üretmek amacıyla sefere gönderir, ahiler, ordugahlarda açtıkları dükkan ve imalathaneler vasıtasıyla askerlerin ihtiyaçlarını giderirlerdi (Uçma, 2011, s. 142). Ordunun ihtiyaçları doğrultusunda ihtiyaç duyulan esnaf sefere çağrılırken bir zümre veya bir mesleği sıkıntıya sokmayacak şekilde çağrılır ve sefere katılan esnafın tüm geçimi orta sandıkları tarafından karşılanırdı (Çalışkan ve İkiz, 1993, s. 35).

Bunun yanı sıra ordunun geçiş güzergahında bulunan ahi birliklerine önceden haber verilerek ordunun ihtiyaç duyduğu malzemeler hazırlanır, fırıncı, ayakkabıcı, nalbant gibi ordunun ihtiyaç duyacağı sanat sahibi esnaflar ordunun hizmeti için görevlendirilirlerdi. Ayrıca ordu yiyecek, içecek gibi malzemeleri yanında taşıyarak yorgun düşmez, bu ihtiyaçlarını güzergah üzerindeki yerleşim yerlerinden tedarik ederlerdi. Bu sistemin aksamadan işleyişi ise güçlü ve organize bir teşkilat yapısı ile mümkün olacağı için ordunun güzergah boyunca tüm ihtiyaçlarını karşılama konusundaki en önemli görev ahi birliklerinin olmuştur (Soykut, 1971, s. 96).

Ahi birlikleri orduya lojistik desteklerinin yanı sıra kendi içlerinde oluşturdıkları silahlı birlikleri sayesinde orduya asker desteği de sağlamışlardır. Öyle ki Ahi birlikleri içerisinde yurt savunması en önemli konulardan biri olarak görülmüştür. Bu sebeple bütün gençlere yoğun bir şekilde silah ve askeri eğitim verilerek, Ahilerin yaşanabilecek bir savaş durumuna karşı her zaman hazır olmaları amaçlanmıştır. (Anadol, 1991, s. 49). Bu bakımdan ordunun düşmanla savaşan yardımcı birlikleri arasında ahi birlikleri içinde güçlü bir inanç ile yetiştirilmiş “Gaziyan-ı Rum”, “Ahiyan-ı Rum”, “Bacıyan-ı Rum” ve “Abdalan-ı Rum” adlarıyla da anılan ahi birlikleri de yer almıştır (Uçma, 2011, s. 142). Ahiler Anadolu’da hem orduyu eksiksiz savaşa hazırlayarak hem de iç güvenliği sağlayarak devletin güçlü bir şekilde düşmanla mücadele etmesine imkan sağlamıştır (Ekinci, 2012a, s. 101).

Burada savaş hali ortaya çıktığında yalnızca savaşı kazanmak amacıyla güçlü bir ordu inşa etme gayesi güdülmemiş, aynı zaman da toplumsal hayatında yine bir düzen içerisinde devamı amaçlanmıştır. Bu sebeple ahi birlikleri ordunun eksiksiz savaşa hazırlanmasının yanı sıra ticari faaliyetlerin aksamadan devam etmesi, esnafın ve halkın savaş durumundan olumsuz etkilenmemesi ve ülke ekonomisinin bozulmaması konusunda da önemli görevler üstlenmiştir. Bu açıdan savaş halinde ordunun tam teçhizat ile güçlü bir şekilde sefere çıkmasının yanı sıra sosyal hayatın ve ticari hayatın aksamadan bir düzen içerisinde devam etmesi konusunda en önemli görev ahi birliklerine verilmiştir.

Anadolu’da düzenin ve otoritenin yeniden güçlü bir şekilde temin edilmesine kadar siyasi ve askeri fonksiyonlarını devam ettiren ahi birlikleri özellikle Fatih Sultan Mehmet döneminde devlet otoritesinin iyice güçlenmesi ile merkezi otoritenin sağlanması sebebiyle siyasi fonksiyonunu kaybederek ekonomik fonksiyonları gerçekleştiren bir kurum haline dönmüştür (Yaman, 1974, s. 25).

2.11.5. Ahiliğin Sosyal ve Ekonomik Boyutu

Ahilik örgütünün sosyal işlevi denince; ilk olarak kişi - toplum münasebeti, ardından ise sosyal yardımlaşma ile dayanışmanın var olup olmadığı akıllara gelir. Ahi birlikleri belli bir otorite ve düzenin bulunmadığı toplumda sahipsiz kalmış kişi ve gruplara destek olma, diğer bir deyişle kimsesizlerin kimsesi olma anlayışı üzerine kurulmuştur. Bu açıdan, Ahi birliklerinde var olan sosyal yardımlaşma ve dayanışma kültürü ahiliğin temel felsefesi olan kardeşlik anlayışının temel bir gerekliliğidir. Ahi birliklerinin bu toplumsal yanı, İslami esaslara

dayanmaktadır. Bu sebeple de Ahi birlikleri iyilik ve güzellikte dayanışmayı ama kötülükten mutlak suretle kaçınmayı nasihat etmektedir (Özerkmen, 2004, s. 73).

Ahi birlikleri yiğitlik, ahlaklı olmak ve bir sanat sahibi olmak üzere üç temel sac ayağı üzerine kurulmuştur (Çağatay, 1981, s. 82). Bu temel ayaklardan birisinin eksik olması durumunda yapı çökecektir. Bu sebeple Ahi birlikleri kargaşadan uzak, ahlaki değerler ile şekillenmiş düzenli olarak devam eden bir meslek hayatına önem vermişlerdir (Doğru, 1991, s. 16-17). Öyle ki “insanların en hayırlısı insanlara en faydalı olandır” hadisi şerifi ahi birliklerinin temel felsefesi olmuş ve insanlara hizmet etmek bir ibadet olarak görülmüştür (Sancaklı, 2010, s. 20). Buradan da anlaşılacağı üzere Ahi birliklerinin toplumsal işlevini, ağırlıklı olarak İslami kaideler belirlemiştir (Özerkmen, 2004, s. 73). Bu bakımdan yardımseverlik, Ahlaklı ve erdemli olmak üzerine kurulmuş olan ahi birlikleri toplum içerisinde kargaşa, kavga ve düşmanlıkların yerine kardeşlik, dayanışma ve paylaşma kültürünün oluşmasını sağlamıştır.

İnsan merkezli bir yapı olan Ahi birlikleri insanın dünyada ve ahirette mutlu olması amacını taşımaktadır. Dolayısıyla toplumdan izole sadece kendi üyelerinin refahı için çalışan bir kurum olmaktan öte toplumun tamamını kapsayan işlevsel bir yapı olarak faaliyet göstermektedir (Ekinci, 1996, s. 64). Bu açıdan Ahi birliklerinin temel gayesi insanların her iki cihanda da mutluluğunu temin etmek olmuştur. Özellikle modern çağ sistemlerinin insanı makineleştirdiği ve insanı amaca ulaştıracak veya daha çok kazanç sağlayacak bir araç gibi gördüğü günümüzde Ahilik insanı bir makine dişlisi gibi amaçları gerçekleştirecek bir araç olarak görmemiştir. Bu açıdan insanı merkeze alan yaklaşımı ile Ahi birlikleri “mükemmel ve müreffeh bir toplum hayatı” oluşturmayı gaye edinmişlerdir (Ekinci, 2012b, s.192).

Böyle bir gaye ile hareket eden ahi birlikleri kuruldukları ilk günden itibaren değişen toplumsal şartlar ile birlikte birçok sosyal fonksiyonu yerine getirmiştir. Nitekim Ahi birlikleri Anadolu’ya göç eden Türk esnafına iş sahası açması, yerli esnaf ile rekabet edebilecekleri ortamın hazırlanması, yaşadıkları bölgelerde esnaf ve halk arasında yoğun bir ahlak anlayışını yerleştirmesi, Türk milletinin ekonomik olarak güçlenmesini ve kalkınmasını sağlaması, ihtiyaç sahiplerine yardımcı olarak gelir dağılımında adaleti sağlaması, ülke savunmasına katkı sağlamaları ve kültür sanat etkinlikleri ile milli kültürün yaşatılmasını sağlamaları gibi birçok önemli sosyal fonksiyonu yerine getirmiştir (Gülerman ve Taştekil, 1993, s. 1).

Ahi birliklerinin sosyal hayatta yerine getirdikleri fonksiyonlardan bir diğeri ise; farklı kültür ve inanç gruplarından insanların bir araya geldiği bir dönemde, birbirleriyle çatışma

içerisinde olan grupları barıştırma ve yerleşik yaşam tarzının benimsenmesi yoluyla sosyal bütünleşmenin sağlanmasında önemli görevler üstlenmiştir (Kızıler, 2015, s. 413)

Sosyal hayatın düzenlenmesinde önemli fonksiyonlar ifa eden Ahi birlikleri insanların bir meslek sahibi olmaları için yaptığı çalışma ile bir sosyal ve ekonomik düzen sağlanmasına öncülük etmiş, diğer taraftan ise meslek sahibi olan bu kişilerin ahilik kural ve kaideleri ile hem mesleki hem de ahlaki olarak donanımlı bir şekilde yetiştirilmesinde bir okul görevi üstlenmiştir. Ahi birlikleri toplumun her kesimi arasında ve halkın devletle arasında iyi ilişkiler geliştirerek huzurlu ve dengeli bir sosyal yapının inşasında önemli fonksiyonlar ifa etmiştir (Uçma, 2011, s. 142-143).

Ahi birliklerinin dikkat çeken önemli bir fonksiyonu da sosyal yapı içerisinde soylular, burjuvalar, bürokratlar, teogratlar gibi sömürü ve tahakküme dayalı sınıfların ortaya çıkmasına engel olarak sınıfsal ayrımların bulunmadığı bir sosyal yapı inşa etmiştir. Öyle ki bu yapı içerisinde üreticiyi ve emekçiyi saygın bir konuma getirerek üretimi esas alan bir sosyal yapının inşa edilmesinin temellerini atmıştır (Hamitoğulları, 1986b, s. 144). Bu açıdan ahi birlikleri haksız zenginliğin, emeksiz kazancın ve adaletsiz gelir dağılımının karşısında olmuş bu sayede Türk toplumu içerisinde katmanlara ayrılan bir sosyal yapının ve bir burjuva kesiminin oluşmasına engel olmuştur. Bu işlevi ile ahi birlikleri “sosyal adaletin” sağlanması konusunda önemli bir görev üstlenmiştir.

Ahi birlikleri tarafından kurulmuş olan zaviyeler ahilerin sosyal fonksiyonlarını ortaya koyması bakımından önemlidir. Bu merkezler çok fonksiyonel bir yapı olarak inşa edilmiş ve bir nevi bir sosyal tesis gibi çalışmıştır. Zaviyeler mesleki ve ahlaki eğitimlerin verildiği bir okul, sorunların çözüme kavuşturulduğu bir yönetim merkezi olmasının yanı sıra hergün yemek pişen ihtiyaç sahiplerinin ve yolcuların karınlarını doyurdukları bir aşevi olarak da faaliyet göstermektedir. Bu yönüyle ahi birlikleri düşkünlerin, ihtiyaç sahiplerinin, yolda kalmışların, gurbetçilerin yardımına koşan günümüz gönüllü sosyal yardım kuruluşu gibi çalışan bir yapı olmuştur (Mahiroğulları, 2008, s. 148).

Bu konuda İbn-i Battuta seyahatnamesinde ahiliğin sosyal fonksiyonuna dair şu bilgilere yer vermiştir (Batuta, 1989, s. 27); “Şehre yaklaştığımız zaman, bizi Ahi bıçakçı Ahmet’in adamları karşıladı. Bunlar, kimi yaya, kimi atlı kalabalık bir gruptu. Onlardan sonra ahi çelebinin adamları karşıya çıkmışlardı. Bu zat, ahilerin ileri gelenlerinden olup, rütbece ahi bıçakçıdan üstündür. Bunlar, kendilerine misafir olmamı istedilerse de, ilk gelenler öncelik

almış bulunduklarından bu isteğin yerine getirilmesi mümkün olmadı. Hep beraber şehre girdik. Hepsi de bundan övünç duymakta idiler. Hele ilk gelenler kendi tekkelerine misafir oluşumuzdan ayrı bir sevinç duyuyor, adeta böbürleniyorlardı. Oraya gelince, öteki ahi tekkelerinde yapıldığı gibi, yatacak yerimizi, yiyeceklerimizi ve yıkanmak üzere hamamı hazırladılar. En güzel şekilde ağırLANmak suretiyle aralarında üç gün kaldık.”

Ahi birlikleri, kurdukları sandıklar ile bir sosyal güvenlik sistemi oluşturmuş ve üyelerine bir sosyal güvence imkanı sağlamıştır. Kurdukları sandıklar ile üyelerine ölüm, maluliyet, hastalık, doğal afet, iş kurma, evlenme, savaş, hammadde temini gibi birçok konuda yaşadıkları sıkıntılar karşısında maddi ve manevi destek sağlamıştır. Bu durum bir dayanışma kültürünün oluşmasını sağlamış ve bireyin yalnızlaşmasının, yoksul duruma düşmesinin önüne geçmiştir. Bu fonksiyonu ile toplumsal refah ve huzur seviyesinin artmasını sağlayan bir “sosyal güvenlik” sistemi kurulmuştur (Gülerman ve Taştekil, 1993, s. 7).

Ayrıca ahi birlikleri kurdukları orta sandıkları marifetiyle yalnızca üyelerinin ihtiyaçlarını gidermeyi amaçlamamıştır. Aynı zamanda bulundukları bölgede yaşayan yoksul ve ihtiyaç sahibi halkın ihtiyaçlarının giderilmesi, düşkünlere yardım edilmesi gibi görevler üstlenerek bir nevi yardım sandığı gibi çalışmıştır. Bu açıdan bakıldığında üyeleri için bir sosyal güvence sağlayan orta sandıkları ihtiyaç sahibi vatandaşlara yaptığı yardım işlevi ile bir “sosyal hizmet” görevi üstlenmektedir.

Ahi birliklerinin iktisadi anlayışında kazancın bireyselliği anlayışının kabul edilmemesi nedeniyle, iktisadi faaliyetler ihtiyaçların giderilmesi ve ortak sorunların çözülmesi gibi temel amaçlarla gerçekleştirilmiştir (Gülerman ve Taştekil, 1993, s. 51). Buradan da anlaşılacağı üzere ahiliğin ekonomik anlayışında “ben” değil “biz” esas alınmıştır. Bu sayede ahi birlikleri ekonomik sistem içerisindeki fonksiyonları itibariyle bireysellikten çok toplumsallığı ön plana çıkarmıştır.

Bunun yanı sıra ahi birlikleri yastık altı yatırımına karşı çıkarak sermayenin atıl bırakılmaması gerektiğini piyasada kullanılması gerektiğini savunmuştur. Bu açıdan Ahilik düşünce yapısına göre 18 dirhem gümüşten fazlasının biriktirilmemesi gerektiği düsturu da buradan gelmektedir. Bu düşünceyle Ahi birlikleri sermayenin atıl bırakılmaması gerektiğini piyasa da kullanılarak ekonomiye katkı sağlanması gerektiğini ve bu sayede ekonomik hayatın güçleneceğini ön görmüştür. Zira Ahilik biriktirerek bireysel zenginliğin sağlanmasından

ziyade milli sermayenin büyümesini ve millete hizmet edecek büyük müesseselerin kurulmasını amaçlar (Soykut, 1971, s. 144-145).

Ahi birlikleri tüm bunların yanı sıra tüketiciyi koruma işlevi ile ön plana çıkmaktadır. Hatalı veya hileli üretilmiş olan malın satılması durumunda ürünün yenisi ile değiştirilerek müşterinin zararının karşılanması sağlanmıştır. Bunun yanı sıra esnaf kaliteli ürün üretilmesi, ahilik ilkelerine uygun bir ticaret yapılması ve üretilen ürünlerin sağlığa zararlı olup olmadıkları hususunda denetime tabi tutulmuştur. Bu fonksiyonu ile Ahi birlikleri müşteri memnuniyetinin sağlanması gayesi ile hareket etmiş ve haksız kazancın önüne geçmiştir (Mahiroğulları, 2008, s. 150-151).

Ayrıca Ahi birlikleri tarafından yapılan kalite denetimleri ve standardizasyon hem üreticilerin hem de tüketicilerin uzun vadeli menfaatlerinin korunmasını sağlamıştır (Tabakoğlu, 1986a, s. 66). Bu özelliği ile Ahi birlikleri Türk Standartları Enstitüsü, Türkiye Patent Enstitüsü gibi kurumlarla aynı işlevi yerine getirirken aynı zamanda bir toplam kalite yönetimi uygulamasını gerçekleştirmektedir.

Bu bakımdan Ahi birlikleri bir yandan esnafın kendi arasındaki iş birliği ve dayanışma kültürünü oluşturmaya çalışırken diğer taraftan haksız rekabeti, fırsatçılığı, tekelciliği ve karaborsacılığı önlenmeye çalışarak hem esnafı hem de tüketiciyi korumayı amaçlamıştır (Uçma, 2011, s. 144).

Ahi birliklerinin sosyal hayata sunduğu diğer bir fonksiyon da kooperatifçilik fonksiyonudur. Bu bakımdan esnaflar üreteceği malın ham maddesini kendi mesleğiyle ilgili birlikten almakla ve birlikte üyelerine ham madde tedarik etmekle zorunlu tutulmuştur. Ahi birliklerinin şeyhleri üyelerinin ihtiyacı olan ham maddeyi toplu olarak uygun fiyatla alır ve üyelerine uygun fiyatla satardı. Bu açıdan ahi birlikleri üretim kooperatifi gibi çalışarak üyelerine ucuz ham madde imkanı sunmaktadır. Ahi birliklerinin bu fonksiyonu sayesinde haksız rekabetin ve komisyonculuğun önüne geçilmiş, üretici ile tüketici arasına üçüncü şahıslar sokulmamıştır. Bu sayede malı sadece üreten esnaf ve tek fiyat üzerinden satmıştır (Mahiroğulları, 2008, s. 151).

Ahi birlikleri bir başka fonksiyonu bakımından ele alınacak olursa o da gençliğin milli bir ruh ile donatılarak milli ülküler doğrultusunda yetiştirilmesi, yabancı kültür, zararlı alışkanlıklar ve gayri ahlaki yaşam tarzından korunması konusunda üstlendiği fonksiyondur. Ahi birlikleri kurdukları dini, ahlaki ve mesleki eğitim sistemi ile çocukları her türlü zararlı

akımların etkisinden korumuş ayrıca boşluktan kurtararak gençlerin meslek sahibi olarak üretici birlikler haline gelmesini sağlamıştır (Gülerman ve Taştekil, 1993, s. 5-6).

Bir toplumun kalkınması ancak gençlerin milli bir gaye ile yoğrulmasına bağlıdır. Gençlik sahip olduğu enerji sebebiyle uyuşturucu, serserilik gibi zararlı ve yanlış yollara sapmaya eğilimlidir. Bir milletin kurtuluşu ancak gençliğin sahip olduğu bu enerjinin toplumsal fayda için kullanılması ile mümkün olacaktır. İşte bu noktada Ahi birlikleri gençliğin üretici bir güç olarak teşkilatlanması, fikir ve enerjilerinin milli ülkülere yöneltilmesi konusunda büyük başarı göstermiştir. Bu sayede gençliğin hem enerjik olduğu çağda hem de olgunlaşmaya başladığı çağda toplumun sırtında bir kambur olmalarının önüne geçerek, toplum refahını arttıracak bireyler olmalarını sağlamıştır. Öyle ki eğer gençliğin en dinamik çağı olan bu çağda onların dinamizmini ve coşkularını tatmin edecek bir alan oluşturulmazsa gençlik başka kültürlerle özenerek onların etkisi altına girecektir. Bu durum ise gençliğin bu dinamik enerjisinin toplumsal bütünlüğü bozmasına sebep olacaktır. Bu açıdan Ahilik, Türk sosyal hayatında önemli bir yere sahip olan gençliğin modern çağda karşımıza çıkan ekonomik ve ahlaki bunalımlar karşısında ortaya koyduğu iş ahlakı ile yapıcı ve üretici bir gençlik ahlakı inşa etmiştir (Tabakoğlu, 1986b, s. 195-201).

Bu bağlamda görüldüğü üzere ahi birlikleri esnafın, halkın ve devletin menfaatlerinin korunması, birbirleri ile çatışan değil uzlaşmacı ve ortak değerler etrafında bütünleşmiş bir toplum yapısı oluşturma gayesi ile birçok fonksiyonu yerine getirmiştir. Bunun yanı sıra ise gençliğin milli bir ruh ile yetiştirilmesini, esnafın ve halkın belli ahlak kuralları ile şekillenmesini, bu sayede erdemli bir toplum yapısının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Ayrıca toplum içerisinde oluşturduğu yardımlaşma ve dayanışma kültürü sayesinde sadece bireysel mutluluk ve refahın temini için değil toplumsal refah ve huzurun artması için çalışmıştır. Meslek mensupları üzerindeki denetim mekanizması ile ahlaklı bir ticaret hayatının gelişmesini sağlamış, bu sayede kaliteli ürün, memnun müşteri ve hak ettiği kadar kazanç elde etmeyi öğretmiştir. Kaliteli ürün ve müşteri memnuniyeti esnafa gayri müslim esnaf karşısında rekabet avantajı sağlamış ve bu sayede milli ekonomi güçlenmiştir. İnsanların meslek sahibi yapılması ile insan kaynağının en verimli şekilde kullanılarak üretimin artmasını sağlamış, bu sayede hem devlet ekonomisinin güçlenmesini hem de bireylerin bir iş sahibi olarak refah seviyelerinin yükselmesini sağlamıştır. Kooperatifleşme, orta sandıkları gibi uygulamalar ile esnaf içerisinde bir sosyal güvence sistemi toplum içerisinde ise bir sosyal hizmet sistemi geliştirilmiş bu sayede insanların yoksul duruma düşerek toplumdan kopmasının, sosyal çözülmenin önünde bir emniyet sibobu olarak işlev görmüştür. Tekelleşmenin ve karaborsacılığın önüne geçerek

ekonomik sistemin bir düzen içerisinde devamını temin etmiş, emeksiz kazanç ve haksız zenginleşmenin önüne geçerek toplumda adaletli bir gelir dağılımının oluşmasını bu sayede sınıf ayrımı olmaksızın toplumun tamamının bir bütün olarak zenginleşmesi ve yaşam kalitesinin yükselmesi amaçlanmıştır.

Ahi birlikleri gerçekleştirdiği bu sosyal ve ekonomik fonksiyonları ile yalnızca meslek mensuplarının yaşantılarını değil o bölgede yaşayan tüm halkın; genç, yaşlı, kadın, erkek, çiftçi, esnaf, sanatkarı ile millet dediğimiz ailenin bütün fertlerinin yaşamını şekillendirmiştir. Buradaki temel gaye insan merkezli bir yaklaşım ile toplumun tamamının refah seviyesinin yükseltilmesi bir dayanışma kültürü ile “sosyal bütünleşme”nin sağlanması işlevini yerini getirmiştir.

2. 12. Bir Halkla İlişkiler Uygulayıcısı Olarak Ahilik

Ahilik kurumu Anadolu’nun dört bir yanında kurmuş olduğu mükemmel teşkilatlanma ile basit bir meslek örgütü veya sıradan bir sivil toplum kuruluşu olmanın çok ötesinde sosyal ilişkilerin ve sosyal hayatın tamamını düzenleyen işlevsel bir teşkilatlanma olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan kurulduğu bölgelerin tamamında derin izler bırakmış olan Ahi teşkilatı her zaman halkla olan ilişkilere ve toplum ilişkilerine önem veren, yön veren bir yapı olmuştur. Öyle ki dünyanın ilk sivil toplum kuruluşu olarak da kabul edilen Ahilik teşkilatı daha sivil toplumun ve halkla ilişkilerin adının dahi bilinmediği bir dönemde güçlü bir sivil toplum örgütü, profesyonel bir halkla ilişkiler uygulayıcısı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Nitekim Ahilik teşkilatının temel gayesi zengin ile fakir, üretici ile tüketici, emek ile sermaye, halk ile devlet arasında yani toplumsal yapıyı oluşturan tüm sosyal grup ve bireyler arasında karşılıklı olarak güçlü ve sağlam ilişkiler geliştirerek toplumsal refahı arttırmak ve ideal toplumu inşa etmek olmuştur (Anadol, 1991, s.64). Zira Ahilik özünde insanı kamil denilen ideal insanı yetiştirmeyi ve bu ideal insan vasıtasıyla ideal bir toplum inşa etmeyi kendisine gaye edinmiştir. Bu sebeple de Ahilik kurumu insan ilişkilerine ve halkla ilişkilere yani iletişime büyük önem vermiştir. Çünkü Ahilik kurumunun amacına ulaşması ancak insana ulaşması, onunla doğru iletişim kurarak onu ikna etmesinden geçmektedir.

Öyle ki halkla ilişkiler bir fikir, düşünce inanç veya ideal amacıyla hedef kitlenin ikna edilmesi ve desteğinin sağlanması sürecidir. Bu açıdan halkla ilişkiler aslında bir ikna sanatı olmakla beraber kişilerin önceliklerini etkileyen bir iletişim, inanç, tutum ve davranışlarını değiştiren bir süreçtir (Erdoğan, 2006, s.20). Bu tanımdan yola çıkarak Ahilik kurumunu

incelediğimizde özünde Ahilik kurumunun da temel gayesi halkı ikna ederek Türk-İslam değerleri ile şekillendirdiği bir ideal sistemi inşa etmektir. Bu açıdan Ahilik kurumu kişilere erdem, ahlak, dürüstlük, çalışkanlık, kanaatkarlık, paylaşmak gibi İslam ahlakına ve Türk kültürüne ait değerleri aşilayarak onları ikna etme ve bu sayede üstün ahlaka sahip güçlü bir toplum inşa etme gayesini gütmüştür.

Zira bu amaç doğrultusunda çalışan Ahilik kurumunun kısa süre içerisinde Anadolu'nun en ücra kasabalarına kadar hızlı bir teşkilatlanma gerçekleştirmesi başarılı bir halkla ilişkiler faaliyeti yürüterek toplumu ikna ettiği ve kısa süre içerisinde hedef kitleden büyük bir destek sağladığını bizlere göstermektedir. Ayrıca Ahilik kurumunun bu hızlı teşkilatlanması ile birlikte Türk sosyal hayatında yaşanan hızlı değişim Ahilik teşkilatlanmasının güçlü bir ikna ve başarılı bir halkla ilişkiler uygulayarak hedef kitleyi kendi amaçları doğrultusunda uyarladığını/dönüştürdüğünü bizlere göstermektedir.

Unutmamak gerekir ki Ahiliğin Anadolu'da inşa etmeye çalıştığı bu sistem yüzyıllar boyunca Türk sosyal hayatı içerisinde etkinliğini koruyarak günümüze kadar ulaşmıştır. Hatta Ahilik kurumsal yapısının varlığını sürdüremediği günümüz sosyal hayatı içerisinde dahi Ahilik gelenekleri birçok bölgede yaşatılmaya devam etmektedir. Bu sonuç bile aslında Ahiliğin ne kadar güçlü bir halkla ilişkiler uyguladığını ve Ahilik değerlerini yani kendi ideallerini halkın gönlüne naksettiğini bizlere göstermektedir.

Öyle ki halkla ilişkiler faaliyetleri sivil toplum örgütleri açısından hedef kitleye ulaşmaları, onlarla güçlü bir iletişim ve etkileşim sağlayabilmeleri bakımında büyük öneme sahiptir (Okay, 2013 s.131). Bu bağlamda Ahilik kurumu bu önemli aracı güçlü bir şekilde kullanarak hedef kitleye ulaşmayı ve etkilemeyi başarmış bir kurumdur.

Fakat Ahilik kurumunun uygulamış olduğu halkla ilişkiler faaliyetleri hedef kitlenin yalnızca kendi idealleri doğrultusunda ikna edilmesiyle sınırlı kalmayıp aynı zamanda imaj, itibar, sosyal sorumluluk, propaganda, lobicilik, kriz yönetimi, müşteri memnuniyeti, etik gibi birçok halkla ilişkiler uygulamasının da uygulayıcısı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ahilik kurumunun gerçekleştirdiği bu halkla ilişkiler uygulamalarını ayrı ayrı inceleyecek olursak öncelikle Ahilik kurumunun en önem verdiği konuların başında şüphesiz esnaf ve sanatkarların hem bireysel hem de kurumsal imajına verdiği önemdir. İmaj en genel anlamıyla bir kişi, kurum veya olay hakkında kişilerin sahip olduğu düşüncelerin toplamı olarak tanımlaya biliriz (Peltekoğlu, 2012, s.572). Bu açıdan Ahilik kurumu oluşturmuş olduğu ahlak,

görgü ve adap kaidelerinden faydalanarak toplumsal yapı içerisinde insanı kamil denilen bir ideal insan yetiştirme gayretinde olmuştur. Bu sebeple esnaf ve sanatkarların hem özel hayatında hem de sosyal hayatında erdemli, ahlaklı, dürüst, güvenilir, eli açık, mütevazi, haramdan ve haksızlıktan kaçınan örnek insanlar olarak yetişmelerini amaçlamıştır (Ekinci, 2012a, s.33-34). Bu amaçla şekillenen esnaf ve sanatkarlar toplum nazarında herkesin güvendiği, sözüne itibar ettiği, saygı duyulan ve örnek alınan insanlar olmuşlardır. Bu bağlamda Ahilik kurumu inşa etmiş olduğu kaideler vasıtasıyla Türk esnaf ve sanatkarlarının halk nazarında emin olunan insan, örnek insan, ideal insan imajını kazanmasını sağlamıştır. Bu durumda toplumda güven duygusunun gelişerek üretici ile tüketici arasında güçlü ve sağlıklı ilişkilerin kurulmasının temellerini attığı gibi aynı zamanda Türk esnaf ve sanatkarlarının rakipleri arasında tercih sebebi olmasına imkan tanımıştır.

Bunun yanı sıra Ahilik kurumunun önem verdiği diğer bir konu ise şüphesiz itibar konusudur. Ancak itibar kavramını açıklamadan önce belirtmek gerekir ki imaj ve itibar birbiriyle sıklıkla karıştırılan iki kavramdır. Zira bu iki kavramı incelediğimizde aralarında ki ayrım aslında çok nettir. Öyle ki bir kişinin veya kurumun imajı olumlu ya da olumsuz olabilecekken itibar kavramı tamamıyla olumlu bir anlam ifade etmektedir. Ayrıca imaj daha kısa süreli bir algının sonucu iken itibar uzun süre sonunda ortaya çıkan ve kolay kolay değişmeyecek bir algıyı ifade etmektedir. Bu açıdan itibar; kurum veya bireyler hakkında zaman içerisinde oluşan takdir, beğeni, güven gibi olumlu algıların tümüne verilen addır (Peltekoğlu, 2012, s.592-594).

Bu bağlamda Ahilik kurumu ortaya koymuş olduğu değer ve ilkeler vasıtasıyla hem kişilerin hem de mesleğin itibarına büyük önem vermiştir. Öyle ki Ahilik kurumunun inşa etmiş olduğu meslek ahlakı ve kalite sistemi sayesinde Türk esnaf ve sanatkarlarının en iyi hizmeti, en kaliteli şekilde ve en ucuza sunmaları amaçlanmıştır. Özellikle insan merkezli düşünce yapısıyla hareket eden Ahilik kurumu için “halka hizmet hakka hizmettir” ve “müşteri velinimetidir” düsturu temel hareket noktası olmuştur. Bu düşüncenin bir gereği olarak da Ahiler için toplumun güvenini ve saygınlığını kazanmak her zaman para kazanmaktan daha önemli görülmüştür. Zira Ahilikte temel felsefe insanların güvenini kazanmak ve onlara en mükemmel şekilde hizmet etmektir. Bu sebeple müşteriyi kandıran, aldatan, kalitesiz mal üreten, hileli mal üreten kişilere asla göz yumulmamış ve bu kişiler derhal Ahilik kurumundan kovularak esnaflık yapmaları yasaklanmıştır.

Bu bilgiler ışığında baktığımızda Ahilik kurumu hem meslek erbabının hem de mesleğin itibar ve saygınlığına büyük önem vererek itibarlarına gölge düşürecek onu zedeleyecek hiçbir davranışa asla izin vermemişlerdir. Bu sayede Türk esnafları toplumda güvenilen, saygınlığı olan itibarı yüksek kimseler olurken onların yerine getirmiş olduğu meslek itibarlı birer meslek haline gelmiş ve üretmiş oldukları Türk ürünleri de piyasa da itibarı yüksek ürünler olarak yer bulmuştur. Bu durum itibarı yüksek ürün ve üreticinin piyasada tercih sebebi olmasıyla rakiplerinden üstün duruma geçmesini sağlarken diğer taraftan milli bir kalkınmaya, toplumun refah seviyesinin artmasına katkı sağlamıştır.

Ayrıca Ahilik düşünce sisteminde yukarıda da belirttiğimiz gibi “müşteri velinimettir” düşüncesi gereği ticari faaliyetler kar odaklı değil müşteri odaklı olarak yürütülmüştür. Bu sebeple ürün ve hizmetlerin sunumunda öncelik hiçbir zaman para kazanmak olmamış aksine müşteri memnuniyetini sağlamak en temel öncelik olarak kabul edilmiştir. Bu açıdan üretilen ürün ve hizmette daha çok kar elde etmek yerine müşterinin menfaatleri korunarak hizmet sunumu gerçekleştirilmiştir. Zira Ahilikte müşteriye dürüst davranmak, güler yüzlü davranmak, en kaliteli ürünü, en uygun fiyata ve en mükemmel hizmet ile sunmak bir meslek ahlakı olarak kabul edilmiştir. İnşa edilmiş olan bu meslek ahlakı Türk iktisadi hayatında bir müşteri memnuniyeti sisteminin hayata geçirilmesini sağlarken diğer taratan ise bir toplumsal güven ortamının inşa edilmesine katkı sağlamaktadır.

Ahilik kurumunun uygulamaya koyduğu önemli bir halkla ilişkiler fonksiyonu ise özellikle günümüzde oldukça önemsenen ve içerisinde yaşadığı toplumun sorunlarına çözüm üretmeye çalışmak anlamına gelen kurumsal sosyal sorumluluktur. Kurumsal sosyal sorumluluk kurumların kendi çıkar ve menfaatlerinin ötesinde gönüllülük esasıyla toplumsal sorunların çözümünde sorumluluk üstlenmesi, katkı sağlaması anlamına gelmektedir (Peltekoğlu, 2012, s.189). İşte bu noktada Ahilik kurumu ortaya koymuş olduğu sosyal yardımlaşma ve dayanışma fonksiyonu ile kendi üyeleri adına bir sosyal güvenlik sistemi ortaya koyarken toplumun ihtiyaçlarının karşılanması noktasında ise önemli bir sosyal sorumluluk örneği ortaya koymaktadır.

Nitekim Ahilik kurumu “halka hizmet hakka hizmettir” düşüncesiyle aslında topluma sunulan hizmeti bir ibadet olarak görmüştür. Bu sebeple de Ahiler hiçbir zaman sadece kendi istek ve arzularıyla yaşayan, yalnızca kendi menfaatlerini düşünen bencil insanlar olmamışlardır. Hatta bencillik ve benlik Ahilik ahlakında kesinlikle kabul görmeyen bir düşünce olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü Ahilik düşüncesi ben değil biz düsturuyla hareket

eden ve bu sebeple de bireyi değil toplumu ön planda tutan bir kurumdur. Bu açıdan Ahiler için esas olan topluma hizmet etmek ve toplumun ihtiyaçlarını karşılamaktır. Öyle ki Ahilikte esas olan bir başka düşünce ise kendine yetecek kadar kazanma ve fazlasını paylaşma düşüncesidir. Aslında bu düşüncede özünde kendi ihtiyacı kadar olanı alma ve fazlasını toplumun ihtiyaçları için kullanma anlamını taşımaktadır. Bu bağlamda Ahilik kurumu kurduğu zaviyelerde yolda kalana, düşküne yardım ettiği gibi gençlerin eğitimi ve meslek sahibi yapılması konusunda da önemli bir toplumsal ihtiyacı karşılamıştır.

Ahilik temelinde biz düşüncesi ve toplum anlayışı üzerine kurulmuştur. Bu sebeple bireyin içerisinde yaşadığı topluma hizmet etmesi ve toplumun ihtiyaçlarını gidermeye çalışması Ahilere bir sorumluluk olarak yüklenmiştir. Bu açıdan Ahilik günümüz modern toplumlarında önemli bir yere sahip olan sosyal sorumluluğu yüzyıllar öncesinde uygulamaya koymuş toplumsal sorumluluğun farkında olan bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bunların yanı sıra Ahilik kurumunun belli zamanlarda gerçekleştirmiş olduğu toplantılar vasıtasıyla uygulamış olduğu bir takım halkla ilişkiler faaliyetleri vardır. Bunların başında ise olağanüstü toplantılar vasıtasıyla gerçekleştirmiş olduğu lobicilik faaliyetleri gelmektedir. Öyle ki halka ağır gelen veya esnaflık düzenini bozan uygulamalarla karşılaşıldığında Büyük meclis esnaf kollarının ustaları arasından üç kişinin katılımıyla olağanüstü bir toplantı gerçekleştirerek sorunun çözümü için ortak bir karar almaya uğraşırlardı. Nitekim bu toplantı neticesinde ortak bir karar çıkarsa bu karar kahyabaşı ve iki üye ile birlikte hakime, bölgenin en üst amirine gönderilerek sorunun çözümü için bir uzlaşma sağlanmaya çalışılırdı (Uçma, 2011, s.124). Bilindiği üzere lobicilik; bir çeşit baskı grubu olmakla birlikte, herhangi bir yasanın veya uygulamanın değiştirilmesi amacıyla karar vericileri ikna etme süreci ve karar vericileri etkilemek amacıyla gerçekleştirilen her türlü girişimin adıdır (Geçikli, 2013, s.183). Bu girişim esnasında kanun yapıcıyla doğrudan iletişim kurularak sorunun aktarılması, çözüm önerilerinin sunulması faaliyetine doğrudan lobicilik adı verilmektedir (Peltekoğlu, 2012, s.601).

Bu bağlamda Ahilik kurumunun sorunlu gördükleri kararların düzeltilmesi amacıyla düzenledikleri toplantıda sorunun çözümü için ortak bir karar almaya çalışmaları çözüm odaklı bir çalışma olmakla birlikte alınan ortak kararların uygulanması ve sorunlu kararların sonlandırılması amacıyla hakime ve bölgenin üst düzey yöneticilerine heyet göndermeleri bir lobicilik faaliyeti olmanın yanı sıra bu faaliyet esnasında karar vericiler ile doğrudan iletişim kurulması Ahi heyetinin doğrudan lobicilik faaliyeti gerçekleştirdiğini bizlere göstermektedir.

Burada Ahiler yürütmüş oldukları lobicilik faaliyeti ile halk açısından veya esnaflar açısından sorunlu hallerin ortadan kaldırılması amacıyla karar vericileri etkileme, ikna etme çabası göstermektedirler. Bu açıdan yalnızca esnafları ilgilendiren sorunlara çözüm bulmakla yetinmeyen Ahilik halkı ilgilendiren sorunlarda da sorunun çözümü amacıyla aracı olmaları da aslında Ahilerin aynı zamanda bir lobici gibi çalıştıklarını bizlere göstermektedir.

Nitekim Ahilik kurumunun sorunun çözümü amacıyla kurmuş olduğu bu heyetin bir sonuç alamaması durumunda birgün sonra memleket toplantısı adı verilen ve açık havada daha geniş bir katılım ile gerçekleştirilen bir toplantı düzenlenirdi. Bu toplantıya kahyalar, ustalar, şehrin ileri gelenleri, alimler, bilginler, hakim, müftü davet edilerek daha önce yapılan toplantıda alınan karar, bu karara devletin cevabı ve devletin uzlaşmaya yanaşmadığı anlatılarak genel müzakereye geçilirdi (Uçma, 2011, s.125). Bu açıdan baktığımızda Propaganda kitleleri belli bir yönde etkilemeye, onlara belli düşünceleri benimsetmeye yönelik olarak yürütülen bir iletişim eylemidir (Armağan, 1999, s.418).

Zira Ahilik kurumu düzenlemiş olduğu memleket toplantısı ile aslında sorunlu durumun çözülmesi amacıyla halkın ve şehrin ileri gelenlerinin desteğini almak amacıyla bir propaganda faaliyeti yürütmektedir. Öyle ki bu toplantının halka açık olarak yapılması, herkesin haberdar olacağı merkezi bir meydana yapılması ve bu toplantıya alimler, hakimler, kadılar gibi önemli isimlerin çağrılması aslında sorunun çözümü amacıyla kitleleri etkileyerek bir kamuoyu desteği kazanmaktır. Bu bakımdan aslında günümüz mitinglerine benzer bir açık hava toplantısı düzenleyen Ahiler önemli bir propaganda çalışması yaparak sorunun çözümü amacıyla karar vericiler üzerinde baskı oluşturmaya çalışmaktadır.

Nitekim Ahilik kurumu tarafından uygulanan bu toplantı aynı zamanda bir dolaylı lobicilik faaliyeti olarak karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki sorunlu durumun çözümü amacıyla etkili kişilerin sorunu karar vericilere taşıması veya düzenlenen sosyal etkinlikler ile karar vericilerin dikkatinin çekilmesi dolaylı lobicilik yöntemidir (Peltekoğlu, 2012, s.601). Bu bağlamda Ahilik kurumunun sorunun çözümü amacıyla şehrin ileri gelenlerini, alimleri, hakimleri ve kadıları etkilemeye çalışmasının yanı sıra geniş katılımlı bir toplantı gerçekleştirerek karar vericilerin dikkatini çekmeye çalışmaları aslında dolaylı lobicilik yöntemini oldukça etkin bir şekilde kullandıklarını bize göstermektedir.

Ayrıca Ahilik kurumu bulundukları bölgelerde bir ombudsman gibi çalışarak yaşanacak olan anlaşmazlıklarda bir arabulucu görevi üstlenmiştir. Bu bakımdan vatandaşların

devlet karşısında hak ve menfaatlerini korumak anlamına gelen ombudsmanlık aynı zamanda bir etik kurulu gibi çalışarak ahlaki ve etik ilkeler doğrultusunda adalet ve hakkaniyetin tesis edilmesi amacıyla hareket etmektedir. Bu sebeple Ahilik kurumu halkın sorunlarının dinlenmesi, halk ile devlet arasında bir arabuluculuk faaliyeti yürütmesi, şikayet söz konusu olduğunda hızlı bir şekilde çözüme kavuşturulması, her türlü haksızlığın önüne geçmesi, halkın menfaat ve hakkının korunması gibi özellikleri bakımından önemli bir ombudsmanlık kurumu olarak karşımıza çıkmaktadır (Doğan, 2015, s.31-33).

Bu özelliği itibariyle toplumsal yapı içerisinde halka ile devlet arasında ki sorunların çözümünde aktif rol üstlenen Ahilik bir lobici gibi çalışarak sorunların uzlaşma ile çözülmesi ve halkın mağdur edilmemesi amacıyla çalışmıştır. Bu çalışma neticesinde toplumsal huzur ve güveni tesis eden Ahilik aynı zamanda yaşanacak olan uyuşmazlık, çatışma gibi olumsuz hallerin ortaya çıkmasının önüne geçerek anlaşmazlıkların bir uzlaşma zemininde çözülmesine katkı sağlamıştır. Öyle ki erdemli, adaletli ve ahlaklı olmak anlayışı üzerine inşa edilmiş olan Ahilik etik ilkelere bağlı, arabulucu, çözüm odaklı, hızlı erişilen, halkın yanında olan yapısıyla halk ile devlet arasında bir iletişim köprüsü kurarak kişilerin hak ve hürriyetlerinin korunmasına katkı sağlamıştır (Doğan, 2015, 33-34).

Bunun yanı sıra ise Ahilik kurumu bir etik kurulu gibi çalışarak hem toplumsal hayatın hem de meslek hayatının bir düzen içerisinde devamlılığını sağlamak amacıyla ahlaki ve etik ilkeler inşa etmiştir. Bu açıdan etik kelime anlamı olarak; iyi ve doğruyu veya kötü ve yanlış anlamamıza katkı sağlayan, ahlaki sorumlulukları özetleyen ilkeler bütünüdür (Geçikli, 2013, s.202). Ahilik inşa etmiş olduğu bu ahlaki ve etik ilkeler vasıtasıyla toplumsal hayatın huzurlu, mutlu ve güven duygusu içerisinde varlığını sürdürmesine katkı sağladığı gibi meslek hayatının ve sosyal hayatın belli bir düzen içerisinde devamlılığını temin etmiştir (Doğan, 2015, s.33).

Sonuç olarak baktığımızda Ahilik kurumu halkla ilişkilerin ve halkla ilişkilere dair birçok kavramın adının dahi bilinmediği yüzyıllar yıllar öncesi bir dönemde günümüz iletişim çağında uygulamaya koyulmuş olan birçok halkla ilişkiler uygulamasının mimarı olarak faaliyet göstermiştir. Bu bakımdan Türk toplum hayatında oldukça önemli görevler üstlenmiş olan Ahilik kurumu Türk toplum hayatında bir sivil toplum kültürünün oluşturulması ve bir halkla ilişkiler anlayışının geliştirilmesi konusunda önemli görevler icra etmiştir. Toplumsal yapı içerisinde inşa etmiş olduğu iletişim köprüsü ile güçlü ve ahenkli bir toplum yapısının inşa edilmesine katkı sağlayan Ahilik kurumu Türk-İslam değerleri ile şekillendirdiği ideal toplum

yapısını inşa edebilmek amacıyla toplumun tamamında önemli bir rıza imalatı gerçekleştirmiştir.

Ahilik kurumu gerçekleştirmiş olduğu rıza imalatı sayesinde ortaya koyduğu Türk kültür ve İslam ahlak değeri etrafında bütünleşmiş güçlü bir toplumsal yapının inşa edilmesine katkı sağlamıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UYGULAMALI ARAŞTIRMA

Çalışmamızın son bölümü olan üçüncü bölümde uygulamalı araştırmamıza ait amacı, konusu, yöntemi, evreni, örnekleme, araştırma evrenine ait bilgiler, veri toplama araçları, verilerin çözümlenmesi ve ulaşılan bulgulara ait bilgiler paylaşılacaktır.

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma, Ahilik kültürü ile yoğrulan Mudurnu esnafının ahilik değerlerine sahiplik düzeylerinin araştırılması ve sahip olunan ahilik değerlerinin sosyal bütünleşmenin sağlanması üzerindeki rolünün ortaya koyulması amacı ile hazırlanmıştır. Ahilik ilkelerinin ve sosyal bütünleşme unsurlarının belirlenmesinde belgesel gözlemler esas alınarak literatür taraması yapılmıştır. Bu çerçevede hem ahilik hem de sosyal bütünleşme üzerine alanda daha önceden yapılmış olan araştırma ve çalışmalar detaylı bir şekilde incelenmiştir.

3.2. Araştırma Konusu

Ahilik kurumu Türk – İslam değerleri ile yoğrulmuş ve bu değerleri kendine ilke edinmiş çok yönlü bir sivil toplum kuruluşudur. Ancak yapısı ve işleyişi itibarıyla sahip olduğu ilke ve değerleri yalnızca kendi üyeleri için uyulacak bir kural olmaktan öteye taşıyarak toplumun tamamını etkisi altına alan bir toplumsal ahlak kuralı haline getirmektedir. Ahilikte temel amaçlardan biri erdemli ve ahlaklı bireyler yetiştirmek, bu sayede ahlaklı bir toplum inşa etmektir. Bu amaçla bir okul gibi çalışan Ahi zaviyeleri gençleri yalnızca meslek sahibi yapmakla kalmamış, onların erdemli, ahlaklı ve dürüst birer birey olarak yetişmesini gaye edinmiştir. Bu gayesi itibarıyla ortaya koymuş olduğu ahlaki kural ve normlar toplumu bir arada tutan güçlü bir bağ inşa etmiştir. Bu araştırmanın konusu Ahilik tarafından inşa edilen bu güçlü değerler sisteminin toplumsal bütünleşmenin sağlanması konusunda nasıl bir etki sağladığının gözlenmesidir.

Bu çerçevede araştırmada, öncelikle bir Ahilik Değerlerine Sahiplik Ölçeği geliştirilmiş; daha sonra da bu ölçek yardımıyla Mudurnu’da faaliyet gösteren esnafların Ahilik değerlerine sahiplik düzeyleri, müşterilerin görüşleri esas alınarak betimlenmeye çalışılmıştır. Bu betimlemenin ardından Ahilik ve Sosyal bütünleşme arasında ki ilişki, sahip olunan Ahilik değerlerinin sosyal bütünleşmeye nasıl bir katkı sağladığı, sosyal bütünleşmenin hangi türünü gerçekleştirdiği ortaya konulmuştur.

3.3. Araştırmanın Yöntemi

Ahilik ve sosyal bütünleşme arasındaki ilişkinin belirlenebilmesi amacıyla nicel araştırma yöntemi olarak anket tekniği kullanılmıştır. Mudurnu bölgesinde ki esnafın ahilik değerlerine sahiplik düzeyinin tespit edilebilmesi amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen “Ahilik Değerlerine Sahiplik Ölçeği” o bölgede yaşayan halka tesadüfi örneklem tekniği kullanılarak uygulanmıştır. Yapılan örneklem hesaplaması sonucunda 375 kişiye anket formu ulaştırılmıştır. Ancak anketlerin bir kısmının boş olarak geri verilmesi, bırakılan anketlerin bir kısmının ise geri verilmemesi sebebiyle toplamda 316 anket değerlendirmeye alınmıştır. Katılımcı seçiminde gönüllük esas alınmış ve anket formunun ulaştırılması sırasında katılımcılara kişisel bilgilerinin gizliliği hakkında bilgi verilmiştir. Yapılan araştırma sonucunda elde edilen veriler çeşitli analizler uygulanarak çözümlenmiş ve yorumlanmıştır.

3.4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Ahiliğin kurucusu olan Ahi Evran’ın türbesinin UNESCO tarafından 2014 yılında Dünya Mirası Geçici Listesine alınması ve yine Ahilik kültürün de önemli bir yere sahip olan Sıra gecesi, Barana, Yaren gibi geleneksel sohbet toplantılarının 2010 yılında UNESCO tarafından “Somut Olmayan Kültürel Miras Ulusal Envanterine” alınması Ahilik kültürünün UNESCO tarafından kabul edilen bir kültür mirası olduğunu ortaya koymuştur (UNESCO, 2016, s.114-115). Bunun üzerine, araştırmanın evrenini oluşturabilecek ve Ahilik geleneğinin yaşatıldığı tescillendiği yörelerin araştırılmasına gidilmiştir. 13 Nisan 2015 tarihinde 6038 referans numarası ile Mudurnu Tarihi Ahi Kenti’nin “Historic Guild Town of Mudurnu” ismi ile Dünya Mirası Geçici Listesi’ne kaydedildiği bilgisine erişilmiştir (UNESCO, 2016, s.113). Mudurnu ilçesinin “Tarihi Ahi Kenti” adı ile Dünya Mirası Listesi’nde yer almasından hareketle ilçe araştırmamızın evreni olarak belirlenmiştir.

Elde edilen veriler çerçevesinde araştırma evreni olarak Bolu ili Mudurnu ilçesinde ikamet etmekte olan vatandaşlar seçilmiştir. Evren seçimi ile birlikte araştırmanın örneklem sayısını hesaplayabilmek adına Türk İstatistik Kurumu’ndan ilgili ilçeye ait nüfus bilgileri öğrenilmiştir. Alınan bilgilere göre 2016 yılına ait son veriler Mudurnu ilçesinde 5232 kişinin ikamet ettiğini göstermektedir (TÜİK, 2016). Bu bilgi doğrultusunda evrenin toplam sayısı 5232 olarak hesaplanmıştır.

Bu açıdan elde edilen evrenin sayısının çok yüksek olması ve tamamına ulaşmanın imkansızlığı göz önünde bulundurularak örneklem alma tekniğine gidilmiştir. Örneklem belli

yöntemlerle belirli bir evren içerisinde seçilmiş ve o evrenin özelliklerini yansıtan birimlerin meydana getirdiği topluluğa denir. Bilimsel araştırmalarda bir evren hakkında ki sonuçlar genellikle örneklem kümeleri yoluyla elde edilir. (Özmen, 1999, s. 27-30). Emek, moral, zaman, kontrol ve maliyet güçlükleri gibi faktörler sebebiyle evrenin tamamı yerine onu temsil edecek nitelikte bir parçası seçilir ve inceleme o parça üzerinde yapılarak örneklem yoluyla evren hakkında bir genelleme yapılır. Öyle ki evreni tümüyle incelemek zaman, maliyet, enerji faktörlerinin yanı sıra önemli bir kontrol zorluğu ortaya çıkartacaktır. Çünkü küçük grupları kontrol altında tutmak daha kolay olacaktır. Zira bilimsel araştırmada temel gaye çok veriye ulaşmak değil güvenilir veriye ulaşmaktır. Bu sebeple örneklem kümeleri ile çalışma önemli bir zaman, enerji ve ekonomik tasarruf sağlamış olacağı gibi aynı zamanda daha güvenilir sonuçlara ulaşma imkanı sağlayacaktır (Karasar, 2007, s. 110-111).

Araştırmalarda örneklem seçiminin yapılmasını sağlayan birçok teknik bulunmakla birlikte bu çalışmada tesadüfi örneklem tekniği kullanılmıştır. Ancak araştırma yapılan bölgenin nüfus olarak çok küçük bir ilçe olması ve yaşayan nüfusun büyük çoğunluğunun köylerde yaşıyor olması yeterli sayıda örnekleme ulaşmamızı zorlaştırmıştır. Bunun yanı sıra ulaşılan birçok kişinin araştırmaya katılma konusunda çekingen davranması yeterli örnekleme ulaşılması konusunda zorluk yaşanmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda ulaşılabilecek maksimum kişi sayısına ulaşarak Mudurnu ilçesinde yaşayan 316 kişiye tesadüfi örneklem tekniği kullanılarak ulaşılmış ve araştırmamız gerçekleştirilmiştir.

3.5. Mudurnu Hakkında Bilgiler

Mudurnu'nun yerleşimi çam ormanları ve kaplıcalarla zengin bir bölgede Mudurnu (Gallos) Nehri tarafından oluşturulan derin ve dar bir vadi boyunca kurulmuştur. Eski coğrafyacı Strabon, Modrene (Mudurnu) kasabasının Anadolu'nun önemli ticaret yollarında olduğunu bildirmektedir. İç Asya'yı Tabriz ile 13.-14. Yüzyıllar arasında birleştiren İpek Yolu, Erzurum-Sivas vasıtasıyla Bursa'ya, Mudurnu-Göynük-Taraklı-Geyve'den geçerek sonunda Konstantinopolis'e ulaşmaktadır. Zamanın diğer önemli ticaret yolu olan Kırım Yolu, Şam ve Akdeniz liman kentlerini Bursa ile bağlayarak, Mudurnu-Bolu-Kastamonu-Cide yoluyla İstanbul ve Karadeniz'e geçmektedir. Bu yolların kavşağında bulunan Mudurnu, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde önemli bir askeri üs ve orta boy ticaret kenti olarak görev yapmıştır (UNESCO, 2015)

Bolu ilinin güneybatısında yer olan ilçenin kuzeyinde Düzce, doğusunda Seben ilçesi, güneyinde Nallıhan ilçesi, batısında Göynük ve Akyazı ilçeleri bulunmaktadır. İlçenin denizden yüksekliği 840 metre, yüzölçümü 1.351 km² olup, il merkezine 52 km. uzaklıktadır. İlçede, 8 mahalle, 73 köy ve 1 belde bulunmaktadır. 2016 yılı TÜİK verilerine göre ilçenin toplam nüfusu 5232'dir (Özden vd, 2013, s. 10/2)

Mudurnu, Türk devletlerinin Anadolu'da gelişmesinde kilometre taşları olan dönem önemli roller üstlenmiştir. İlk Osmanlı yıllarında, Anadolu'nun Türkleşmesinin başlangıcıdır. Selçukluların izinden geldikten sonra Mudurnu'na ilk Osmanlı saldırıları I. Osman tarafından yapılmıştır. Şehir, 1307'de Osman'ın oğlu Orhan yönetiminde Osmanlı toprakları haline gelmiş ve Osmanlı topraklarında bir şehir haline gelmiştir. Orhan'ın hükümdarlığı sırasında, ilk düzenli Osmanlı ordusunun ve hazine sistemlerinin temelleri, Mudurnu'daki Ahi saraylarında yetişip Orhan tarafından Şeyh Fahreddin-i Rumi Medrass'ından Mahkeme'ye getirilen Halil Hayrettin Paşa (Çandarlı) tarafından atılmıştır. Halil, daha sonra Osmanlı idari ve siyasi sistemini kurmaya yardım edecek olan ilk Osmanlı Sadrazamı Çandarlı soyundan (1330-1450) gelmektedir (UNESCO, 2015)

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasını sağlayan Türk Kurtuluş Savaşı'nda da (1919-22) Mudurnu'nun önemli bir yeri bulunmaktadır. Sultan ile Atatürk'ün yeni Ankara hükümeti arasındaki çatışmalar sırasında, Ulusal Direniş'e karşı en çalkantılı isyan Mudurnu çevresinde çıkmış ve bu isyanlar bastırılmıştır. O zamandan beri, Mudurnu topluluğu Türkiye'nin Cumhuriyet ideallerinin önde gelen savunucuları arasında yer almıştır (UNESCO, 2015)

Mudurnu'nun tarihsel sürecinde Ahi Düzeni, bir ticari dayanışma unsuru olarak hoşgörü ve adil gelir dağılımı felsefesiyle önemli roller üstlenmiştir. Mudurnu'daki Ahi düzeninin en erken izi hem Aşk Paşazade Kitabı'nda hem de Neşri Kitabı'nda görülmektedir. Sultan Orhan'ın döneminde Anadolu'yu dolaşan ünlü gezgin İbn-i Battuta, Mudurnu'yu "tamamen Müslüman Türklerin yaşadığı ve Ahi zaviye ve locaları ile dolu bir kasaba" olarak tanımlamış ve yerli halkın misafirperverliğini övmüştür. İlk ve orta Osmanlı dönemlerinde Mudurnu, ticaret yollarındaki önemli konumu itibari ile Ahi sistemine dayanan esnaf /tüccar zihniyeti ile önemli bir ticaret merkezi olarak görülmektedir. Ahi loncalarının ticari üretimi ile biriken zenginlik, kentsel gelişmeye yönlendirilmiş ve sofistike ticari, dini ve konut mimarisi üretilmiştir. Birçok konak, vakıf, han ve kervansaray, Osmanlı orduları, ticaret karavanları, posta organizasyonları ve diplomatik kişilerin konaklama ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulmuştur (UNESCO, 2015)

Osmanlı devleti döneminde ticaret yollarının bu bölgeden geçmesi, iğnecilik ve el sanatlarının gelişmesine katkı sağlamış bunun yanı sıra ise Mudurnu'yu bölgenin büyük ve önemli bir yerleşim merkezi haline getirmiştir. Ancak toprağın dağınık ve engebeli oluşu, yalnızca belirli tarım ürünlerinin yetiştirilmesi, teknolojik gelişmeler, el sanatlarının önemini yitirmesi gibi sebeplerle zaman içerisinde; ilçe eski sosyal ve ekonomik gücünü yitirmiştir (Özden vd, 2013, s. 10/2)

Mudurnu ilçesinin en önemli özelliklerinden birisi de tarih boyunca çeşitli tarikatların ve ahilik teşkilatının önemli merkezlerinden biri konumunda olmasıdır. Orta Asya'dan beri Türkler arasında yaygın olarak yaşatılan Ahilik teşkilatının Mudurnu'da çok eski bir geçmişe sahip olduğu söylenebilir. Ahilik eğitiminin verildiği önemli merkezlerden biri olarak uzun yıllar boyunca ahilik kültürü ile kaynaşmış olan bölge de günümüzde dahi ahilik gelenekleri yaşatılmaktadır. Bu geleneklerden en önemlilerinden biri de “Cuma duası” olarak da bilinen Cuma günü bütün çarşı esnafının katılımıyla gerçekleştirilen “Esnaf duası”dır. Bunun yanı sıra ahilik kültürünün yardım sandığı olarakta bilinen orta sandığı uygulaması “orta parası” adıyla günümüzde halen devam eden geleneklerdendir (Öztürk, 2007, s. 13-14) Geleneksel tarihi Türk evleri bakımından da oldukça zengin bir mirasa sahip olan Mudurnu'da, bu alanlar kentsel sit alanı olarak koruma altındadır (Özden vd, 2013, s. 10/2).

Mudurnu ilçe merkezi ve köylerinde sosyal yaşam geleneklerin etkisindedir ancak kentleşme geleneksel yaşamı etkilemektedir. Son yıllarda eğitim ve öğretim sebebiyle büyük şehirlere ve özellikle Bolu'ya göçler yaşanmaktadır. 2016 yılı verilerine göre Mudurnu'nun belde, köy ve mahallelerinin toplam nüfusu 19.374 kişi (TÜİK, 2016) olup, okuma yazma oranı % 92.3 olup bir okul mezunu olanların oranı ise %82.2'dir. (TÜİK, 2013, s. 99-101). İlçede eğitim ve öğretim faaliyetlerini sürdüren 1 Anaokulu, 8 İlkokul, 8 Ortaokul, 2 Çok programlı lise, 1 Mesleki eğitim merkezi ve Abant İzzet Baysal Üniversitesi'ne bağlı Süreyya Astarıcı Mudurnu Meslek Yüksekokulu bulunmaktadır (Mudurnu MEB, 2017).

Mudurnu ekonomisi büyük ölçüde tarım, ormancılık, turizm ve hayvancılığa dayalıdır. Mudurnu'nun % 65 gibi büyük bir kısmının orman ve fundalıklardan oluşması sebebiyle bu bölgede ekonomik öneme sahip çok sayıda bitkisel ürün yetiştirilmektedir (Köylüoğlu ve İkizce 2006:30). Öyle ki Bolu'nun tarımsal geliri içerisinde Merkez ilçe, Mudurnu ve Göynük ilçeleri tarımsal gelirin %80'ini oluşturmaktadır. Bu sebeple Mudurnu Bolu'nun tarımsal geliri içerisinde ki en önemli üç ilçesinden biri konumundadır (BİGEP, 2003, s. 32)

Tarımsal faaliyetlerin yanı sıra ise ilçede en önemli gelir kaynağı tavukçuluktur. Mudurnu bölgesi çok eski yıllarda dahi Osmanlı sarayının tavuk ihtiyacını karşılayan bir bölge olması sebebiyle dün olduğu gibi bugünde tavukçuluk bu bölge için önemli bir geçim kaynağı durumundadır (Sarı, 2006, s. 8). Bunun yanı sıra Bolu’da kanatlı hayvancılık en önemli tarımsal sanayi alt sektörü konumundadır. Merkez ilçe, Mudurnu ve Göynük ilçelerinde yapılan broiler (etlik) piliç üretimi Türkiye beyaz et üretiminin yüzde 25-30’unu karşılamaktadır. Öyle ki Mudurnu adı tüm Türkiye’de tavukçuluk sektöründe önemli bir marka halini almıştır. Ancak Mudurnu’nun adının duyulmasını sağlayan Mudurnu tavukçuluğun 2000-2001 yılında Türkiye’de yaşanan ekonomik kriz sonucunda faaliyetine ara vererek üretimini tamamen durdurması sonucunda hem Mudurnu hem de tavukçuluk sektörü olumsuz etkilenmiştir. Tavukçuluk sektöründe yaşanan bu olumsuzluk istihdam sıkıntısı yaşanmasına ve Mudurnu’nun göç vermeye başlamasına sebep olmuştur (BİGEP, 2003, s. 29-37).

Mudurnu bölgesinde 2000’li yıllarda yaşanan ekonomik kriz sebebiyle hem kasaba halkına istihdam olanağı sağlamak hem de bölge ekonomisine yeniden hayat vermek amacıyla “3T” adı altında Tarım, Tekstil ve Turizmi içerisine alan bir proje geliştirilmiştir. Bu projeye tarımsal kalkınmanın yanı sıra bölgenin bir turizm merkezi olması amaçlanmıştır. Bu çalışma kapsamında tarihi ev ve konaklar restore edilerek Mudurnu turistik bir ilçe olma yolunda dönüşüme başlamış aynı zaman da düzenlenen festivaller ile Mudurnu’nun tanıtımı noktasında önemli adımlar atılmıştır.

Bu açıdan Mudurnu içerisinde barındırdığı tarihi, kültürel ve doğal güzellikleri ile çok yönlü bir turizm potansiyeline sahiptir. Mudurnu, Mudurnu Evleri ve Saat Kulesi ile kültür ve tarih turizmine, Yıldırım Beyazıt Cami, Kanuni Sultan Süleyman Camii, Şeyh’ül İmran Türbesi ve Karamurat Türbesi ile inanç turizmine, Abant Tabiat Parkı ile kongre turizmine, ekoturizme (botanik ve fotosafari turizm, yayla turizm, vb.), Sarıot ve Babas Kaplıcaları ile sağlık turizmine, Mudurnu yayları ile yayla turizmine, Karamurat ve Sülüklü göl ile ekoturizme hizmet etmektedir. Bunun yanı sıra Unesco tarafından yaşayan Ahi kent seçilen Mudurnu ilçesinde, 2001 yılından beri her yıl eylül ayında Ahilik ve Ekoturizm Festivali gerçekleştirilmektedir. Bu festivaller sayesinde bölgenin doğal ve kültürel zenginlikleri ön plana çıkartılarak büyük şehirlerden çok sayıda turist bu bölgeye gelmesi sağlanmaktadır (Topaç, 2010, s. 44).

3.6. Veri Toplama Araçları

Yapılan araştırmada, istenilen verilerin toplama bilmesi amacıyla iki adet veri toplama aracı kullanılmış olup, bunlardan birincisi araştırmacı tarafından geliştirilen “Ahilik Değerlerine Sahiplik Ölçeği” diğeri ise araştırmaya katılanların kişisel özelliklerini belirlemek amacıyla yine araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan “Kişisel Bilgi Formu”dur.

Veri toplama araçlarının geliştirilmesi aşamasında bu konuda daha önceden yapılmış olan çalışmalar, yazılmış kaynaklar incelenerek ve konunun uzmanı hocalarımız ile görüşülerek bir soru havuzu oluşturulmaya çalışılmıştır. Soru havuzu oluşturulurken ilgili alan yazındaki veriler değerlendirilerek, ahilik kültürüne ilişkin genel çerçeveyi en iyi kapsayacak sorular belirlenmeye çalışılmıştır.

Bu bağlamda yapılan literatür taraması ve uzman görüşmeleri sonucunda araştırmamızda kullanılabilecek olan kişisel bilgi soruları ile ahilik ilke ve değerlerine dair maddeler tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra literatürde var olan “Ahilik Değerleri Ölçeği” (Yeşil ve Aslander, 2017, s. 565-584), “Ahilik Geleneği ve Günümüz Fethiye Esnafı” (Akça, 2003, s. 131-142), “Ahilik İlkelerinin Günümüz İşletmelerine Yansıması: Kilis Küçük Sanayi Sitesi Örneği” (Soysal ve Tan, 2013, s. 186-200), “Küçük Sanayi Sitelerinde Kurumsal Sosyal Sorumluluk Olgusu: Bilecik Küçük Sanayi Sitesi Örneği” (Aydemir ve Ateş, 2011, s.171-177) adlı çalışmalarda bulunan veri toplama formlarında ki maddeler içerisinde araştırmamızda kullanılabilecek durumda olanlar alınarak 98 sorudan oluşan bir havuz oluşturulmuştur.

Ancak daha sonra birbirine benzer anlamlar ifade eden ve konuyla ilgisi olmadığı düşünülen 32 madde kapsam dışı bırakılarak Kişisel bilgi formuna ait 10, ölçeğe ait ise 66 maddeden oluşan bir veri toplama aracı tasarlanmıştır.

“Ahilik Değerlerine Sahiplik Ölçeği” adı verdiğimiz bu ölçek ile Mudurnu bölgesinde yaşayan esnaflarımızın ahilik değerlerinin hangilerine, ne kadar sahip olduklarının anlaşılabilmesi amaçlanmıştır.

Tasarlanan bu ölçeğin geçerlilik ve güvenirlik çalışması için 66 maddeden oluşan anket 55 kişiye uygulanarak pilot çalışma yapılmıştır. Veri setinin Faktör analizi için uygun olup olmadığının belirlenmesi adına yapılan KMO ve Bartlett Küresellik testi sonucunda 66 maddeden oluşan veri setinin korelasyon matrisi pozitif tanımlı olmadığı için veri setinin

faktör analizi için uygun olmadığı belirlenmiştir. Faktör yükleri tablosunda ağırlığı 0,40 altında olan ve birden fazla faktör altında yakın düzeyde ağırlık alan maddeler çalışma dışı bırakılarak faktör analizi 5 kere tekrarlanmış ve 41 madde kalmıştır.

Tablo 2: Veri Setinin Faktör Analizi İçin Uygunluğunun İncelenmesi

KMO katsayısı		0,719
Bartlett Küresellik Testi	Ki kare	2126,737
	sd	820
	p	0,000

41 madde için elde edilen KMO katsayısı 0,60 üzeri olduğu ve Bartlett Küresellik Testi anlamlılık düzeyi 0,05'ten küçük olduğu için veri setinin faktör analizi için uygun olduğu belirlenerek faktör analizi yapılmış ve 41 maddenin 8 faktör altında ağırlıklandığı belirlenmiştir. Döndürülmüş faktör ağırlıkları tablosunda ise maddelerin hangi faktör altında ağırlıklandığı aşağıda ki tabloda görülmektedir.

Tablo 3: Döndürülmüş Faktör Ağırlıkları

	Faktör Ağırlıkları							
	Sosyal Ahlak	Meslek Ahlakı	Yardımlaşma Ve Dayanışma	Kalite Ve Standardizasyon	Eğitim	Kültür	Toplumsal	Ekonomi
S1	0,82							
S3	0,75							
S6	0,74							
S7	0,70							
S8	-0,68							
S9	0,64							
S13	0,62							
S15	0,62							
S17	0,60							
S27	-0,59							
S35	-0,57							
S36	0,55							
S38	0,54							
S2		0,81						
S4		0,77						
S5		0,76						
S10		0,69						

S12		0,66						
S14		-0,65						
S20		0,64						
S21		0,62						
S25		0,59						
S31		0,58						
S37		0,56						
S16			0,77					
S22			0,75					
S23			0,65					
S34			-0,65					
S40			-0,59					
S24				0,80				
S32				0,78				
S33				0,72				
S11					0,73			
S19					0,73			
S26					0,52			
S29						0,86		
S30						0,79		
S18							0,71	
S28							0,57	
S39								0,81
S41								0,69

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 14 iterations.

Buna göre aynı faktör altında yer alan maddelerin ortak özellikleri göz önünde bulundurularak faktörler 1- Sosyal Ahlak, 2- Mesleki Ahlakı, 3- Yardımlaşma ve Dayanışma 4- Kalite ve Standardizasyon, 5- Eğitim, 6- Kültür, 7- Dini, 8- Ekonomi şeklinde alt boyutlar olarak isimlendirilmiştir.

Kişisel bilgi formunda ise; Cinsiyetiniz, Yaşınız, Eğitim düzeyiniz, Mesleğiniz, Medeni durumunuz, Gelir durumunuz, Kaç yıldır bu bölgede yaşıyorsunuz? Bölge esnafı ile ilgili en çok beğendiğiniz özellik nedir? Alış veriş yaptığınız esnafların size karşı tutumundan memnun musunuz? Bölgemizde yaşatılan esnaflık değerlerinin toplumu bir arada tuttuğuna inanıyorum olmak üzere şıklardan birini seçme yöntemi uygulanan 10 soru, “Ahilik Değerlerine Sahiplik Ölçeğinde” ise 5’li Likert tipi 41 soru olmak üzere toplamda 51 sorudan oluşan veri toplama aracımız uygulanmaya çalışılmıştır. Hazırlanan ve örnekleme uygulanan anket formu ekte (EK-1) verilmiştir.

Geçerlik ve güvenilirlik analizi sonucu ölçekten çıkartılan maddeler aşağıda ki tabloda belirtilmiş olup detaylı bir şekilde açıklamalarına yer verilmiştir.

Tablo 4: Ölçekten Çıkartılan Maddeler

13	Komşu esnafların da kazanç elde etmesini ister ve gerektiğinde onlara müşteri yönlendirirler.
14	Yörede ki tüm esnaf yardımlaşma ve dayanışma içinde hareket etmektedir.
15	Bela, musibet ve olumsuz durumlar karşısında isyan etmezler, sabırlıdırlar.
28	Yanlarında çalışanların ücret, sigorta ve haklarını zamanında yerine getirirler.
30	Birçok işle uğraşmak yerine bir işte en iyi olmak için çalışırlar.
31	Meslekleri ile ilgili gelişmeleri yakından takip ederler.
35	Zor durumda ki diğer esnaflara maddi/manevi yardımda bulunurlar.
41	Bölge esnafı dini ibadetlerini titizlikle yerine getirmektedir.
42	Esnaflar misafir ağırlamaya ve ikramda bulunmaya önem verir.
43	Esnaflarla aramda sorun çıktığında bunu diğer esnafların hakemliğinde çözerim.
44	Bölge esnafı bölgemizde ki sorunların çözümünde devlet yetkilileri ile halk arasında köprü görevi üstlenmektedir.
45	Toplumsal sorunların çözümünde arabuluculuk görevi üstlenmektedirler
46	Hak ettiği kadar kazanır fazlasına göz dikmezler
47	Savaş ve seferberlik gibi durumlarda orduya lojistik desteği sağlarlar
48	Savaş ve seferlik gibi durumlarda halkı örgütler ve orduya katılırlar
49	Farklı kültür ve inançlara sahip insanlara da hoşgörü ve yardımsever davranırlar
50	Bölge esnafı asayiş ve düzenin sağlanmasında aktif rol üstlenmektedir.
51	Gençlerin zararlı alışkanlıklara düşmemeleri için onları korur ve gözetirler
52	Milli kültürümüzü yaşamak ve yaşatmak için çeşitli etkinlikler düzenlerler.
53	Yöre esnafları gençlerin eğitilmesi ve yetiştirilmesi konusunda okul görevi görmektedir.
54	Toplumsal hayatın bir düzen içerisinde devam etmesi için bir karakol gibi çalışırlar.
55	Bölgemizde yaşatılan ahilik değerleri sayesinde halkın birbiriyle daha entegre olduğunu düşünmekteyim.
56	Müşteri ve komşu esnaflarla ilgili dedikodu yapar, iftira atarlar.
59	Malını pahalıya satmak için saklarlar.
64	Mal biriktirme hırsı ile hareket eder, sürekli birikim yapmayı amaçlarlar.

Yukarıda paylaşmış olduğumuz 25 madde yapılan pilot çalışma sonucunda Faktör yükleri tablosunda ağırlığı 0,40 altında olduğu ve birden fazla faktör altında yakın düzeyde ağırlık aldığı için çalışma dışı bırakılmıştır.

Örneğin aşağıda bulunan 13, 14, 35 numaralı maddeler;

“13. Komşu esnafların da kazanç elde etmesini ister ve gerektiğinde onlara müşteri yönlendirirler.”

“14. Yörede ki tüm esnaf yardımlaşma ve dayanışma içinde hareket etmektedir.”

“35. Zor durumda ki diğer esnaflara maddi/manevi yardımda bulunurlar.”

Ölçekte bulunan 28, 29 ve 30 numaralı sorular ile anlam olarak yakın benzerlik göstermektedir.

“28. Kendisi muhtaç olsa bile insanlara yardım etmekten geri durmazlar”

“29. Evlenen, işsiz kalan, yolda kalan, düşkün durumda olan ihtiyaç sahiplerine yardım ederler.”

“30. Esnaflar yeni iş yeri açan diğer esnaflara yardımcı olmaktadır.”

Bu amaçla yukarıda belirtmiş olduğumuz tabloda bulunan 13, 14, 15, 28, 30, 31, 35, 41, 42, 46, 49, 52, 56, 59, 64 numaralı 15 maddenin Faktör analizi sonucunda ölçekte bulunan diğer maddeler ile yakın benzerlik göstermesi ve aynı yapıyı ölçen maddeler olması sebebiyle işlem dışı bırakılmıştır. Bu işlem yapılırken yük değeri yüksek olan maddelerin alınmasına dikkat edilmiştir.

Bunun yanı sıra 55. Soru olan “Bölgemizde yaşatılan ahilik değerleri sayesinde halkın birbiriyle daha entegre olduğunu düşünmekteyim” Sorusunun esnafların ahilik değerlerine sahiplik düzeyini ölçmekten öte deneklerin ahilikle ilgili algı ve düşüncelerini yansıtmaya sebebiyle ölçekten çıkartılarak revize edilmiş ve kişisel bilgi formuna eklenmiştir.

Yine Ölçekte kapsam dışı bırakılan 43, 44, 45, 47, 48 50, 51, 53 ve 54 numaralı maddelerin ise ölçekten çıkartılma sebepleri önemli bulunduğu için ayrıca açıklanması faydalı görülmüştür.

“43. Esnaflarla aramda sorun çıktığında bunu diğer esnafların hakemliğinde çözerim.”

“44. Bölge esnafı bölgemizde ki sorunların çözümünde devlet yetkilileri ile halk arasında köprü görevi üstlenmektedir.”

“45. Toplumsal sorunların çözümünde arabuluculuk görevi üstlenmektedirler.”

“47. Savaş ve seferberlik gibi durumlarda orduya lojistik desteği sağlarlar.”

“48. Savaş ve seferlik gibi durumlarda halkı örgütler ve orduya katılırlar.”

“50. Bölge esnafı asayiş ve düzenin sağlanmasında aktif rol üstlenmektedir.”

“51. Gençlerin zararlı alışkanlıklara düşmemeleri için onları korur ve gözetirler.”

“53. Yöre esnafları gençlerin eğitilmesi ve yetiştirilmesi konusunda okul görevi görmektedir.”

“54. Toplumsal hayatın bir düzen içerisinde devam etmesi için bir karakol gibi çalışırlar.”

Ahilik hayatın her alanında yaşayan çok yönlü bir sivil toplum örgütü olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle ilk kurulduğu yıllardan itibaren sosyal hayat içerisinde birçok fonksiyonu yerine getiren fonksiyonel bir yapı olarak uzun yıllar varlığını sürdürmüştür. Ancak zaman içerisinde meydana gelen sosyal, ekonomik ve siyasal değişimler Ahilik kurumunun da değişime uğrayarak bazı fonksiyonlarını yitirmesine sebep olmuştur.

Bu bağlamda ölçekten çıkartmış olduğumuz bu 10 madde Ahiliğin toplumsal yapı içerisinde üstlenmiş olduğu önemli ve farklı fonksiyonlar ile ilgili maddelerdir. Ancak zaman içerisinde yaşanan sosyal değişim ile Ahilik kurumunun yerine getirdiği fonksiyonlar da bazı alanlarda kısmen etkinliğini yitirmiş, bazı alanlarda ise tamamen etkisini kaybetmiştir. Bu bakımdan yukarıda saymış olduğumuz 10 madde Ahiliğin “sosyal”, “askeri”, “siyasi” ve “eğitim” fonksiyonlarını ölçmek amacıyla ölçeğe eklenmiş maddelerdir. Fakat yaşanan sosyal değişime bağlı olarak bu maddelerin bir kısmı fonksiyonunu yitirmiş bir kısmı ise değişime uğramıştır. Buna bağlı olarak yukarıda ki maddelerin yerine getirdiği fonksiyonları detaylı olarak inceleyeceğiz.

Ahi birlikleri kuruldukları ilk yıllardan itibaren bulundukları bölgelerde askeri, sosyal, siyasal ve eğitim alanında birçok aktif görev üstlenmişlerdir. Özellikle devlet idaresinin tam olarak teşkilatlanamadığı, otorite ve idare boşluğunun var olduğu dönemlerde ahi birlikleri

bulundukları kasaba ve şehirlerde düzeni sağlayan, sosyal hayatın bir uyum ve nizam içerisinde devamlılığını temin eden, bulunduğu bölgede bir nevi otorite haline gelmiş bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öyle ki Ahi birlikleri bulunduğu bölgelerde hem bir okul hem de bir karakol vazifesi görmüşlerdir. Bir yandan Ahi zaviyelerinde gençlerin meslek sahibi olması amacıyla mesleki eğitim verilirken, diğer taraftan gençlerin erdemli ve ahlaklı bir birey olarak yetişmeleri amacıyla dini ve ahlaki eğitimler verilmiştir. Bu amaçla Ahi zaviyelerinde gençlere yalnızca mesleki eğitip verilmekle kalmamış, bunun yanı sıra dini, ahlaki, sanatsal ve kültürel eğitimlerde verilerek gençlik her yönüyle donanımlı ve ahlak sahibi bir birey olarak yetiştirilmeye çalışılmıştır. Bu yönüyle ele aldığımızda Ahi birlikleri uzun yıllar boyunca gençleri bir meslek sahibi yaparak hem bir meslek okulu gibi çalışmış hem de gençlerin ahlaki bir eğitime tabi tutarak bir ahlak okulu vazifesi görmüştür. Yine bu okulda verilen kültürel eğitimler sayesinde Milli kültürün yaşatılması ve gelecek nesillere öğretilmesi sağlanmıştır. Bu okullarda yetişen bireyin sağlam bir dini ve milli temelle sosyal hayata atılmalarına imkan tanınmıştır. Bu bağlamda ölçekten çıkartılmış olan 31, 51 ve 53 numaralı maddeler Ahi birliklerinin gençlerin eğitimi ile ilgili yerine getirmiş oldukları fonksiyonlarını ölçmek amacıyla ölçeğe eklenmiştir.

Bunun yanı sıra Ahi birlikleri Anadolu'da iç güvenliği temin ederek devletin tüm imkanıyla dış güvenliğe odaklanmasına imkan sağlamıştır (Ekinci, 2012a, s. 101). Zira Ahi birlikleri Anadolu'nun savunmasında ve sosyal devletin varlığını sürdürmesinde çok önemli görevler üstlenmişlerdir. Bu açıdan devletin otorite ve idaresinin zayıfladığı dönemlerde Ahi birlikleri yönetimi üstlenerek otorite boşluğunun giderilmesi, ortaya çıkan kargaşa ve anarşinin bastırılması, güvenliğin yeniden temin edilmesi gibi birçok görevi yerine getirmişlerdir. Bu özelliği ile Ahilik bir yandan ahlaki dezenformasyonla mücadele ederken diğer taraftan ise işsizlik, yoksulluk, adaletsizlik gibi suça eğilimi arttıran etkenleri ortadan kaldırmıştır. (Uçma, 2011, s. 141-185). Bu özelliği itibarıyla de bir karakol gibi çalışan Ahi birlikleri bulundukları bölgelerde asayiş temin ederek düzensizlik, anarşi ve huzursuzluğun ortaya çıkmasına engel olmuşlardır. Zira ölçekten çıkartılmış olan 54 ve 50 numaralı maddeleri Ahi birliklerinin iç güvenlik ve asayiş ile ilgili fonksiyonlarını ölçmek amacıyla ölçeğe eklenmiş olan maddelerdir.

Ayrıca Ahi birlikleri ahlaki fonksiyonu, eğitim fonksiyonu, siyasi fonksiyonu, askeri fonksiyonu ve gençlikle ilgili fonksiyonlarının yanı sıra arabuluculuk gibi bir sosyal fonksiyonu da yerine getirmiştir (Solak, 2009, s. 11). Bu açıdan Ahilik, kimi zaman halk arasında meydana

gelen uyuşmazlıkların çözümünde arabuluculuk görevi üstlenmiştir (Doğan, 2015, s. 32). Bunun yanı sıra ise Ahi birlikleri esnaf ile halk, esnaf ile esnaf, esnaf ile devlet ve halk ile devlet arasında doğacak olan uyuşmazlıkların çözümünde de aktif olarak arabuluculuk görevi üstlenmiştir. Bu bağlamda Ahi birlikleri bulundukları bölgelerde yaşanan toplumsal sorunların çözümü için halk ile devlet arasında bir köprü olmuş ve bu sorunların çözümü için devlet ile halk arasında arabulucu görevi görmüştür.

Özellikle Ahiliğin önemli toplantılarından olan “Olağanüstü Toplantı” devlet tarafından halkın kaldıramayacağı ağır uygulama ve yaptırımların söz konusu olduğu durumlarda gerçekleştirilir, bu toplantıdan bir sonuç alınamaz ise o zaman devreye “Memleket Toplantısı” girerdi. Bu toplantıda halk büyük şehir meydanlarında toplanıp taleplerini dile getirir ve Ahiler devlet ile halk arasında arabuluculuk görevini üstlenirlerdi (Uçma, 2011, s. 124-125). Bu açıdan ölçekten çıkartılmış olan 43, 44 ve 45 numaralı maddeler Ahi birliklerinin çok önemli bir sosyal fonksiyonu olan “Arabuluculuk”, “Hakem Heyeti” gibi fonksiyonlarını ölçmek amacıyla ölçeye eklenmiş maddelerdir.

Ahi birliklerinin yerine getirdiği diğer önemli bir fonksiyon ise askeri fonksiyonlarıdır. Öyle ki Ahi birlikleri kurumsal yapıları içerisinde her zaman askeri bir güç bulundurmuşlar ve üyelerine meslek eğitiminin yanı sıra mutlak suretle silah eğitimi ve askeri eğitimlerde vermişlerdir (Akça, 2003, s. 125-128). Özellikle Osmanlı ordusu içerisinde savaşı yardımcı birliklerin arasında ahi zaviyelerinde yetişmiş ve güçlü bir maneviyatla donatılmış olan “Gazian-ı Rum”, “Ahiyan-ı Rum”, “Bacıyan-ı Rum” gibi isimlerle anılan Ahi birlikleri de bulunmuştur. Bu özelliği ile orduyla birlikte bizzat savaşa katılan Ahi birlikleri diğer taraftan devlet tarafından gerekli görülmesi halinde ordunun ihtiyacı olan mal ve hizmetleri üretmek amacıyla orduya lojistik desteği sağlamak için orduyla birlikte sefere gönderilirdi. Bu açıdan Ahi birlikleri özellikle XIV. Yüzyıla kadar Osmanlı ordusunun ikmal yani lojistik sisteminde en etkili yapı olmuştur. Zira Osmanlı ordusu sefer sırasında daha hızlı hareket edebilmek adına ihtiyaç duyulan malzemelerin tamamını yanlarında taşımak yerine bu malzemelerin büyük bir kısmını uğradıkları yerleşim yerlerinden tedarik etmişlerdir. Bu bakımdan Ordunun ihtiyaç duyduğu malzemelerin zamanında ve eksiksiz olarak hazırlanması ise ordunun güzergahı üzerinde bulunan şehir ve kasabalarda ki esnafın görevi olmuştur. Ülke genelinde çok iyi bir teşkilatlanmaya sahip olan Ahi birlikleri bu görevi uzun yıllar boyunca hiçbir aksamaya mahal vermeden büyük bir başarıyla yerine getirmişlerdir (Uçma, 2011, s. 142). Ahi birliklerinin orduya sağlamış olduğu bu lojistik desteği ordunun çevik bir askeri güce ulaşmasını sağlamıştır (Ekinci, 2012a, s. 103).

Bu bakımdan Ahi birlikleri üyelerine vermiş olduğu askeri eğitim ile orduya sürekli olarak hazır askeri bir güç temin ederken, diğer taraftan ise ordunun savaşa eksiksiz ve güçlü bir şekilde hazırlanması amacıyla çok ciddi bir lojistik desteği sağlamaktadır. Buradan da anlaşılacağı üzere Ahi birlikleri kuruldukları ilk yıllardan itibaren yüzyıllar boyunca çok önemli askeri fonksiyonları yerine getirmişlerdir. Bu amaçla ölçeğe eklenmiş 47 ve 48 numaralı maddeler Ahi birliklerinin askeri alanda üstlenmiş oldukları fonksiyonları ölçmek amacıyla ölçeğe eklenmiş olan maddelerdir.

Ancak Ahi birliklerinin askeri fonksiyonları Anadolu’da birliğin tam olarak sağlanamadığı ve devlet otoritesinin güçlü bir şekilde yerleşmediği dönemlerde ortaya çıkmıştır. Bu açıdan Anadolu’da birliğin sağlanması ve Merkezi otoritenin güçlenmesi ile birlikte ahi birlikleri askeri fonksiyonunu yitirmiştir (Yaman, 1974, s. 25). Bunun yanı sıra Osmanlı Devleti’nin merkezi yönetiminin yeterince güçlenmesi ile birlikte Ahi birliklerinin asayişin sağlanması gibi siyasi alanda yerine getirmiş olduğu fonksiyonların büyük bir çoğunluğuna da ihtiyaç kalmamıştır. Bunun üzerine Ahi birlikleri hiçbir taşkınlığa meydan vermeden siyasi fonksiyonlarını kendiliğinden sona erdirmişlerdir (Ekinci, 2012a, s. 102).

Diğer bir ifadeyle kuruldukları ilk günden itibaren sosyal, siyasi ve askeri alanda çok önemli fonksiyonları yerine getiren Ahi birlikleri devlet otoritesinin tam olarak her yere hakim olamadığı dönemlerde uzun yıllar boyunca birçok alanda devletle rol bölüşmüşler ve devlet otoritesinin boş bıraktığı alanları Ahi birlikleri doldurmuşlardır. Ancak devlet tüm organizasyonunu sağlayacak güce eriştiğinde askeri, siyasi ve eğitime dair birçok rolü yalnızca kendisi üstlenmiştir. Bu yaşanan siyasal gelişmelerin doğurduğu sosyal değişime bağlı olarak Ahi birlikleri askeri, sosyal, siyasi ve eğitim alanında ki fonksiyonlarının büyük bir çoğunluğunu yitirerek asli görevi devlete bırakmıştır.

Bu bağlamda Ahiliğin askeri, sosyal, siyasi ve eğitim alanında yerine getirdiği fonksiyonları ölçmek amacıyla ölçeğe koymuş olduğumuz 31, 43, 44, 45, 47, 48 50, 51, 53 ve 54 numaralı maddeler pilot çalışmamızda çok düşük bir puan almıştır. Bunun en temel sebebi ise günümüz şartlarında Ahi birliklerinin bu maddelerde ölçmeye çalışmış olduğumuz askeri, sosyal, siyasi ve eğitim fonksiyonlarını yitirmiş olmasıdır. Günümüz şartlarında bu maddelerin bir karşılığı olmaması bu maddelerin düşük puan alarak çalışma dışında bırakılmasına sebep olmuştur.

Bu bağlamda yapılan pilot çalışmamızın sonucunda Ahi birliklerinin askeri, siyasi fonksiyonlarını tamamen sosyal ve eğitim fonksiyonlarının ise bir kısmını yitirerek bu alanda ki görevlerini devlete bıraktığı anlaşılmıştır. Zira Ahi birlikleri; sosyal fonksiyonlarından biri olan Arabuluculuk fonksiyonunu ve eğitim ile ilgili fonksiyonlarının bir kısmını da yitirerek bu konuda yetkiyi devlete bırakmıştır. Öyle ki Ahi birlikleri eğitim alanında yerine getirdiği fonksiyonların bir kısmını yitirmesinin yanı sıra gençlere mesleki eğitimin verilmesi ve meslek ahlakının öğretilmesi gibi önemli bir eğitim fonksiyonunu devam ettirmişlerdir.

Bu açıdan Mudurnu bölgesinde faaliyet gösteren esnaflarımızın yukarıda saymış olduğumuz 31, 43, 44, 45, 47, 48 50, 51, 53 ve 54 numaralı maddeler ile ölçülmeye çalışılan Ahiliğe ait askeri, siyasi, sosyal ve eğitim alanlarında ki değerlerin zaman içerisinde etkinliğini kaybederek fonksiyonunu yitirdiği ve bölge esnafının bu değerleri taşımadıkları anlaşılmıştır. Bu sebeple de söz konusu maddeler asıl çalışmamızda kullanılmayarak çalışma dışında bırakılmıştır.

3.7. Verilerin Çözümlemesi

Anketin son hali 316 kişiye uygulanarak elde edilen verilerin istatistiksel analizleri SPSS 20.00 istatistik paket programıyla bilgisayar ortamında gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışma sonrasında elde edilen faktör yapısına göre nihai anketin alt ölçek skorları belirlenmiştir. Alt boyutların içerdiği maddelere göre, her bir katılımcı için her faktör 1-5 arasında (1: Kesinlikle Katılıyorum, 2: Katılıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılmıyorum, 5: Kesinlikle Katılmıyorum) ortalama bir değer almıştır. Elde edilen skorların cinsiyet, eğitim durumu, gelir vb. gibi demografik bilgilere göre anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediği bağımsız gruplarda t testi ve tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Tek yönlü varyans analizi sonucunda anlamlı farklılık gösteren faktörler için farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek adına TUKEY testi yapılmıştır. Ayrıca katılımcıların demografik bilgilerinin dağılımı frekans analizi ile incelenmiştir.

3.8. Araştırmanın Sayıltı ve Varsayımları

Araştırmanın ana sayıltısını “araştırma için seçilen örneklemin evreni temsil edecek niteliklere haiz olduğu düşüncesi oluşturmaktadır. Ayrıca evren içerisinde seçilen deneklerin ankette yer alan soruları doğru, tarafsız ve samimi bir şekilde yanıtladığı varsayılmıştır.

Ahilik ilke ve değerlerinin toplumsal bütünleşmeye sağladığı katkının değerlendirilmesi amacıyla yapılmış olan araştırmamızda 11 farklı hipotez öne sürülmüştür.

H1: Ahilik kurumu Türk – İslam esasları ile inşa ettiği ortak değerler etrafında halkı toplayarak mana etrafında bütünleşmeye imkân sağlamaktadır.

H2: Ahilik kurumu toplumsal yapı içerisinde ki farklı yetenek ve becerilere sahip insanları uyumlu bir bütün haline getirerek fonksiyonel bütünleşmeyi sağlamaktadır.

H3: Ahilik kurumu bir sosyal ahlak sistemi inşa ederek normatif bütünleşmeyi sağlamaktadır.

H4: Ahilik kurumu Milli kültüre ait değerleri yaşatarak ve yeni nesillere öğretmek toplumda ortaya çıkacak olan yabancılaşmanın önüne geçmektedir.

H5: Ahilik kurumu bir meslek ahlakı inşa ederek toplumsal güven ve bütünleşmeyi tesis etmektedir.

H6: Ahilik kurumu geliştirmiş olduğu sosyal yardımlaşma ve dayanışma kültürü ile yoksulluğun önüne geçerek sosyal çözölmeyi engellemektedir.

H7: Ahilik kurumu toplumsal yapıyı düzenleyici Ahlak kuralları inşa ederek toplumsal yapı içerisinde ortaya çıkacak olan kuralsızlığın önüne geçmektedir.

H8: Ahilik kurumu ekonomik faaliyetlere getirmiş olduğu ahlaki ve hakkaniyetli ölçüler ile toplumsal yapıda ortaya çıkacak iktisadi eşitsizliğin ve sınıf çatışmasının önüne geçerek sosyal çözölmeyi engellemektedir.

H9: Ahilik kurumu sosyal hayat içerisinde birçok halkla ilişkiler uygulamasını gerçekleştiren, toplumsal kalkınma, güven ve bütünleşmeyi tesis eden bir halkla ilişkiler uygulayıcısı olmuştur.

H10: Ahilik kurumu uygulamış olduğu imaj, itibar gibi halkla ilişkiler uygulamaları ile Türk esnafının ve Türk ürünlerinin iktisadi hayatta itibarlı birer kurum/ürün haline gelmesini sağlamıştır.

H11: Ahilik kurumu inşa etmiş olduğu kalite ve standardizasyon sistemi ile toplumsal kalkınmaya katkı sağlayarak refah düzeyi yüksek güçlü bir toplumsal yapının inşa edilmesine katkı sağlamıştır.

3.9. Araştırma Bulguları

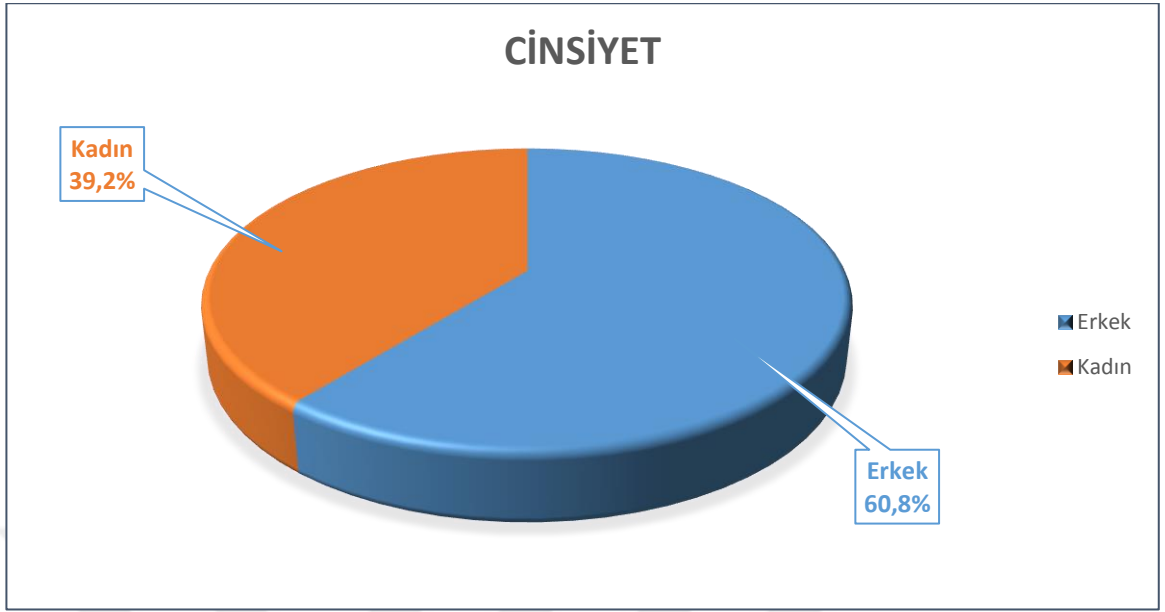
Araştırmanın bu bölümünde Unesco tarafından “Tarihi Ahi Kenti” olarak Dünya Miras Geçici Listesine alınan Mudurnu bölgesinde faaliyet göstermekte olan esnaflar tarafından Ahilik ilke ve değerlerinin ne derece yaşatıldığını belirlemek amacıyla “Ahilik Değerlerine Sahiplik Düzeyi” ölçeği geliştirilmiştir. Geliştirilen bu ölçek yardımıyla Mudurnu ilçesinde faaliyet göstermekte olan esnaflarımızın Ahilik Değerlerine sahiplik düzeyi müşterilerin esnaflar ile ilgili görüş ve algıları esas alınarak ölçülmeye çalışılmıştır. Bu amaçla Mudurnu ilçesinde yaşayan 316 kişiye ulaşılarak uygulanan anket çalışması sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Elde edilen bulgular istatistik programları yardımıyla analiz edilerek grafikler yardımıyla daha detaylı bir şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

3.9.1. Kişisel Bilgilere Ait Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların genel profiline ilişkin bilgiler kişisel Kişisel Bilgi Formu olarak hazırlanan ve Cinsiyet, Yaş, Eğitim, Meslek, Medeni Durum, Gelir Durumu, Bölgede Yaşama Süresi, Esnafların Beğenilen Özellikleri, Esnafların Tutumundan Memnuniyet Durumu, Esnaflık Değerlerinin Toplumu Bir arada Tuttuğuna inanma gibi 10 adet sorudan oluşan form aracılığı ile toplanmıştır. Kişisel Bilgi Formu EK-1’de araştırma formu ile birlikte sunulmuştur.

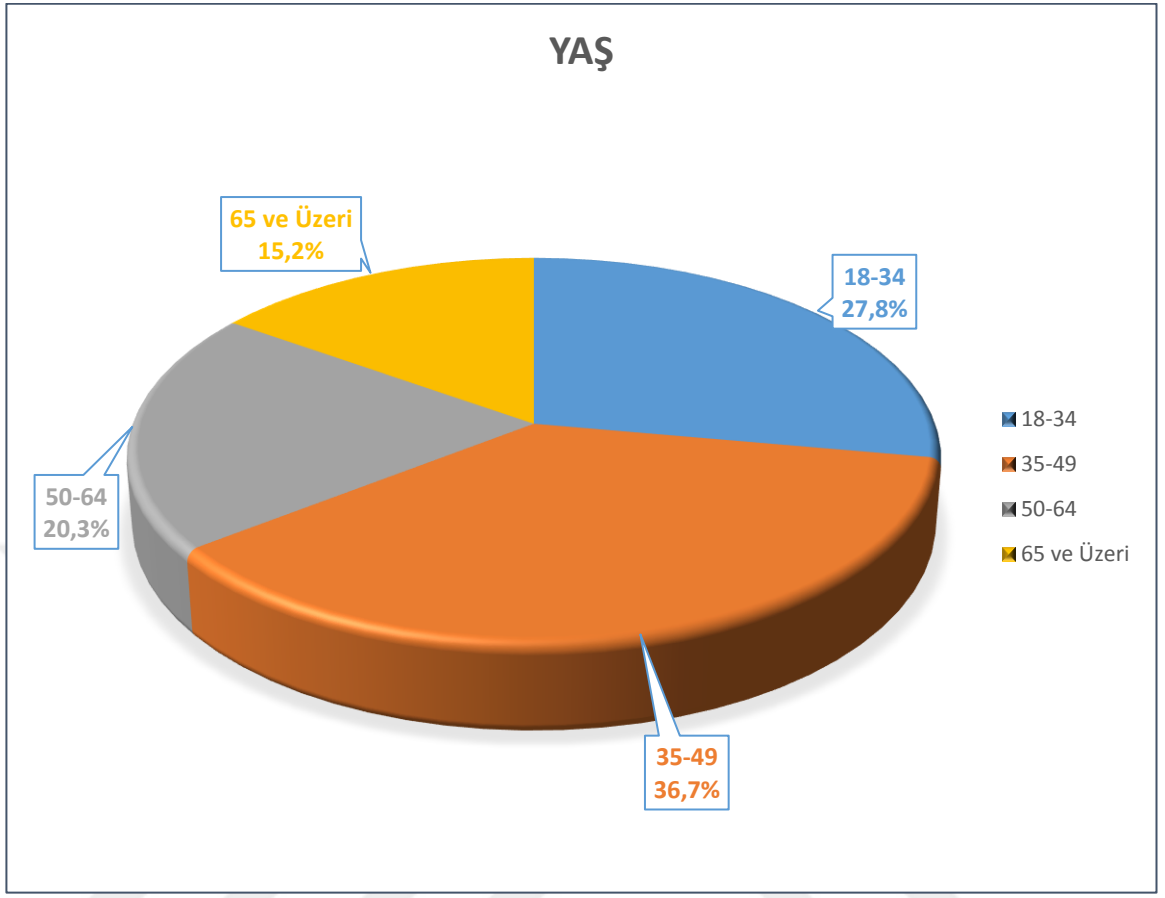
Bu bağlamda araştırmaya katılan katılımcıların genel profiline ilişkin bulgular aşağıda grafikler halinde detaylı olarak gösterilmiştir.

Grafik 1: Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

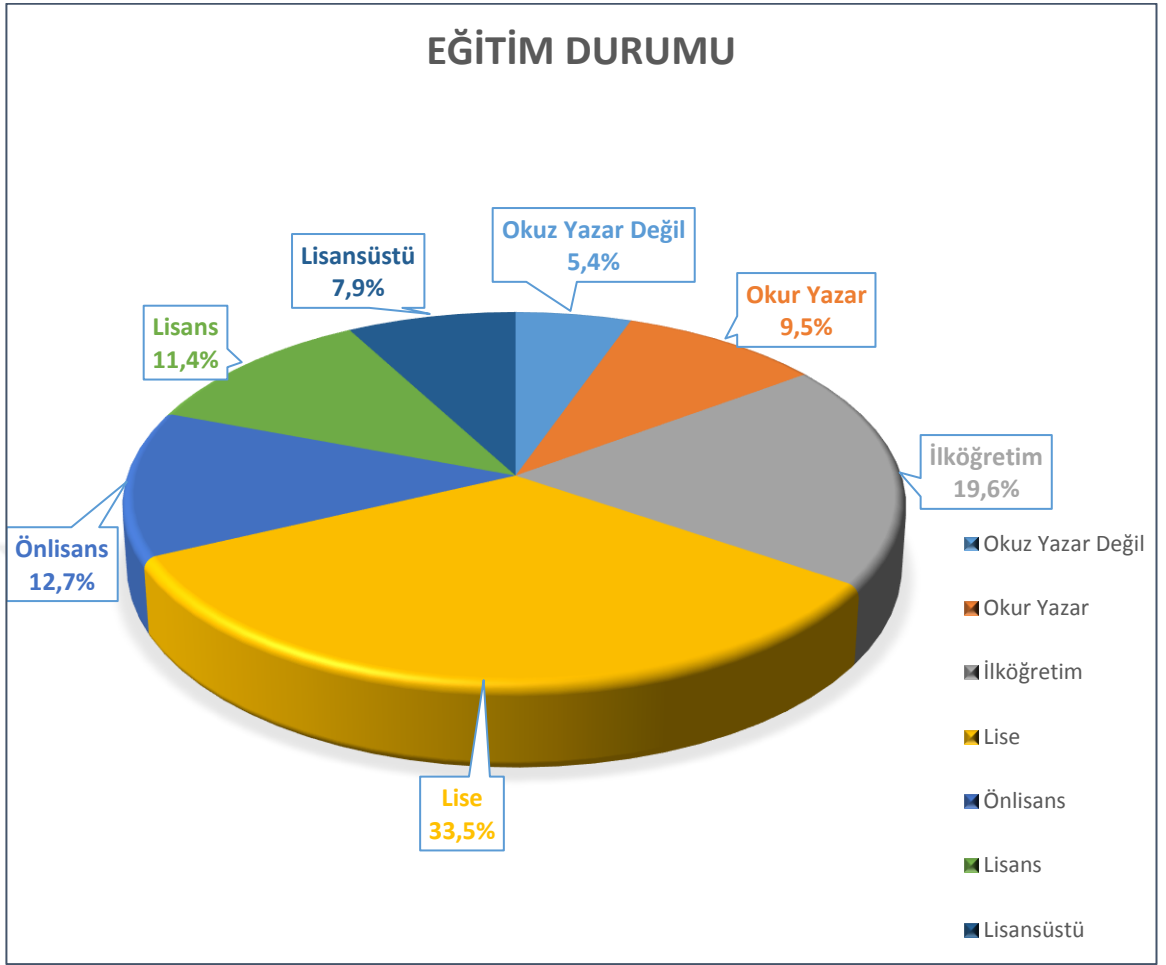
Katılımcıların Cinsiyetlerine ilişkin bulguların paylaşıldığı Grafik 1’de bulunan dağılımlar incelendiğinde katılımcıların; %60,8’inin erkek, %39,2’sinin ise kadın olduğu görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayınlanan veriler ışığında nüfusun cinsiyete göre dağılımı verileri esas alınarak araştırmada yaklaşık olarak eşit sayıda kadın ve erkek katılımcıya yer verilmesi planlanmıştır. Ancak, gerek bölgelerdeki halkın profili gerekse kadın katılımcıların büyük bir çoğunluğunun yabancı biriyle iletişim kurmaktan çekinmesi ve araştırmaya katılmaya gönüllü olmaması sebebi ile erkek katılımcı oranı kadınlara göre daha yüksek oranda gerçekleşmiştir.

Grafik 2: Yaşlarına Göre Dağılımları

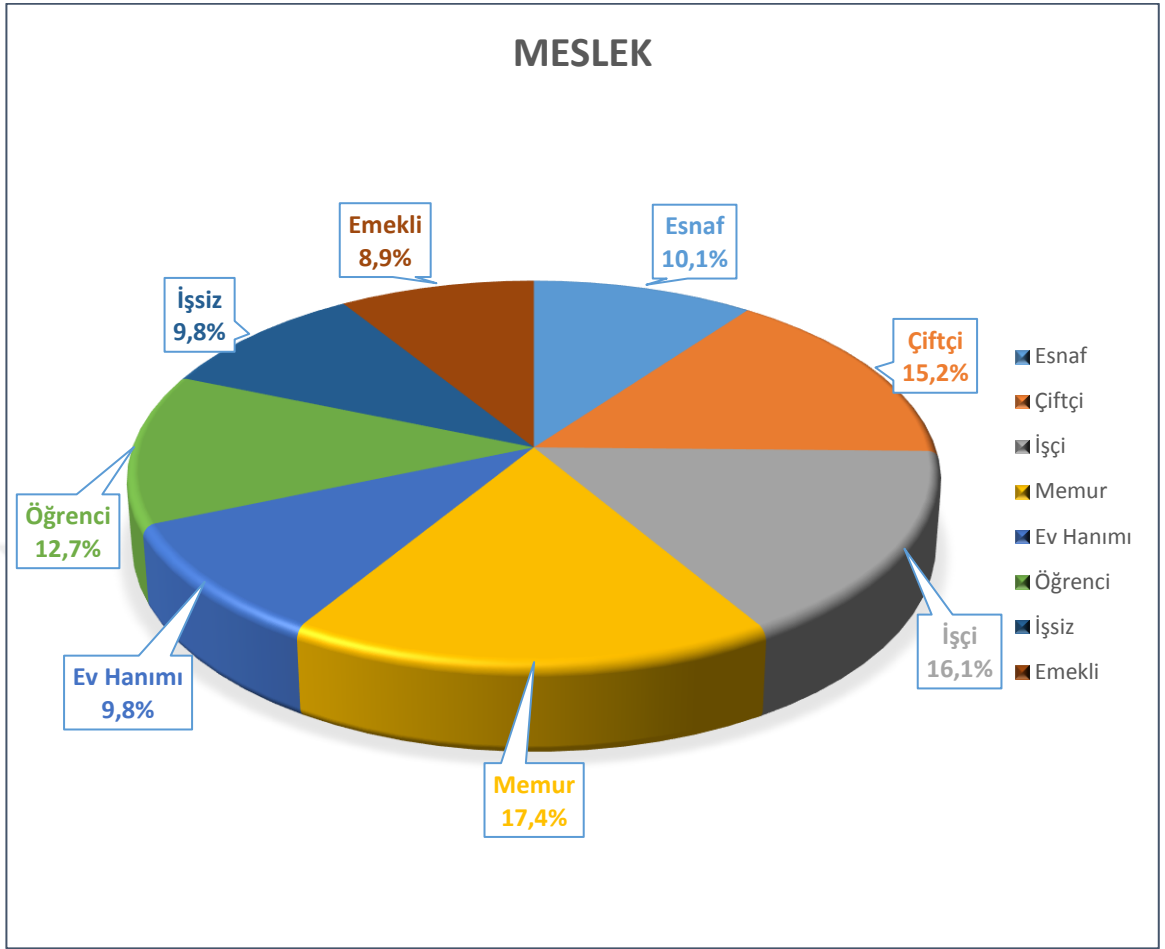
Grafik 2’de yer alan bulgular incelendiğinde katılımcıların %27,8’inin 18-24 yaş arası grupta, %36,7’sinin 35-49 yaş arası grupta, %20,3’ünün 50-64 yaş arası grupta yer aldığı %15,2’sinin ise 65 ve üzeri yaş grubunda yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda katılımcıların %35,5’inin orta yaşın üzerinde olduğu %27,8’inin ise genç olduğu anlaşılmaktadır. Bu bilgiler ışığında bölgede yaşayan kişilerin büyük çoğunluğunun orta yaş ve üzerinde olduğu, bölgede genç nüfusun ise oldukça düşük olduğu anlaşılmaktadır.

Grafik 3: Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

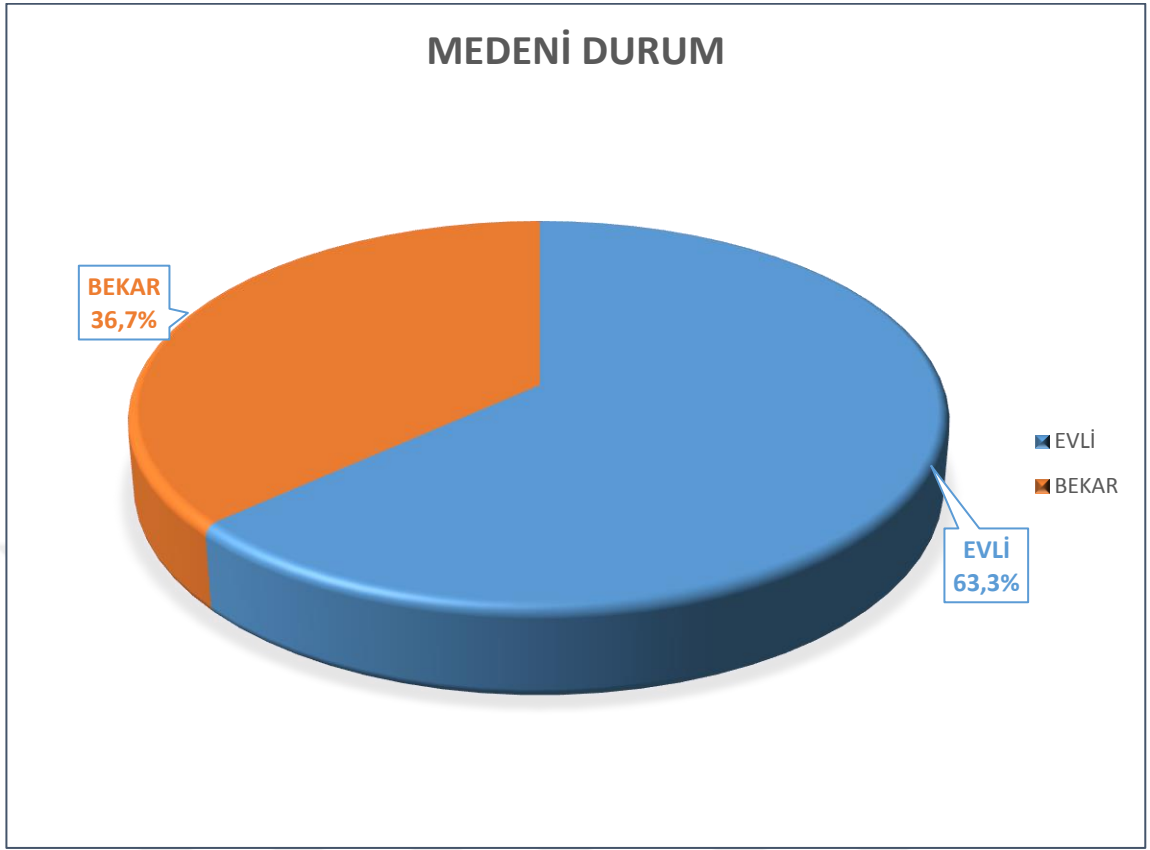
Grafik 3’de yer alan bulgular ışığında katılımcıların eğitim durumlarına göre dağılımları incelendiğinde; okuryazar olmayanların oranı %5,4, sadece okuryazar olanların oranı ise %9,5’tir. İlköğretim mezunlarının oranı %19,6, lise mezunlarının oranı %33,5 olup ön lisans mezunlarının oranı %12,7, lisans mezunlarının oranı %11,4, lisansüstü mezunlarının oranı ise %7,9’dur. Bu bilgiler ışığında katılımcıların %53,1’inin bir diploma sahibi olduğu ve %32’sinin ise yükseköğrenim mezunu olduğu görülmektedir. Bu bağlamda araştırmaya en fazla katılımın lise ve yükseköğrenim düzeyindeki bireyler tarafından sağlanmış olması, bölgenin eğitim düzeyinin oldukça yüksek olduğu şeklinde değerlendirilebilir.

Grafik 4: Mesleklerine Göre Dağılımları

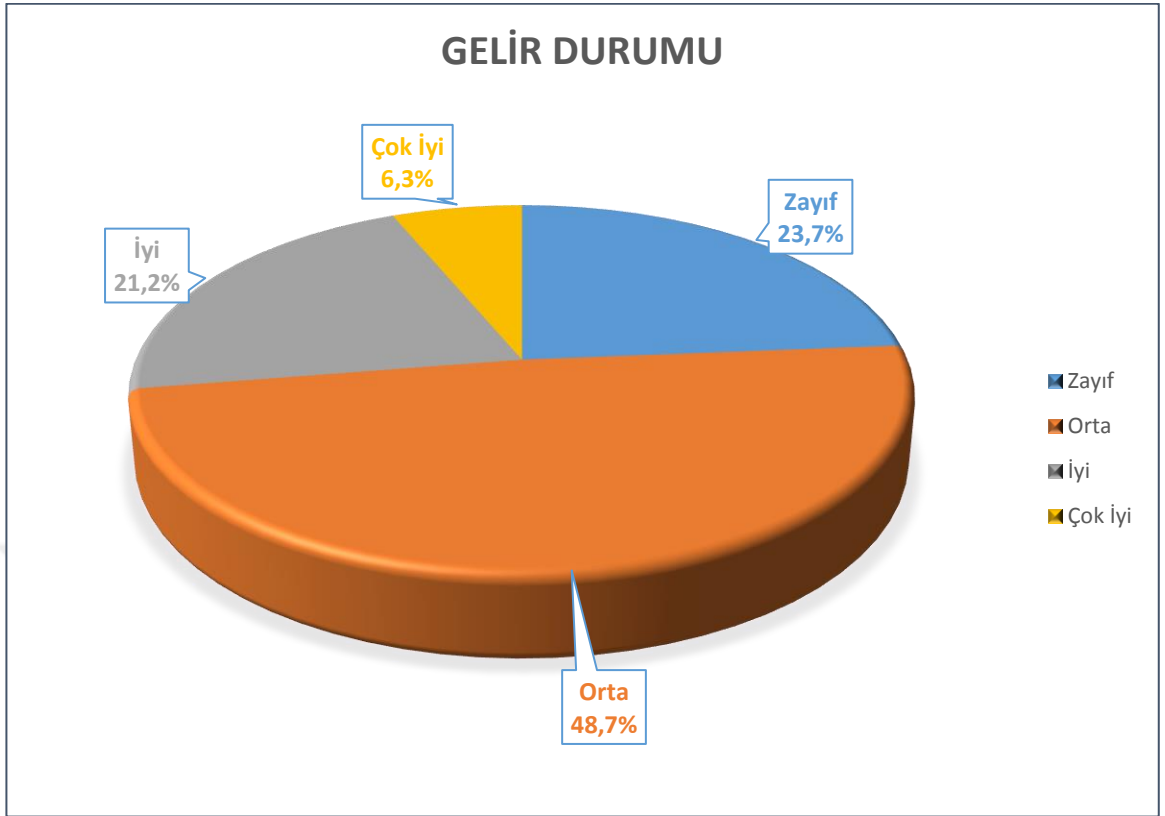
Katılımcıların mesleklerine göre dağılımları incelendiğinde; esnaf olanların oranı %10,1, çiftçi olanların oranı %15,2; işçi olanların oranı %16,1; memur olanların oranı ise %17,4'dür. Ev hanımı olanların oranı %9,8; öğrenci olanların oranı %12,7; işsiz olanların oranı %9,8 emekli olanların oranı ise %8,9'dur. Bu bilgiler ışığında katılımcıların %58,8'inin aktif olarak bir işle meşgul oldukları %41,2'sinin ise aktif olarak çalışmadıkları anlaşılmaktadır.

Grafik 5: Medeni Durumlarına Göre Dağılımları

Grafik 5'te yer alan bulgular incelendiğinde araştırmaya katılan katılımcıların %63,3'ünün evli olup, %36,7'sinin ise bekar olduğu görülmektedir.

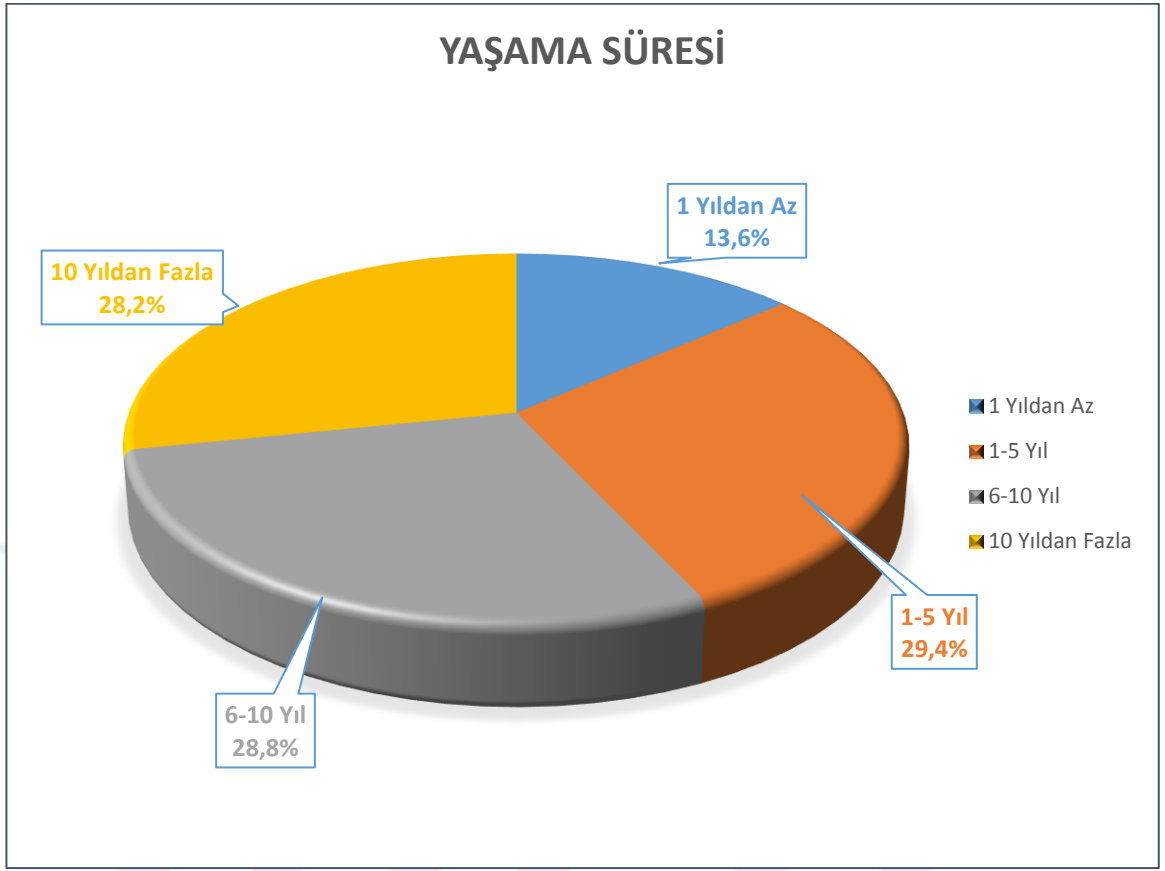
Grafik 6: Gelir Durumuna Göre Dağılımları

Grafik 6’da yer alan bulgular ışığında katılımcıların gelir durumlarına göre dağılımları incelendiğinde %23,7’si zayıf gelir grubunda olup, %48,7’si orta, %21,2’si iyi, %6,3’ü ise çok iyi gelir grubundadır. Bu bağlamda gelir durumu bakımından katılımcıların %48,7 gibi yarıya yakın oranda bir kısmının orta gelir seviyesine sahip oldukları bu özellikleri ile de bölgede iktisadi eşitliğin çok fazla belirginleşmediği, istikrarlı bir iktisadi paylaşımın ortaya çıktığı görülmektedir.

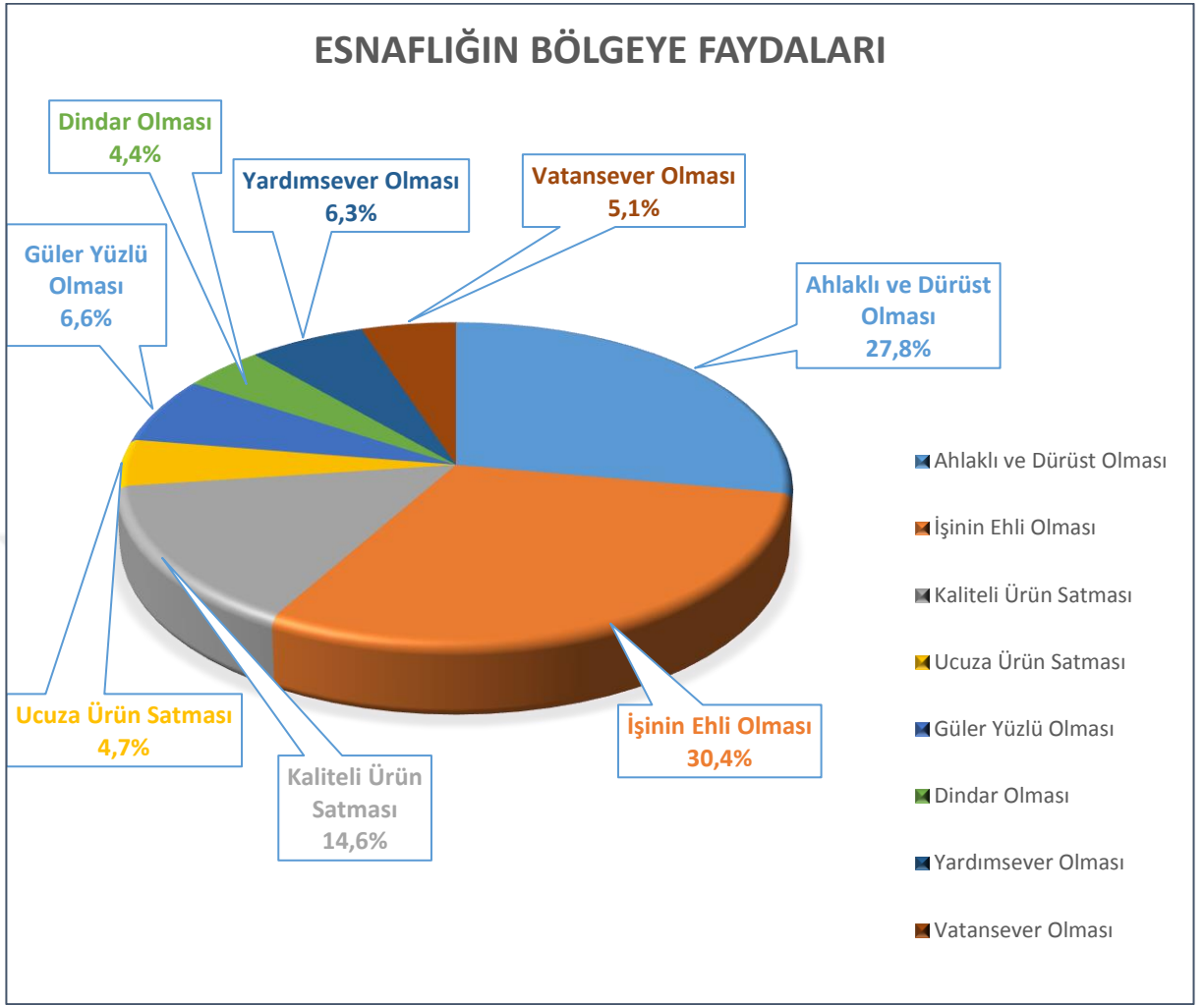
Zira Ahiliğin temel felsefesi bulundukları bölgelerde iktisadi eşitsizliğin ve yoksulluğun önüne geçerek adil bir gelir dağılımının temin edilmesidir. Bu bakımdan Ahilik bir sınıfın veya bir grubun diğer insanlar üzerinde hakimiyet kurmasına karşı çıkmaktadır (Soykut, 1971, s. 143). Bu bağlamda Ahilik kurumu oluşturduğu adil gelir sistemi, paylaşım ve yardımlaşma kültürü ile Türk insanının ekonomik açıdan güçlenmesine ve toplumsal yapı içerisinde gelir uçurumlarının oluşmasına engel olmuştur. Bu sayede Ahilik bulunduğu bölgelerde bürokrat, burjuva, teograt gibi sınıfların hakimiyetine karşı çıkarak toplumsal yapının birbirinden kopmasının ve sınıflara ayrılmasının önüne geçmiştir (Akça, 2003, s. 88-91).

Grafik 7: Bölgede ki Yaşam Süresine Göre Dağılımları

Katılımcıların bölgedeki yaşam sürelerine göre dağılımları incelendiğinde, 1 yıldan az süre ile bölgede yaşayanların oranı %13,6; 1-5 yıl süre ile bölgede yaşayanların oranı %29,4 olup 6-10 yıl süre ile yaşayanların oranı %28,8; 10 yıldan daha fazla yaşayanların oranı ise %28,2'dir. Bu bilgiler ışığında katılımcıların %43'ünün 5 yıl ve daha az süredir bölgede yaşadığı %57'sinin ise 6 yıldan fazla bir süredir bu bölgede yaşadıkları anlaşılmaktadır. Elde edilen ortalama değerlendirildiğinde, katılımcıların yörenin toplumsal yapısını tanımak ve topluma ait kültürü bilmek için yeterli süreye sahip oldukları söylenebilir.

Grafik 8: Esnaflığın Bölgeye Sağladığı Faydalara Ait Bulgular

Katılımcılara göre esnaflığın bölgelerine sağladığı faydalar incelendiğinde; %27,8'i ahlaklı ve dürüst olması, %30,4'ü işinin ehli olması, %14,6'sı kaliteli ürün satması, %4,7'si ucuza ürün satması cevabı vermiştir. Güler yüzlü olması cevabını verenleri oranı %6,6; dindar olması cevabını verenlerin oranı %4,4, yardımsever olması cevabını verenlerin oranı %6,3 olup, vatansever olması cevabını verenlerin oranı %5,1'dir. Bu bilgiler ışığında Mudurnu bölgesinde faaliyet gösteren esnafların bölgeye sağlamış oldukları faydaların başında %30,4 ile işinin ehli olması %27,8 ile ahlaklı ve dürüst olması, %14,6 ile kaliteli ürün satması gelmektedir.

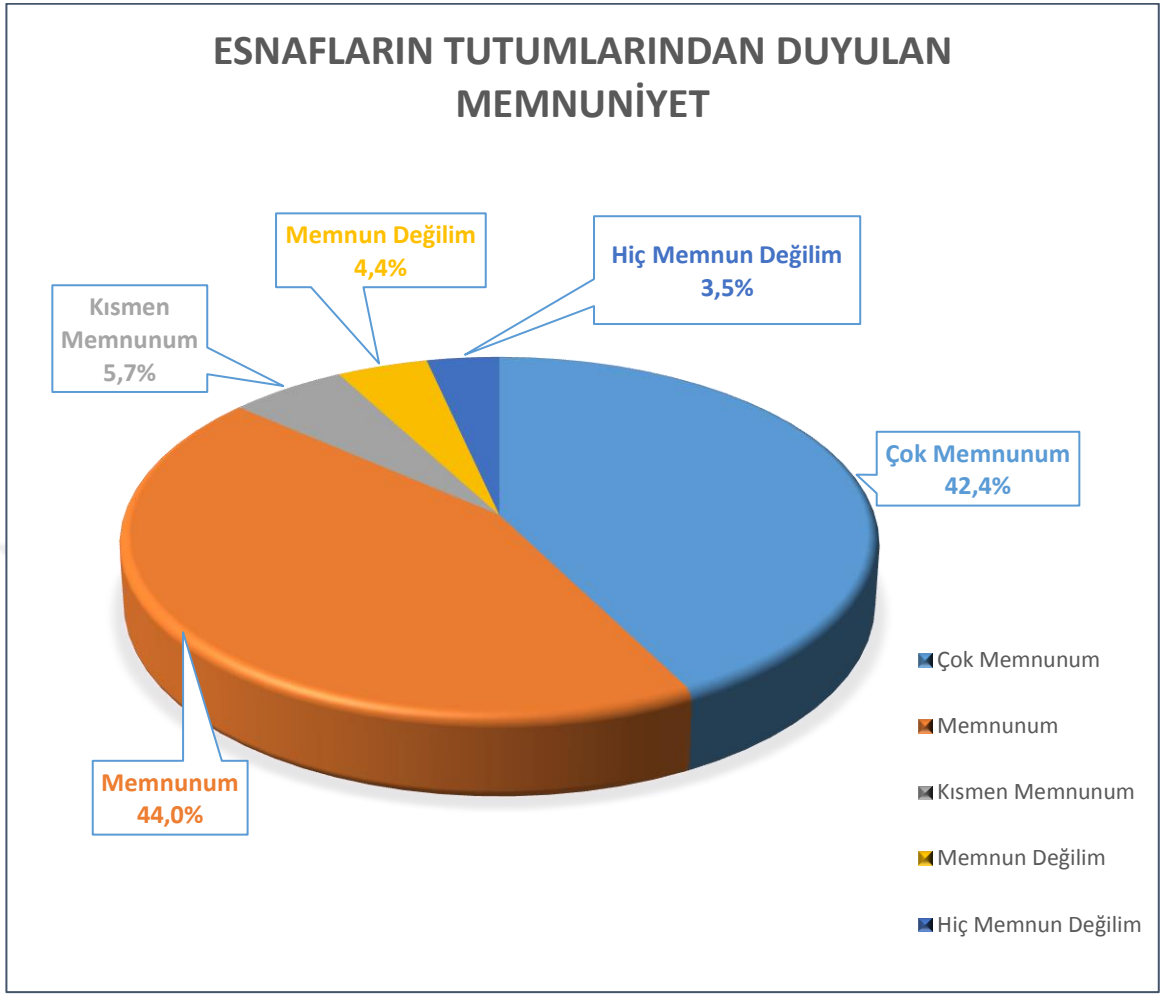
Bu bağlamda Ahilik kişinin mutlak suretle bir iş sahibi olması ve kişinin sahip olduğu işi en iyi şekilde yapmasını öğütlemektedir. Öyle ki bir kişinin Ahi olabilmesi için mutlak suretle bir meslek sahibi olması ve bu mesleğin yeterliliklerine sahip olması gerekmektedir. Bunun yanı sıra ise Ahi kişinin ahlaklı ve erdemli bir birey olması Ahiliğin en temel ilkelerinden biridir. Bu sebeple Ahi kişinin işinde dürüst, güvenilir ve ahlaklı olması, işini

hakkıyla yerine getirmesi ve sattığı ürünü kaliteli üretmesi Ahiliğin kişiye yüklemiş olduğu temel sorumlulukların başında gelmektedir. Bu açıdan bölge halkı tarafından Ahiliğin bölgeye sağladığı faydalar olarak ön plana çıkan bu özellikler Ahilik ilke ve kurallarının esnafa kazandırmış olduğu değerlerdir.

Ayrıca Ahiliğin bölgeye sağlamış olduğu diğer faydalar olan Dindar olması, Yardımsever olması, Vatansever olması, Ucuza ürün satması, Güler yüzlü olması Ahiliğin temel ilkelerinin esnaflara kazandırmış olduğu değerler bütünüdür. Çünkü Ahilik temelinde dini kaideler ile şekillenmiş ekonomik yapıya sahip bir teşkilatlanmadır. Bu sebeple ilke ve kaidelerinin büyük bir çoğunluğu dini esaslar ışığında şekillenmiştir. Bunun bir gereği olarak da Ahilikte güler yüzlü olmak, hoşgörülü olmak, paylaşmak, yoksula yardım etmek, hak ettiğinden fazlasına göz dikmemek ve vatana hizmet esastır.

Bu açıdan baktığımızda Ahilik kurumunun ortaya koymuş olduğu bu değerler esnafın hem mesleki hem de sosyal hayatını şekillendirerek toplumsal faydaya dönüşmektedir. Zira Ahiliğin sağlamış olduğu bu değerler toplum tarafından bir zenginlik olarak görülmektedir. Ayrıca tüm bu değerler “Ahiliğin Türk çalışma hayatında günümüze yansımalarının bir başka örneğidir (Durak ve Yücel, 2010, s. 164).”

Grafik 9: Esnafların Tutumlarına Dair Bulgular

Katılımcıların alışveriş yaptıkları esnafların kendilerine karşı tutumlarından memnuniyetleri incelendiğinde; %42,4'ü çok memnun olduğunu, %44'ü memnun olduğunu belirtirken %5,7'si kısmen memnun olduğunu belirtmiştir. Memnun olmadığını belirtenlerin oranı %4,4 olup hiç memnun olmadığını belirtenlerin oranı ise %3,5'tir.

Bu bilgiler ışığında bölge halkının %82,4'ünün esnafların tutumundan memnun oldukları görülmektedir. Bunun aksine esnafların tutumlarından memnun olmayanların oranı ise %7,9'da kalmaktadır. Bu da çok yüksek bir oranda bölge halkının esnafların tutum ve davranışlarından memnun olduklarını göstermektedir.

Bu bağlamda “Ahilik anlayışında insan merkezi bir öneme sahiptir (Akça, 2003, s. 97).” Öyle ki Ahilik anlayışı “halka hizmet hakka hizmettir” düsturu ile şekillenmiş, insana ve topluma hizmet etmeyi ibadet sayan bir geleneğe sahiptir. Bu bakımdan Ahilik anlayışının özünde insana duyulan büyük sevgi ve hürmet yatmaktadır. Bu anlayışın bir sonucu olarak da

Ahilikte insana gösterilen saygı ve itibar çok yüksek tutulmuştur. Zira Ahilik anlayışında mutluluğun sırrı insana hizmet etmekten ve halka faydalı bir birey olmaktan geçmektedir (Anadol, 1991, s. 63). Bu sebeple de Ahiliğin temel felsefesi gereği müşteri memnuniyeti Ahiliğin para kazanmaktan daha fazla önem verdiği konulardan biri olmuş ve Ahi kişi mutluluğun sırrını insana hizmet etmekte aramıştır.

Bu açıdan Mudurnu bölgesinde faaliyet göstermekte olan esnafların tutum ve davranışlarını şekillendiren Ahilik geleneği bu bölgede insana verilen değer ve önemin artmasına, müşteri odaklı bir ticaret kültürünün oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bu durum da bölge halkının memnuniyeti açısından önemli bir etken olmuştur.

Grafik 10: Esnaflık Değerlerinin Toplumu Bir Arada Tutması İle İlgili Bulgular

Katılımcıların bölgelerinde yaşatılan esnaflık değerlerinin toplumu bir arada tuttuğuna inanma düzeyleri incelendiğinde; %40,5'i kesinlikle katıldığını, %43,4'ü katıldığını, %8,2'si ise kararsız olduğunu belirtmiştir. Katılmadığını belirtenlerin oranı %4,7 iken kesinlikle katılmadığını belirtenlerin oranı ise %3,2'dir. Bu bağlamda katılımcıların %83,9'u gibi büyük bir oranı bölgelerinde yaşatılan esnaflık değerlerinin toplumu bir arada tuttuğuna inanmaktadır. Mudurnu bölgesinde yaşatılan esnaflık değerlerinin Ahilik ilke ve gelenekleri ile şekillendiği göz önüne alındığında Ahilik değerlerinin toplumsal bütünleşmeyi temin eden, toplumsal yapıyı bir arada tutan bir fonksiyon üstlendiği görülmektedir.

Bu bağlamda Ahilik geleneğinin bir parçası olarak Mudurnu bölgesinde yaşatılmaya devam eden esnaflık değerleri toplum tarafından kabul edilen ortak değerler inşa ederek bu değerler etrafında toplumu buluşturan, birleştiren ve bu özelliği ile de sosyal bütünleşmeyi tesis eden bir yapıya sahiptir.

3.9.2. Ahilik Değerlerine Sahiplik Ölçeğine Ait Bulgular

Ahilik değerlerine sahiplik ölçeği 41 madde ve bu maddelerin faktör ağılıklarına göre sınıflandırılmış Sosyal ahlak, Meslek Ahlakı, Sosyal Yardımlaşma, Kalite ve Standardizasyon, Eğitim, Kültürel, Dini ve Ekonomik Fonksiyonu olmak üzere 8 alt boyuttan oluşmaktadır. Bu ölçeğe ilişkin bulgular öncelikle 8 alt boyutta yer alan maddeler bakımından elde edilen bulgular madde madde incelenecek ardından ise bu alt boyutların kişisel özelliklere göre değişkenlikleri incelenecektir.

Tablo 5: Ahilik Değerleri Ölçeği Alt Boyutlarına İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	N	Minimum	Maksimum	Ortalama	Std. Sapma
Sosyal Ahlak Fonksiyonu	316	2,00	5,00	4,39	0,48
Meslek Ahlakı Fonksiyonu	316	2,45	5,00	4,35	0,47
Sosyal Yardımlaşma Fonksiyonu	316	2,00	5,00	4,25	0,55
Kalite ve Stand. Fonksiyonu	316	2,67	5,00	4,42	0,47
Eğitim Fonksiyonu	316	2,00	5,00	4,35	0,59
Kültürel Fonksiyonu	316	2,00	5,00	4,30	0,59
Dini Fonksiyonu	316	2,00	5,00	4,26	0,56
Ekonomik Fonksiyonu	316	1,00	5,00	4,57	0,49

Ahilik değerlerine sahiplik ölçeğinin oluşan alt boyutlarına ilişkin tanımlayıcı istatistikler tabloda verilmiştir. Tabloda verilen ortalama değerlere bakıldığında 1-5 arasında (1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Kararsızım, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum) skorlandırılan faktörlerde hepsi için katılıyorum ile kesinlikle katılıyorum arasında değer aldığı görülmektedir. Bu bakımdan ölçekte ölçülmeye çalışılan Ahilik değerlerinin Mudurnu bölgesinde faaliyet göstermekte olan esnaf tarafından yoğun bir şekilde yaşatılmaya devam ettirildiği ortaya çıkmaktadır.

3.9.2.1. Sosyal Ahlak Fonksiyonuna Ait Bulgular

Ahiliği ahlaksal toplumculuk veya toplumsal ahlak olarak tanımlamak da mümkündür. (Soykut, 1971, s. 143). Öyle ki Ahilik kurumu ortaya çıktığı ilk yıllar itibariyle tamamen dini kaideler ile şekillenmiş, tarikat görünümünde bir örgüt yapısına sahiptir. Bu bakımdan kurulduğu ilk yıllar itibariyle Ahiliğin en önemli vazifesi bulundukları bölgeleri İslamlaştırmak ve toplumsal hayat içerisinde İslami esasları hakim kılmak olmuştur. Ahilik kurumu üstlenmiş

olduğu bu dini fonksiyonu sebebiyle adeta bir ahlak okulu olarak görev yapmıştır. Bu özelliği nedeniyle de Ahilik kurumu bulunduğu bölgelerde öncelikle kendi mensuplarına sonrasında ise o bölgede yaşayan tüm halka İslam ahlakını kazandırmaya çalışmıştır (Erken, 1998, s. 48-49).

Ahilik kurumu özünde ekonomik ve mesleki bir yapıya sahip olmasına karşın ahlaki esaslar mesleki ilkelerden daha büyük bir öneme sahip olmuştur. Çünkü Ahilik düşüncesine göre ahlaki değerlere sahip olmayan bir kişi mesleğinde ne kadar başarılı olursa olsun bunun hiçbir değeri yoktur. Bu sebeple de ahlaki değerlere sahip olmayan bir kişi mesleğinde ki başarısına bakılmaksızın derhal bulunduğu meslekten ihraç edilirdi. Bu özelliği ile ahlaki zaafları bulunan bir kimsenin Ahilik kurumu içerisinde barınması mümkün olmamıştır. Dolayısıyla üstün bir ahlaka sahip olmak Ahiliğin en vazgeçilmez unsurlarından biri haline gelmiş ve bu da Ahilik kurumunun üstün ahlaka sahip bireylerin toplandığı bir yapı halini almasını sağlamıştır (Sancaklı, 2010, s. 7).

Bu bağlamda Ahilik kurumu içerisinde mesleki eğitimin yanı sıra güçlü bir ahlak eğitimi esas alınmıştır. Bu amaçla Ahilik kurumunda sosyal ahlak, fütüvvetnamelerden alınan ahlak kuralları ile Anadolu'da kurulmuş olan Ahi zaviyelerinde verilen ahlaki eğitimler ile inşa edilmiştir. İnşa edilmiş olan bu ahlak kuralları yalnızca Ahileri kapsamakla kalmayıp o bölgede ki toplumun tamamı tarafından benimsenmiştir (Tesk, s. 10-11). Öyle ki sosyal hayatın günlük işleyişinde dahi bu kurallar ile çok geniş bir alanda etki gösteren Ahilik bu özelliği ile bir sosyal kontrol aracı olarak işlev görmektedir (Tekin, 2016, s.226). Bu sayede Ahilik ahlak kuralları yalnızca mesleki hayatı düzenleyen kurallar olmanın ötesinde hem ticari hayatı hem de sosyal hayatı düzenleyen kurallar bütünü haline gelmiştir.

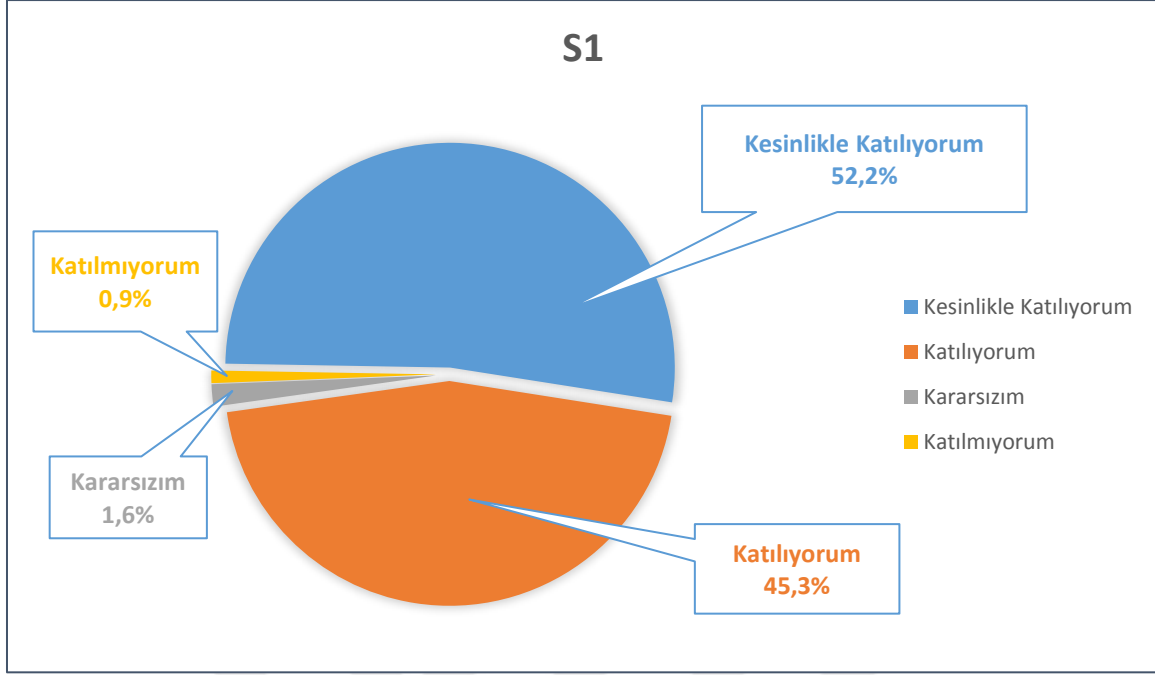
Ahlak bir toplumu bir arada tutan toplumsal hayatın bir düzen içerisinde devam etmesini sağlayan en önemli koşullardan biridir. Bu açıdan Ahilik kurumu toplumsal hayatın bir düzen içerisinde devamlılığı konusunda yalnızca meslek hayatıyla ilgilenmemiş toplumun tamamını bir düzen ve nizam içerisinde tutacak ahlaki ilkeler geliştirmiştir. Bu ilkeler Ahiler tarafından kabul edildiği gibi o bölgede yaşayan halkın tamamını da etkisi altına alan toplumun geneli tarafından kabul edilmiş bir kurallar bütünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu özelliği ile Ahi zaviyeleri Anadolu'da kurulmuş oldukları bölgelerde mesleki eğitim vermelerinin yanı sıra bir ahlak okulu gibi çalışarak sosyal ahlakın gelişmesini ve yerleşmesini temin etmiştir.

Ahilik kurumunun sosyal ahlaka dair üstlenmiş olduğu fonksiyonlarla ilgili elde edilen bulguların istatistiki sonuçları aşağıda tablolar halinde paylaşılmıştır.

Tablo 6: Sosyal Ahlaka Ait Sorular Ve Sonuçları

Sorular		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1	İyi huy ve güzel ahlak sahibidirler.	165	143	5	3	0
3	Sözüne güvenilen emin insanlardır.	167	134	7	8	0
6	Kötülük ve kendini bilmezliğe iyilikle karşılık verirler.	160	141	5	6	4
7	Müşteri ve komşu esnaflara karşı kin, haset ve kıskançlık beslemezler.	149	156	4	7	0
8	Müşterilere ve diğer komşu esnaflara karşı kötü söz ve hareketlerden kaçınırlar.	179	125	6	3	3
9	İnsanlara değer verir ve eşit davranırlar, zengin-fakir, yerli-yabancı, güçlü-zayıf olarak ayırmazlar.	165	133	10	4	4
13	Müşteriye güler yüzlü, anlayışlı ve dürüst davranırlar.	123	161	12	13	7
15	Diğer insanlara karşı şefkat ve merhamet sahibidirler.	165	124	3	18	6
17	Müşterileri ve diğer esnaflarla ilgili sırları tutarlar, açığa vurmazlar.	173	129	8	6	0
27	İyi, doğru ve güzelde topluma örnek birer şahsiyetlerdir.	143	154	18	1	0
35	Diğer insanlara yukarıdan bakarlar kibirlidirler.	4	16	17	146	133
36	Malını överek müşteriye aldatmaya çalışırlar.	2	10	21	137	146
38	Dünyaya ait şeylerle övünür ve gösteriş yaparlar.	0	13	4	135	164

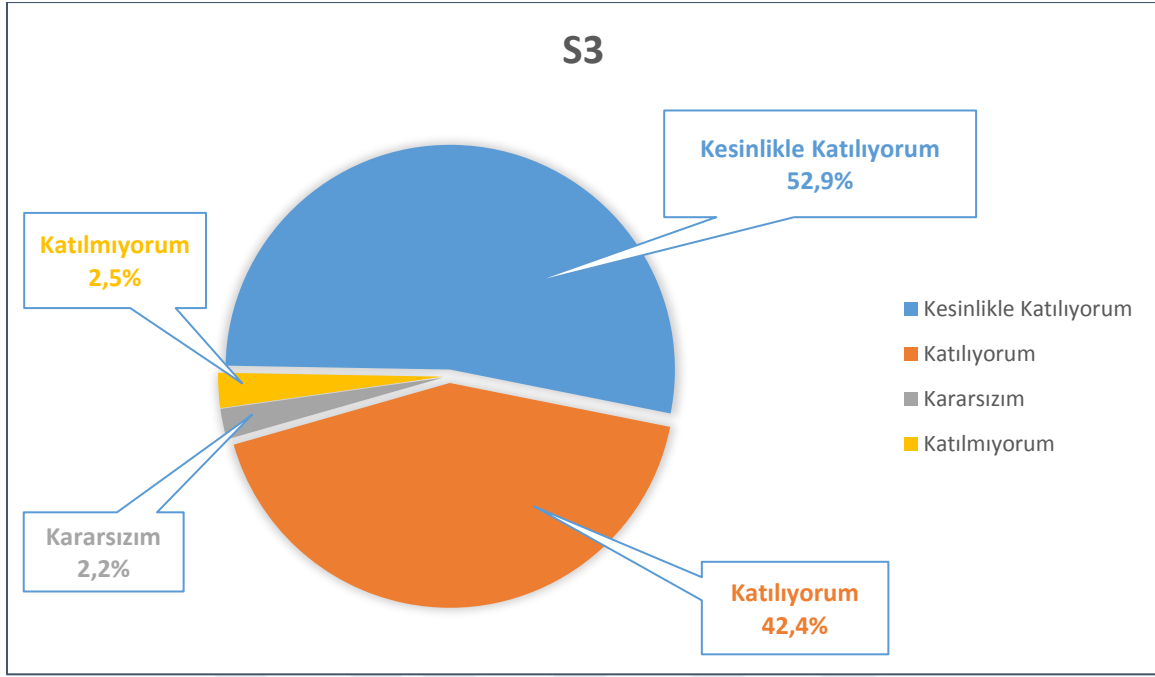
Grafik 11: İyi Huy Ve Güzel Ahlak Sahibidirler İfadesine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların “İyi huy ve güzel ahlak sahibidirler” İfadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %52,2; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %45,3 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %1,6’dır. Katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %0,9’dur. Katılımcılardan Kesinlikle katılmıyorum cevabı veren katılımcı ise olmamıştır.

Araştırmaya katılan katılımcıların %97,5 gibi yüksek bir oranı bölge esnafının iyi huy ve güzel ahlak sahibi olduğunu belirtmiştir. Zira Ahiliğin ahlak prensiplerini meydana getiren fütüvvetnamelerde yer alan ahlak kaidelerinin başında bireyin iyi huy ve güzel ahlak sahibi olması gelmektedir. Bu bakımdan Ahilik kurumu içerisinde yer alan her üyenin bu özelliği taşıması şart koşulmuştur. Öyle ki bu ilkelere uygun davranmayan veya bu kaideleri ihlal eden üyelerin Ahilik kurumu içerisinde bulunmasına asla izin verilmemiştir.

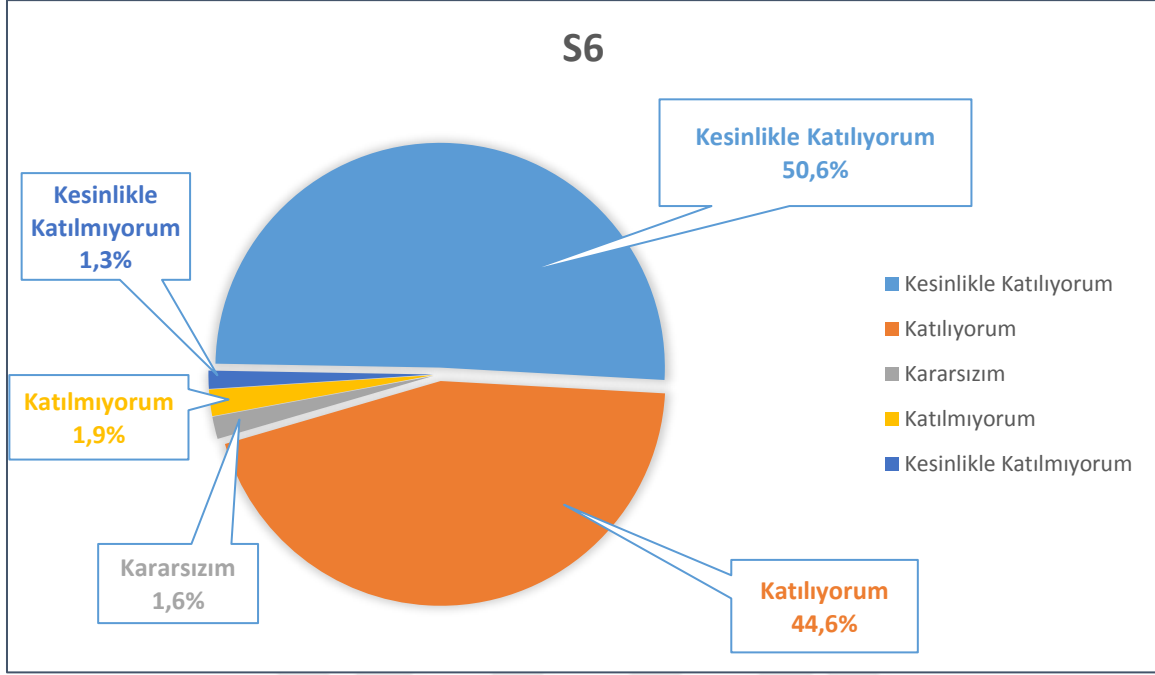
Grafik 12: Sözüne Güvenilen Emin İnsanlardır İfadesine Ait Bulgular

Katılımcılardan “Sözüne güvenilen emin insanlardır” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %52,9; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %42,4 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %2,2’dir. Katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %2,5 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı veren katılımcı ise olmamıştır.

Araştırmaya katılan katılımcıların %95,3 gibi yüksek bir oranı bölge esnafının genel itibarıyla sözüne güvenilen emin insanlar olduğunu belirtmiştir. Bu özelliği ile bölge esnafının halk tarafından güvenilen insanlar olduğu ve yine halk nazarında esnafların itibar edilen saygın bireyler oldukları sonucu ortaya çıkmaktadır. Nitekim Ahilik ahlak kaideleri üyelerine özünde ve sözünde bir olmayı asla doğruluktan ayrılmamayı nasihat etmektedir. Öyle ki Ahi kişinin peygamber ahlakı ile ahlaklanması ve bu özveri ile davranması beklenmiştir. Bu bakımdan Ahiliğin ahlak ilkeleri gereği Ahi kişi asla yalan söylemeyen, kendisinden emin olunan ve kendisine güvenilen bir insan olmak zorundadır. Bunun aksine bir davranış Ahilik kurumu içerisinde hiçbir zaman kabul görmemiştir.

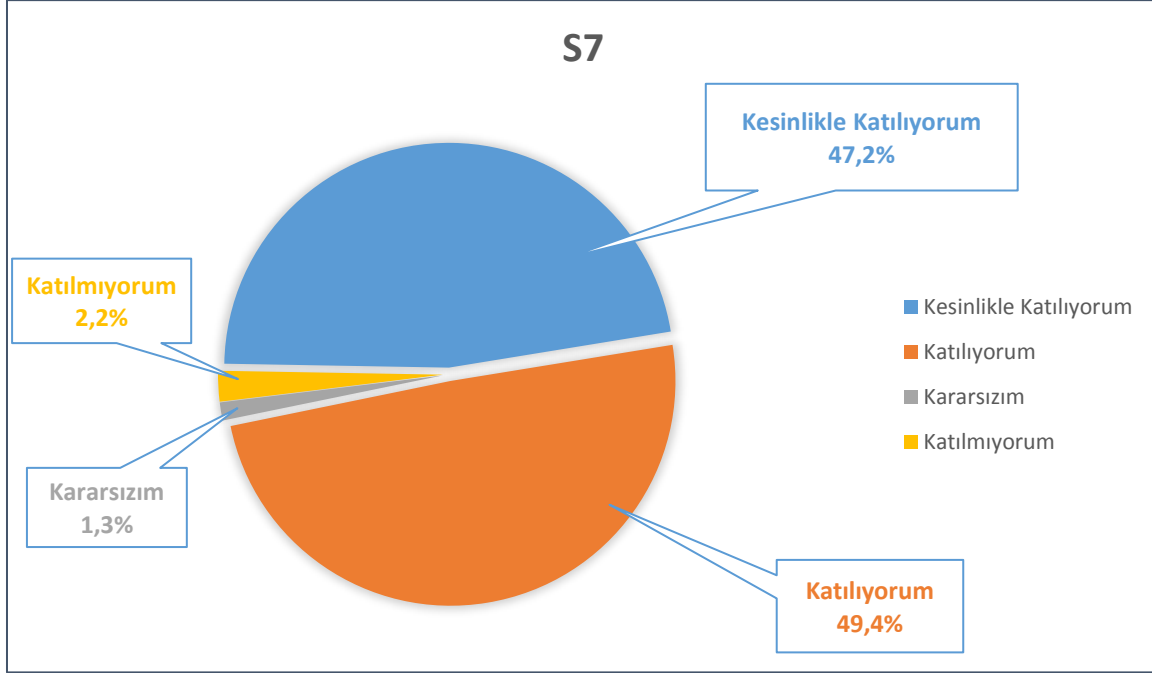
**Grafik 13: Kötülük Ve Kendini Bilmezliğe İyilikle
Karşılık Verirler İfadesine Ait Bulgular**

Araştırmaya katılan katılımcılardan “Kötülük ve kendini bilmezliğe iyilikle karşılık verirler” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %50,6; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %44,6 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %1,6’dır. Katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %1,9 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %1,3’tür.

Araştırmaya katılanların vermiş oldukları cevapları incelediğimizde katılımcıların %95,2 gibi büyük bir oranla bölge esnafının kendine karşı yapılan olumsuz davranışlar karşısında dahi anlayışlı ve hoşgörülü davrandıklarını belirtmişlerdir. Zira Ahilik ahlak sistemi özünde hoşgörü ve anlayış üzerine kurulmuştur. Bu sebeple de benliğe kapılmamak ve benlik hırsıyla hareket etmemek esastır. Çünkü benlik düşüncesinin temelinde kişinin kendini başkalarından önemli görmesi vardır ki bu düşünce Ahiliğin insan merkezli bakış açısına tam manasıyla ters düşmektedir. Bu bakımdan Ahi kişinin yaşanan olumsuzluklar karşısında nefsine hakim olması ve Yunusça bir hoşgörüyle hareket etmesi beklenmektedir. Nitekim kötülük edene iyilikte bulunmak fütüvvetnamelerde yer alan ahlak ilkelerinden biridir. Ahiliğe ait bu değer uyumlu bir toplum yapısı oluşmasına ve bir hoşgörü toplumunun inşa edilmesine imkân sağlamaktadır.

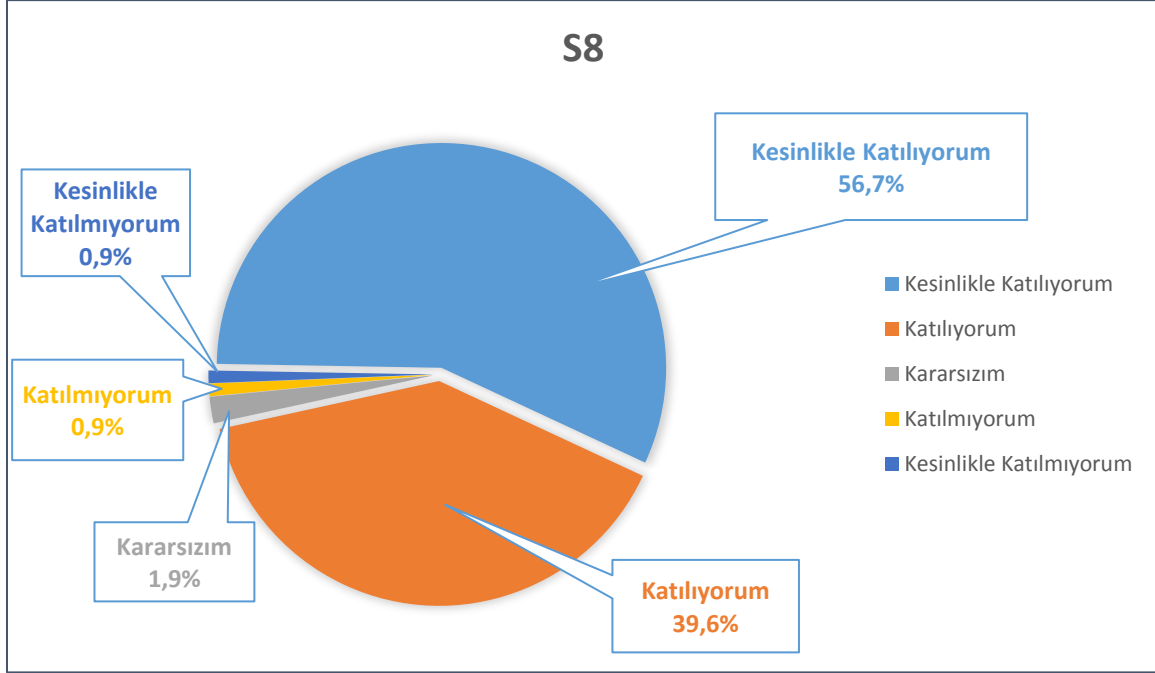
Grafik 14: Müşteri Ve Diğer Esnaflara Karşı Kin, Haset Ve Kıskançlık Besleme İz İfadesine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların “Müşteri ve komşu esnaflara karşı kin, haset ve kıskançlık besleme iz.” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %47,2; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %49,4 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %1,3’tür. Katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %2,2 iken katılımcılardan kesinlikle katılmıyorum cevabı veren ise olmamıştır.

Araştırmaya katılan katılımcıların vermiş oldukları cevapları incelediğimizde %96,6 gibi tamama yakın bir katılımcı bölge esnaflarının gerek iş hayatında gerekse özel hayatlarında diğer insanlara karşı art niyetle yaklaşmadıklarını ve kötülük beslemediklerini ifade etmişlerdir. Çünkü Ahilik kurumunda İslam en temel ölçü olarak alınmıştır. Bu sebeple de dinen günah veya sakıncalı sayılan hiçbir hareket teşkilat içerisinde kabul görmemiştir. Bu bakımdan kin, gıybet, haset, dedikodu gibi toplumsal yapı içerisinde fitne, çatışma ve ayrılmaya sebep olacak olumsuz davranışlar Ahilikte kesin bir şekilde yasaklanmıştır. Bu bağlamda bölge esnafının Ahilik geleneğinden gelen bu değerleri hala yaşatmaya devam etmekte olduğu görülmektedir.

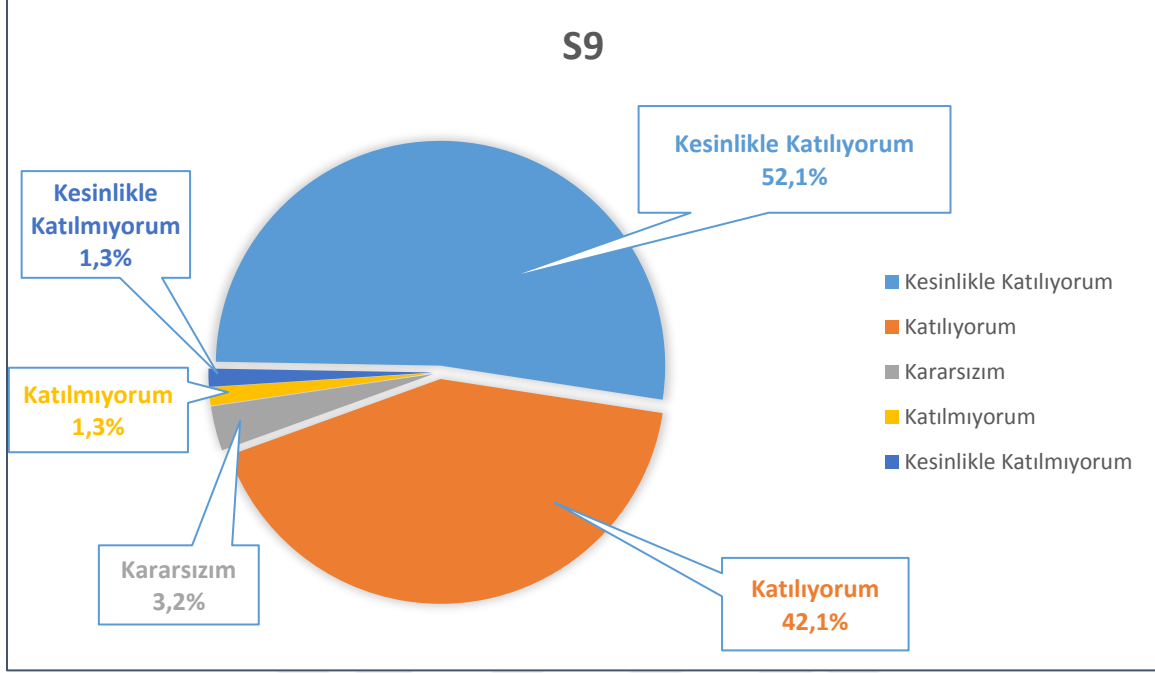
Grafik 15: Müşteriler Ve Diğer Komşu Esnaflara Karşı Kötü Söz ve Hareketlerden Kaçınırlar İfadesine Ait Bulgular

Katılımcıların “Müşterilere ve diğer komşu esnaflara karşı kötü söz ve hareketlerden kaçınırlar” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %56,7; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %39,6 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %1,9’dur. Katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %0,9 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı da yine %0,9’dur.

Araştırmaya katılan katılımcılara dair bulguları incelediğimizde %96,3 gibi oldukça yüksek bir oranın bölge esnafının hem vatandaşlara karşı hem de diğer esnaflara karşı olumsuz hareket ve davranışlardan kaçındıklarını ifade etmişlerdir. Öyle ki Ahilik ahlak sisteminde edep ve adab çok önemli bir yer tutmaktadır. Nitekim Ahiliğin ahlak kaidelerini meydana getiren fütüvvetnameleri incelediğimizde önemli bir ahlak kaidesi olarak kötü söz ve hareketlerden sakınmak görülmektedir. Bu kaidenin bir gereği olarak da Ahilik kurumu içerisinde yetişen ve yer alan üyeler her zaman kötü söz ve hareketlerden sakınmışlardır. Bu sayede toplumda çatışma, kavga ve huzursuzluk yerine uyum, dayanışma ve huzur yer bulmuştur.

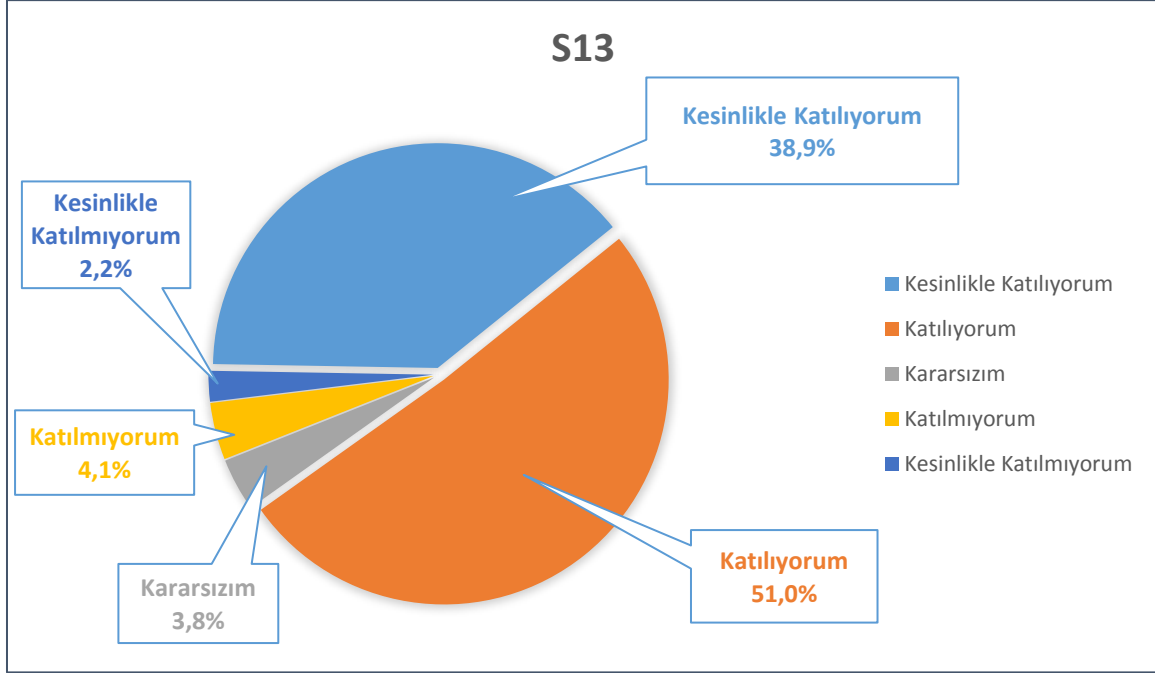
Grafik 16: İnsanlara Değer Verir Ve Eşit Davranırlar, Zengin-Fakir, Yerli-Yabancı, Güçlü-Zayıf Olarak Ayırmazlar İfadesine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların “İnsanlara değer verir ve eşit davranırlar, zengin-fakir, yerli-yabancı, güçlü-zayıf olarak ayırmazlar” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %52,1; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %42,1 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %3,2’dir. Katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %1,3 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı da yine %1,3’tür.

Katılımcıların verdikleri cevaplara baktığımızda %94,2 gibi bir oranda bölge esnafının insanlara hiçbir şekilde ayrımcılık uygulamadıkları aksine herkese eşit ve adil bir şekilde davrandıklarını belirtmişlerdir. Çünkü Ahilik her şeyden önce insana değer vermek üzerine kurulmuş bir sistemdir. Bu sebeple de her ne şekilde olursa olsun ayrımcılığa, haksızlığa ve adaletsizliğe kesin bir şekilde karşı çıkmıştır. Bu bağlamda Ahilik ahlak kaidelerinde hizmette ve yardımda ayırım yapmamak bir ilke olarak kabul edilmiştir. Bu ilke bölge insanları arasında çekişmenin, kutuplaşmanın ve ayrışmanın oluşmasına engel olarak uyumlu ve adil bir toplum yapısının inşa edilmesine imkan sağlamıştır.

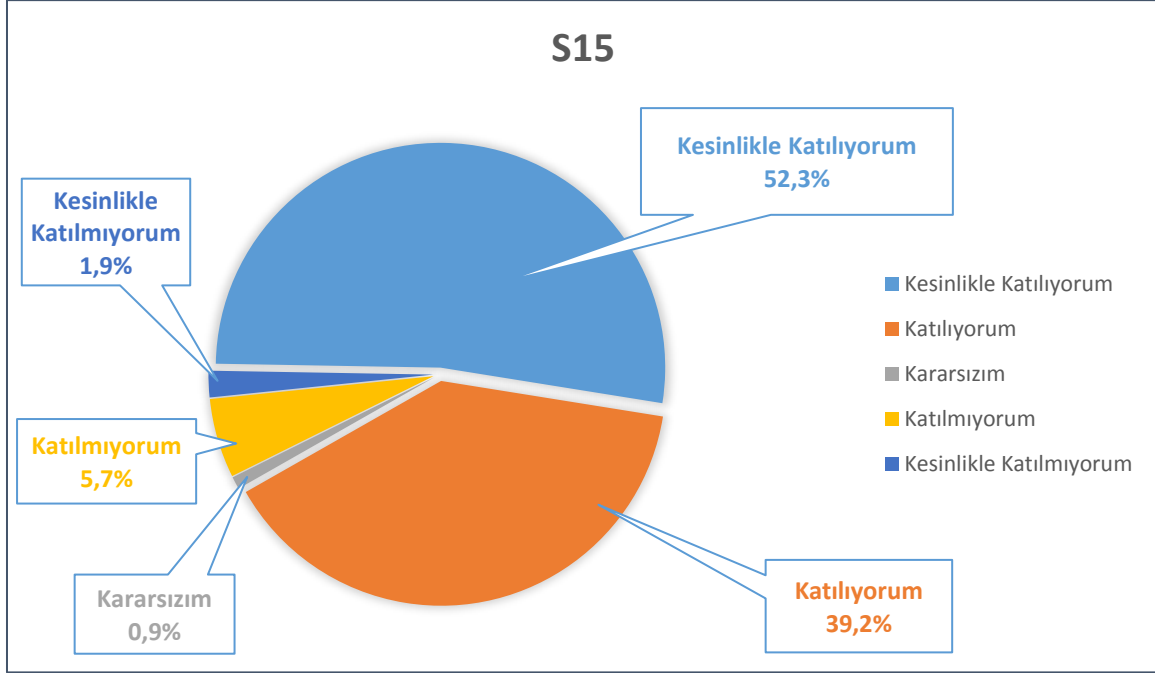
Grafik 17: İnsanlara Güler Yüzlü, Anlayışlı Ve Dürüst Davranışlar İfadesine Ait Bulgular

Katılımcıların “İnsanlara güler yüzlü, anlayışlı ve dürüst davranışlar.” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %38,9; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %51,0 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %3,8’dir. Katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %4,1 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %2,2’dir.

Araştırmaya katılanların %89,9 gibi bir oranı bölge esnaflarının bölge halkına karşı güler yüzlü ve anlayışlı davrandıklarını belirtmişlerdir. Bunun en önemli sebebi ise şüphesiz Ahilik kurumunun insana değer vermesi, insana hizmet etme düşüncesi ve insanı yüceltme anlayışıdır. Öyle ki Ahiliğin ahlak rehberi fütüvvetnamelerde yer alan; güler yüzlü olmak, tatlı dilli olmak, tevazu sahibi olmak, hiç kimseyi azarlamamak, dostluğa önem vermek gibi ilkeler insana verilen değeri ve önemi bize göstermektedir. Bunun yanı sıra Ahilik insan ilişkilerinde dürüst ve samimi olmaya önem vermiştir. İki yüzlü, riyakâr veya samimiyetsiz davranmak insan ilişkilerinde açıkça sahtekarlık yapmak anlamına gelmektedir ki böyle bir sahtekarlığa yeltenenlerin asla Ahilik kurumuna girmelerine izin verilmemiştir. Bu açıdan Ahilik kurumu toplumsal yapı içerisinde bir hoşgörü kültürünün tesis edilmesini sağlamıştır.

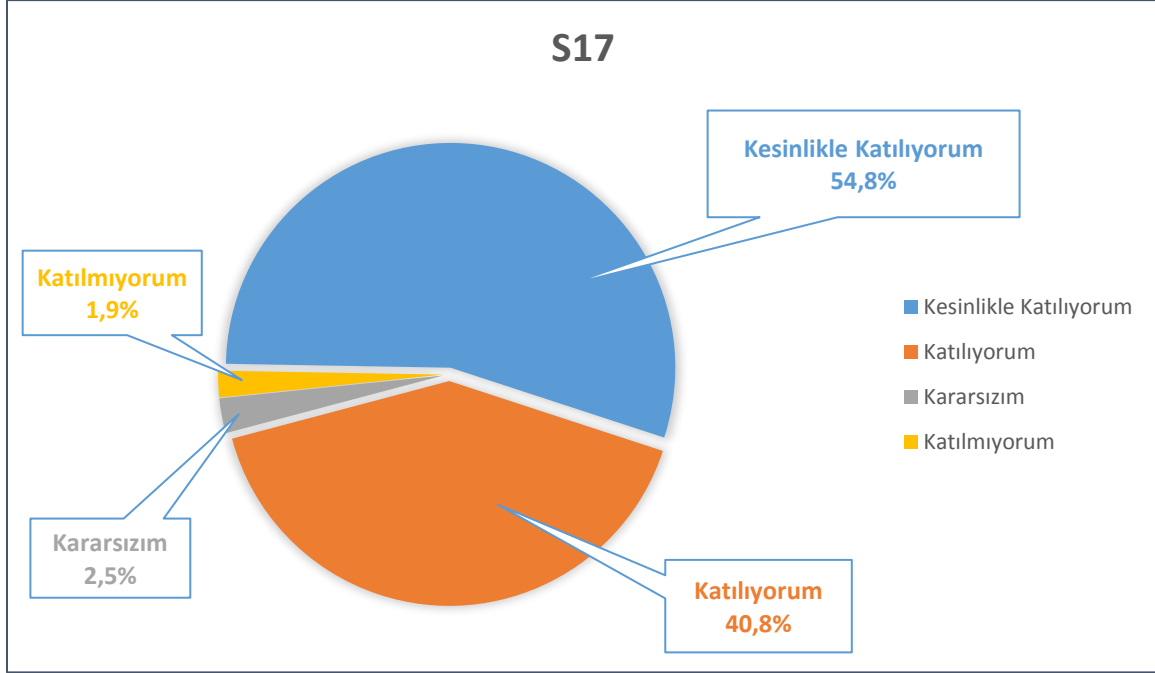
Grafik 18: Diğer İnsanlara Karşı Şefkat ve Merhamet Sahibidirler İfadesine Ait Bulgular

Araştırmaya katılanların “Diğer insanlara karşı şefkat ve merhamet sahibidirler” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %52,3; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %39,2 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %0,9’dur. Katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %5,7 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %1,9’dur.

Katılımcıların %91,5’i bölge esnafının şefkatli ve merhametli insanlar olduklarını ifade etmişlerdir. Daha öncede belirttiğimiz gibi Ahiliğin temelinde insana duyulan büyük sevgi ve saygının varoluşu kazançtan, paradan, makamdan daha çok insanın bir değer olarak kabul edilmesini sağlamıştır. Bu sebeple de Ahilik sisteminde öfke, kin, düşmanlık ve gaddarlık asla yer bulmamıştır. Aksine her fırsatta öksüze, yetime, düşküne, zor durumda olana, ihtiyaç sahiplerine şefkat ve merhamet gösterilmesi gerektiği öğretilmiştir. Merhamet eden merhamet bulur düsturu ile insana merhamet eden kişinin Allah’ın merhametine mazhar olacağına inanılmıştır. Bu sayede toplumda öfke ve düşmanlık yerine şefkat ve kardeşlik kültürü inşa edilmiştir.

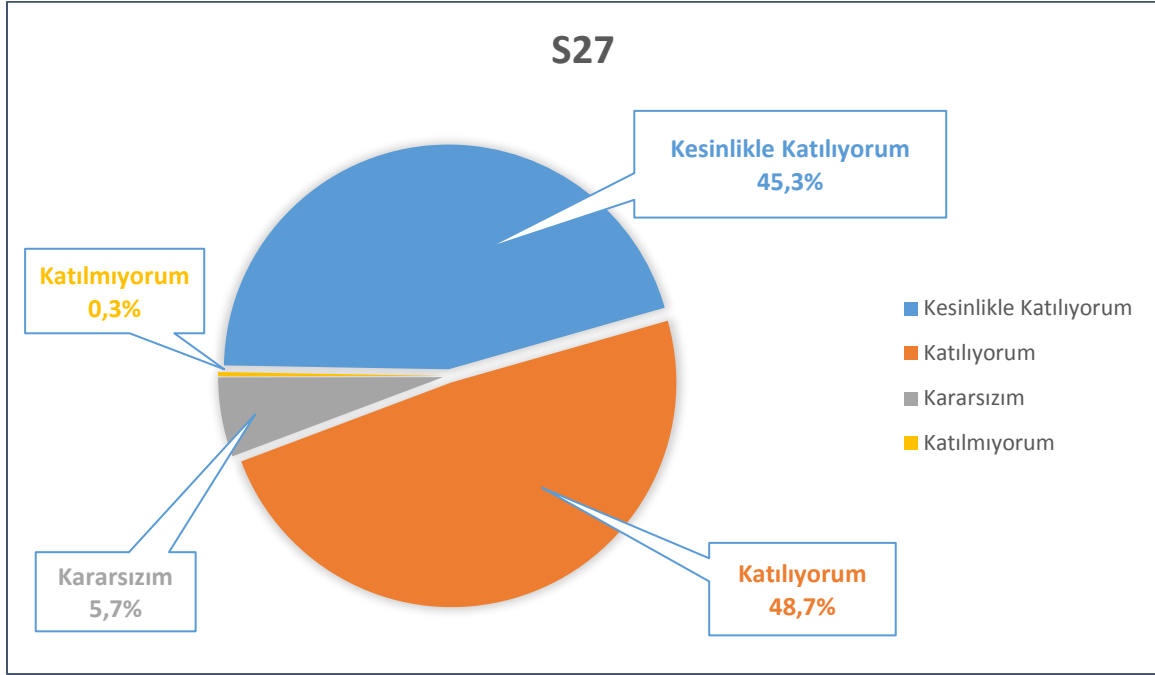
**Grafik 19: Müşterileri Ve Diğer Esnaflarla İlgili Sırları Tutarlar,
Açığa Vurmazlar İfadesine Ait Bulgular**

Katılımcıların “Müşterileri ve diğer esnaflarla ilgili sırları tutarlar, açığa vurmazlar” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %54,8; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %40,8 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %2,5’dir. Katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %1,9 iken katılımcılardan kesinlikle katılmıyorum cevabı veren ise kimse olmamıştır.

Araştırmaya katılanlara ait bulgular incelendiğinde %95,6 oranının da bir katılım ile bölge esnafının müşteri ve diğer esnaflara ait bilgilerde mahremiyete önem verdiği bu bilgileri üçüncü kişilerle paylaşmadıkları ifade edilmiştir. Nitekim Ahilik kurumunda sır saklamak çok önem verilen bir konu olmuştur. Öyle ki Ahilerin meslekleri ile ilgili sırları başkaları ile paylaşmalarına kesinlikle izin verilmemiştir. Bu da meslek sırrı kavramının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Ancak Ahilik yalnızca mesleki sırların muhafaza edilmesini değil diğer esnaflara, müşterilere, devlete, alışverişe dair her türlü sırrında mahrem olduğunu ve muhafaza edilmesi gerektiğini öğretmiştir. Bu açıdan baktığımızda Ahilik kurumu ortaya koymuş olduğu müşteri mahremiyeti ile güvenli bir ticaret ortamının oluşmasına imkân sağlamıştır.

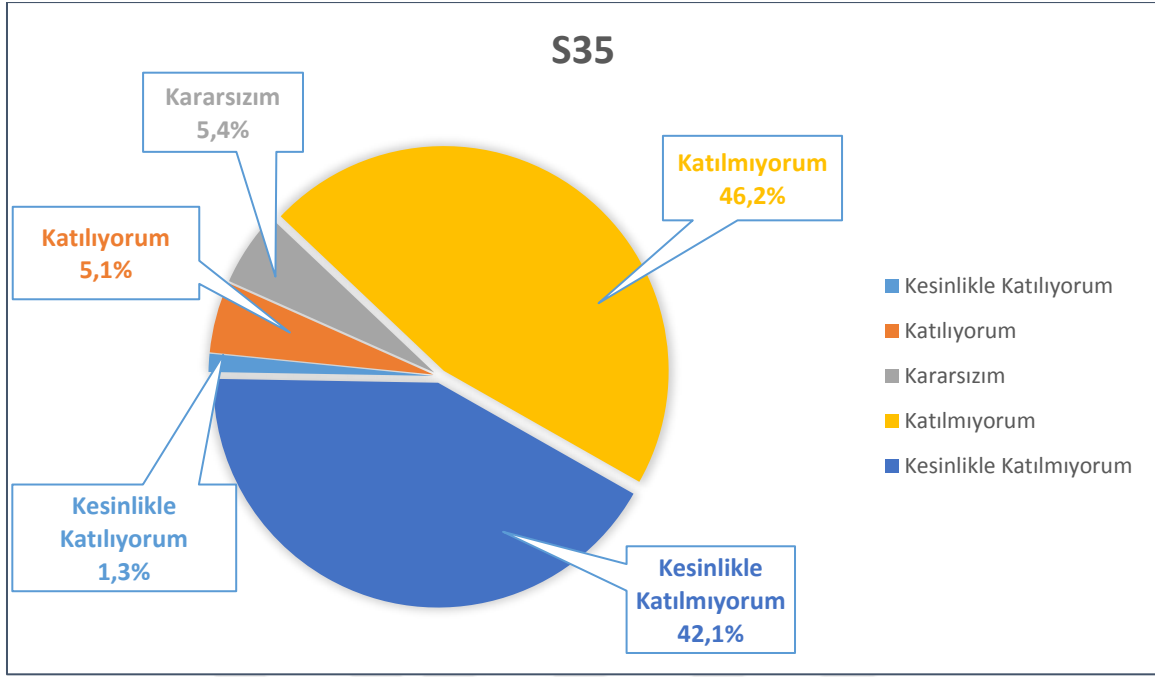
Grafik 20: İyi Doğru Ve Güzelde Topluma Örnek Birer Şahsiyetler İfadesine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların “İyi, doğru ve güzelde topluma örnek birer şahsiyetler” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %45,3; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %48,7 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %5,7’dir. Katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %0,3 iken katılımcılardan kesinlikle katılmıyorum cevabı veren ise kimse olmamıştır.

Katılımcılardan %94’ü bölge esnafının örnek birer şahsiyet olduğunu ifade etmiştir. Bu veriler ışığında baktığımız da bölge halkının bölge esnafını yalnızca bir ticaret aracı veya hizmet sunucu olarak görmediği aksine onları ahlakları ve yaşantıları ile toplumda örnek alınacak birer şahsiyet olarak gördüklerini bize göstermektedir. Zira Ahilik insanı yalnızca mesleki hayatıyla değil, komşularıyla, ailesiyle ve toplumun tümüyle olan ilişkilerinde bir bütün olarak ele almıştır. Bu sebeple de yalnızca mesleğinde değil özel hayatında da iyi huylu ve güzel ahlaklı olmasını beklemiştir. Bu durum da hem meslek hem de toplumsal hayat içerisinde örnek olacak bireylerin yetişmesini ve ahenkli bir toplumun inşa edilmesine imkân sağlamıştır.

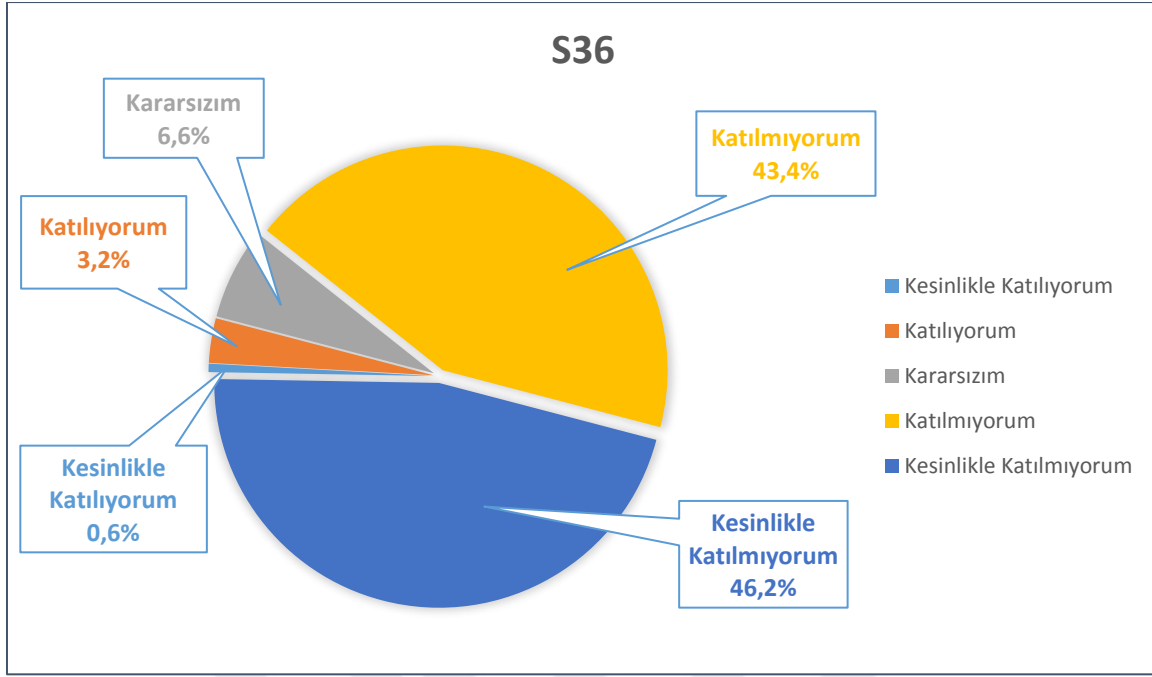
Grafik 21: Diğer İnsanlara Yukarıdan Bakarlar Kibirlidirler İfadesine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların “Diğer insanlara yukarıdan bakarlar kibirlidirler” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %1,3; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %5,1 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %5,4’tür. Katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %46,2 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %42,1’dir.

Katılımcılara ait bulguları incelediğimizde bu soruya %88,3 oranla cevap veren katılımcılar bölge esnaflarının diğer insanlara karşı kibirli davranmadıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgu ışığında bölge esnafının tevazu sahibi ve alçakgönüllü bir karakter yapısına sahip olduğunu söylememiz mümkündür. Nitekim Ahilik ahlak sistemi ben merkezli bir dünya görüşüne şiddetle karşı çıkmıştır. Zira Ahiliğin özünde bencillik ve kibir Ahilik değerlerine ters düşecek değerler olarak kabul edilmiştir. Bu amaçla Ahiliğin ahlak rehberi olan fütüvvetnamelerde alçak gönüllük olmak, büyüklük ve gururdan kaçınmak bir ahlak ilkesi olarak kabul edilmiştir. Bu sebeple Ahiliğin hakim olduğu hiçbir bölgede benlik, bencillik ve kibir asla yer bulmamıştır. Zira Ahilik ben merkezli bir toplum yapısının ortaya çıkmasına engel olarak biz düşüncesinin hakim olmasına ve bu sayede toplumda birlik, beraberlik ruhunun yerleşmesine imkan sağlamıştır.

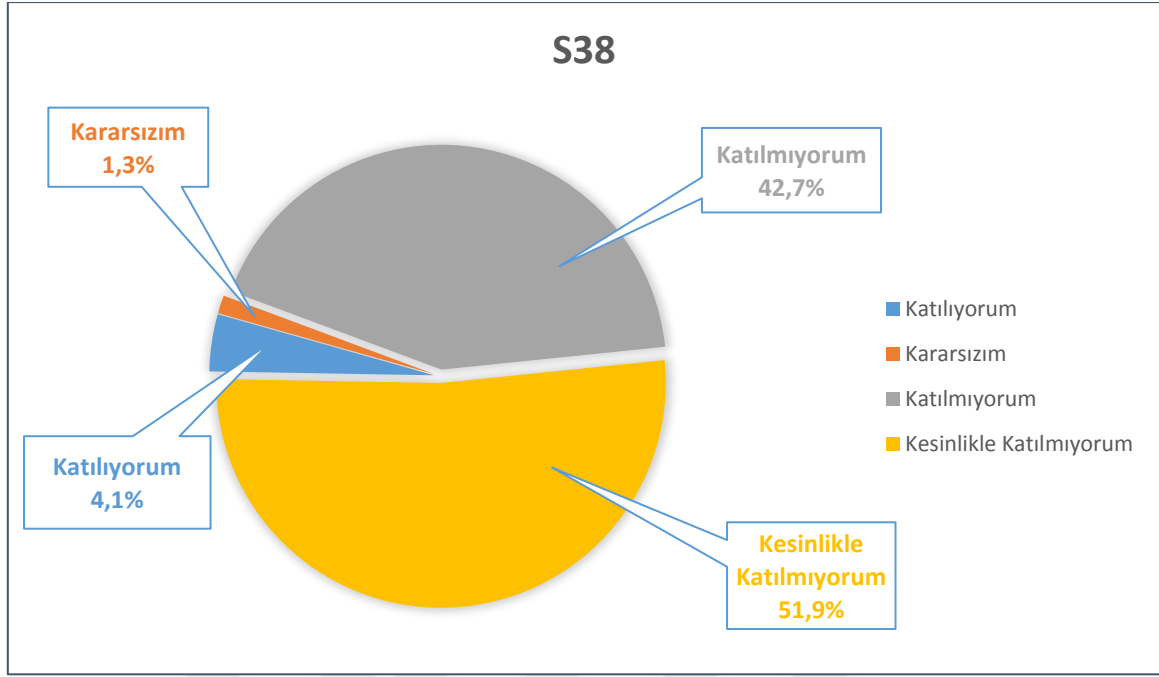
Grafik 22: Malını Överek Müşteriyi Aldatmaya Çalışırlar İfadesine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların “Malını överek müşteriyi aldatmaya çalışırlar” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0,6; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %3,2 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %6,6’dır. Katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %43,4 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %46,2’dir.

Katılımcıların bu maddeye vermiş oldukları cevapları incelediğimizde %89,6 gibi bir oranla bölge halkı bölge esnafını dürüst bulduklarını, müşteriye ürün satabilmek amacıyla yalana ve hileye başvurmadıklarını belirtmişlerdir. Bu bağlamda Ahilik sistemi müşteri odaklı yaklaşımıyla ön plana çıkmaktadır. Öyle ki Ahilik sisteminde esas olan insandır bu sebeple de ticaret para kazanmak amacıyla değil insana hizmet etme gayesiyle yapılmaktadır. Bu açıdan Ahilikte ticaretin öncelikli gayesi para kazanmak veya kar elde etmek hiçbir zaman olmamıştır. Aksine halkın ihtiyaçlarının giderilmesi ve bu ihtiyaçlar giderilirken de en kaliteli ürünün en uygun fiyata sunulması esas alınmıştır. Zira Ahilik ahlakında temel düstur halka hizmet hakka hizmettir anlayışı olmuştur. Bu anlayışın bir gereği olarak da halka hizmet etmek bir ibadet olarak görülmüştür. Bu amaçla ticarete para ikinci planda tamamen bir araç konumundayken amaç müşteri memnuniyeti olmuştur. Nitekim bu kadar kutsal kabul edilen bir sistem içerisinde müşterinin aldatılması, kandırılması veya ticarete hile bulaştırılması asla kabul edilmemiştir. Bu bağlamda Ahilik ahlakının topluma kazandırmış olduğu en kıymetli değer güvenilir bir ticaret sisteminin inşa edilmiş olmasıdır.

Grafik 23: Dünyaya Ait Şeylerle Övünür ve Gösteriş Yaparlar İfadesine Ait Bulgular

Katılımcılardan “Dünyaya ait şeylerle övünür ve gösteriş yaparlar” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı veren kimse olmamıştır. Katılıyorum cevabı verenlerin oranı %4,1 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %1,3’tür. Katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %42,7 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %51,9’dur.

Araştırmaya katılanların vermiş oldukları cevapları incelediğimizde %94,6 gibi yüksek bir oranla bölge esnaflarının dünya hırsı ile hareket etmediklerini ve gösteriştan uzak durduklarını belirtmişlerdir. Çünkü Ahilik ahlak sistemi dengeli bir dünya ve ahiret düşüncesi üzerine kurulmuştur. Bu sebeple de ne tamamen dünya hayatından kopmak ne de tamamen dünya hayatına bağlanmak doğru bulunmamıştır. Hatta tam tersine Ahiliğin temel gayesi dünya-ahiret mutluluğunu birlikte sağlamak olmuştur. Ancak burada ki önemli husus şudur ki; Ahilikte, dünyada mutluluğu bulmanın sırrı halka hizmet etmekten ve topluma faydalı bir birey olmaktan geçmektedir. Bu bağlamda Ahi kişinin temel gayesi hiçbir zaman dünyalık hırslar, para kazanmak ve daha çok kazanç elde etmek olmamıştır. Öyle ki Ahilikte benlik, kibir asla kabul edilmeyen bir davranış olması sebebiyle gururlanmak, böbürlenmek ve gösteriş yapmak kesin bir şekilde yasaklanmıştır. Bu bağlamda fani dünyanın kazancı olan para ve makam gibi şeyler bir gösteriş ve gururlanma aracı değil aksine yalnızca topluma daha fazla hizmet edebilmenin bir aracı olmuştur. Bu durumda bencil bir düşüncenin ürünü olan gösteriş toplumunun oluşmasına engel olmuştur.

Ahilik kurumu kuruluş amacı olarak her ne kadar mesleki bir örgüt görünümünde olsa da sadece meslek hayatı ve meslek mensupları ile kendini sınırlandıran dar bir yapı olmanın çok ötesinde toplumun tamamını kapsayan, düzenleyen ve sosyal hayat içerisinde yaşayan dinamik bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Ahilik kurumu bu özelliği ile bir yandan meslek hayatını düzenleyen bir sivil toplum işlevi yerine getirirken diğer taraftan ise toplumda inşa etmeye çalıştığı yüksek ahlak ve ideal insan anlayışı ile bir tarikat işlevini yerine getirmiştir. Zira Ahilik toplumu ve bireyi birbirinden ayrı parçalar olarak düşünmemiş aksine hepsini sürekli etkileşim halinde olan bir bütünün parçaları olarak ele almıştır. Çünkü toplumsal yapı birbirinden farklı bireylerin oluşturduğu bir bütündür ve bu bütün içerisinde ortaya çıkacak olan farklılıkların artması toplumsal uyumu ve ahengi bozacaktır. Bu uyum ve ahengin devamlılığını sağlamak ancak toplumda inşa edilecek olan ortak değerler ve toplumun bu ortak değerler etrafında toplanması ile mümkün olacaktır.

Ahilik kurumu insanı yaşat ki devlet yaşasın düşüncesi ile insan merkezli bir sistem üzerine inşa edilmiştir. Bu amaçla toplumun devamlılığı ve devletin bekası için insanın ahlaklı bir birey olarak yetiştirilmesine büyük önem vermiştir. Nitekim yetiştirmek istediği ideal insan vasıtasıyla toplumda örnek birer şahsiyet, birer ahlak idolü inşa ederek toplumun tamamında etkili olacak bir ahlak düzeni ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu açıdan önemle belirtmek gerekir ki Ahilik kurumu hem Türklük hem de İslam inancının bir sonucu olarak alem nizam verme ülküsü ile hareket etmiş ve bu ülkünün bir gereği olarak da bulundukları bölgelerde ticaretten eğitime, sanattan edebiyata, aile ilişkilerinden toplum ilişkilerine kadar her alanda İslam ahlakının etkili olması amacını gütmüştür.

Bu amaçla Anadolu'nun en ücra köşelerine kadar teşkilatlanmış olan Ahi zaviyeleri adeta bir ahlak okulu gibi çalışarak hem üyelerinin hem de toplumun diğer fertlerinin tamamını saracak bir ahlak sistemi ortaya koymuştur. Bu sayede esnaf ile vatandaş, devlet ile vatandaş, genç ile yaşlı, kadın ile erkek, zengin ile fakir arasında güçlü, güvenilir ve sağlıklı ilişkiler kurulmasını sağlamıştır. Bunun yanı sıra ise Türk töresinin ve İslam ahlakının uyumlu bir yansıması olarak karşımıza çıkan Ahilik Türk-İslam ahlakının toplumda hakim ve düzenleyici bir sistem olmasını sağlamıştır.

Zira Durkheim; toplumsal yapı içerisinde bireylerin davranışlarını kontrol altında tutacak, onları aşırı davranışlar karşısında sınırlandıracak bir ortak ahlak anlayışının olması gerektiğini söylemiştir. Öyle ki bu ortak ahlak anlayışının olmaması veya ortak ahlak

anlayışında ki zayıflama bireyin toplumsal yapı içerisinde hangi davranışının uygun olduğu, hangi davranışının uygun olmadığı konusunda çelişkiye düşmesine sebep olacağını ve bu çelişkinin bir süre sonra anomiye yani kuralsızlığa dönüşerek toplumda bir kural tanımazlık halinin ortaya çıkacağını söylemiştir (Ritzer, 1992, s. 6). Toplumsal yapı içerisinde ortaya çıkacak olan bu kuralsızlık hali doğal olarak toplumsal düzenin ve bütünlüğün bozulmasına bir süre sonra ise sosyal çözülmenin yaşanmasına sebep olacaktır.

Bu bağlamda Ahilik kurumu inşa etmiş olduğu ortak ahlak anlayışı ile farklı gelir gruplarına dahil olan, farklı kültürlere sahip ve farklı eğitim düzeylerine sahip olan insanların ortak ahlak kuralları ile uyumlu bir bütün olmalarına imkân sağlamıştır. Bu açıdan toplumsal ahlak toplumda ortaya çıkacak olan aşırılıkların ve kural tanımazlıkların önüne geçerek ortak ahlak değerleri etrafında ahenkli bir bütünlüğe diğer bir ifadeyle toplumsal bütünleşmeye imkân sağlamaktadır.

3.9.2.2. Meslek Ahlakı Fonksiyonuna Ait Bulgular

Ahlak; toplumsal yapı içerisinde ki bireylerin birbirleri ile olan ilişkilerini düzenleyen, toplumun bir bütün olarak refah ve huzur içerisinde varlığını sürdürebilmesinin koşulu olan kurallar bütünüdür. Bu bakımdan sağlıklı ve güçlü bir toplum yapısı inşa etmenin en temel koşulu ahlaktır. Öyle ki toplumsal huzur ve mutluluğun vazgeçilmez unsuru olan Ahlak aile, eğitim, sanat, ticaret gibi hayatın her alanında özellikle de meslek hayatında karşımıza çıkmaktadır. (Salih, 2017, s. 3)

Bu bakımdan Ahilik toplumu esnaflar ve sanatkârlar ile diğer vatandaşların tamamını içerisine alan bir bütün olarak kabul etmektedir. Öyle ki toplumsal sistem bir üst sistem olmakla birlikte meslek hayatı bu sistemin bir alt sistemi olarak kabul edilmiştir. Bu sebeple de alt ve üst sistemler arasında sürekli olarak bir etkileşim söz konusudur. Bu açıdan Ahilik kurumu tarafından ortaya konulmuş olan ahlak kaidelerinin bir kısmı toplumun tamamını düzenleyen ilkeleri içermektedirken diğer bir kısmı ise yalnızca meslek hayatını düzenleyen ilkeleri içermektedir (Durak ve Yücel, 2010, s. 160).

Bu bağlamda meslek ahlakı Ahilik kurumu tarafından en önem verilen konulardan biri olmuştur. Özellikle çırak, kalfa ve usta arasında geliştirilen baba oğul ilişkisi ile bir sevgi ve saygı bağı kurularak ilişkiler hem ahlaki hem de mesleki bir temele oturtulmuştur. Bunun yanı sıra her meslek grubu içerisinde o mesleğe ait bir pire bağlanarak onun izinden ve yolundan gidilmesi esas alınmıştır. Bu sayede meslek mensupları bağlı oldukları pirin hem mesleki hem de ahlaki yaşantısını kendilerine örnek almışlardır. Bu pirler meslek mensupları için birer örnek

şahsiyet ve ahlak kahramanı olmuşlardır. Tüm bu sistem sayesinde Ahilik kurumu içerisinde meslek ahlakına dair ilke ve kaideler yalnızca teorik bilgi olmaktan çıkarak gerçek hayatta uygulanan birer örnek halini almıştır. Bu minvalde meslek mensuplarının pirleri ile kurmuş oldukları gönül bağı meslek ahlakının uygulanması konusunda mükemmel bir otokontrol sisteminin geliştirilmesini sağlamıştır (Solak, 2009, s. 14).

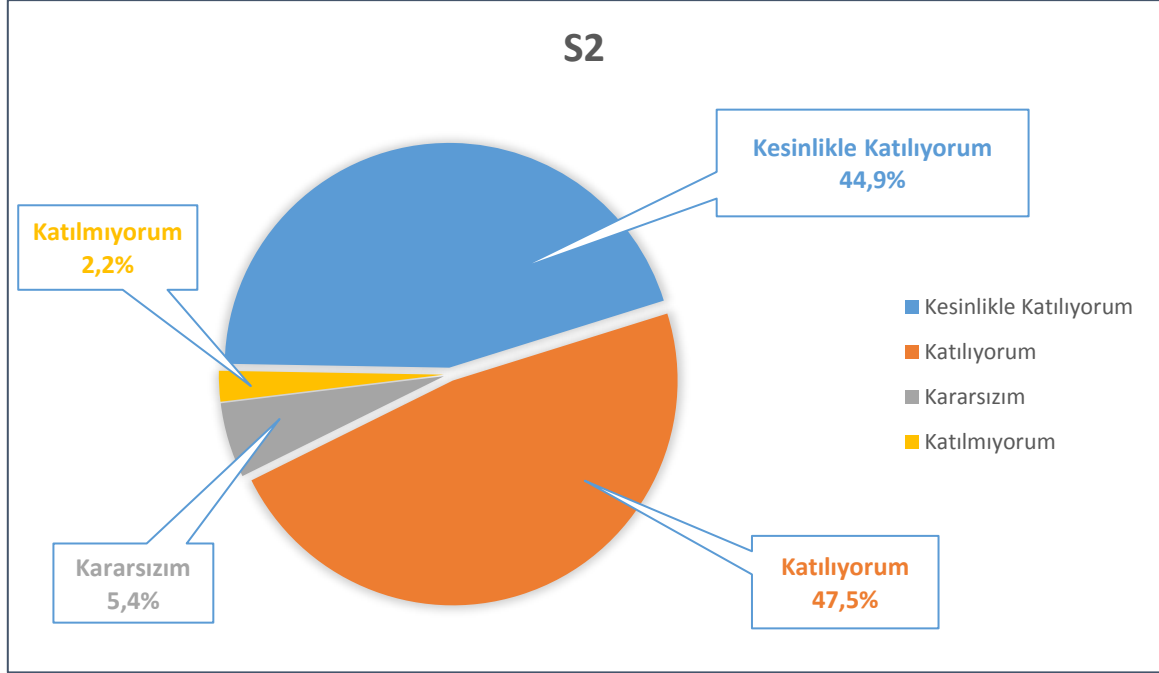
Ahilik kurumu Anadolu'nun dört bir köşesinde inşa etmiş olduğu Ahi zaviyeleri ile o bölgede yaşayan meslek mensuplarının mesleki faaliyetlerini bir düzen ve nizam içerisinde sürdürmeleri hem vatandaşa hem de diğer esnaflara karşı sorumluluklarını yerine getirmeleri amacıyla mesleki eğitimin yanı sıra çok güçlü bir meslek ahlakı inşa edilmiştir. Bu eğitimler ile esnafların işini hakkıyla yerine getirerek hem ürün hem de hizmet kalitenin sağlanması amaçlanmıştır. Bu bakımdan Ahilik geleneğinde meslek ahlakı mesleki eğitimin olmazsa olmaz bir parçası olarak kabul edilmiştir. Zira bir kişinin Ahiliğe kabulünde en temel koşul olarak bir meslek sahibi olması gerek görülse de kişinin Ahiliğe kabulü için sadece meslek sahibi olması yeterli görülmemiştir. Kişinin meslek sahibi olmasının yanı sıra Ahiliğin ahlak kaidelerine ve meslek ahlakına dair ilke ve kaidelere uyması da temel şart olarak kabul edilmiştir. Öyle ki bir kişi mesleğinde ne kadar iyi olursa olsun eğer ki meslek ahlakına uygun davranmazsa bu kişi derhal Ahilikten ve meslekten ihraç edilirdi.

Ahilik kurumunun meslek ahlakına dair üstlenmiş olduğu fonksiyonlarla ilgili elde edilen bulguların istatistiki sonuçları aşağıda tablolar halinde paylaşılmıştır.

Tablo 7: Meslek Ahlakına Ait Sorular Ve Sonuçları

Sorular		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
2	Rızkını kazandığı mesleğine saygı duyar ve önem verirler.	122	169	7	15	3
4	Bölge esnafı için müşteri memnuniyeti para kazanmaktan daha önemlidir.	114	146	38	14	4
5	Meslekleri ile ilgili kanun ve kurallara uygun davranırlar.	104	161	30	15	6
10	Yanlarında çalışanlara karşı sorumluluklarını bilir ve haklarını korurlar.	106	173	20	16	1
12	Yasal sorumluluklarını zamanında yerine getirirler.	189	112	12	2	1
14	Alışverişleri ile ilgili hata ve kusurları öncelikle kendilerinde ararlar.	200	107	6	3	0
20	İş güvenliğine önem verirler, gerekli tedbirleri alırlar.	138	132	19	17	10
21	Ürünlerinde ve çalışma şartlarında hijyene önem verirler.	165	128	14	4	5
25	Aç gözlülük etmezler, kazandıklarıyla yetinirler.	171	137	4	4	0
31	Müşterilerin hak ve menfaatlerini korur, onlara haksızlık yapmazlar.	112	175	25	4	0
37	Başka bir esnafı asla tavsiye etmezler.	3	9	5	132	167

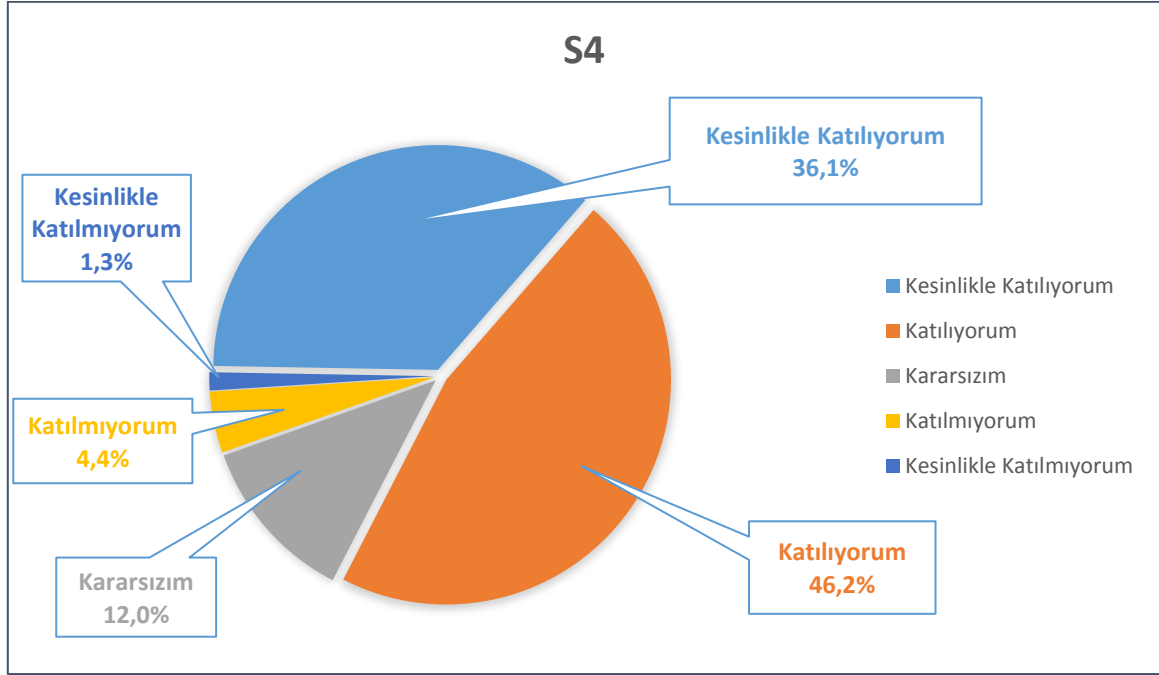
Grafik 24: Rızkını Kazandığı Mesleğine Saygı Duyar Ve Önem Verirler
İfadesine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların “Rızkını kazandığı mesleğine saygı duyar ve önem verirler.” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %44,9; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %47,5 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %5,4’tür. Katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %2,2 iken katılımcılardan bu ifadeye kesinlikle katılmıyorum cevabı veren ise kimse olmamıştır.

Katılımcıların %92,4 gibi yüksek bir oranı bölge esnafının mesleğine saygı duyduğunu ve önem verdiğini belirtmişlerdir. Unutmamak gerekir ki Ahilikte meslek yalnızca bir para kazanma aracı olarak görülmemiş aksine topluma bir hizmet aracı olarak görülmüştür. Çünkü dünya ve ahiret mutluluğunun ancak topluma hizmet etmekle mümkün olacağına inanılmıştır. Bu sebeple Ahilikte meslek hiçbir zaman kişinin yalnızca para kazanacağı bir amaç olarak görülmemiş aksine her iki cihanda mutluluğu sağlayacak kutsal bir araç olarak görülmüştür. Bu bağlamda her esnaf mesleğine bir kutsaliyet atfederek büyük önem vermişlerdir. Zira bu kutsaliyet hem mesleki kaliteyi hem de mesleki itibarı arttırmaya katkı sağlamıştır.

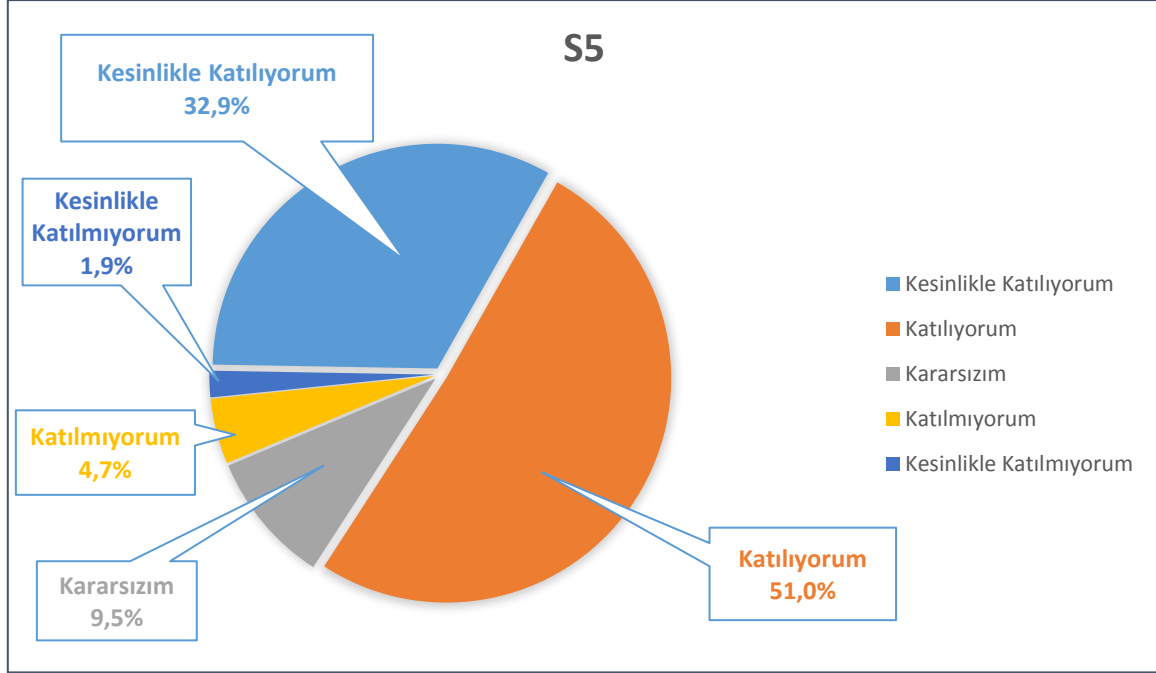
Grafik 25: Bölge Esnafı İçin Müşteri Memnuniyeti Para Kazanmaktan Daha Önemlidir İfadesine Ait Bulgular

Araştırmaya katılanların “Bölge esnafı için müşteri memnuniyeti para kazanmaktan daha önemlidir.” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %36,1; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %46,2 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %12,’dir. Bu ifadeye katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %4,4 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %1,3’tür.

Katılımcıların %82,3’ü bölge esnafının maddi kazanç sağlamaktan daha çok müşterilerin memnuniyetine önem verdiklerini belirtmişlerdir. Öyle ki Ahilik sisteminde mal ve hizmet üretiminde müşteri odaklı bir bakış açısı hakimdir. Bu sebeple Ahi kişi için ticaretin en önemli kazancı para olmaktan daha çok müşteri memnuniyetidir. Bu bağlamda dünyada birçok firma çok büyük yatırımlar ile müşteri memnuniyetini sağlamaya çalışırken Ahilik kurumu yüzyıllardan beri müşteri odaklı yaklaşımı ile müşteri memnuniyetini sağlamaya önem vermiştir.

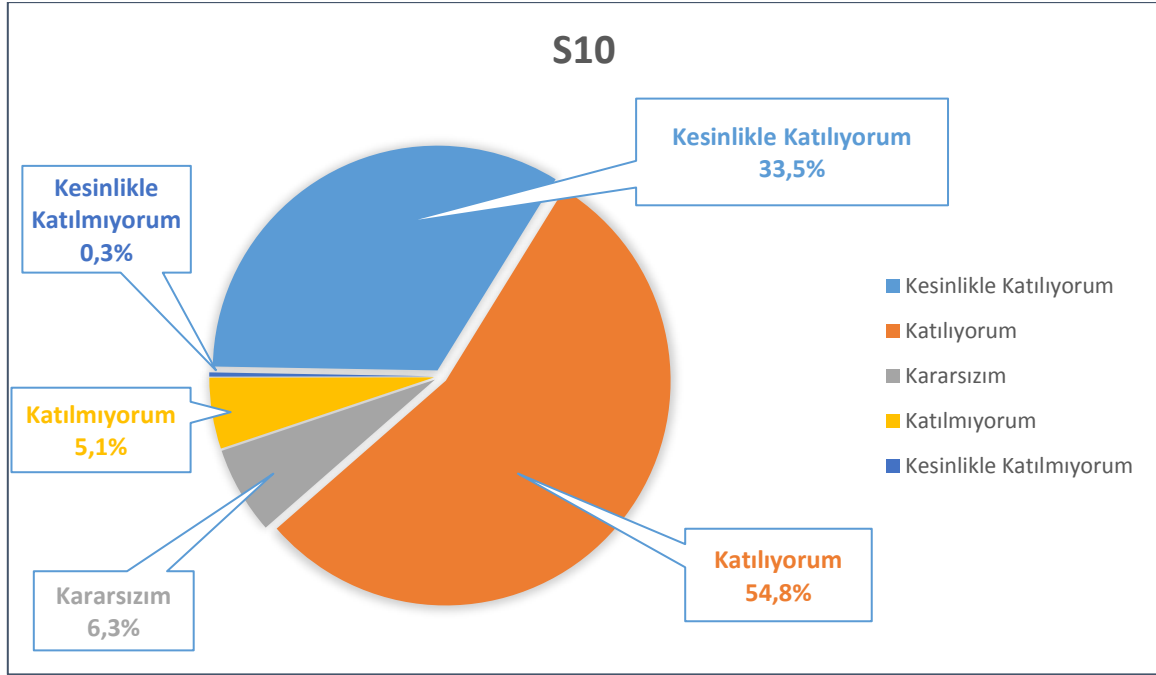
Grafik 26: Meslekleri İle İlgili Kanun Ve Kurallara Uygun Davranışlar İfadesine Ait Bulgular

Araştırmaya katılanların “Meslekleri ile ilgili kanun ve kurallara uygun davranışlar” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %32,9; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %51,0 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %9,5’dir. Katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %4,7 iken katılımcılardan kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %1,9’dur.

Katılımcıların %83,9’u bölge esnaflarının meslekleri ile ilgili yasal sorumlulukları yerine getirdiklerini belirtmişlerdir. Öyle ki Ahilik sisteminde devlete biat esastır. Bu sebeple de Ahilik kurumu bulunduğu her bölge de mutlak suretle yasalara ve kurallara uygun davranmıştır. Hiçbir zaman kural tanımazlık ve asilik Ahiliğin başvurduğu bir yol olmamıştır. Bu sebeple Ahi kişi yerine getirdiği mesleği ile ilgili kanun ve kurallara da uymakla yükümlü kılınmıştır. Bu uygulama özünde Ahiliğin hukuka ve devlete duyduğu derin saygıyı bizlere göstermektedir. Bu bağlamda Ahilik kurumu toplumsal yapı içerisinde kural tanımazlığın önüne geçerek hem bir devlet saygısı hem de hukukun üstünlüğünü tesis etmiştir.

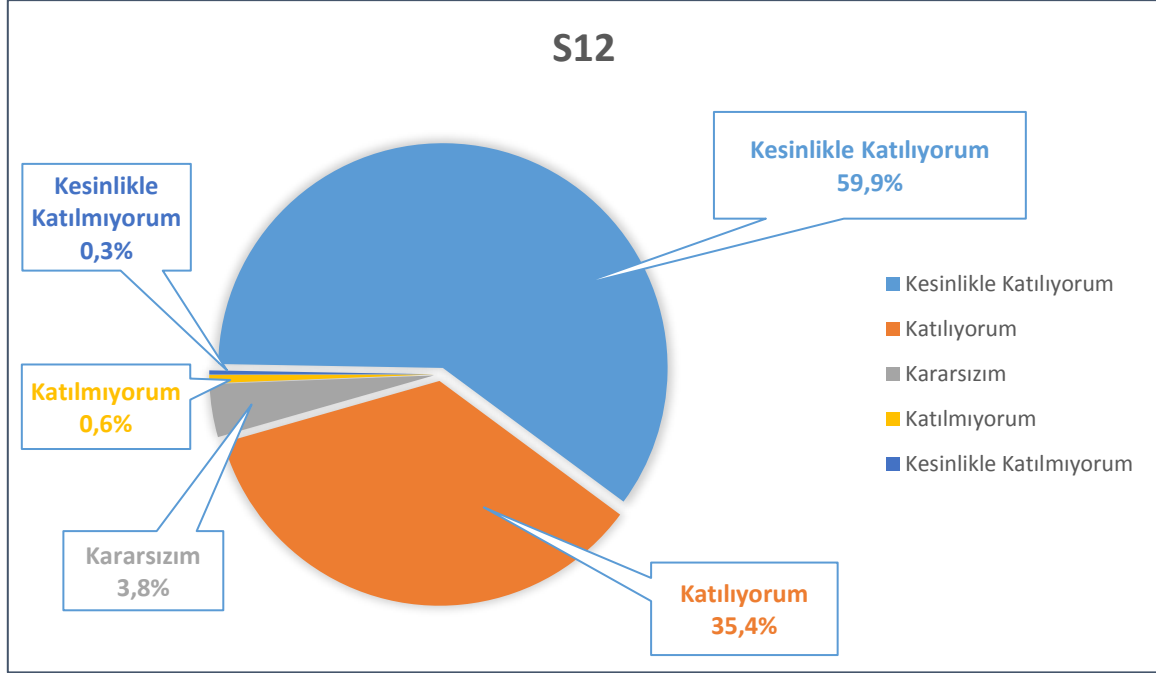
Grafik 27: Yanlarında Çalışanlara Karşı Sorumluluklarını Bilir ve Haklarını Korurlar İfadesine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların “Yanlarında çalışanlara karşı sorumluluklarını bilir ve haklarını korurlar” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %33,5; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %54,8 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %6,3’dür. Katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %5,1 iken katılımcılardan kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %0,3’dür.

Katılımcılara dair bulguları incelediğimizde %88,3 gibi bir oranla bölge esnafının yanında çalıştırdığı personelin haklarını koruduklarını onlara haksızlık yapmadıklarını belirtmişlerdir. Zira Ahilik kurumunda usta-çırak ilişkisi abi-kardeş, baba-oğul ilişkisi gibi güçlü bir sevgi ve saygı temelinde inşa edilmiştir. Nitekim çalışan kişi sıradan bir personel veya eleman olarak görülmemekte aksine ailenin bir parçası, o ustanın bir evladı gibi görülmektedir. Bu açıdan da Ahilik kurumu usta çırak arasında işçi işveren ilişkisinin çok ötesinde güçlü manevi bir bağ inşa etmiştir. Bu bağın bir gereği olarak da esnaflar yanında çalışan işçinin alın terini kurumadan vermekle, işçiye hak ettiği ücreti vermekle, işçinin haklarını korumakla sorumlu tutulmuştur. Bu açıdan baktığımızda Ahilik kurumu yalnızca esnafların çıkarlarını korumak amacı gütmemiş aksine işçi haklarını da koruma altına alarak bir nevi sendika işlevi görmüş ve bu işlevi ile de çalışma barışına katkı sağlamıştır.

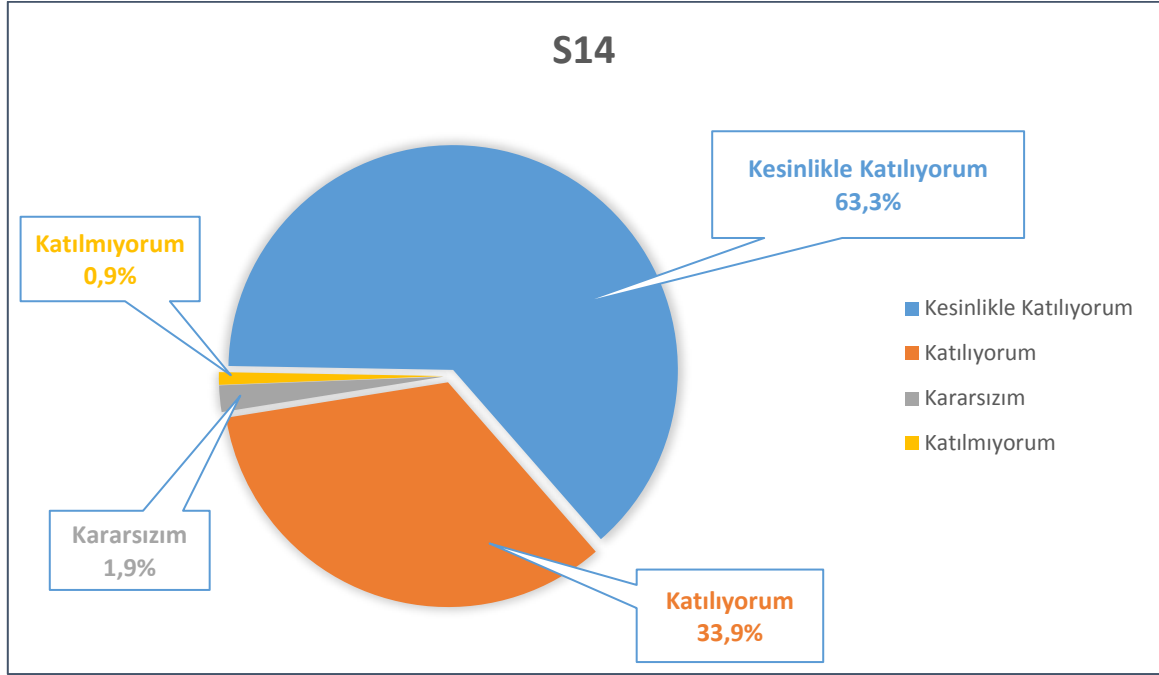
**Grafik 28: Yasal Sorumluluklarını Zamanında Yerine Getirirler
İfadesine Ait Bulgular**

Araştırmaya katılanların “Yasal sorumluluklarını zamanında yerine getirirler” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %59,9; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %35,4 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %3,8’dir. Katılımcılardan katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %0,6 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %0,3’dür.

Katılımcıların %95,3’ü bölge esnafının yasal sorumluluklarını zamanında yerine getirdiklerini belirtmişlerdir. Bunun temelinde ise yukarıda belirtmiş olduğumuz üzere devlete ve hukuka duyulan derin sevgi ve saygı bulunmaktadır. Bu amaçla yalnızca hukuki mecburiyetlerden veya devlet yaptırımlarından ötürü değil Ahilik kaidelerinin bir gereği olarak da her esnaf yasal sorumluluklarını zamanında ve tam olarak yerine getirmek mecburiyetinde tutulmuştur.

Grafik 29: Alış Verişleri İle İlgili Hata Ve Kusurları Öncelikle Kendilerinde Ararlar İfadesine Ait Bulgular

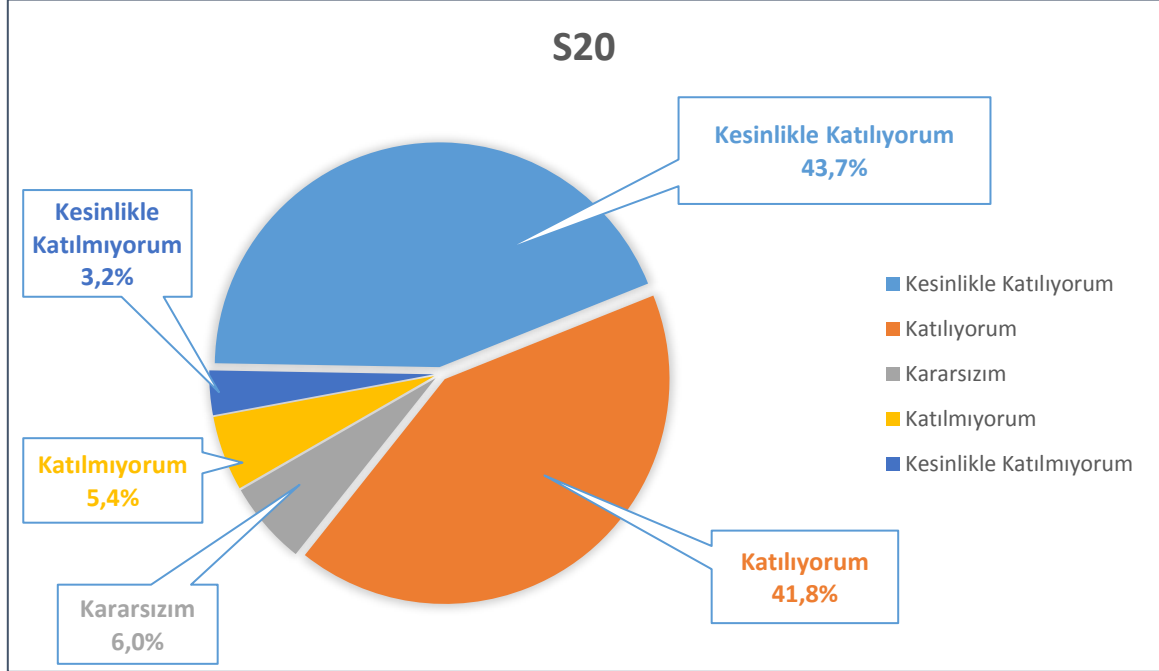

Araştırmaya katılanların “Alışverişleri ile ilgili hata ve kusurları öncelikle kendilerinde ararlar” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %63,6; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %33,9 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %1,9’dur. Katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %0,9 iken katılımcılardan kesinlikle katılmıyorum cevabı veren ise hiç kimse olmamıştır.

Katılımcıların verdikleri cevaplara dair bulguları incelediğimizde %97,2 gibi yüksek bir katılımcının bölge esnaflarının ticaretle ilgili sorunlarda hatayı müşteride aramak yerine öncelikle kendilerinde aradıklarını ifade etmişlerdir. Bunun temelinde ise Ahiliğin insan merkezli ve müşteri odaklı ticaret anlayışı bulunmaktadır. Çünkü Ahilik sisteminde müşteri ticaretin bir tarafı olarak görülmesinin ötesinde ticaretin gayesi olarak görülmüştür. Bu sebeple de ticarete temel gaye müşterinin ihtiyaçlarının karşılanması ve müşteri memnuniyetinin sağlanması olmuştur. Özellikle günümüz ticaret hayatında birçok insanın alışverişleri ile ilgili yaşadıkları sorunları çözüme kavuşturabilmek amacıyla tüketici hakem heyetlerinde ve mahkemelerde ciddi bir yoğunluk oluşturduğu bilinmektedir. Bu açıdan baktığımızda günümüz ticaret hayatında yaşanan en büyük sorun üreticinin veya satıcının ürününün arkasında durmayarak kusuru müşteride araması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum esnaf ve müşteri arasında uyuşmazlıkların ve güvensizliğin doğmasına sebep olmaktadır. Ancak Ahilik kurumu bu uygulaması ile ticaret hayatında ortaya çıkacak olan uyuşmazlık ve anlaşmazlıkların

direk sorunun kaynağında çözüme kavuşturulmasına ve bu sayede bir güven ortamını oluşmasına imkân sağlamıştır.

Grafik 30: İş Güvenliğine Önem Verirler, gerekli tedbirleri alırlar İfadesine Ait Bulgular

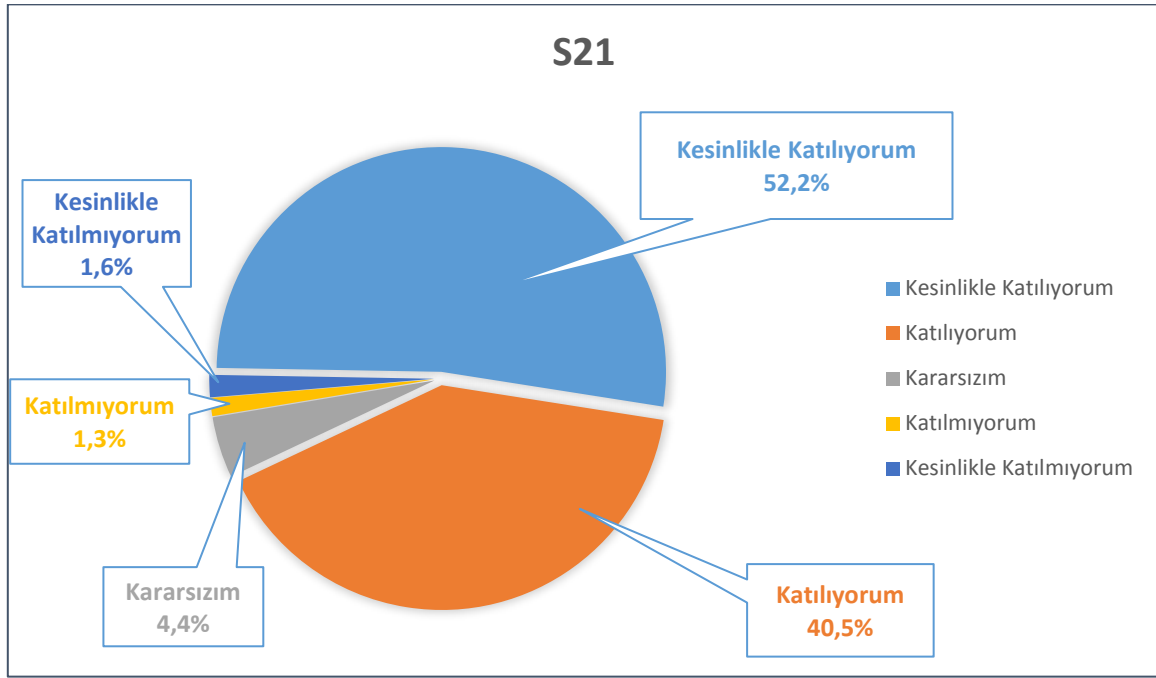

Araştırmaya katılan katılımcılardan “İş güvenliğine önem verirler, gerekli tedbirleri alırlar” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %43,7; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %41,8 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %6,0’dır. Katılımcılardan bu ifadeye katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %5,4 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %3,2’dir.

Katılımcılardan %85,5’i bölge esnafının iş kazalarına karşı dikkatli ve tedbirli davranarak iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerine önem verdiklerini belirtmişlerdir. Özellikle günümüz iş hayatının en büyük sorunlarından biri olarak karşımıza çıkan iş kazaları ve meslek hastalıkları her yıl binlerce insanın hayatını kaybetmesine veya sakat kalmasına sebep olmaktadır. Bu bakımdan yaşanan iş kazaları ve meslek hastalıkları yalnızca kazaya uğrayan bireyi etkilemekle kalmamakta aynı zamanda devleti, işletmeyi, ailesini ve toplumun tamamını etkisi altına almaktadır. Bu açıdan yaşanan her iş kazası hem ekonomiyi hem de sosyal yapıyı olumsuz olarak etkilemektedir. Öyle ki yaşanan bu iş kazaları iş gücü kaybına sebep olarak ülke kalkınmasının ve milli ekonominin güçsüzleşmesine sebep olmaktadır. Bu bağlamda Ahilik kurumu kurulduğu ilk günden itibaren iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarına vermiş olduğu

önem sayesinde verimli ve kaliteli üretimin devamlılığını sağlamış bu sayede toplumsal kalkınmanın da devamlılığını temin etmiştir. Ayrıca Ahilik kurumu iş sağlığı ve güvenliğine vermiş olduğu önem ile toplumun yaşam kalitesini yükseltmiş, mutlu ve müreffeh bir toplumsal yapının ortaya çıkmasına hizmet etmiştir.

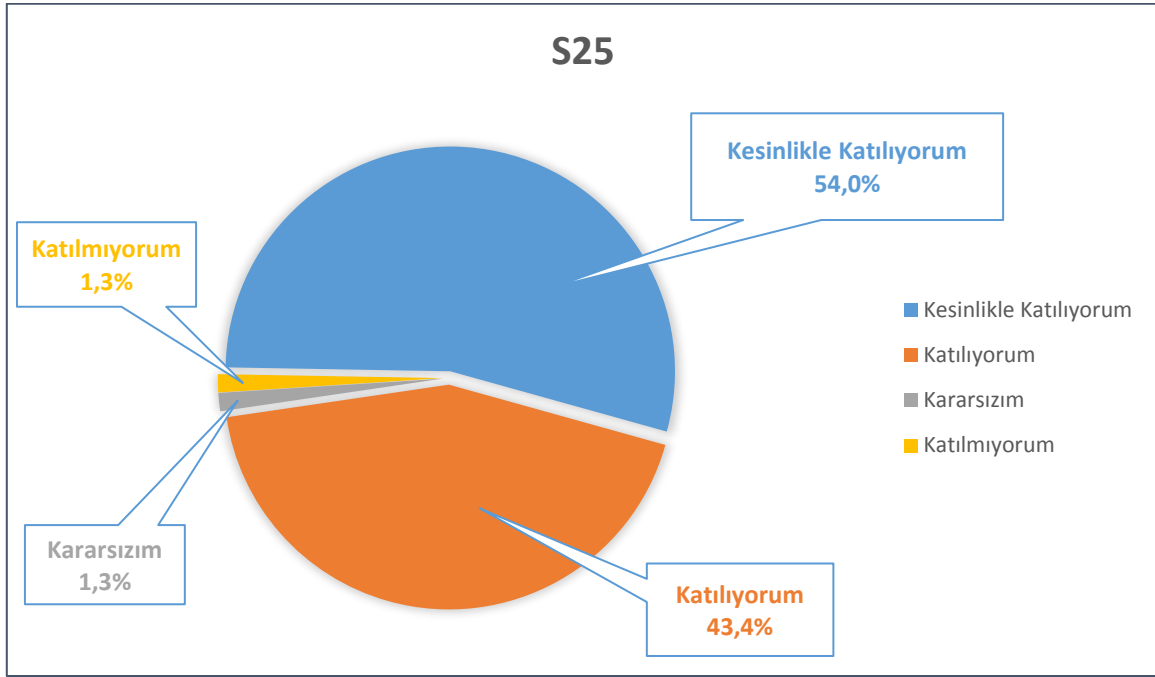
Grafik 31: Ürünlerinde Ve Çalışma Şartlarında Hijyene Önem Verirler İfadesine Ait Bulgular

Araştırmaya katılanların “Ürünlerinde ve çalışma şartlarında hijyene önem verirler” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %52,2; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %40,5 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %4,4’dür. Katılımcılardan katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %1,3 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %1,6’dır.

Katılımcılardan elde edilen bulguları incelediğimizde %92,7 gibi yüksek bir oran bölge esnafının hijyene ve temizliğe önem verdiğini belirtmişlerdir. Bu bakımdan Ahiliğin insan merkezli yapısı hem insanın temizliğine hem de çalışma ortamının temizliğine önem vermiştir. Bu bakımdan hijyenik olmayan çalışma koşullarının hem işçi sağlığını bozmasının hem de satılan ürün/hizmet dolayısıyla toplum sağlığının bozulmasının önüne geçilmiştir. Ayrıca temizlik imandandır düsturu ile Ahi kişinin inancının bir gereği olarak temizliğe ayrıca bir önem vermesi beklenmiştir. Bu bağlamda Ahiliğin temizlik ve hijyene vermiş olduğu bu önem sağlıklı çalışma ve üretim ortamlarının ortaya çıkmasını bu sayede sağlıklı bir toplum yapısının inşasını sağlamıştır.

Grafik 32: Aç Gözlülük Etmezler Kazandıklarıyla Yetinirler İfadesine Ait Bulgular

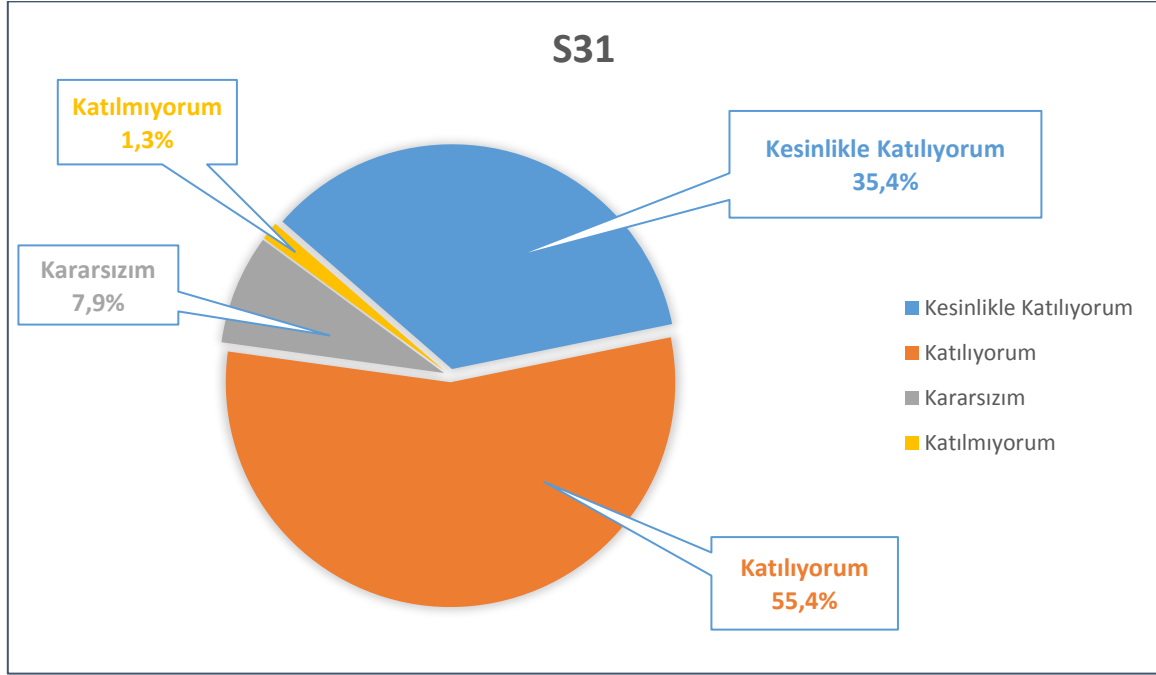

Araştırmaya katılanların “Aç gözlülük etmezler kazandıklarıyla yetinirler” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %54,0; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %43,4 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %1,3’dür. Katılımcılardan bu ifadeye katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %1,3 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı veren katılımcı olmamıştır.

Katılımcılardan %97,4’ü bölge esnafının kanaatkâr bir yapıya sahip olduklarını ve aç gözlülük etmediklerini belirtmişlerdir. Özellikle günümüz ekonomik sistemlerinde hakim olan düşünce bireysel zenginleşme ve daha fazla kazanç sağlama üzerine kurulmuştur. Bu bakımdan insanlar daha fazla kazanma hırsıyla her yolu kendilerine mübah görmekte ve hep daha fazlasını kazanmak istemektedirler. Bu da bir süre sonra toplumda hilenin, sahtekarlığın, suç oranının artmasına ve toplumsal huzurun bozulmasına sebep olmaktadır. Çünkü günümüz kapitalist sisteminde daha fazla kar elde etmek işletmelerin öncelikli amacı haline gelmiştir. Bu öncelik ise adil bir gelir dağılımının, hak ettiği kadar kazanmanın ve çalışanlara hak ettiği kadar ücret verilmesinin önünde ciddi bir engel oluşturmaktadır. Bu bağlamda Ahilik sisteminde para hiçbir zaman daha çok kazanılması gereken bir amaç olarak görülmemiştir. Aksine topluma daha faydalı olmak için yalnızca bir araç olarak görülmüştür. Ahilikte ihtiyacından fazlasına göz dikmek, daha çok kazanmak hırsı ile hareket etmek ve ihtiyacından fazlasını biriktirmek kesin bir şekilde yasaklanmıştır. Çünkü Ahilikte kazandığı kadarına şükretmek ve fazlasını

paylaşmak esastır. Fütüvvetnamelerde bu kaide “aza kanaat etmek, çoğa şükrederek dağıtmak” şeklinde yer almaktadır. Ahilik kurumu kazandığıyla yetinen, açgözlülük etmeyen, kanaatkâr insanlar yetiştirmeyi gaye edinmiştir. Bu bakımdan Ahilik toplumda hakkaniyetli, adil bir gelir dağılımına ve paylaşma kültürünün oluşmasına imkân sağlamıştır.

Grafik 33: Müşterilerin Hak Ve Menfaatlerini Korur, Onlara Haksızlık Yapmazlar İfadesine Ait Bulgular

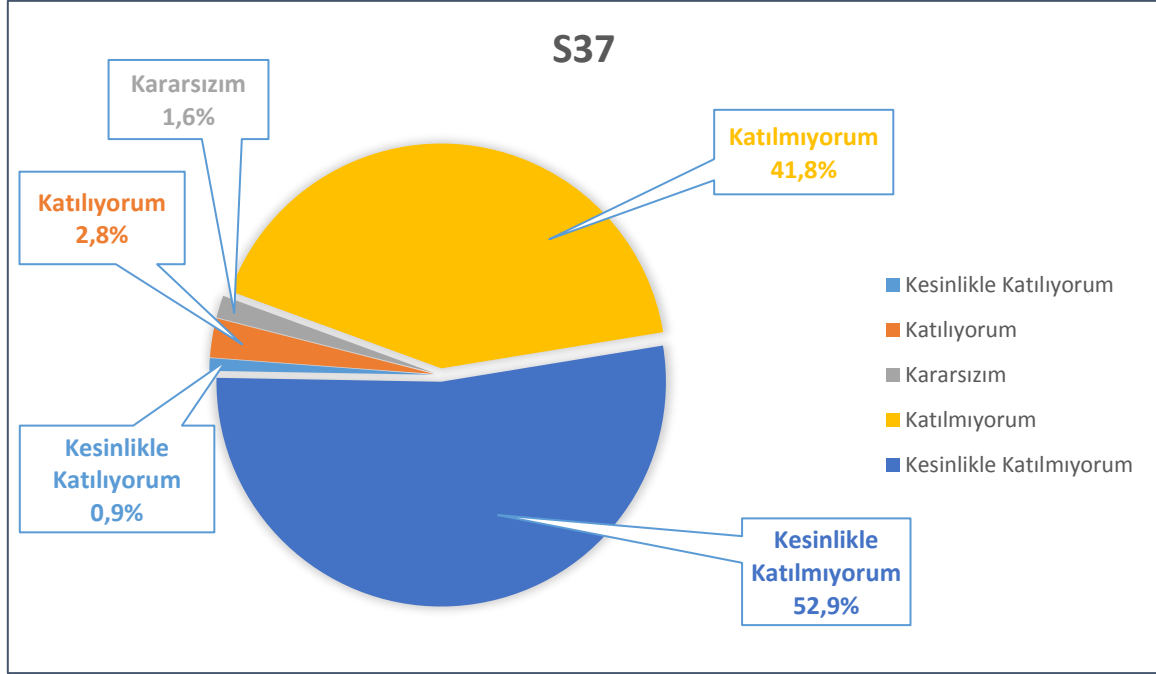

Araştırmaya katılan katılımcıların “Müşterilerin hak ve menfaatlerini korur, onlara haksızlık yapmazlar” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %35,4; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %55,4 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %7,9’dur. Katılımcılardan bu ifadeye katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %1,3 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı veren katılımcı ise olmamıştır.

Katılımcılara ait bulguları incelediğimizde %90,8 oranında katılımcı bölge esnafının hakkaniyetli davranarak müşterilerin çıkar ve menfaatlerini koruduklarını belirtmişlerdir. Öyle ki daha önce de belirttiğimiz gibi Ahilik sisteminde esas olan insandır ve ticaret para kazanmak veya zenginleşmek amacıyla değil toplumun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yapılmaktadır. Bu bakımdan Ahilik sisteminde esas olan tüketicinin hak ve menfaatlerinin korunması ve müşterinin memnuniyetinin sağlanmasıdır. Bu bağlamda Ahiliğin bölge esnafına kazandırmış olduğu bu değer günümüz işletmelerinin en fazla önem vermiş olduğu müşteri memnuniyeti uygulamalarının hayata geçirilmesine imkân sağlamıştır. Ayrıca bu uygulama ile alış-veriş

hayatındaki anlaşmazlık ve mağduriyetlerin önüne geçilerek bir nevi tüketici haklarını koruma sistemi geliştirilmiştir.

Grafik 34: Başka Bir Esnafı Asla Tavsiye Etmezler İfadesine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların “Başka bir esnafı asla tavsiye etmezler” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0,9; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %2,8 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %1,6’dır. Katılımcılardan bu ifadeye katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %41,8 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %52,9’dur.

Katılımcılara ait bulguları incelediğimizde %94,7 oranında bir katılımcı bölge esnafının kendinden başka hiçbir esnafı tavsiye etmedikleri görüşüne katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu bilgiler ışığında baktığımızda bölge esnafının kendinden başka kimseyi düşünmediği ve yalnızca kendi kazanç sağlamak istediği görüşüne çok yüksek bir oranda katılımcı olumsuz görüş belirtmişlerdir. Bu demek oluyor ki bölge esnafı yalnızca kendi kazancını sağlamak ve daha fazla kazanmak amacıyla hareket etmemekte aksine diğer esnafları tavsiye ederek onların kazanç sağlamasına da aynı şekilde önem vermektedir. Bu bağlamda Ahiliğin kelime anlamına baktığımızda Arapçada kardeşim, Türkçede ise cömertlik ve paylaşmak anlamlarına geldiğini görmekteyiz. Öyle ki bu tanımlara uygun bir şekilde teşkilatlanma gösteren Ahiliğin özünde esnaflık; günümüz kapitalist toplumlarında ortaya çıkan rekabet anlayışında olduğu gibi birbirilerini bitirmek veya yok etmek üzerine değil aksine birbirini koruyan, destek olan ve

ayakta tutan bir kardeşlik anlayışı üzerine şekillenmiştir. Bu sebeple de diğer kardeşlerin haklarını ve çıkarlarını korumak, onlarla ile yardımlaşma ve dayanışma içerisinde olmak, onların hakkında kötü söz ve iftiradan sakınmak Ahiliğin kuruluş felsefesinin bir gereği olarak ortaya çıkmıştır.

Günümüz kapitalist ekonomik sistemlerine baktığımızda daha güçlü olmak, en büyük olmak ve daha çok kazanmak hırsıyla yoğun bir rekabetin yaşandığını görmekteyiz. Hatta bu rekabet öylesine bir hal almıştır ki karşısında kendinden başka hiçbir kimseye yaşama hakkı tanımayan bir çatışmaya dönüşmüştür. Bu çatışma hali toplumda ki birlik ruhunu, yardımlaşma kültürünü yok ederek insanları birbirinden uzaklaştırmış ve birbirlerine düşman haline getirmiştir. Nitekim Ahilik kurumunu inceldiğimizde de yine yoğun bir rekabetin var olduğunu fakat bu rekabetin daha çok kazanmak üzere ve tekelleşmek üzerine değil daha iyi ürün üretmek ve daha kaliteli hizmet sunmak üzere inşa edildiğini görmekteyiz. Bu sayede para kazanma hırsıyla birbirine yabancılaşmış ve birbiriyle çatışma halinde olan bir toplum yapısı yerine birbiriyle dayanışma içerisinde olan ve hep birlikte kazanma anlayışına dayanan bir ticaret hayatı inşa edilmiştir. Bu düşünce sistemi toplumda yalnızlaşarak yabancılaşmanın önüne geçerek meydana getirdiği birlik ve beraberlik anlayışı ile bireylerin toplumsallaşmasına imkân sağlamıştır.

Ahilik kurumu sağlıklı bir toplumsal yapının devamlılığı amacıyla sosyal ahlaka büyük önem vermiştir. Öyle ki sağlıklı bir toplum yapısının varlığı ancak toplumsal yapının en önemli unsurlarından biri olan meslek hayatının da belli bir nizam içerisinde sağlıklı bir şekilde işlemesine bağlıdır. Bu amaçla Ahilik toplumsal ahlaka önem verdiği kadar meslek hayatını düzenleyecek ve koruyacak bir araç olan meslek ahlakına da büyük önem vermiştir. Unutmamak gerekir ki meslek hayatını toplumsal hayattan ayrı veya bağımsız düşünmek mümkün değildir. Zira meslek hayatında ortaya çıkacak olan bir ahlaki çöküntü toplumsal hayatın da bundan etkilenerak yozlaşmasına ve çürümesine sebep olacaktır. Bu sebeple de toplumsal bütünlüğün korunması toplumsal ahlaka toplumsal ahlakın korunması ise meslek ahlakına bağlıdır. Öyle ki yozlaşmış bir meslek hayatı birçok haksızlığı, hukuksuzluğu ve ahlaksızlığı beraberinde getirerek toplumsal huzur ve güvenin sarsılmasına sebep olacağı gibi aynı zamanda diğer toplumsal kurumlarında ahenginin bozularak yozlaşmalarına sebep olacaktır. Bu yozlaşma ise beraberinde toplumsal bütünlüğün bozulması ve sosyal çözülmeyi getirecektir.

Bu amaçla Ahilik kurumu Anadolu'nun dört bir yanında inşa etmiş olduğu Ahi zaviyelerin de gençlerin bir meslek sahibi olabilmesi amacıyla mesleki eğitimler

gerçekleştirmiş ve bu mesleki faaliyetlerin bir düzen içerisinde devamlılığını sağlayabilmek amacıyla yoğun bir meslek ahlakı eğitimi gerçekleştirmiştir. Burada temel gaye meslek hayatının ortak değerler ekseninde bir düzen içerisinde devamlılığının sağlanması ve bu sayede genel toplum yapısının da koruma altına alınmasıdır.

Nitekim Ahiliğin temel felsefesinde herkesin bir mesleğinin olması esastır. Çünkü Ahilikte halka hizmet hakka hizmettir anlayışıyla çalışmak bir ibadet sayılmıştır. Bu sebeple de insanın sahip olduğu mesleği onun Allah'ın rızasını kazanabilmesi için bir araç olarak görülmüştür. Bu amaçla Ahilik meslek ahlakında para kazanmak, kar elde etmek hiçbir zaman Ahiliğin öncelikli amacı olmamıştır. Aksine Ahilikte öncelikli gaye topluma hizmet etmek, toplumun ihtiyaçlarını karşılamak ve bu sayede müşteri memnuniyetinin sağlanması olmuştur. İşin hakkıyla yapılması, yanında çalışanların korunup kollanması, hak ettiği kadar kazanması, mesleki kanun ve kurallara uygun davranılması, diğer esnafların çıkarlarının koruması Ahi kişinin yine diğer önem verdiği amaçlarından olmuştur.

Bu bağlamda Ahilik kurumunda bireyin sahip olduğu meslek sadece bir geçim kapısı veya kazanç aracı olarak dünyevi bir gaye olarak görülmemiştir. Aksine manevi bir kazanım aracı olarak görülmüştür. Bunun temel sebebi ise her meslek erbabı mesleğin öncülerinden olarak kabul edilen ve peygamber efendimize kadar uzanan silsilede bir meslek pirine gönülden bağlanarak onun izinden gitmekte ve o pirin hem mesleki becerilerini hem de ahlakını kendine örnek alarak çalışmasıdır. Bir kişinin mesleğinde başarılı olabilmesi ancak o pire gönülden bağlanması ile mümkün görülmüştür. Bu durumda meslek mensuplarını sınırlandırarak, kuralsızlığın ve keyfiliğin önüne geçmiş bu sayede bir meslek ahlakının ortaya çıkmasına imkân sağlamıştır.

Günümüz ekonomik sistemlerinde ticaret hayatına baktığımızda bireysel çıkarların ve şahsi kazanımların ön plana çıktığını görmekteyiz. Bu sebeple de günümüz ticaret hayatında bencillik ve daha çok kazanma hırsı meslek hayatında yaşanan bir yozlaşma olarak karşımıza çıkmaktadır. Zira bireylerin şahsi hırs ve ihtiraslarını sınırlandıracak ortak ahlak kaidelerinin olmayışı ahlaksız ve kuralsız bir iktisadi hayatın ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Şüphesiz ki ahlaksız ve kuralsız bir iktisadi hayat toplumda güvensizlik, huzursuzluk ve çatışmanın ortaya çıkmasına sebep olacaktır. Meslek hayatında ortaya çıkan bu ahlaki yozlaşma ise toplumsal bütünlüğü zedeleyerek sosyal çözölmeyi ortaya çıkaracaktır. Bu açıdan meslek ahlakının varlığı toplumsal güven ve huzurun devamlılığını sağlayarak toplumsal yapıda yaşanacak çözölmeyi de önüne geçecektir.

Bu konuda Durkheim; toplum hayatında yaşanan değişimlerin inancın, gelenek ve göreneklerin toplum üzerindeki etkisini ve itibarını azalttığını, bu durumun da toplumdaki bütünlük ruhunu bozarak bireyselliğin toplumsallığın önüne geçmesine sebep olduğunu söylemiştir. Bu açıdan günümüz ekonomik sistemlerinde ortak değerlerin yoksunluğu, bireysel ihtirasların ön plana çıkmış olması ve bunları sınırlandıracak bir ahlak sisteminin olmayışı hastalıklı bir halin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Öyle ki Durkheim; ortaya çıkan bu hastalıklı halin özünde bir ekonomik yoksunluğun sonucu olmadığını belirterek bu hastalıklı halin ahlak yoksunluğundan ileri geldiğini belirtmiştir. Zira iktisadi hayatın sağlıklı bir şekilde devamlılığını sağlayabilmesinin temel koşulu olarak bir ahlak disiplini üzerine kurulması gerektiğini aksi takdirde ahlak disiplini ile şekillenmeyen bir iktisadi hayatın ayakta kalamayacağını belirtmiştir (Durkheim, 1986, s. 5-7).

Bu bağlamda Ahilik kurumu tarafından inşa edilmiş olan meslek ahlakı sağlıklı bir iktisadi hayatın devamlılığını sağladığı gibi üretici ile tüketici, üretici ile üretici arasında da güçlü ve sağlıklı bir ilişki kurularak sağlıklı bir toplumsal hayatında devamlılığı hususunda da önemli bir katkı sağlamıştır. Bu açıdan meslek ahlakı toplumda gerginlik ve çekişmenin önüne geçerek toplumsal güven ve toplumsal bütünleşmenin tesis edilmesine imkân sağlamıştır.

3.9.2.3. Sosyal Yardımlaşma Fonksiyonuna Ait Bulgular

Ahilik kurumunun toplumsal yapı içerisinde ki en önemli fonksiyonlarından biride şüphesiz toplum içerisinde inşa ettiği sosyal yardımlaşma ve dayanışma kültürüdür (Erken, 1998, s. 51). Özellikle günümüz dünyasında hakim ekonomik görüş olan kapitalizmin getirmiş olduğu serbest rekabet ve kar odaklı ticaret anlayışına karşın Ahilik kurumunda paylaşma ve dayanışma düşüncesi hakim olmuştur. Bu bakımdan Ahilik geleneğinde “veren el alan elden üstündür” düşüncesi temel felsefe olarak kabul edilmiştir (Karagül, 2015, s. 34). Öyle ki bu felsefe sayesinde Ahilik insanları hırs ve ihtiraslarının esiri olmaktan kurtararak daha çok kazanç uğruna diğer insanları adeta yok edilmesi gereken bir düşman, birer rakip olarak görme düşüncesini yıkmıştır (Ekinci, 2012a, s. 51). Çünkü Ahiliğin özünde ayrışma, bölünme asla yer bulamamış aksine Ahilik beraberlik birlik ve bütünleşme aracı olmuştur. Bu konuda her alanda her konuda ayrı ayrı parçaları bütünleştirmek için çaba harcayan Ahilik “bir elin nesi var iki elin sesi var” düsturuyla birlikten güç doğacağına inanmıştır (Demir, 2003).

Ahilik kurumu gasp ederek, çalarak daha çok kazanmayı ve biriktirmeyi değil vermeyi, paylaşmayı ve yardımlaşmayı şiar edinen bireylerin oluşturduğu bir sosyal yapı meydana getirmiştir. Bu yapı içerisinde bireyler kazançlarının ihtiyaçlarından fazla olan kısmını ihtiyaç

sahibi olan işsiz ve yoksullarla paylaşmayı kendilerine ahlaki ve vicdani bir sorumluluk olarak görmüşlerdir (Karagül, 2015, s. 36). Bu açıdan Ahiler gerek içinde bulundukları topluma gerekse tüm insanlığa karşı yardımda bulunmayı inançlarının bir parçası olarak görmüşlerdir (Tesk, s. 11).

Ahilik kurumu içerisinde ki sosyal yardımlaşma kültürünün ortaya çıkartmış olduğu en önemli fonksiyonlardan biri ise hiç şüphesiz “orta sandıkları”dır. “Esnaf sandığı”, “esnaf vakfı”, “esnaf kesesi” olarak da adlandırılan orta sandıkları Ahi birlikleri içerisinde sosyal yardımlaşmayı ve sosyal güvenliğı sağlayan birer araç olmuştur. Öyle ki orta sandıklarında toplanan paralar içerisinden teşkilat için gerekli olan harcamaların yapılmasının ardından bölgede yoksul durumda olanlara, esnaf içerisinde maddi durumu yerinde olmayanlara ve çalışamayacak durumda olanlara yardımda bulunulurdu. Bu özelliğı ile orta sandıkları bir sosyal yardımlaşma aracı olarak kullanılmıştır (Akça, 2003, s. 60).

Bu bağlamda hem Türk hem de İslam toplum yapısında toplumsal menfaatlerin bireysel menfaatlerden önde geldiğı bir toplumculuk yapısı benimsenmiştir. Buna bağılı olarak da Türk-İslam esasları ile şekillenmiş olan Ahilik kurumunda toplumun tamamını kucaklayan bir sosyal dayanışma türü ortaya çıkmıştır. Öyle ki Ahilik kurumunun tüzüğü mahiyetinde olan fütüvvetnamelerde sosyal yardımlaşma şu maddeler ile açıkça nasihat edilmektedir (Solak, 2009, s. 8);

- “Fütüvvet insanların kardeşlerine (topluma) iyi davranması ve onların ihtiyaçlarını gidermesidir.”
- “Komşularıyla dayanışma içerisinde olmak fütüvvettendir.”
- “Kendisi muhtaç bile olsa kardeşlere yardımdan geri durmamak fütüvvettendir.”
- “Fütüvvet kardeşlerin rahatını kendi rahatına tercih etmek ve onların karşılaştıkları güçlükleri üzerine almaktır.”
- “Cömertlik fütüvvettendir.”

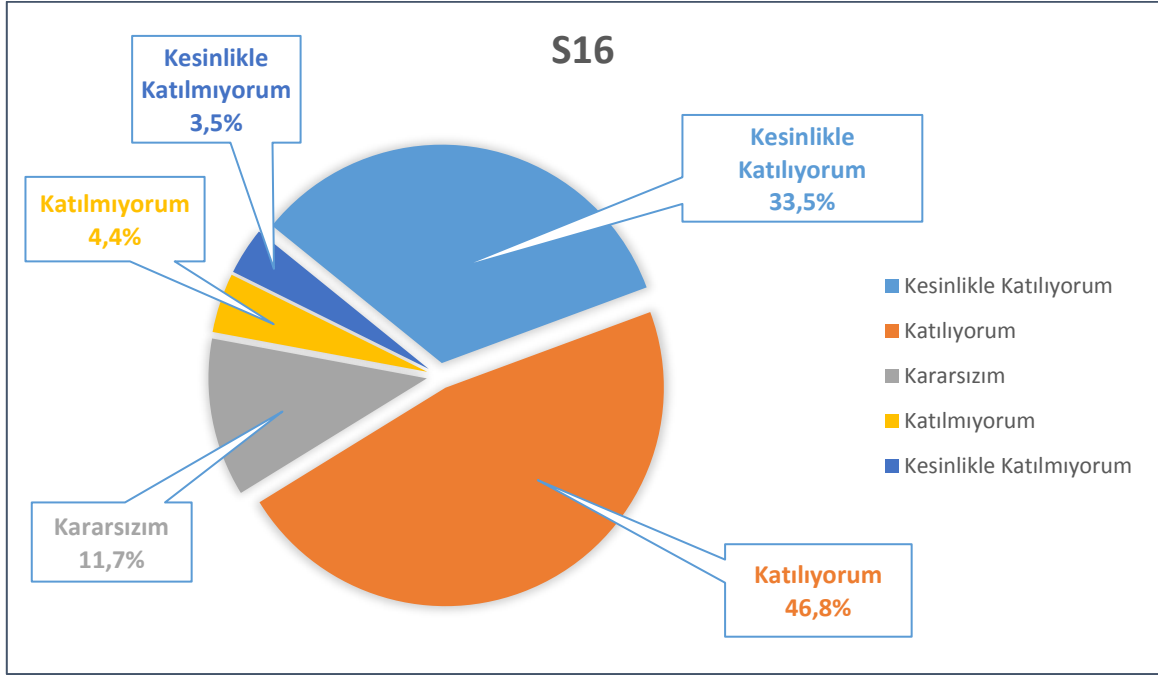
Bu bağlamda günümüz ekonomik sistemleri daha çok kazanmayı, para hırsını, rekabet adı altından kazanç çatışmasını ortaya çıkartırken Ahilik düşünce sistemi yeteri kadar kazanma, ihtiyacından fazlasına göz dikmeme, elindekini paylaşma ve yardımlaşma düşüncesini hakim kılmaktadır. Bu açıdan günümüz ekonomik sistemleri bireyselliğı ön plana çıkartarak daha çok kazanma hırsı ile bireyleri yalnızlaştırmakta ve toplumsal yapı içerisinde ki bütünlüğün sarsılarak bireysel kazançlar uğruna bir çatışmaya dönüşmesine sebep olmaktadır. Ancak Ahilik sisteminde kurulan bu sosyal yardımlaşma kültürü bireyselliğı değil aksine toplumsallığı

ön plana çıkartmakta insanlar bir dayanışma içerisinde varlıklarını sürdürmektedirler. Bu durum da toplumsal yapının daha güçlü bir şekilde birbirine kenetlenmesine ve bütünleşmesine imkan sağlamaktadır.

Tablo 8: Sosyal Yardımlaşmaya Ait Sorular Ve Sonuçları

Sorular		Kesinlikle Katılıyor	Katılıyor	Kararsız	Katılmıyor	Kesinlikle Katılmıyor
16	Fedakar insanlardır, insanlar için maddi/manevi fedakarlık etmekten çekinmezler.	106	148	37	14	11
22	Kendisi muhtaç olsa bile insanlara yardım etmekten geri durmazlar.	167	137	12	0	0
23	Eğitime büyük önem verirler, ihtiyaç sahibi öğrencilere yardımda bulunurlar.	143	145	15	10	3
34	Esnaflar yeni iş yeri açan diğer esnaflara yardımcı olmaktadır.	158	149	8	1	0
40	Evlenen, işsiz kalan, yolda kalan, düşkün durumda olan ihtiyaç sahiplerine yardım ederler.	176	118	17	5	0

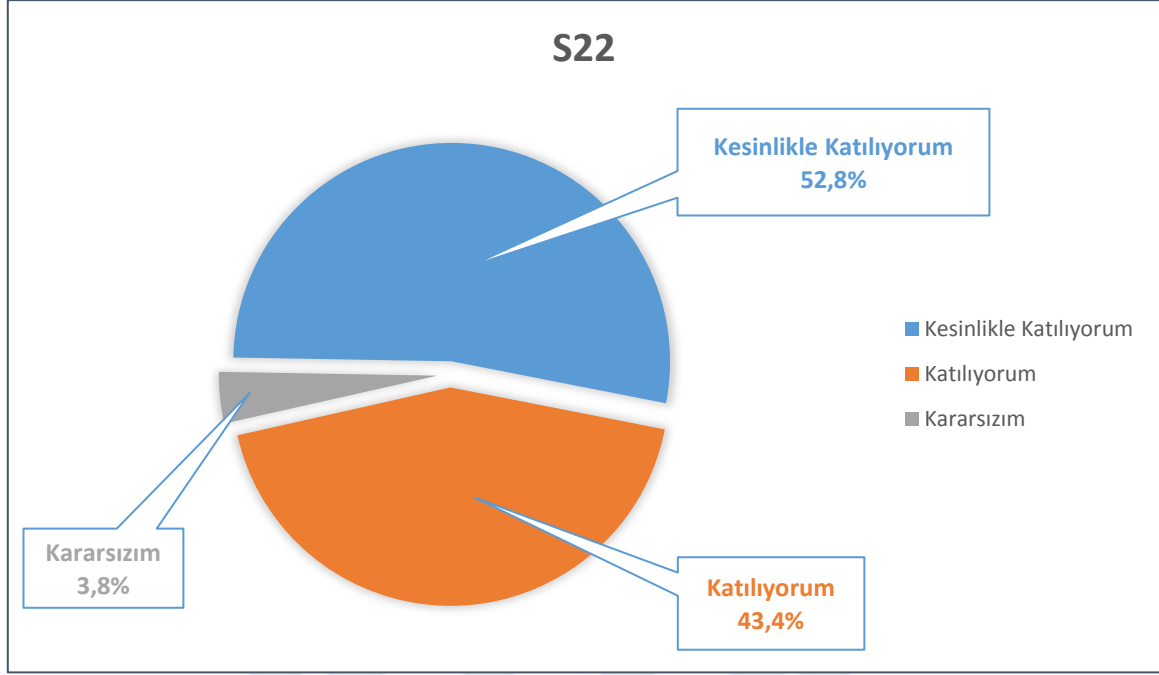
Grafik 35: Fedakar İnsanlardır, İnsanlar İçin Maddi/Manevi Fedakarlık Etmekten Çekinmezler İfadesine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların “Fedakâr insanlardır, insanlar için maddi/manevi fedakârlık etmekten çekinmezler.” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %33,5; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %46,8 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %11,7’dir. Katılımcılardan bu ifadeye katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %4,4 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %3,5’tir.

Katılımcıların vermiş olduğu cevapları incelediğimizde %80,3 oranında bir katılımcı bölge esnafının fedakâr ve yardımsever insanlar olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle günümüz sosyal hayatında birey ben merkezli düşünce yapısı ile hızla yalnızlaşmakta ve kendi kazanımları haricinde hiçbir şeyi düşünmemektedir. Bireyselliğin ön plana çıktığı modern toplum yapısında insanlar içerisinde yaşadıkları topluma dair hiçbir sorumluluk hissetmemekte yalnızca bireysel mutluluğunu temin etmek amacını gütmektedir. Ancak Ahilik sistemi bireyselliğe ve ben merkezli bir hayat tarzına şiddetle karşı çıkarak biz düşüncesiyle hareket etmiş ve toplumsallığa büyük önem vermiştir. Bu sebeple de bireyin değeri; kazandığı para, yaptığı iş veya sahip olduğu makam ile değil içerisinde yaşadığı topluma sağladığı faydayla ölçülmüştür. Ayrıca Ahilik sistemi İslam inancının bir gereği olarak “İnsanların en hayırlısı insanlara faydalı olandır” hadisi şerifini kendisine düstur olarak almıştır. Bu bağlamda Ahilik toplumda bir yardımlaşma ve dayanışma ruhunun tesis edilmesine imkân sağlamıştır.

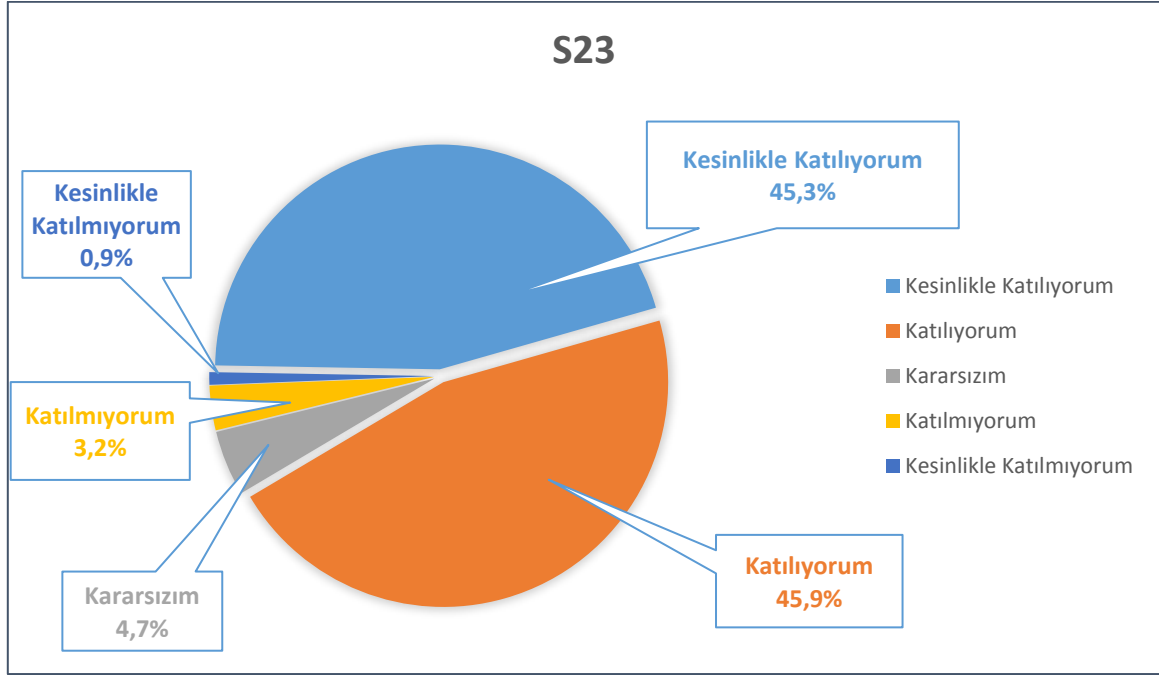
Grafik 36: Kendisi Muhtaç Olsa Bile İnsanlara Yardım Etmekten Geri Durmazlar İfadesine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların “Kendisi muhtaç olsa bile insanlara yardım etmekten geri durmazlar.” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %52,8; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %43,4 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %3,8’dir. Katılımcılardan bu ifadeye katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum cevabı veren hiç kimse olmamıştır.

Katılımcılara ait bulguları incelediğimizde %96,2 gibi yüksek bir oranı bölge esnafının kendinden önce diğer insanları düşündüğünü ve kendisi ihtiyaç sahibi olsa dahi başka insanlara yardım ettiğini belirtmişlerdir. Günümüz toplumsal yapısı içerisinde bireyin kendinden başka hiç kimseyi düşünmediği bir ortamda karşılaşılması oldukça zor bir davranış biçimi olan bu davranış özünde Ahiliğin insana vermiş olduğu değeri bizlere göstermektedir. Daha önce de belirtmiş olduğumuz gibi Ahilik sisteminde insan öyle değerlidir ki Ahi kişi dünyada ve ahirette mutluluğu ancak insana hizmet ederek bulabilir düşüncesi hakimdir. Bu düşüncenin bir ürünü olarak da Ahi kişinin en büyük gayesi içerisinde yaşadığı topluma hizmet etmek, kendinden önce toplumun ihtiyaçlarını ve menfaatlerini gözetmek olmuştur. Bu bağlamda toplumsal yapı içerisinde bencillik duygusu asla yer bulamamış ve toplum olmanın bir gereği olarak yardımlaşma kültürünün korunmasını sağlamıştır.

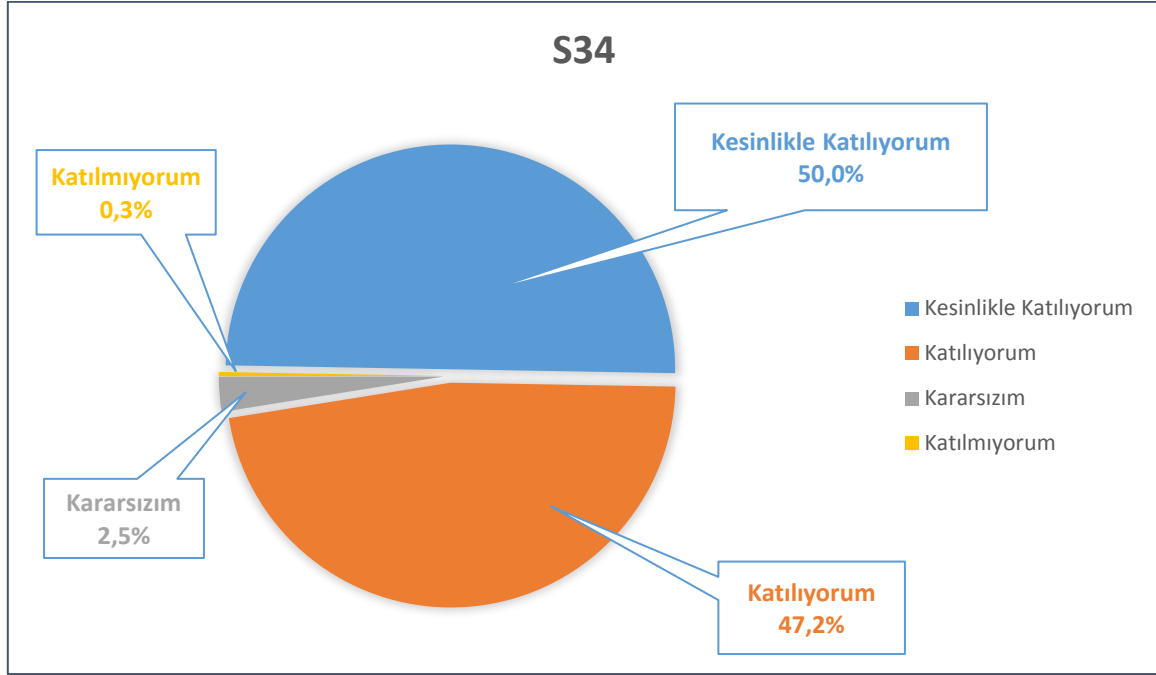
Grafik 37: Eğitime Büyük Önem Verirler, İhtiyaç Sahibi Öğrencilere Yardımda Bulunurlar İfadesine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların “Eğitime büyük önem verirler, ihtiyaç sahibi öğrencilere yardımda bulunurlar.” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %45,3; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %45,9 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %4,7’dir. Bu ifadeye katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %3,2 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %0,9’dur.

Katılımcıların %91,2’lik bir kısmı bölge esnafının öğrencilerin eğitimlerine önem verdiklerini ve ihtiyaç sahibi öğrencilere katkı sağladıklarını belirtmişlerdir. Daha öncede belirtmiş olduğumuz üzere Ahilik kurumunun kurulduğu ilk günden itibaren en önemli fonksiyonu devletin ulaşamadığı yerlerde ortaya çıkan idari boşlukları doldurmak ve toplumsal ihtiyaçları karşılamak olmuştur. Bu amaçla devlet elinin ulaşmadığı bireylere yardımcı olmak Ahiliğin önemli bir toplumsal işlevi olarak karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki Ahilik kurumunda özellikle gençlerin eğitimi çok önemli bir yer tutmuştur. Bu bağlamda ihtiyaç sahibi gençlere yardımcı olmak onların eğitimlerini teşvik etmek Ahilikte toplumsal bir görev olarak kabul edilmiştir. Ahiliğin üstlenmiş olduğu bu fonksiyon toplumda özellikle gençlerin sosyal hayattan kopmalarının önüne geçerek topluma kazandırılması ve bir yardımlaşma kültürünün oluşması ile yoksulluğun, yalnızlaşmanın önlenmesi konusunda önemli katkılar sağlamıştır.

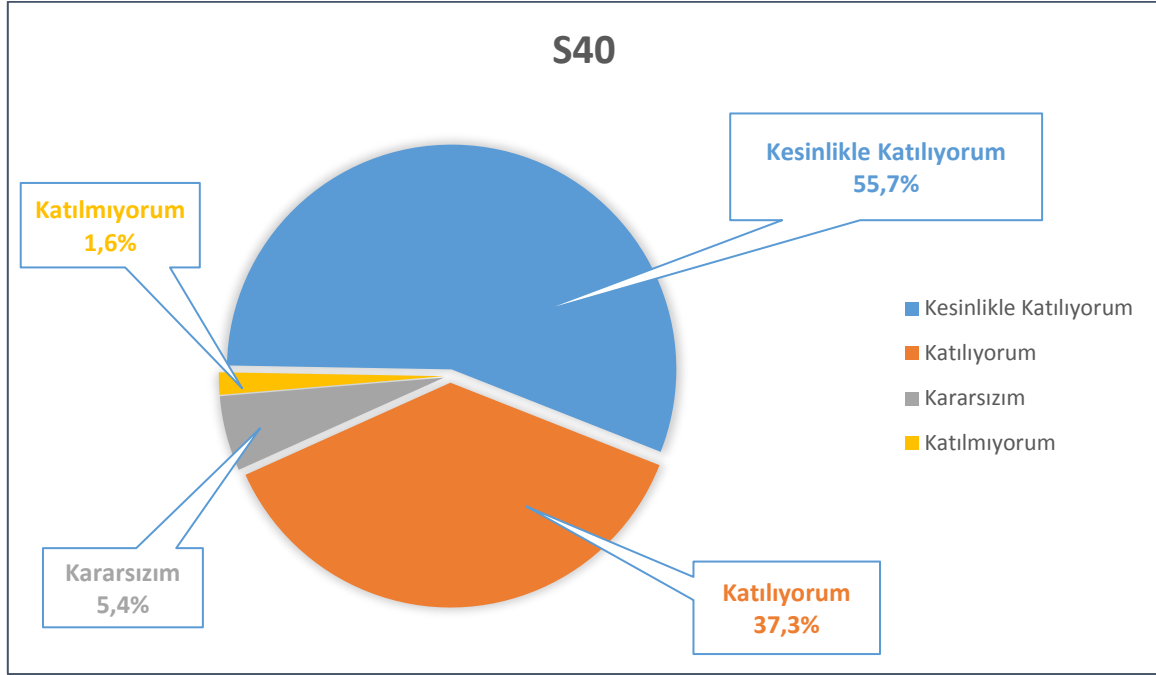
Grafik 38: Esnaflar Yeni İş Yeri Açan Diğer Esnaflara Yardımcı Olmaktadır İfadesine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların “Esnaflar yeni iş yeri açan diğer esnaflara yardımcı olmaktadır.” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %50; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %47,2 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %2,5’tir. Katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %0,3 iken bu ifadeye kesinlikle katılmıyorum cevabı veren katılımcı ise olmamıştır.

Katılımcılara ait bulguları incelediğimizde %97,2 gibi oldukça yüksek bir oranda katılımcı bölge esnafının iş kuran diğer esnaf adaylarına yardımcı olduklarını belirtmişlerdir. Öyle ki Ahiliğin özünde yer alan kardeşlik, yardımlaşma ve dayanışma kültürü burada açıkça kendini göstermektedir. Daha öncede belirtmiş olduğumuz üzere Ahilik sistemi ben merkezli düşünce yapısını ret ederek biz olma ve kendinden önce diğer insanları düşünme anlayışı üzerine inşa edilmiştir. Bu sebeple yeni iş kuran, iş yeri açan birine yardım etmek Ahilikte ki kardeşlik anlayışının bir gereği olarak ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda Ahilik kurumu ortaya koymuş olduğu bu yardımlaşma ve dayanışma işlevi ile yeni iş yerlerinin kurulmasına imkân sağlamakta ve bu sayede istihdam, kalkınma gibi sorunların çözümünde etkin rol üstlenmektedir.

Grafik 39: Evlenen, İşsiz Kalan, Yolda Kalan, Düşkün Durumda Olan İhtiyaç Sahiplerine Yardım Ederler İfadesine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların “Evlenen, işsiz kalan, yolda kalan, düşkün durumda olan ihtiyaç sahiplerine yardım ederler.” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %55,7; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %37,3 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %5,4’tür. Katılımcılardan bu ifadeye katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %1,6 iken kesinlikle katılıyorum cevabı veren katılımcı ise olmamıştır.

Katılımcılara ait bulguları incelediğimizde %93 oranında bir katılımcı bölge esnafının yardımsever insanlar olduklarını ve ihtiyaç sahibi kişilere yardım etmekten geri durmadıklarını belirtmişlerdir. Özellikle günümüz toplumlarında ortaya çıkan bireysellik ve bencillik insanın kendinden başka hiç kimseyi önemsememesi, toplumda ki diğer bireyleri hiçe sayması gibi ciddi toplumsal bir problemi de beraberinde getirmektedir. Zira bu toplumsal problem bireylerin toplumdan hızla kopmalarına, yalnızlaşmalarına ve toplumsal bütünlüğün bozulmasına sebep olmaktadır. Bu bağlamda Ahilik kurumu bireyselliğin aksine toplumsallığa vermiş olduğu önemin bir sonucu olarak toplumda inşa ettiği yardımlaşma ve dayanışma ruhu ile yalnızlaşmanın önüne geçerek bütünleşmenin temin edilmesine imkân sağlamaktadır.

Ahilik kurumu ben değil biz düşüncesi üzerine inşa edilerek bireyselliğin değil toplumsallığın hakim olduğu bir hayat tarzını benimsemiştir. Bu hayat tarzı bireyin yalnızca kendi zenginliği ve bireysel çıkarları amacıyla çalışmasının önüne geçerek içerisinde yaşadığı topluma karşı da sorumluluk duygusu ile hareket etmesini sağlamıştır. Öyle ki Ahilik kurumu

cömertlik ve eli açıklık üzerine kurulmuş paylaşmayı esas alan bir teşkilatlanmadır. Bu sebeple Ahilik anlayışında kazancın bireyselliği hiçbir zaman söz konusu olmamış aksine kişinin kazandığını paylaşması esas olmuştur.

Günümüz toplumlarında ortaya çıkan en büyük sorun hiç şüphesiz bencilliktir. Toplumsal bir hastalık olarak hızla yaygınlaşan ben merkezli yaşam tarzı toplum olma ve biz olma düşüncesinin önünde ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Özellikle son yıllarda toplumsal hayatımızda hızlı bir artış gösteren bireysellik kendinden başka hiç kimseyi düşünmeme, kendi dışında ki insanları değersiz görme, içerisinde yaşadığı topluma karşı hiçbir sorumluluk hissetmeme ve kendi menfaatlerini toplum menfaatlerinden üstte görme gibi ciddi toplumsal problemleri de beraberinde getirmektedir.

Bunun yanı sıra bir yanda lüks ve israf içerisinde yaşayan insanların olduğu diğer tarafta ise ekmek parasına dahi muhtaç insanların olduğu bir toplumsal yapıda bir süre sonra çatışma kaçınılmaz bir hal almakta ve toplumda suç oranları artış göstermektedir. Öyle ki bu yaşam tarzı toplum ve insan arasında ki bütünlüğün bozulmasına, bireyin toplumdan koparak yalnızlaşmasına ve toplumsal hayattan soyutlanmasına sebep olmaktadır. Bu durum ise toplumsal huzur bozulmasına ve toplumsal yapının sarsılmasına sebep olmaktadır.

Ahilik kurumu inşa etmiş olduğu mükemmel sistem içerisinde insanların daha çok kazanma ve benlik hırsları ile herkesi değersiz birer rakip olarak gördüğü, insanlığın değersizleştiği benliklerin değer kazandığı hastalıklı bir toplum yapısının ortaya çıkmasına engel olmuştur. Öyle ki böyle bir toplum yapısında ortaya çıkacak olan çıkar çatışmalarının da önüne geçerek çekişmenin ve çatışmanın olmadığı aksine yardımlaşma ve dayanışmanın olduğu insana değer verilen güçlü bir toplum yapısının inşa edilmesine katkı sağlamıştır.

Durkheim intihar teorisi olarak da bilinen eserinde bu konuyla ilgili olarak toplumsal dayanışmanın ve toplumsal bütünleşmenin düşük olduğu toplumlarda bencil intihar tipinin ortaya çıkacağını belirtmiştir. Öyle ki Egoist olarak nitelendirilen bu intihar tipinin bireyin toplumla tam olarak kaynaşmadığı veya toplumdan koptuğu durumlarda ortaya çıkacağını söylemiştir. Bu açıdan Durkheim egoizmi ölçüsüz bireyselleşme veya bireysel egonun toplumsal ego karşısında aşırılışması durumu olarak tanımlamaktadır (Huther, 2013, s. 65). Nitekim aşırı bireysellik kişilerin şahsi çıkarları peşlerinden koşmalarına, istek ve arzularının artmasına sebep olacaktır. Bu durum ise bir süre sonra doyumsuzluk ve tatminsizliği beraberinde getirerek toplumdan kopuşa yani intihara sebep olacaktır. Ancak toplumsal dayanışma ve bütünleşmenin güçlü olduğu toplumlarda kişilerin şahsi ihtirasları

sınırlandırılarak güçlü bir toplumsal yapının inşa edilmesine imkân sağlamaktadır (Ritzer, 1992, s. 9).

Nitekim Ahilik kurumu insan merkezli yapısıyla inşa etmiş olduğu bu sistem dahilinde kazandığını paylaşmayı esas alarak bireyselliğin yerine toplum bilincini ön plana çıkartmıştır. Bu bağlamda egoizmi ret eden Ahilik sistemi biz düşüncesiyle güçlü bir toplum yapısının inşa edilmesini sağlarken diğer taraftan ise toplumda meydana gelecek olan iktisadi eşitsizliğin, yoksulluğun ve sosyal çözülmenin önüne geçmiştir. Bu bağlamda Ahilik birlikte kazanmak ve birlikte güçlü olmak düşüncesiyle toplumsal dayanışma ve toplumsal bütünleşmenin sağlanmasına katkı sağlamıştır.

3.9.2.4. Kalite ve Standardizasyon Fonksiyonuna Ait Bulgular

Ülkelerin kalkınmışlık seviyesini belirleyen en önemli etkenlerin başında şüphesiz üretilen hizmet ve ürünün kalitesi gelmektedir (Gunduz Vd., 2012, s. 41). Özellikle günümüz ekonomik sistemlerin de büyük önem taşıyan kalite ve standardizasyonun sağlana bilmesi amacıyla kurumlar tarafından büyük yatırımlar yapılmaktadır. Öyle ki kurumlar içerisinde bu sistemin kurulabilmesi amacıyla ciddi bütçeler ayrılmakta bunun yanı sıra özel birimler oluşturulmakta ve hukuki düzenlemeler yapılmaktadır. Ancak tüm bu yatırımlara ve çabaya rağmen üretimde insan kaynaklı hataların önüne tam olarak geçilebilmiş değildir. Oysa ki Ahilik kurumu yıllar öncesinde kurmuş olduğu sistem içerisinde büyük yatırımlar ve emekler harcamadan kalite ve standardizasyon sisteminin mükemmel bir şekilde işlemlerini sağlamışlardır (Uçma, 2011, s. 172).

Bu açıdan her ne kadar kalite ve standardizasyon sisteminin ilk olarak sanayileşmenin bir sonucu olarak Batı Avrupa’da ortaya çıktığı kabul edilmekteyse de kalite ve standardizasyon sistemini sanayileşmenin başlamasından çok daha önce ki tarihlerde Ahilik kurumu içerisinde ki uygulamalarda var olduğu görülmektedir. Zira Osmanlı devletinde kayıtlı olan kadı sicillerine bakıldığında birçok ürünün üretiminde tespit edilmiş olan standartları görmek mümkündür (Karagül, 2012, s. 11). Bunun yanı sıra dünyada ki ilk standartlar kanunu Ahilik kurumu tarafından hazırlanarak uygulamaya koyulmuştur. II. Beyazıd zamanında hazırlanan ve 100’den fazla maddesi bulunan Bursa, Edirne ve İzmir Belediye kanunnameleri dünyanın ilk standartlar kanunu, ilk tüketiciyi koruma kanunu, ilk çevre nizamnamesi ve ilk gıda nizamnamesi olarak kabul edilmektedir (Gunduz Vd., 2012, s. 42).

Bu açıdan Ahilik kurumu içerisinde kalite ve standardizasyon çok önemli bir yere sahip olmuştur. Öyle ki Ahilik kurumu içerisinde ki her meslek mensubu hem nitelik bakımından

hem de nicelik bakımından kaliteli ürün üretmeye mecbur tutulmuştur. Buna bağlı olarak da meslek mensuplarının bozuk, hileli ve kalitesiz ürün üretmesi kesinlikle yasaklanmıştır. Bu yasağa uymayan üyeler ise çok sert bir şekilde cezalandırılarak derhal meslekten ve Ahilik kurumundan ihraç edilmiştir (Uçma, 2011, s. 172-173).

Ahilik kurumu içerisinde yaşanan şu olay kalite ve standardizasyona verilen önemi açıkça ortaya koymaktadır; Bir ayakkabıcıdan ayakkabı alan müşteri Ahi teşkilatının yetkili kurullarına ürünün kusurlu olduğuna dair şikâyetle bulunmuştur. Yapılan inceleme sonrası gerçekten ürünün kusurlu olduğunun tespit edilmesi üzerine teşkilat tarafından müşterinin zararı karşılanmış ve kusurlu ürün üreten esnafın dükkânı geçici süreyle kapatılmıştır. Ancak bu süreçte en önemli husus kusurlu veya kalitesiz ürün üreten esnafın pabucu dükkânın çatısına asılmasıdır. Pabucu dama atılmak deyimini çıkış noktası da olan bu uygulama bu dükkânın kusurlu faaliyetleri sebebiyle kapatıldığını göstermektedir (Güneş, 2011, Geçmişten... s. 216).

Şüphesiz kalkınmanın ve rekabetin en önemli koşulu belli standartlar dahilinde kaliteli ürün üretilmesidir. Bu hem satıcının hem tüketicinin hem de ülke ekonomisinin korunmasına imkân sağlayacaktır. Bu açıdan kalite ve standardizasyon yalnızca kaliteli bir ürün üretilmesi anlamına gelmemektedir. Üretilen ürünün fiyatından, satışına, teslim süresinden, satış sonrası hizmete kadar her aşamasında müşteri memnuniyetinin sağlanmasıdır.

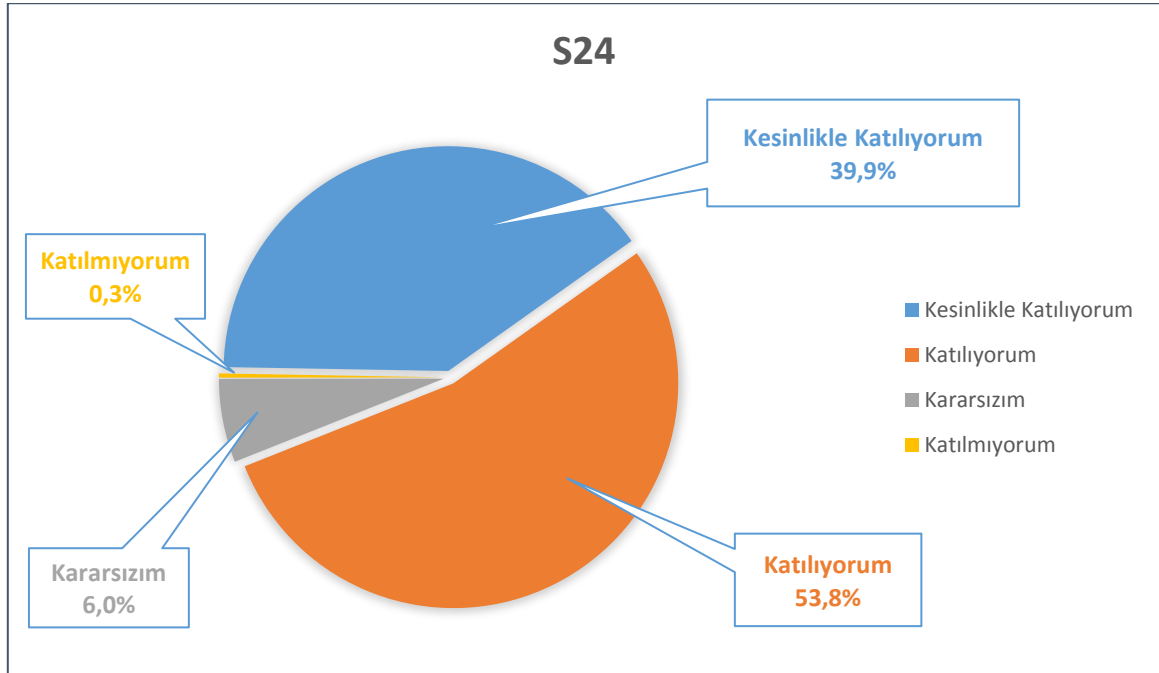
Bu bakımdan Ahilik kurumu dünyada kalite ve standardizasyon sisteminin hiç bilinmediği dönemlerde dahi üretilen en ufak üründen, en basit hizmete kadar ticaret hayatının her aşamasında belli bir standart oluşturmuş ve bu standardın altında hizmet/üretim yapılmasına asla izin vermemiştir. Geliştirmiş olduğu bu standartlar ile hizmeti bir bütün olarak ele almış ve üretilen her üründe müşteriye en kaliteli ürünün, en hızlı şekilde, en kaliteli hizmetle sunulmasını amaçlamıştır. Yapmış olduğu denetimler ve bu denetimler sonucunda kusurlu bulunan kişinin hem toplumdan hem de ticaret hayatından dışlanması gibi bir yaptırım sebebiyle de oluşturulan standartların katı bir kural olarak tüm mensuplar tarafından benimsenmesini sağlamıştır. Tüm bu uygulamalar Ahilik kurumunun bulunduğu her yerde hizmet ve üretimde belli bir kalitenin sağlanması kaliteli bir üretim anlayışının yerleşmesine imkan sağlamıştır. Bu durumda üreticinin, tüketicinin ve devletin menfaatlerinin korunmasına imkan sağlayarak çalışma barışına katkı sağlamıştır. Bu açıdan baktığımızda aslında Ahilik kurumunun dünyada kalite ve standardizasyonun kurulmasına öncülük ettiğini söylememiz mümkündür.

Ahilik kurumunun kalite ve standardizasyon sistemine dair üstlenmiş olduğu fonksiyonlarla ilgili elde edilen bulguların istatistikî sonuçları aşağıda tablolar halinde paylaşılmıştır.

Tablo 9: Kalite ve Standardizasyona Ait Sorular Ve Sonuçları

Sorular	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
24 Mesleklerini en mükemmel şekilde yerine getirmek için çalışırlar.	126	170	19	1	0
32 Hilesiz ve kaliteli mal üretim satmaya özen gösterirler.	142	150	17	7	0
33 Yapacakları işi hakkıyla yapar, gününde teslim ederler.	173	125	2	13	3

Grafik 40: Mesleklerini En Mükemmel Şekilde Yerine Getirmek İçin Çalışırlar İfadesine Ait Bulgular

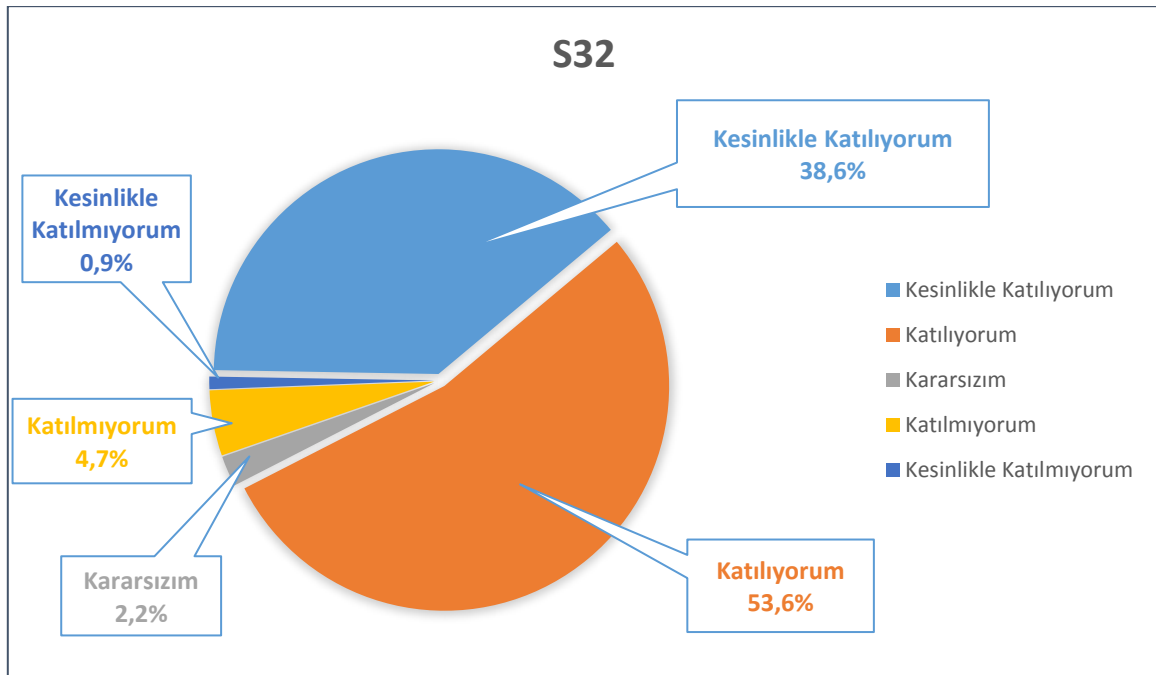

Araştırmaya katılan katılımcıların “Mesleklerini en mükemmel şekilde yerine getirmek için çalışırlar” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %39,9; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %53,8 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %6,0’dır. Katılmıyorum

cevabı verenlerin oranı ise %0,3 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı veren katılımcı olmamıştır.

Katılımcılara ait bulguları incelediğimizde %93,7 oranında bir katılımcı bölge esnafının mesleki faaliyetlerini özveriyle ve titizlikle yerine getirdiklerini belirtmişlerdir. Ahilik sisteminde teşkilata üye olmanın ön koşulu mutlak suretle bir meslek sahibi olmaktan geçse de mesleğin tüm incelik ve yeterliliklerine sahip olmak, mesleğini en mükemmel şekilde yerine getirmek de yine Ahiliğe kabul edilmek için aranan önemli şartlardan olmuştur. Buradan da anlaşılacağı üzere Ahilik bir meslek sahibi olmaya ve bu mesleği özenle en mükemmel şekilde yerine getirmeye büyük önem vermiştir. Öyle ki Ahilikte bir kişinin birden çok işle değil yeteneklerine uygun olan tek bir işle uğraşması ve bu işte uzmanlaşması esastır. Bu sebeple de kişinin iş değiştirmesine, farklı farklı iş alanlarına geçiş yapmasına asla izin verilmemiş aksine bireyin mesleğine dört elle sarılarak yaptığı işte en iyi olmasına ve en mükemmel hizmeti sunmasına önem verilmiştir. Bu uygulama ticarete bireyin hayatını idame edeceği mesleğine önem vermesine ve mesleki uzmanlaşmaya imkân sağlarken diğer taraftan hizmette ve üretimde bir kalite sisteminin oluşmasına imkan sağlamıştır. Bu bağlamda Ahilik ortaya koymuş olduğu hizmette ve üretimde mükemmellik anlayışı ile toplumsal kalkınmaya katkı sağlamıştır.

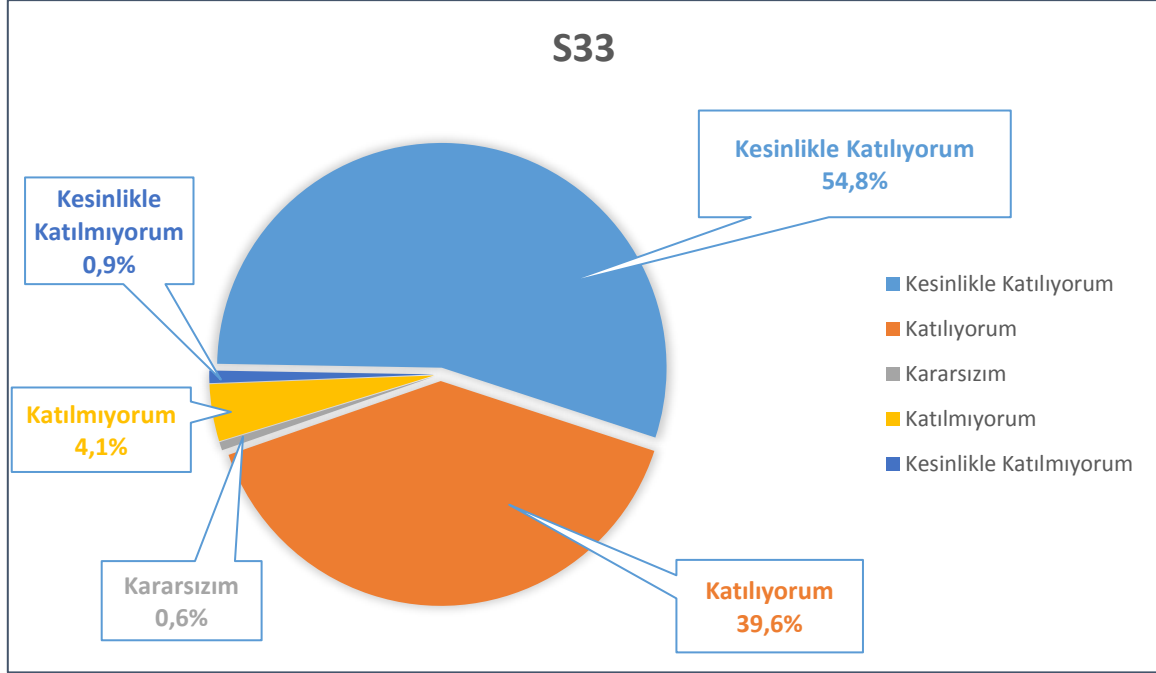
Grafik 41: Hilesiz Ve Kaliteli Mal Üretim, Satmaya Özen Gösterirler İfadesine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların “Hilesiz ve kaliteli mal üretip, satmaya özen gösterirler” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %36,6; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %53,6 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %2,2’dir. Katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %4,7 iken katılımcılardan kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %0,9’dur.

Katılımcılara ait bulguları incelediğimizde %92,2 gibi yüksek bir oranın bölge esnafının kaliteli ürün üretmeye ve satmaya önem verdiklerini belirtmişlerdir. Ahilik meslek ahlakında dürüstlüğe çok fazla önem verilmiştir. Bu sebeple de ticarete hile ve sahtekarlığa asla müsaade edilmemiştir. Ancak Ahilik kurumu dürüstlüğe verdiği önem kadar kaliteye de önem vermiştir. Nitekim oluşturduğu kalite sistemi ile üretilecek her ürünün belli bir kalitenin üzerinde olması üreticilere şart koşulmuştur. Aksi bir uygulama ile belli bir kalitenin altında ürün üreten esnafın ürünleri toplatılmış ve kalitesiz ürün üreten esnaf çeşitli cezai yaptırımlara maruz bırakılmıştır. Ahiliğin temelinde yer alan müşteri velinimetir anlayışı gereği müşterinin memnun edilmesi Ahi kişinin en önemli görevi olmuştur. Bu görevin bir gereği olarak da müşteriye kalitesiz ürün satılması, hileli ürün satılması gibi sebeplerle kandırılması veya mağdur edilmesi kesin bir şekilde yasaklanmıştır. Bu yasağın uygulanması konusunda teşkilat öylesine titiz davranmıştır ki bu kuralı ihlal eden kişi derhal Ahilikten çıkartılmış ve esnaflık yapması yasaklanmıştır. Çünkü Ahilikte gaye hilesiz ve kaliteli üretim yapacak meslek elemanları yetiştirmektir. Bu uygulama Türk ticaret hayatında kaliteli bir üretim anlayışının inşa edilmesine imkan sağlamıştır.

Grafik 42: Yapacakları İşi Hakkıyla Yapar, Gününde Teslim Ederler İfadesine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların “Yapacakları İşi Hakkıyla Yapar, Gününde Teslim Ederler” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %54,8; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %39,6 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %20,6’dır. Katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %4,1 iken katılımcılardan kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %0,9’dur.

Katılımcılara ait bulguları incelediğimizde katılımcıların %94,4’lük bir kısmı bölge esnafının yaptıkları işi hakkıyla yaparak ürün ve hizmetleri taahhüt ettikleri günde teslim ettiklerini belirtmişlerdir. Bu bilgiler ışığında bölge esnafının sözlerine sadık oldukları ve müşteriye oyalamadıkları anlaşılmaktadır. Öyle ki Ahilik özünde ve sözünde doğru olmak, dürüst olmak ilkesi üzerine inşa edilmiştir. Zira fütüvetnamelere baktığımızda sözünü zamanında yerine getirmeyen, müşteriye oyalayan, müşteriye aldatan, vaadini yerine getirmeyen kimselerin Ahi olamayacağı açıkça belirtilmiştir. Bu bağlamda Ahilik kurumu bir iş disiplini geliştirerek ürün ve hizmet kalitesini arttırmış bunun yanı sıra ise ticarete bir müşteri memnuniyeti sistemini inşa etmiştir. Öyle ki inşa etmiş olduğu bu sistem sayesinde ticaretin bir karşılıklı güven ilişkisi içerisinde yürütülmesine imkân sağlayarak toplumsal güven inşa etmiştir.

Ahilik kurumu yüzyıllar öncesinde inşa etmiş olduğu mükemmel kalite ve standart sistemi ile dünya da kalite ve standardizasyonun öncülerinden kabul edilmektedir. Öyle ki Ahilik bir meslek sahibi olmak ve bu mesleği en iyi şekilde yerine getirmek anlayışı üzerine inşa edilmiştir. Ahiliğin kurmuş olduğu sistem uzmanlaşmayı esas aldığı için kişinin bir işle uğraşması, bu işinde istikrarlı olması ve işini en mükemmel şekilde yerine getirmesi esastır. Zira kişinin daha çok kar elde etmek amacıyla kalitesiz üretim yapması veya daha fazla kazanç sağlamak amacıyla iş değiştirmesi kesin bir şekilde yasaklanmıştır. Bu yasak Türk ticaret hayatının bir düzen içerisinde devamlılığını sağlarken diğer taraftan Türk ticaret hayatında hizmette ve kalitede mükemmelliği sağlamıştır.

Özellikle insan odaklı yaklaşımı ile günümüz müşteri memnuniyeti uygulamalarını yüzyıllar öncesinde hayata geçirmiş olan Ahilikte öncelik hiçbir zaman para kazanmak veya daha çok kar elde etmek olmamıştır. Aksine müşteri velinimettir anlayışı ile Ahiliğin önceliği her zaman halka hizmet etmek ve en iyi hizmeti sunarak müşteri memnuniyetini sağlamak olmuştur. Bu açıdan ortaya koyduğu standardizasyon ile her bir hizmet ve ürün için belli bir kalite belirleyerek ürünlerin bu standardın altında üretilmesine müsaade etmemiştir. Bu uygulama sayesinde günümüz işletmelerinin milyonlar harcayarak kurmaya çalıştığı müşteri memnuniyeti ve tüketiciyi koruma sistemini hayat geçirmiş ve bu sayede toplumsal güveni inşa etmiştir.

Nitekim günümüz ticaretinin kar odaklı bakış açısı işletmeleri para odaklı düşünmeye ve daha çok kar elde etmeye sürüklerken diğer taraftan bireysel menfaatlerin toplumsal menfaatlerin önüne geçmesine sebep olmaktadır. Ayrıca kar odaklı ticaret anlayışı beraberinde daha fazla kar elde edebilmek amacıyla ürün kalitesini düşürmeyi buna bağlı olarak da Türk ticaret hayatında ürün/hizmet kalitesinin düşmesini, ekonomik istikrarın bozulmasını ve memnuniyetsiz müşterileri beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda kalite ve standardizasyon ile keyfiliğin, kuralsızlığın ve haksızlığın önüne geçen Ahilik müşteri odaklı ticaret anlayışı ile müşterinin aldatılma veya kandırılma riski bulunmadan karşılıklı güven ilişkisi ile alışveriş yapabilmesine, toplumsal güven ve huzurun tesis edilmesine imkân katkı sağlamıştır.

Unutmamak gerekir ki toplumda ki bağların devamlılığı karşılıklı ilişkilerin güven içerisinde sürdürülmesine bağlıdır. Bu amaçla toplumsal güvenin sarsılması toplumsal uyumun bozularak güvensiz ve huzursuz bir toplum yapısının ortaya çıkmasına sebep olacaktır. Böyle bir toplum yapısı ise beraberinde bireylerin topluma yabancılaşmasını ve toplumsal yapıdan kopmalarını getirecektir ki bu durum sosyal çözülmeye zemin hazırlayacaktır. Bu açıdan kalite

ve standardizasyon yalnızca sağlıklı bir iktisadi hayatın devamlılığını sağlamakla kalmayacak inşa ettiği toplumsal güven ile bütünleşmeye de ciddi katkı sağlayacaktır.

3.9.2.5. Eğitim Fonksiyonuna Ait Bulgular

Ahilik kurumunun en önemli özelliklerinden biri de üyelerini bir meslek sahibi yapma ve toplumda ki ortak değerleri üyelerine kazandırma gayesidir. Bu amaçla kurulduğu ilk günden itibaren eğitime büyük önem veren Ahilik kurumu sadece bir meslek örgütlenmesi olmanın ötesinde Türk eğitim hayatında da önemli bir yere sahip olmuştur (Erken, 1998, s. 73). Özellikle eğitim işlevinin devletin sorumluluğunda olmadığı dönemlerde Ahilik kurumu önemli bir görev üstlenerek eğitim alanında ortaya çıkmış olan büyük bir boşluğu doldurmuştur (Durak ve Yücel, 2010, s. 153).

Ahilik eğitim sistemi İslami değerler etrafında şekillenmiş ve İslam'ın bir gereği olarak da bireyi hem dünya hayatına hem de ahiret hayatına hazırlamak üzere dizayn edilmiştir. Bu açıdan Ahilik eğitim sisteminde eğitim bir bütün olarak ele alınmış ve dini, ahlaki, mesleki eğitim bir bütün halinde sunulmuştur. Bu bakımdan öncelikle iş başında verilen mesleki eğitimin yanı sıra Ahi zaviyelerinde de dini ve ahlaki eğitimler verilmiştir (Ekinci, 2012a, s. 114-115). Ayrıca Ahi zaviyelerinde eğitim yalnızca birey ve iş odaklı bir etkinlik olarak düzenlenmemiştir. Aksine bireye toplum olma bilinci ve içerisinde yaşadığı topluma faydalı olma, hizmet etme bilinci verilmeye çalışılmıştır. Bu sebeple de Ahi zaviyelerinde dini, ahlaki, meslek, askeri, sanatsal ve toplumsal birçok eğitim bir bütün halinde verilmeye çalışılmıştır. Bu sayede yetişen her bireyin toplumsal kalkınma, bütünleşme ve gelişmeye katkı sağlaması amaçlanmıştır (Durak ve Yücel, 2010, s. 154).

Bunun yanı sıra Ahilik eğitim sisteminde her ne kadar gençlerin eğitimine ayrı bir önem verilse de yaş hiçbir zaman bir kriter olarak kabul edilmemiştir. Aksine her yaş grubundan insanın dahil olduğu bir yapı içerisinde eğitimin sürekliliği yani hayat boyu eğitim esas alınmıştır. Öyle ki Ahilik kurumunda eğitim belli bir dönem içerisinde verilir bitecek, son bulacak dönemlik bir etkinlik olarak değil bireyin ömrü boyunca devam edecek bir etkinlik olarak tasarlanmıştır (Özköse, 2011, s. 12).

Bu bağlamda Ahi zaviyelerinde mesleki eğitim iş başında yamak, çırak, kalfa ve usta hiyerarşisi içerisinde baba evlat ilişkisi gibi candan ilişkiler ile verilerek gençlere mesleğin incelikleri, meslek sırları, meslek ahlakı “yol atası” olarak tabir edilen bir usta ve “yol kardeşi” denilen kalfa gözetiminde öğretilmektedir. Kişi bu sayede iş başında hem teknik bilgiyi öğrenirken hem de ustası tarafından ahlak esasları ile yetiştirilmektedir. Akşamları ise

zaviyelerde gerçekleştirilen sohbet ve merasimler de aynı zamanda bir eğitim aracı olarak kullanılmaktadır. Öyle ki bu eğitimlerde edep, adap, ahlak, Kur'an-ı Kerim, hadis dersleri verilmekte dini, ahlaki ve sanatsal birçok eğitim bir arada gerçekleştirilmektedir (Kazıcı, 2006, s. 61-66) (Şahinkesen, 1991, s.393).

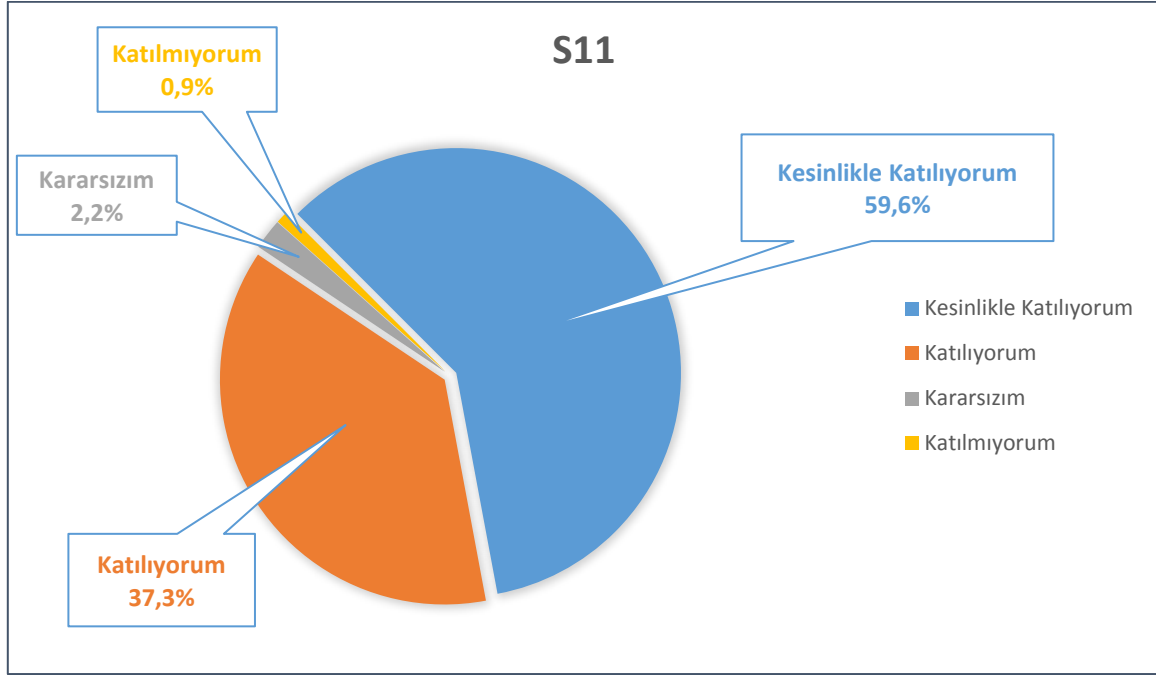
Bu bilgiler ışığında Ahilik eğitim sistemini incelediğimizde Ahi zaviyeleri teorik ve uygulamalı meslek eğitiminin verildiği bir mesleki eğitim merkezi, dini ve ahlaki eğitimin verildiği bir medrese, genci ve yaşlısı ile herkesin eğitim aldığı bir hayat boyu öğrenme merkezi gibi faaliyet göstermiştir. Bu bakımdan çok yönlü bir eğitimin gerçekleştirildiği bu merkezler dünyevi eğitim ile manevi eğitimin bir arada sunulduğu bir eğitim kompleksi görevi üstlenmiştir. Bu kompleks bilinçli bireylerin yetişmesi ve toplumsal kalkınmanın sağlanması konusunda çok önemli görevler üstlenmiştir. Bu açıdan Ahilik eğitim sistemi günümüz modern eğitim sistemlerinde dahi gerçekleştirilemeyen komplike bir eğitim anlayışını inşa etmiştir.

Ahilik kurumunun toplumun eğitimine dair üstlenmiş olduğu fonksiyonlarla ilgili elde edilen bulguların istatistiki sonuçları aşağıda tablolar halinde paylaşılmıştır.

Tablo 10: Eğitim Fonksiyonuna Ait Sorular Ve Sonuçları

Sorular		Kesinlikle Katılıyor	Katılıyor	Kararsız	Katılmıyor	Kesinlikle Katılmıyor
11	Bölge gençlerinin vatandaşlık ve sorumluluk bilinci ile yetişmesini sağlarlar.	188	118	7	3	0
19	Yanlarında yetiştirdikleri elemanlara mesleğin yanı sıra din ve ahlak kaidelerini de öğretirler.	110	127	62	13	4
26	Yanlarında çalışan elemanların mesleği en iyi şekilde öğrenmelerine ve eğitilmelerine önem verirler.	173	126	6	8	3

Grafik 43: Bölge Gençlerinin Vatandaşlık ve Sorumluluk Bilinci İle Yetişmesini Sağlar İfadesine Ait Bulgular

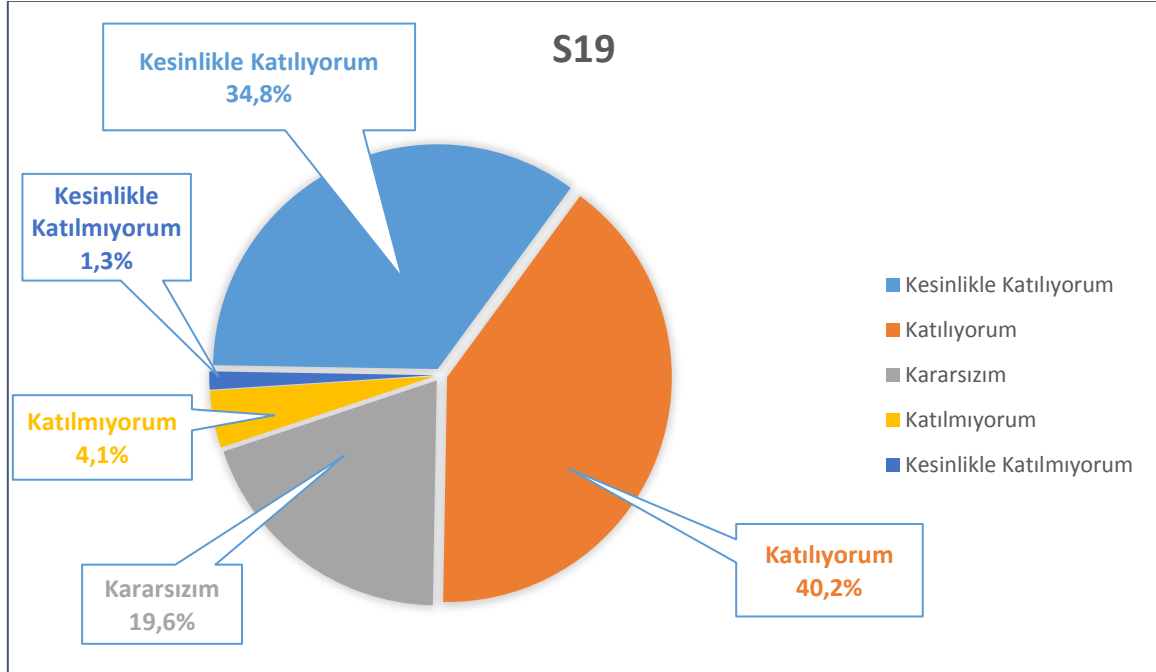

Araştırmaya katılan katılımcıların “Bölge gençlerinin vatandaşlık ve sorumluluk bilinci ile yetişmesini sağlarlar.” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %59,6; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %37,3 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %2,2’ dir. Bu ifadeye katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %0,9 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı veren katılımcı ise olmamıştır.

Katılımcılara ait bulguları incelediğimizde %96,9 gibi yüksek bir oranda katılımcı bölge esnafının gençlerin içerisinde yaşadıkları topluma karşı bir aidiyet ve sorumluluk duygusu ile yetişmesine katkı sağladıklarını belirtmişlerdir. Bu açıdan Ahi zaviyeleri Anadolu’nun en ücra köşelerine kadar teşkilatlanmış ve bu bölgelerde adeta bir terbiye ocağı gibi çalışmıştır. Bu özelliği ile gençlere içerisinde yaşadıkları topluma ait değerleri öğretmek bir aidiyet duygusu ile yetişmelerini sağlamıştır. Bunun yanı sıra ise gençleri bireysellikten kurtararak toplum olma ve içerisinde yaşadıkları topluma karşı sorumluluk duyma bilincini aşılamışlardır. Bu sayede Ahilik kurumu gençliğin yozlaşmasına engel olarak, toplumdan kopuk, içerisinde yetiştiği topluma yabancılaşmış ve topluma karşı hiçbir sorumluluk duygusu taşımayan sorumsuz bireyler olmalarının önüne geçmiştir. Bu bağlamda Ahilik kurumu önemli bir fonksiyonu yerine getirerek yetişen neslin toplumdan ve toplumsal değerlerden uzaklaşarak bir çatışma içerisine girmesine engel olmuştur. Hatta aşıladığı sorumluluk bilinci ve biz olma duygusu ile yetişen bu genç ve dinamik bireylerin gençlik enerjilerini toplumun faydasına olacak şekilde bir nevi kalkınma aracı olarak kullanmıştır. Bu bağlamda Ahilik kurumu toplumsal değerlerin

nesilden nesle aktarılmasına ve toplumsal devamlılığın sağlanmasına önemli bir katkı sağlamıştır.

Grafik 44: Yanlarında Yetiştirdikleri Elemanlara Mesleğin Yanı Sıra Din Ve Ahlak Kaidelerini de Öğretirler İfadesine Ait Bulgular

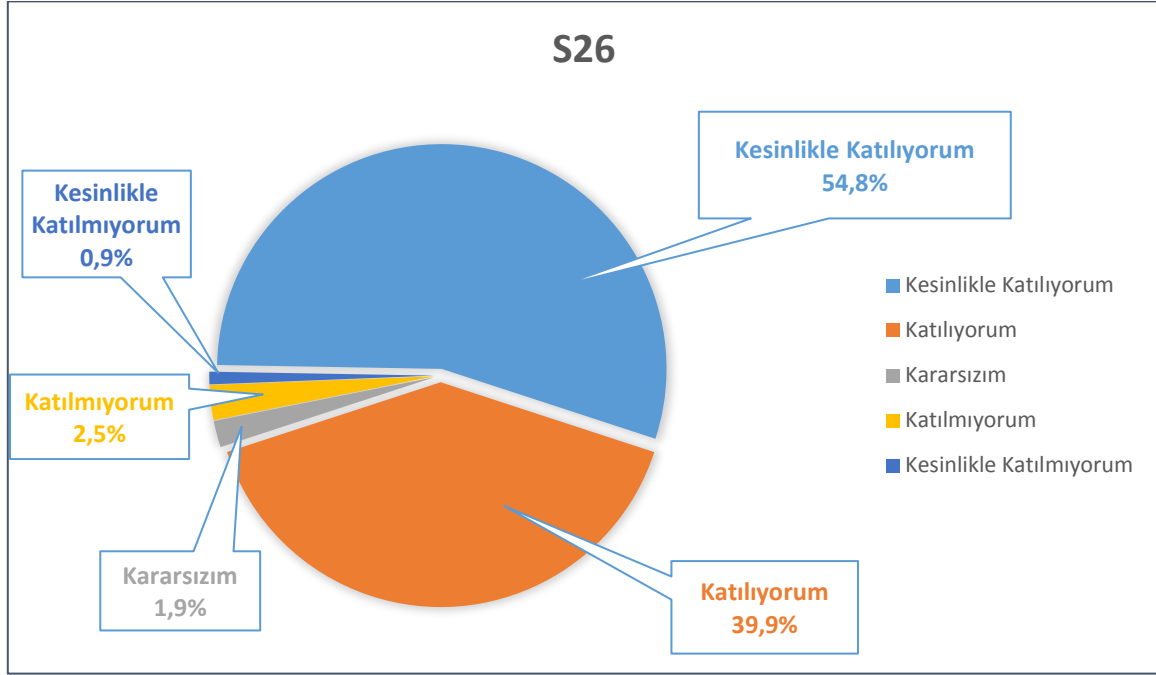

Araştırmaya katılan katılımcıların “Yanlarında yetiştirdikleri elemanlara mesleğin yanı sıra din ve ahlak kaidelerini de öğretirler.” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %34,8; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %40,2 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %19,6’dır. Katılımcılardan bu ifadeye katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %4,1 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %1,3’tür.

Katılımcıların %75’i bölge esnafının yanlarında çalıştırdıkları elemanlarına yalnızca mesleki becerileri öğretmekle kalmayıp aynı zamanda dini ve ahlaki bir eğitimde verdiklerini belirtmişlerdir. Bu bulgulara baktığımızda her ne kadar bu maddeye katıldığını belirtenlerin oranı yüksek gibi gözükse de diğer maddelere oranla katıldığını belirten katılımcı sayısı oldukça düşüktür. Bunun temel sebebi ise ilk kurulduğu yıllar itibarıyla eğitimin bir devlet görevi olarak görülmediği yıllarda bu alandaki boşluğu Ahi zaviyeleri doldurmuştur. Öyle ki bu sebeple zaviyelerde gençlerin mesleki eğitimlerinin yanı sıra dini ve ahlaki eğitimleri de gerçekleştirilmiştir. Bu bakımdan bir okul veya medrese gibi çalışan Ahi zaviyelerinde zaman içerisinde eğitim görevini devletin üstlenmesi sebebiyle bu fonksiyonu zayıflamıştır. Özellikle günümüz şartlarında eğitimin bizzat devlet eliyle veriliyor olması şüphesiz Ahiliğin bu fonksiyonunda bazı değişimleri de beraberinde getirmiştir. Ancak tüm bu değişimlere rağmen

Ahilerin bulundukları bölgede gençlere mesleki eğitimin yanı sıra dini temel bilgileri ve ahlaki kuralları öğretmeye devam ettiği görülmektedir. Bu bağlamda Ahilik gençliğin bir iş sahibi olarak üretimde aktif bir şekilde yer almasını sağlarken diğer taraftan manevi değerlerle donatarak toplumsal değerlerin yaşatılmasına katkı sağlamaktadır.

Grafik 45: Yanlarında Çalışan Elemanların Mesleği En İyi Şekilde Öğrenmelerine Ve Eğitilmelerine Önem Verirler İfadesine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların “Yanlarında çalışan elemanların mesleği en iyi şekilde öğrenmelerine ve eğitilmelerine önem verirler” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %54,8; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %39,9 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %1,9’dur. Bu ifadeye katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %2,5 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %0,9’dur.

Katılımcılara dair bulguları incelediğimizde %94,7 oranında bir katılımcı bölge esnafının yanlarında çalıştırdıkları elemanlara mesleğin inceliklerini ve gerekliliklerini öğrettiklerini belirtmişleridir. Bu bağlamda Ahilik kurumu bir nevi mesleki eğitim merkezi veya bir çıraklık merkezi gibi çalışarak gençlerin başıboş, işsiz güçsüz gezmelerinin önüne geçmiş ve bu sayede gençliğin serserilik, alkol, uyuşturucu gibi kötü alışkanlıklara bulaşarak toplumsal huzuru bozmalarına engel olmuştur. Ahilikte muazzam bir mesleki eğitim sistemi uygulanarak gençlere mesleğe dair tüm incelikler büyük bir özveri ile verilmiştir. Öyle ki bu eğitimlerde gençliğin bir meslek sahibi olması ve bu mesleği vasıtasıyla topluma hizmet etmesi amaçlanmıştır. Bu açıdan Ahilik gençliğin bir meslek sahibi olmasına bu sayede kötü

alışkanlıklardan korunmasına ve hem kendine hem de topluma yararlı bireyler olmalarına katkı sağlamıştır.

Ahilik kurumu insanı meslek hayatı, özel hayatı, manevi hayatı veya toplumsal hayat olarak parça parça değerlendirmek yerine bir bütün olarak ele almıştır. Öyle ki bu bütünlük eğitim sistemi içerisinde de kendisini göstermekte ve bireyler mesleki, dini, ahlaki, sosyal tüm yönleriyle çok fonksiyonel bir eğitim sürecine dahil edilmektedir. Zira Ahilik kurumunda bu amaçla bireylere mesleki ilke, kaide ve yeterlilikler, toplumsal değerler, dini-ahlaki kurallar, görgü kuralları bir bütün olarak verilmeye çalışılmıştır.

Nitekim eğitim toplumsal değerlerin, toplumsal norm ve kuralların, bilgi ve becerilerin yeni yetişen kuşakları aktarılması sürecidir. Zira bu süreç içerisinde bireyin içinde yaşadığı topluma dair aidiyet duygusunun gelişmesi ve toplumla bütünleşmesi sağlanır. Bu bağlamda Ahilik eğitimin bir devlet görevi olarak görülmediği dönemlerden başlayarak günümüze kadar bir terbiye ocağı, ahlak mektebi veya mesleki eğitim merkezi gibi çalışarak gençlerin her yönüyle yetiştirilmesi ve topluma kazandırılması konusunda önemli bir görev üstlenmiştir.

Ahilik kurumu gençlerin eğitilmesi ile üreten ve çalışan, topluma faydalı bireyler yetiştirerek toplumsal kalkınmaya katkı sağlarken, diğer taraftan ise bireylere biz olma düşüncesi ve aidiyet duygusu yükleyerek sorumluluk bilinciyle hareket eden bir gençlik inşa etmiştir. Bunun yanı sıra ise gençlere vermiş olduğu dini ve ahlaki kurallar sayesinde toplumu bir arada tutan toplumsal değerlerin kuşaktan kuşağa aktarılacak sağlıklı toplum yapısının devamlılığını sağlamıştır. Ayrıca gençlere verilen dini ve ahlaki eğitim aynı zamanda toplumsal düzen ve huzurunda belli kurallar dahilinde sağlıklı bir şekilde devam etmesine imkân sağlamıştır. Bu açıdan Ahilik eğitim sistemi gençleri başıboşluktan, serserilikten, kötü alışkanlıklardan, aşırılıktan, kural tanımazlıktan ve kendi özüne yabancılaşmaktan koruyarak toplumdan kopmalarının önüne geçmiştir. Diğer bir ifadeyle yaşanacak olan sosyal çözülmenin önüne geçerek toplumsal bütünleşmenin tesis edilmesine imkân sağlamıştır.

Durkheim bu konuda toplumsal bilincin zayıflamasının birey ve toplum arasında ki dengeyi bozacağını ve bunun intihar durumunu yani tükenmişliği ortaya çıkartacağını belirtmiştir. Zira toplumda intihar halinin bireylerin toplumdan kopması sonucunda yaşanacağını söyleyerek bunun ise normatif kuralların çok baskın veya çok etkisiz olması halinde ortaya çıkacağını söylemiştir. Öyle ki bencil intihar adını verdiği intihar tipinde bireyin intiharının yani toplumdan kopuşunun sebebi olarak toplumsal bağların kopması ve toplumsal değerlerin anlamını yitirmesini göstermiştir (Huther, 2013, s. 64-65).

Bu açıdan Durkheim eğitimi bir toplumsallaştırma aracı olarak görmüştür. Öyle ki Durkheim'e göre eğitim; bir topluma uyarılma, bireyin toplumsal gerekliliklere göre şekillenme sürecidir. Bu süreç içerisinde birey toplumsal değerler ve gerekliliklere uyumlu hale getirilemezse ortaya anomi hali yani kuralsızlık hali ortaya çıkacaktır. Çünkü eğitim bireyleri toplumsal değer ve normlarla donatmaktadır (İnal, 1991, s. 513). Bu bağlamda Ahilik eğitim sistemi yetişen bireyleri en mükemmel şekilde toplumsal değer ve normlarla şekillendirerek ideal bir şekilde topluma uyarlamaktadır. Bu açıdan kişinin toplumdan kopması, topluma yabancılaşması veya toplumla çatışmasının önüne geçmektedir. Bu sayede ideal bir toplumsal bütünleşmeye de zemin hazırlamaktadır.

3.9.2.6. Kültür Fonksiyonuna Ait Bulgular

Kültür kavramı bir toplumsal yapı içerisinde ki bireylerin veya grupların hayatlarında sanattan edebiyata, dinden, çalışma ilişkilerine kadar çok geniş bir alanı kapsayan, giyimlerinden merasimlere kadar şekillerinden bireyin yaşamını biçimlendiren unsurların tamamını ifade etmektedir (Giddens, 2000, s.43.)

Ahilik kurumu kurulduğu ilk günden itibaren toplumsal hayatın ve ticari hayatın gelişmesine ve düzenlenmesine katkı sağladığı kadar kültürel kalkınmaya da çok ciddi katkılar sağlamıştır. Öyle ki Ahilik sisteminde eğitim en önemli etkinliklerden biri olmuş ve Ahi zaviyeleri birer eğitim kurumu gibi çalışmışlardır. Ancak burada en önemli husus; Ahilik kurumunda eğitim yalnızca mesleki alanla sınırlandırılmamış aksine Okuma yazma eğitiminden, Kur'an-ı Kerim eğitimine, dil eğitiminden tarih eğitimine, ahlak eğitiminden ilmi eğitimlere, spordan sanata kadar çok geniş bir alanda eğitim verilmiştir. Bu özelliği ile de Ahilik bireyi yalnızca iş odaklı düşünmemiş hayatın her alanında yetiştirmeye özen göstermiştir. Bu bakımdan Ahi zaviyelerinde yetişen kişiler musiki, şiir ve edebiyatla ilgilenen entelektüel kişiler olmuştur. Bu bakımdan Ahiliğin Türk toplumuna kazandırdığı en önemli kültürel kazanımlardan biri toplumda sanat ve edebiyatla ilgilenen bireyler yetiştirmesi, diğeri ise toplumda inşa ettiği okuma geleneği olmuştur. Bu gelenek sayesinde Ahi dergahlarında, misafirhanelerde, kışlalarda, kervansaraylarda seri ve sesli olarak Siyer-i Nebi, Hamzaname, Battalname, Fütüvvetname gibi eserler okunmuştur. Seçkin ve kültürlü toplumlarda divanlar, mesneviler, hamseler letaifler ve cihadiyeler okunmuştur. Bu durumda toplumda ortak bir kültür ve zevk birliği meydana getirmiştir (Demirpolat ve Akça, 2004, s. 368).

Bunun yanı sıra Ahilik kurumu gençlerin başıboşluktan, serserilikten kurutularak bir sanat ve meslek sahibi olmalarına imkân sağlamıştır. Bu açıdan gençlerin dinamizmini iyi

değerlendirerek manevi liderler vasıtasıyla gençliğin dinamizmini toplumsal hayatın bir düzen içerisinde devamlılığı için kullanmıştır. Öyle ki gençlere verilen ahlak eğitimi ile toplum yararına çalışması sağlanırken aynı zamanda gençliğin kötü alışkanlıklardan korunmaları sağlanmıştır (Uçma, 2011, s. 147). Bu bakımdan Ahilik kurumu her yaştan insanın dini, ahlaki ve toplumsal olarak eğitildiği, toplumsal hayat içerisinde ki düzenleyici kuralların öğretildiği bir kültür ocağı gibi çalışmıştır. Öyle ki bu ocak sayesinde toplumsal yapı içerisinde ki bireyler birbirleri ile uyumu nasıl sağlayacaklarını huzur içerisinde bir bütün olarak nasıl yaşayacaklarını öğrenmişlerdir (Şanal ve Güçlü, 2007, s. 381).

Ahilik kurumunun toplumun örf, adet ve geleneklerinden beslendiği bilinen bir gerçektir. Ancak Ahilik kurumu bu beslendiği örf, adet ve geleneklerin somutlaşarak kurumsallaşmasını sağlamıştır. Bu açıdan Anadolu'nun en ücra yerlerine kadar teşkilatlanmış olan Ahilik kurumu kültürel değerlerimizin toplumun tamamı tarafından kabul edilerek toplumsal bir norm halini almasını sağlamıştır. Bu sayede nesilden nesle miras olarak bırakılan bu gelenekler bir ortak değerler bütünü ve toplumsal bir bilinç halini almıştır (Tekin, 2006, s. 222).

Ayrıca Ahilik kurumunda üyelerin ve halkın katılımı ile gerçekleştirilen sosyal ve kültürel etkinliklere ayrı bir önem verilmiştir. Bu açıdan Anadolu'nun her yerinde yılın belli dönemlerinde yaren sohbetleri, ziyafetler, sıra geceleri vb. gibi çeşitli etkinlikler düzenlenmiştir. Bu etkinlikler birlik ve beraberliğin tesis edilmesi, dayanışma kültürünün oluşturulması, sorunların çözümü amacıyla gençlerin, üyelerin, alimlerin ve bölge halkının katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Bu açıdan düzenlenen bu etkinlikler yalnızca eğlence amacı taşımayıp sorunların çözümünde bir meclis olma özelliği ve gençlerin çok yönlü olarak eğitilmesinde bir eğitim merkezi olma özelliği taşımaktadır (Uçma, 2011, s. 149), (Durak ve Yücel, 2010, s. 161). Bu bakımdan bölgelere göre isimleri ve tarihleri değişse de düzenlenen bu etkinliklerin ortak noktaları şu şekilde sayılabilir (Uçma, 2011, s. 149);

- Toplumda bir uyumun sağlanması,
- Toplumda bir dayanışma ve kaynaşma ruhu oluşturmaları,
- Toplumun acıyı ve sevinci paylaşması,
- Birlik ve beraberliğin tesis edilmesi,
- Gençlerin eğitilmesi ve kötü alışkanlıklardan korunması,
- Edep ve adap öğretilmesi,
- Toplumda bir sevgi, saygı ve hoşgörü anlayışı geliştirilmesi,

- Toplumda norm ve kurallara uyma alışkanlığının kazandırılması,
- Gençlere gelenek ve göreneklerin öğretilmesi,
- Kültürün korunması ve gelecek nesillere aktarılması,
- Milli oyunların, folklorun, Milli değerlerin öğretilmesi ve yaşatılması.

Bu açıdan baktığımızda Ahilik kurumunun gerçekleştirmiş olduğu sosyal ve kültürel etkinlikler bir yandan üyelerinin motivasyonunu sağlama amacı gütmeyken diğer taraftan ise yine Ahiliğin en önem verdiği konulardan biri olan eğitim fonksiyonunu gerçekleştirme amacı taşımaktadır. Anadolu'nun en ücra köşelerine kadar teşkilatlanmış olan Ahilik kurumu bu güçlü organizasyon sayesinde Milli kültürün korunmasını ve yaşatılmasını, gelecek nesillerin bu değerler ile yetiştirilmesini ve bu değerlerin toplumun tamamı tarafından kabul edilen ilke ve normlar halini almasına imkân sağlamıştır.

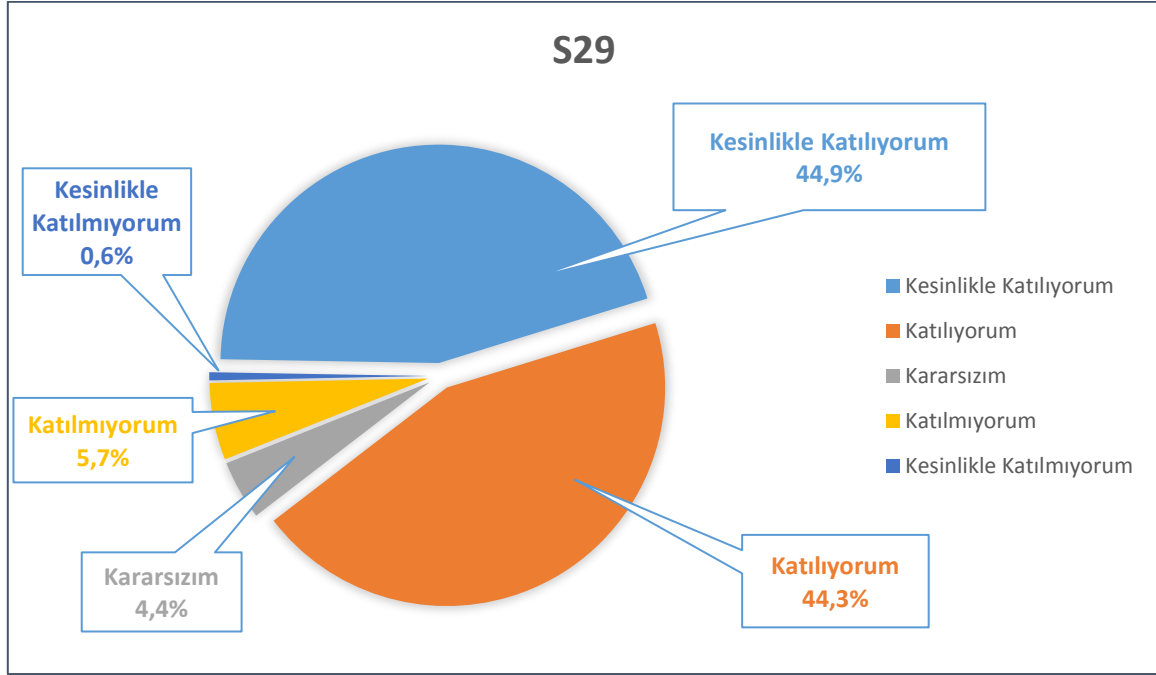
Bu bağlamda Ahilik kurumu düzenlemiş olduğu çok çeşitli kültürel etkinlikler sayesinde Türk Milli kültürüne ait değerleri dünden bugüne taşıyan ve bugünden yarına bırakılacak olan bir miras olarak koruyan bir kültür hazinesi inşa etmiştir.

Ahilik kurumunun toplumsal yapı içerisinde üstlenmiş olduğu kültürel fonksiyonlara dair elde edilen bulguların istatistiki sonuçları aşağıda tablolar halinde paylaşılmıştır.

Tablo 11: Kültürel Fonksiyona Ait Sorular Ve Sonuçları

Sorular		Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
29	Yöre esnafı çeşitli etkinlik ve organizasyonlar ile sık sık bir araya gelmektedir.	142	140	14	18	2
30	Yöre halkı ve esnafların bir araya geldiği çeşitli sosyal kültürel faaliyetler düzenlenmektedir.	136	148	31	1	0

Grafik 46: Yöre Esnafı Çeşitli Etkinlik Ve Organizasyonlar İle Sık Sık Bir Araya Gelmektedir İfadesine Ait Bulgular

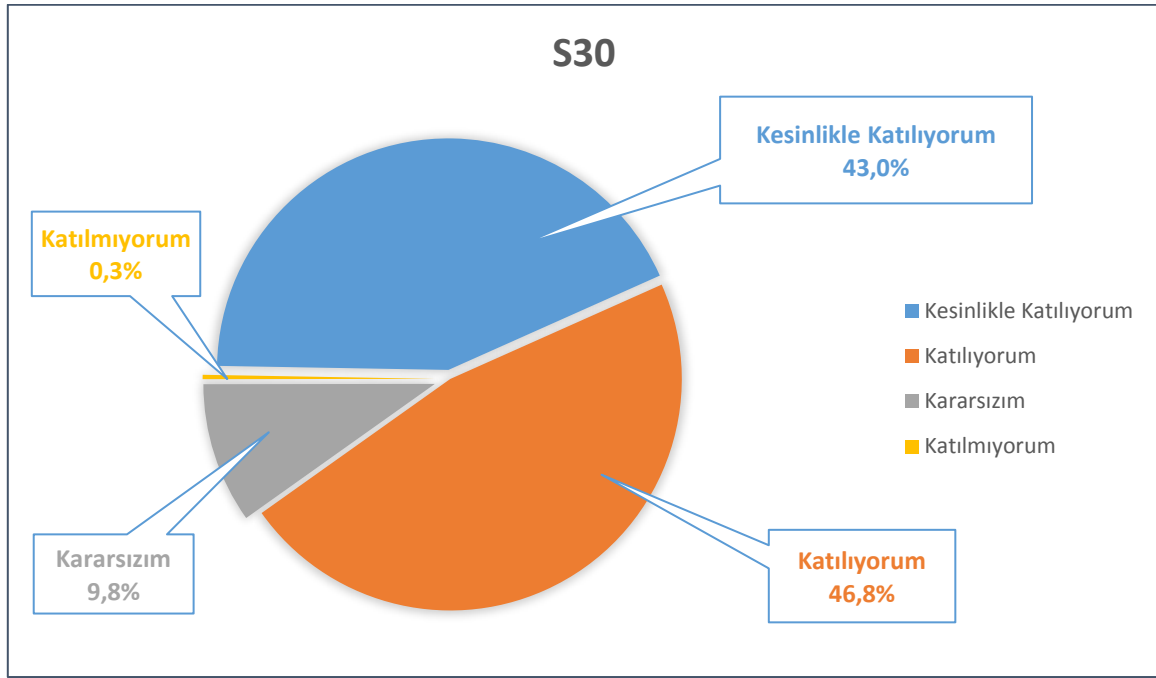
Araştırmaya katılan katılımcıların “Yöre esnafı çeşitli etkinlik ve organizasyonlar ile sık sık bir araya gelmektedir” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %44,9; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %44,3 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %4,4’tür. Katılımcılardan bu ifadeye katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %5,7 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %0,6’dır.

Katılımcılara ait bulguları incelediğimizde %89,2 gibi bir oran bölge esnafının çeşitli sosyal etkinlikler vasıtasıyla sık sık bir araya geldiğini belirtmişlerdir. Nitekim Ahilik kurumu tarafından Anadolu’nun birçok bölgesinde inşa edilmiş olan Ahi zaviyeleri bir nevi sosyal tesis özelliği taşımakta olup esnafların bir araya geldiği içerisinde eğlence, toplantı, yardımlaşma, eğitim ve ibadetin de yer aldığı çok işlevsel bir organizasyon olarak faaliyet göstermiştir. Öyle ki bu organizasyonlarda esnafların stres atması, eğlenmesi, birlik ve beraberliğin pekişmesi, sorunların ortak meclislerde çözüme kavuşturulması ve yeni yetişen gençlerin bu meclislerde eğitilmesi temel gaye olmuştur. Bu bağlamda Ahilik kurumu esnaflar arasında gerçekleştirdiği bu sosyal etkinlikler vasıtasıyla iş stresinin azaltılmasına, mesleki sorunların çözümüne, beraberlik ve dayanışma ruhunun pekiştirilmesine, gençlerin mesleki, dini, ahlaki ve kültürel olarak yetiştirilmesine büyük katkı sağlamıştır.

Günümüz ticaret hayatına baktığımızda para kazanma hırsının ortaya çıkarmış olduğu yıkıcı rekabet esnafları ve toplumu birbirinden uzaklaştırarak yalnızlaştırmaktadır. Nitekim bu

yalnızlık öylesine bir hal almaktadır ki bireyler ekonomik, bireysel ve toplumsal sorunlarla tek başlarına mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Bu yalnızlık ise bireyin bir süre sonra tükenmişlik hissiyle toplumdan kopmasına sebep olmaktadır. Ancak Ahilik kurumu gerçekleştirdiği bu mükemmel organizasyon sayesinde bireyin yalnızlaşmasının önüne geçerek ekonomik, bireysel ve toplumsal sorunların tamamıyla birlikte mücadele etme imkanı sağlayarak toplumsal yapının sağlıklı bir şekilde devam etmesine imkan sağlamaktadır.

Grafik 47: Yöre Halkı Esnafların Bir Araya Geldiği Çeşitli Sosyal Kültürel Faaliyetler Düzenlemektedir İfadesine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların “Yöre halkı ve esnafların bir araya geldiği çeşitli sosyal kültürel faaliyetler düzenlenmektedir.” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %43; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %46,8 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %9,8’tir. Bu ifadeye katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %0,3 iken katılımcılardan bu ifadeye kesinlikle katılmıyorum cevabı veren kimse ise olmamıştır.

Katılımcılara ait bulguları incelediğimizde %89,8 oranında bir katılımcı bölge esnafının ve bölge halkının düzenlenen belli kültürel etkinlikler ile bir araya geldiklerini belirtmişlerdir. Öyle ki Ahilik kurumu içerisinde yaşadığı toplumdan kopuk ve toplumsal değerlere yabancı bir kurum hiçbir zaman olmamıştır. Aksine toplumsal değerlerden aldığı güçle toplumun tamamını kucaklayan çok fonksiyonel bir kurum olarak faaliyet göstermiştir. Bu sebeple Ahilik kurumu kendi mensupları için düzenlediği birçok etkinliğin yanı sıra bölge halkını da içerisine alan esnaf ve halk bütünleşmesini sağlayan birçok etkinlik düzenlemiştir. Öyle ki Anadolu’nun

birçok bölgesinde değişik isimler altında düzenlenen bu kültürel etkinliklerde ikramlar ve sohbetler yapılır, milli kültürümüze ait halk oyunları, orta oyunları ve türküler gerçekleştirilirdi. Bu etkinliklerde beraberlik ve eğlence ön planda olmasına karşın diğer taraftan gençlerin eğitilmesi, milli kültürün yaşatılması ve toplumsal değerlerin genç nesle öğretilmesi bu etkinliklerin temel gayesi olmuştur. Bu bağlamda Ahilik kurumu düzenlemiş olduğu sosyal ve kültürel etkinlikler ile bir yandan toplumun her kesiminin kaynaşmasına vesile olurken diğer taraftan milli kültürün korunmasına vesile olmuştur.

Ahilik kurumu Anadolu'nun dört bir yanına inşa etmiş olduğu Ahi zaviyelerinde bir nevi kültür ocağı gibi çalışarak Milli kültürün korunmasına ve devamlılığına büyük bir katkı sağlamıştır. Öyle ki Ahilik kurumu teşkilatlandığı en ücra kasabalarda dahi değişik isimler altında birçok kültürel faaliyet ve organizasyonlar gerçekleştirmiştir. Bu organizasyonlar her ne kadar bir sosyal faaliyet olarak gerçekleştirilse de içerisinde yalnızca eğlence yer almamakta ayrıca eğitim ve kültürde önemli bir yer tutmaktadır. Bu açıdan düzenlenen etkinliklerin tamamında Milli kültürün korunması, yaşatılması ve genç kuşaklara öğretilmesi esas alınmıştır. Bunun temel sebebi ise toplumu bir arada tutan ortak değerlerin zaman içerisinde anlamını ve geçerliliğini yitirerek bütünleştirici fonksiyonunu kaybetmesinin önüne geçmektir.

Ziya Gökalp kültürü toplumsal yapı içerisinde bireyin öğrendiği din, dil, ahlak, sanat, hukuk, ekonomi, görgü, örf, adet, ahlak gibi maddi ve manevi unsurların bütünü olarak tanımlamış olduğu gibi aynı zamanda sosyal bütünleşmenin özünde kültür birliğini ifade ettiğini belirtmiştir (Keser, 2010, s.3). Diğer bir ifadeyle kültür topluma ait değerler bütünü ifade etmektedir. Bu açıdan kültürü toplumsal hayatı derleyen, düzenleyen ve bir bütün haline getiren değerlerin toplamı olarak da tanımlamamız mümkündür. Öyle ki kültür toplum içerisinde ki farklı özelliklere sahip bireyleri ortak gayeler ve ortak değerler etrafında güçlü bir bağ ile birbirine kenetleyen, bütünleştiren çok önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Nitekim Durkheim; bireyleri toplumun bir parçası haline getirecek, onları toplumla bütünleştirecek olan toplumsal değerlerin olmayışı veya değerlerin anlamını yitirmesi durumunda toplumda bir çözülmenin yaşanacağını söylemiştir. Öyle ki Durkheim; toplumsal değerlerin yani kültürel değerlerin aşındığı bir toplumda bireylerin toplumsal bağlarının zayıflaması gibi bir durumu ortaya çıkartacağı gibi bireyin yabancılaşması, yalnızlaşması ve kuralsızlık gibi toplumsal bütünlüğü bozacak sorunlu hallerin ortaya çıkacağını belirterek, ortak bilincin diğer bir ifadeyle kültürün olmadığı bir yerde toplumun değil bireyin ön plana çıkacağını dile getirmiştir (Güneş, 2011, Kalsik... s.93-94). Bu açıdan Durkheim kültürün toplumsal dayanışmayı sağlayan ortak bir bilinç ve değerler sistemi inşa ettiğini söylemiştir.

Zira ona göre toplum ancak ortak değerlerin paylaşılması ve istikrarlı bir birleşme haliyle bütünlük içerisinde varlığını sürdürebilecektir (Kasapoğlu, 2016, s.37).

Zira Ziya Gökalp de sosyal bütünleşmeyi kültür birliği olarak ele almıştır. Ona göre kültür kavramı millet denilen yapının zihinlerinde ki din ahlak ve sanat gibi ortak değerlerin bütünüdür (Baltacıoğlu, 1964 ,s.4). Kültür konusunda pek çok farklı tanım geliştirilmiş olsa da özünde bir milleti diğerlerinden ayıran tamamı ile ona ait özelliklerin bütününe ifade etmektedir (Akdoğan, 2015, s.394). Bu açıdan kültür bireyin değil toplumun ön planda olduğu benlik düşüncesinin değil biz düşüncesinin hakim olduğu birbirine kenetlenmiş güçlü bir toplum yapısının yapıştırıcısı konumundadır. Nitekim kültür toplumda ki farklılıkları yöneterek ortak anlamlar etrafında bütünleştiren, toplumu ortak gayeler ile bir arada tutan ve toplumsal bütünlüğün devamlılığını sağlayan değerler bütünüdür.

Bu bağlam da Ahilik kurumu köylerde kasabalarda ve şehirlerde olmak üzere Anadolu'nun dört bir köşesinde inşa etmiş olduğu Ahi zaviyeleri vasıtasıyla toplumsal bir yapıştırıcı konumunda olan kültürel değerlerin yaşatılarak korunmasına ve nesilden nesle aktarılmasına büyük bir katkı sağlamıştır. Bu katkısı sayesinde toplumsal yapı içerisinde yaşanacak olan çözülme ve kopuşların önüne geçen Ahilik; inşa ettiği ortak değerler, ortak gayeler ve ortak inançlar sayesinde toplumsal bütünleşmenin tesis edilmesine, bu sayede güçlü bir toplum yapısının inşa edilmesine imkân sağlamıştır.

3.9.2.7. Dini Fonksiyona Ait Bulgular

Ahilik kurumunun ilk kurulduğu yıllar itibariyle tarikatlara benzer bir yapı sergilemeleri sebebiyle genellikle bir tarikat olarak algılanmışlardır. Bunun en önemli sebebi ise Ahilik kurumunun kurulduğu yıllar itibariyle en önemli vazifesinin Anadolu'yu İslamlaştırmak olmasıdır. Bu durumda Ahilik kurumuna dini bir vazife yüklemiştir (Erken, 1998, s. 48). Buradan da anlaşılacağı üzere Ahiliğin çıkış noktası İslamiyet olmuştur. Ancak Ahilik kurumu her ne kadar dini bir temel üzerine şekillenmiş olsa da tarikatlardan farklı bir amaçla örgütlenmişlerdir. Bu açıdan tarikatlar tamamen dini amaçlarla ahirete yönelmiş kurumlarken, Ahilik kurumu ise dini kaideler ile şekillenmiş ancak ekonomik amaçlar taşıyan bir kurumdur. Bu özelliği ile de tarikatlardan farklı olarak hem ahiret hem de dünya gayesi üzerine kurulmuştur (Uçma, 2011, s. 134).

Bu bağlamda Ahilik kurumuna ne yalnızca bir tarikattır demek ne de yalnızca bir esnaf örgütlenmesi veya sivil toplum kuruluşudur demek mümkün değildir. Aksine Ahilik hem tarikat hem de sivil toplum özelliklerinin her ikisine ait özellikleri bünyesinde barındıran ancak

bu iki olgudan çok daha fonksiyonel bir şekilde din ve dün işlerini bir bütün olarak gören daha kapsamlı bir teşkilatlanmanın adıdır (Abuşoğlu, 1972, s. 33). Bu bakımdan tarikat yalnızca bir zümreyi kapsayan bir organizasyonken Ahilik hayatın tamamını ve bütün insanları kapsayan bir organizasyondur. Ahiliğin bu organizasyonu sağlarken kendisine temel olarak Kur'an-ı ve Sünneti bir rehber olarak seçmiş olması onun tarikat olarak algılanmasına sebep olmuştur. (Çalışkan ve İkiz, 1993, s. 96). Zira Ahilik bir yandan insan-ı kâmil denilen ideal insanı yetiştirmeye çalışması sebebiyle bir tarikat özelliği gösterirken diğer taraftan ise ekonomik, ticari ve toplumsal hayatı düzenleyici özellikleri ile de bir sivil toplum örgütü özelliği taşımaktadır (Abuşoğlu, 1972, s. 33).

Bu bakımdan Ahilik kurumu bir ahlak okulu gibi çalışmış ve tüm faaliyetlerinde İslam'ı esas almıştır. Bu amaçla kurulduğu ilk günden itibaren Ahilik kurumu hem topluma hem de üyelerine İslam ahlakını kazandırmayı kendisine en temel gaye edinmiştir (Erken, 1998, s. 49) Nitekim Ahiliğin kurucusu olan Ahi Evran eserlerinde öncelikle Anadolu insanının İslamlaşması ve halkın dini eğitimi üzerinde durmuştur. Öyle ki Ahi Evran tarafından yazılan “Menahic-i Seyfi” Anadolu’da yazılmış olan ilk ilmihal olarak kabul edilmektedir. Bu açıdan Ahi Evran düşüncesinin temel gayesinin dünyada İslam'ı hakim kılmak fikri olduğu söylenebilir. Tüm bu sebeplerden ötürü Ahilik kurumunda derin bir İslami yaşantının hakim olduğunu görmekteyiz. Hatta Ahiler namazlarını hep birlikte kılmakta, Ahi zaviyelerinde Kur'an-ı Kerim dersleri verilmekte ve yemeklerden sonra Kur'an-ı Kerim okunmaktadır. Bunun yanı sıra ise Ahilik kurumunda dini gün ve gecelere ayrı bir önem verilmiştir (Akça, 2003, s. 120-122). Bu özelliği ile de Ahilik kurumu dini-sosyal bir yapıyla toplumda dini, tasavvufi, kültürel, ekonomik, mesleki birçok fonksiyonu üstlenmiştir (Günay, 1998, s. 74).

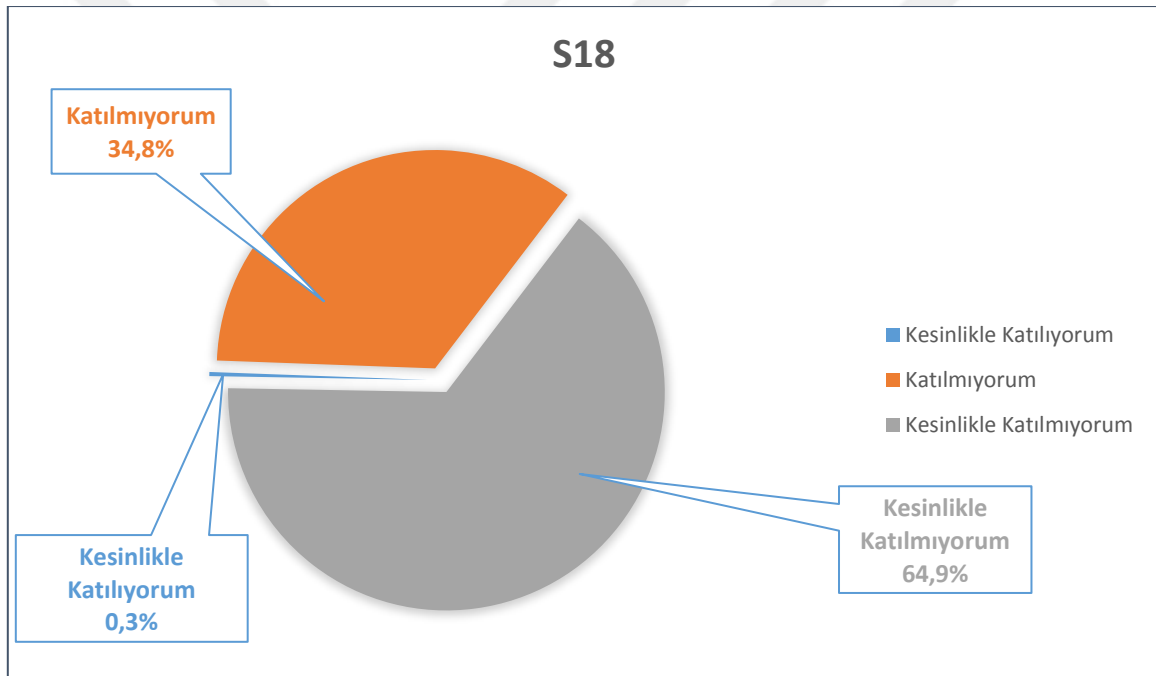
Bu bağlamda Ahiliğin Türk sosyal hayatına en önemli katkılarından biri de İslam geleneklerinin ve dini bir yaşantının toplum içerisinde hakim olmasını sağlayarak dindar bir toplum yapısının inşa edilmesine katkı sağlaması olmuştur (Demirpolat ve Akça, 2004, s. 371). Bu bakımdan Ahilik kurumu Anadolu’nun en ücra köşelerine kadar kurmuş olduğu muazzam organizasyon yapısı ile İslami yaşam tarzını tüm toplumda hakim yaşam tarzı haline getirmiştir. Bu özelliği sebebiyle de Ahiler bulundukları bölgelerde dini merasimlere, günlere ve dini yaşantıya ayrı bir önem vermiştir. Bu özel günler ise toplumun bir araya geldiği dayanışma ve paylaşma kültürünün inşa edildiği bir araç olmuştur.

Ahilik kurumunun toplumsal yapı içerisinde üstlenmiş olduğu dini fonksiyonlara dair elde edilen bulguların istatistikî sonuçları aşağıda tablolar halinde paylaşılmıştır.

Tablo 12: Dini Fonksiyona Ait Sorular Ve Sonuçları

Sorular	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
18 Bölge esnafının dini yaşantısı zayıftır.	1	0	0	110	205
28 Bölge esnafı Cuma, Ramazan, Kandil, Bayram gibi dini günlere önem vermezler.	3	25	13	155	120

Grafik 48: Bölge Esnafının Dini Yaşantısı Zayıftır İfadesine Ait Bulgular

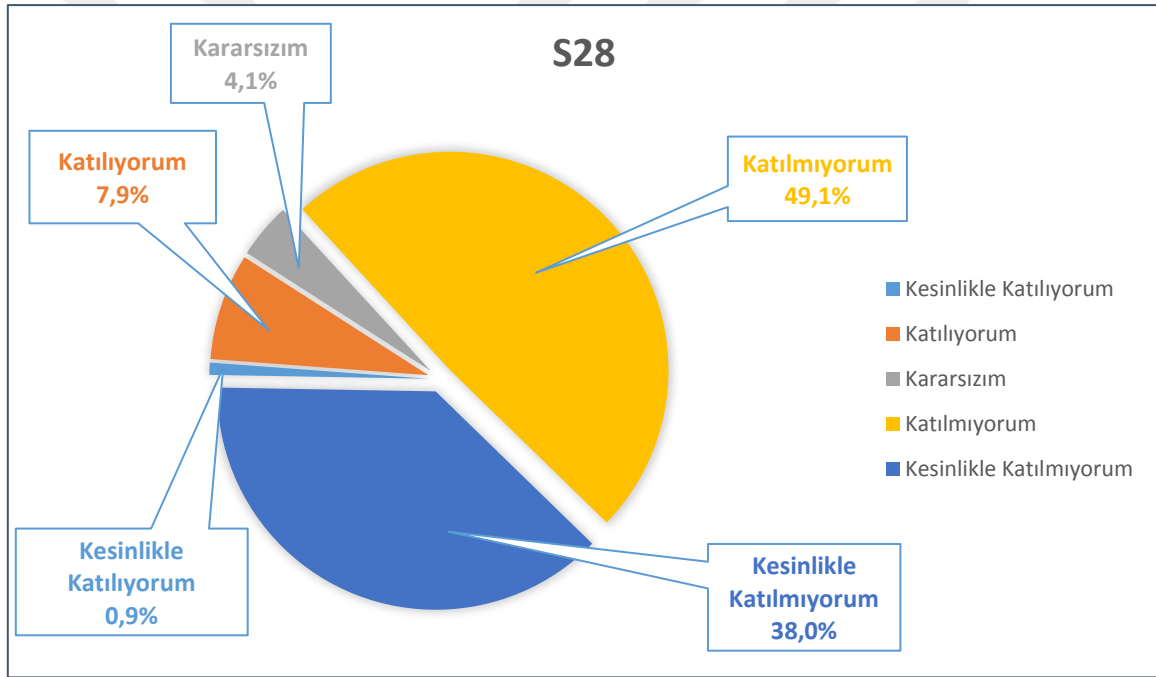

Araştırmaya katılan katılımcıların “Bölge esnafının dini yaşantısı zayıftır.” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0,3 iken bu ifadeye katılıyorum ve kararsızım cevaplarını veren katılımcı olmamıştır. Katılımcılardan bu ifadeye katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %34,8 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %64,9’dur.

Katılımcılara ait bulguları incelediğimizde %99,7 gibi oldukça yüksek oranda bir katılımcı bölge esnafının dini yaşantısının zayıf olduğu görüşüne katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu bilgiler ışığında bölge esnafının dini yaşantısına önem verdiğini ve dini görevlerini yerine getirdiklerini söyleyebiliriz. Zira Ahilik kurumu yalnızca ekonomik amaçlarla şekillenmiş bir kurum olmayıp aksine dini temeller üzerine inşa edilmiş ve bireyin

mesleğini, ticaretini, ilişkilerini kapsayan tüm sosyal hayatını İslam inancı etrafında şekillenmesini esas alan bir kurum olmuştur. Nitekim Ahilik sisteminde peygamber efendimizin “hiç ölmeyecekmiş gibi dünya, yarın ölecekmiş gibi ahiretin için çalış” hadisi şerifi temel düstur olarak kabul edilmiştir. Ahilikte var olan dengeli dünya-ahiret anlayışının bir gereği olarak da Ahi kişinin hem dünya hem de ahiret hayatı için çalışması esas kılınmıştır. Bu sebeple de Ahilik kurumunda din sosyal hayattan kopuk bir olgu olmaktan öte toplumsal hayat içerisinde yaşayan ve tüm sosyal hayatı düzenleyen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda Ahilik dini kaidelerin toplumda hakim olmasına ve bu sayede toplumsal uyumun tesis edilmesine imkan sağlamıştır.

Grafik 49: Bölge Esnafı Cuma, Ramazan, Kandil, Bayram Gibi Dini Günlere Önem Vermezler İfadesine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların “Bölge esnafı Cuma, Ramazan, Kandil, Bayram gibi dini günlere önem vermezler.” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0,9; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %7,9 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %4,1’dir. Katılımcılardan bu ifadeye katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %49,1 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %38’dir.

Katılımcılara ait bulguları incelediğimizde %87,1 oranında bir katılımcı bölge esnafının dini günlere önem vermedikleri görüşüne katılmadıklarını belirtmişlerdir. Bu bilgiler ışığında bölge esnafının dini bayram ve özel günlere önem verdiklerini söylememiz mümkündür. Daha öncede belirtmiş olduğumuz üzere Ahilik kurumu yalnızca dünya kazanımları üzerine ve

ekonomik amaçlarla kurulmuş bir teşkilatlanma olmayıp aksine İslam ile şekillendirdiği bir dünya hayatı sayesinde ahiretini de kazanmak amacı gütmüştür. Öyle ki Ahilikte din ve sosyal hayat hiçbir zaman birbirinden bağımsız veya kopuk ilerlememiş tam tersine din ve sosyal hayat birbirini şekillendiren bir bütün olarak varlığını sürdürmüştür. Bu bakımdan Ahi kişinin sosyal ve mesleki hayatını İslami değerlerden bağımsız olarak düşünmek imkansızdır. Zira Ahilik İslami yaşam tarzının toplumda hakim yaşam tarzı haline getirmek amacıyla mesleki ve ekonomik yaşantıya önem verdiği kadar dini yaşantıya ve dini merasimlere de büyük önem vermiştir. Bunun temel sebebi ise Ahilik kurumunun toplumun bir araya gelmesine ve ortak meclislerde paylaşımlarda bulunmasına bu vesileyle de bir dayanışma ruhunun oluşmasına büyük önem vermiş olmasıdır. Bu bağlamda Ahilik sisteminde dini günler hem kutsal bir gün olması sebebiyle büyük bir saygı çerçevesinde kutlanırken diğer taraftan da toplumu bir araya getirecek beraberlik ve dayanışma ruhunu temin edecek bir araç olarak görülmüştür.

Ahilik kurumu kuruluş felsefesi gereği dini kaideler ile şekillenmiş ekonomik amaçlı bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple de Ahilikte sosyal hayatın her alanında düzenleyici güç dini kaideler ve kurallar olmuştur. Öyle ki Ahilik dini bütünleştirici bir unsur olarak görmüş ve dine, dini yaşantıya ve dini ritüellere önem vererek aslında uyumlu bir toplum yapısı inşa etmeyi amaçlamıştır.

Nitekim İslam birleştirici ve bütünleştirici bir dindir. Bu özelliği ile İslam doğru yaşandığı coğrafyalarda sosyal bütünleşmeyi tesis eden önemli bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü İslam ayrılığı değil beraberliği, benliği değil biz duygusunu, daha çok kazanmayı değil paylaşmayı, farklılıklara hoşgörülü davranmayı ve kardeşliği tavsiye etmektedir. Bu açıdan da İslam farklı kültürlere, farklı dile ve farklı ırka sahip insanları din kardeşliği anlayışı ile çatısı altında toplayarak bir bütün haline getirmektedir. Din sayesinde farklılıklar bir çatışma veya ayrışma unsuru olarak karşımıza çıkmak yerine ahenkli bir bütün olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu bağlamda din sosyal çözülmeyi doğuracak olan ayrışma, çatışma, fitne, dedikodu, aç gözlülük, kin, kibir, riya, yalan, bencillik, sahtekarlık, düşmanlık, kural tanımazlık gibi birçok hastalıklı hali ortadan kaldırırken toplumsal bütünleşmenin tesis edilmesi noktasında da önemli bir lokomotif olarak işlev göstermektedir. Özellikle Anadolu coğrafyasında olduğu gibi farklı dil, kültür, ırk ve geleneklerden gelen birçok insanın içerisinde yaşadığı bir toplum yapısında farklılıkları ayrıştırıcı bir unsur olmaktan çıkartarak ortak değerler etrafında bütünleştirilmesi hususunda din çok önemli bir araç olmuştur. Bu açıdan baktığımızda din

namazı birlikte kılmayı, orucu beraber açmayı, bayramlarda beraber olmayı tavsiye ederken, kandili, cenazeyi ve bayramı birlik düşüncesi üzerine inşa etmiştir. Öyle ki Cuma namazı, bayram namazı, iftar sofraları ve kandiller farklı kültürlerden, farklı mezheplerden, farklı etnik kökenlerden dahi olsa İslam'a inanan insanların hemen hepsini bir araya getiren bütünleştiren birer değer olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ancak şunu da belirtmek gerekir ki özellikle son yıllarda yoğun bir şekilde yaşanan cemaatçilik ve mezhepçilik çatışmaları İslam'ın bütünleştirici ruhuna ters düşmekte ve bütünleşmeyi sağlamının aksine toplumsal çözümlere sebebiyet vermektedir. Din kardeşliği mefhumunun zayıfladığı yerine mezhep kardeşliği veya cemaat kardeşliği düşüncesinin güçlendiği bir İslam anlayışı yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu durum ise şüphesiz hem İslam'ın özüne hem de toplumsal bütünleşmeye ters düşmektedir.

Bu bağlamda Ahilik dine ve dini yaşantıya verdiği önemle toplumsal hayatın her aşamasının İslami kaideler şekillenmesine imkân sağlarken diğer taraftan ise din kardeşliği anlayışını yaşatarak dinin bütünleştirici yönünü canlı tutmuştur. Zira din farklılıkları muazzam bir şekilde bütünleştirerek ortak bir gaye etrafında insanları toplamakta ve toplumsal bütünleşmenin tesis edilmesine imkân sağlamaktadır.

Durkheim bu konuda dini insanları birleştiren en etkili ve en güçlü araç olarak görmektedir. Zira ona göre din dayanışmayı sağlayan toplumsal bir ortak bilinç inşa etmektedir. Bu açıdan din toplumsal bütünlüğün sağlanması konusunda önemli bir görev üstlenerek bir yapıştırıcı işlevi görmektedir (Kasapoğlu, 2016, s.36-37). Öyle ki Durkheim intihar teorisinde maddi olmayan toplumsal olguların yani manevi olguların zayıflaması ile intihar oranlarının artışı arasında önemli bir ilişki olduğunu söylemiştir (Bayyığıt, 2013, s.19). Durkheim toplumu karşılıklı olarak birbirleriyle ilişki içerisinde ki bireylerin toplamı olarak ifade etmekte ve her toplumsal kurumun bir görevi yerine getirdiğini dinin görevinin de insanları bir arada tutmak ve toplumu bütünleştirmek olduğunu dile getirmiştir. Çünkü Durkheim'e göre din toplumsal dayanışmayı tesis eden kurumların başında gelmektedir (Suğur, 2015, s.39-41). Bu bakımdan toplumsal yapının zararlı virüslerden korunması ve bu sayede toplumsal bütünleşmenin sağlanması ancak maddi olmayan olguların diğer bir ifadeyle dini olguların güçlü olması ile mümkündür.

3.9.2.8. Ekonomik Fonksiyona Ait Bulgular

Ahilik kurumu sosyal hayatın bir parçası olan ticaret hayatının düzenlenmesinde de önemli görevler üstlenmiştir. Öyle ki toplumda uyumlu bir iktisadi hayatın kurulabilmesi ve

toplumsal huzurun temin edilebilmesi amacıyla toplumsal yapı içerisinde ki sosyal gruplar arasında hiçbir ayrım gözetmeksizin tüm grupların menfaatlerini korumayı amaçlamıştır (Ekinci, 2012a, s. 105). Çünkü Ahilik kurumu ticaret hayatında bireysel kazancı değil tam tersine toplumsal faydayı ön planda tutmuştur. Bu sebeple de mal ve hizmet üretiminde temel gaye asla para kazanmak ve daha çok kar elde etmek olmamıştır. Aksine Ahilik kurumunda ticaretin temel gayesi toplumsal ihtiyaçların en hızlı ve en uygun şekilde karşılanması olmuştur (Karagül, 2012, s. 12-13).

Bu bakımdan Ahiliğin ekonomik olarak en önemli fonksiyonu fiyat tespit ve fiyat kontrol sistemi olarak da adlandırılan “narh” koyma sistemidir. Bu sistem dahilinde Türk ticaret hayatında keyfi ve yüksek fiyatlandırma hiçbir zaman yer bulmamıştır. Aksine toplumun ekonomik imkanları göz önünde bulundurularak hem üreticiyi hem de tüketiciyi zor duruma düşürmeyecek bir fiyatlandırma gerçekleştirilmiştir (Uçma, 2011, s. 179). Bu fiyatlandırmanın üreticinin ve tüketicinin menfaatlerini koruyacak hakkaniyetli bir fiyatlandırma olabilmesi amacıyla da içerisinde meslek temsilcileri ve devlet yetkililerinin de yer aldığı bir komisyon kurularak fiyatlar bu komisyon tarafından belirlenmiştir (Gunduz vd., 2012, s. 47). Ayrıca bu fiyatlandırma yapılırken üreticinin korunması amacıyla kullandığı hammadde ve emek göz önünde bulundurulurken, tüketicinin korunması amacıyla da ürünün satışından elde edilecek kar belli bir oranla sınırlandırılmıştır. Bunun yanı sıra ise tüketicinin ürüne en ucuza ulaşabilmesi amacıyla dolaysız ve aracısız bir satış sistemi kurulmuştur (Karagül, 2012, s. 13).

Ahilik kurumu gerçekleştirmiş olduğu fiyat tespiti ile ürünlerin fahiş fiyata satılmasının önüne geçmiş diğer bir ifadeyle tüketicinin ürünlere ucuza ulaşabilmesine imkân sağlamıştır (Mahiroğulları, 2008, s. 150). Nitekim Ahilik kurumu tarafından belirlenen fiyatlar narh defterlerine kayıt edilmiş ve bu defterlere kayıt edilmiş olan fiyatlar iki yılda bir tekrar güncellenerek kayıt altına alınmıştır. Bu defterlerde ürünün alış fiyatı ve satış fiyatı ayrı ayrı kayıt altına alınmıştır. Bu sayede hem haksız rekabetin önüne geçilmiş hem de üreticinin fahiş fiyatlarla haksız kazanç sağlamasına engel olunmuştur. Bu açıdan baktığımızda da bu sistem keyfi fiyatlandırmanın önüne geçerek hem üreticinin hem de tüketicinin korunmasını esas almıştır.

Bunların yanı sıra Ahilik kurumu hammadde temini yoluna giderek tüccarlar karşısında esnafları korumayı ve tekelleşmeyi önlemeyi amaçlamıştır. Bu amaçla esnafların ihtiyaç duyacağı hammadde orta sandıklarında toplanan paralarla teşkilat tarafından toplu olarak satın alınır ve üretim esasına göre esnaflara bizzat teşkilat tarafından kontrollü bir şekilde dağıtımı yapılırdı. Bu uygulama sayesinde çarşıda karaborsacılığın ve farklı fiyat uygulanmasının önüne

geçilmiştir (Akça, 2003, s. 98). Zira İslamiyet’te ihtiyacından fazlasını depolamak veya biriktirmek haram sayılmıştır. Öyle ki Peygamber efendimiz insanların ihtiyaç duyduğu ürünün stoklanarak fiyatının arttırılmaya çalışılmasını diğer bir ifadeyle karaborsacılık yapılmasını kesin bir şekilde yasaklamıştır (Aydın, 2015, s. 100).

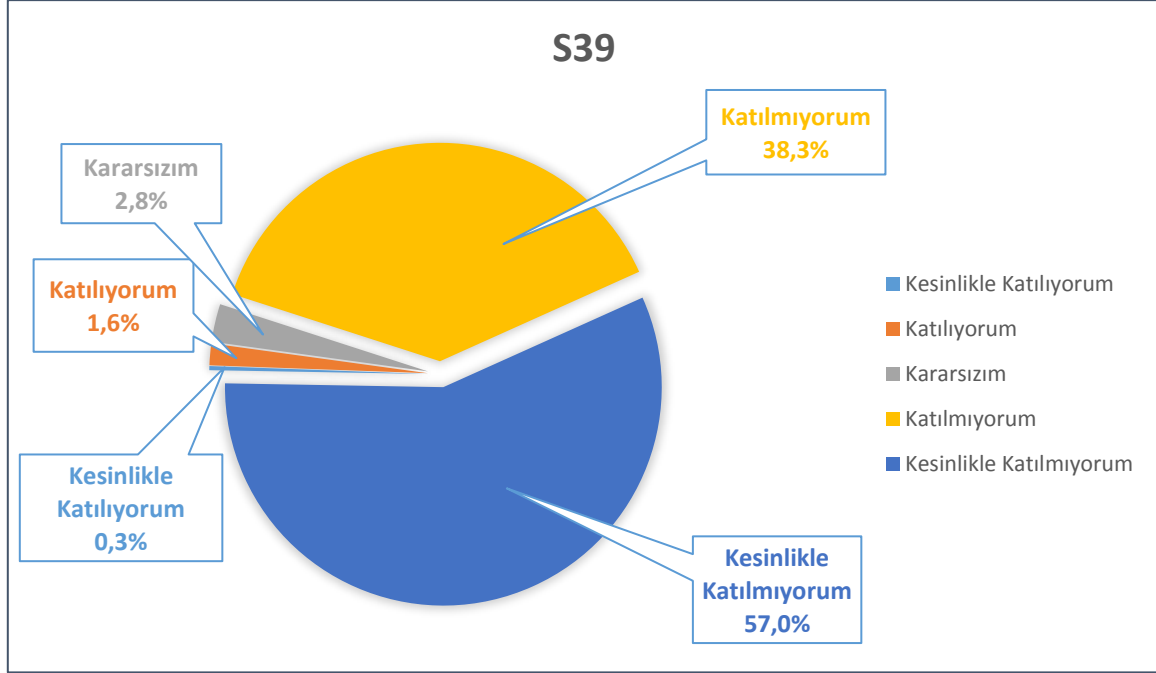
Bu bağlamda Ahilikte esas olan bireyin yalnızca hak ettiği kadarını alması ve ihtiyacı oranında bir kazanç sağlamasıdır. Öyle ki Ahilik sisteminde bireylerin ihtiyacı olandan fazlasına göz dikmesi ve daha fazla kazanma hırsıyla hareket etmesi asla kabul edilmeyecek bir kusur olarak görülmüştür. Nitekim İslam’ın net bir şekilde yasaklamış olduğu karaborsacılık ve hak ettiğinden fazlasını kazanma hırsı Ahilik kurumunda da kesin bir şekilde yasaklanmıştır. Bu bakımdan da kişinin ihtiyacı kadar kazanması ve ihtiyacı olandan fazlasını ihtiyaç sahipleri ile paylaşması esastır. Çünkü Ahiliğin özünde yetinmek ve paylaşmak prensibi yer almaktadır. Bu uygulama sayesinde toplumda hakkaniyetli ve adil bir ticaret anlayışı gelişmiş, toplumsal yapı içerisinde güven ve dayanışmanın olduğu bütünleştirici bir alış veriş kültürü inşa edilmiştir.

Ahilik kurumunun toplumsal yapı içerisinde üstlenmiş olduğu ekonomik fonksiyonlara dair elde edilen bulguların istatistiki sonuçları aşağıda tablolar halinde paylaşılmıştır.

Tablo 13: Ekonomik Fonksiyona Ait Sorular Ve Sonuçları

Sorular		Kesinlikle Katılıyor	Katılıyor	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
39	Ürünlerini pahalalanınca satmak için stokçuluk yaparlar.	1	5	9	121	180
41	Ürünlerini fahiş fiyata satarlar.	5	12	13	138	148

Grafik 50: Ürünlerini Pahalalanınca Satmak İçin Stokçuluk Yaparlar İfadesine Ait Bulgular

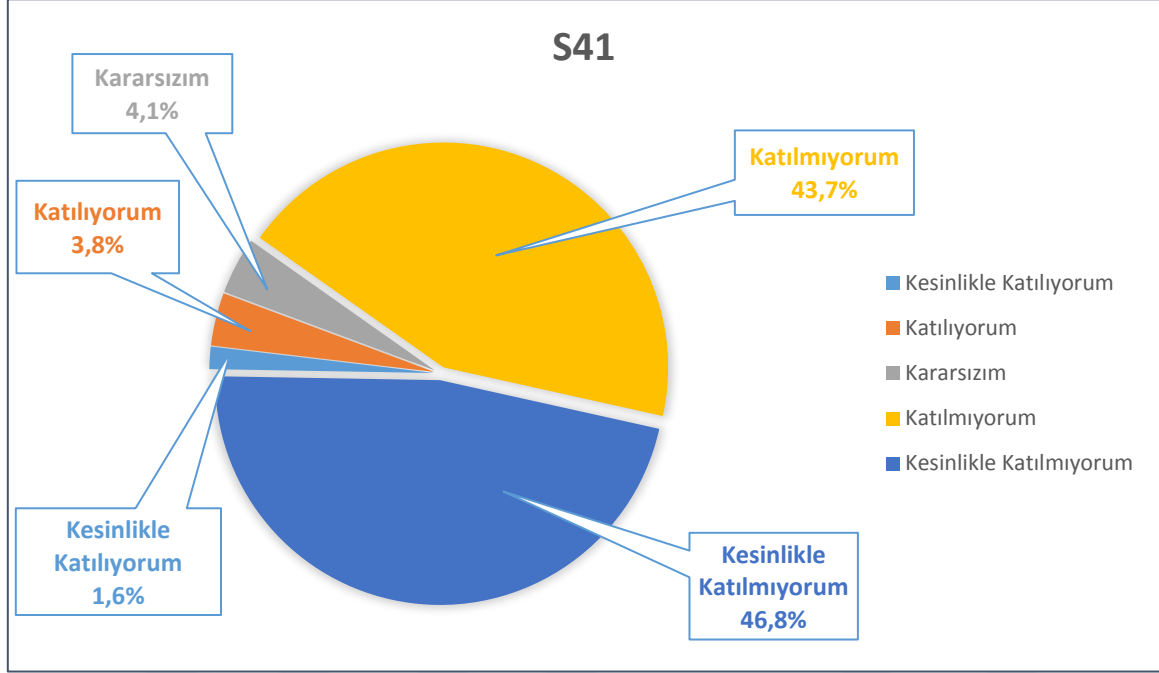
Araştırmaya katılan katılımcıların “Ürünlerini pahalalanınca satmak için stokçuluk yaparlar.” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %0,3; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %1,6 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %2,8’dir. Bu ifadeye katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %38,3 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %57’dir.

Katılımcılara ait bulguları incelediğimizde %95,3 oranında yüksek bir katılımcı bölge esnafının karaborsacılık ve stokçuluk gibi haksız kazanç yollarına tevessül etmediklerini belirtmişlerdir. Nitekim Ahilik kurumu para kazanma hırsına, haksız kazanca, ürünleri biriktirerek fiyat arttırmaya şiddetle karşı çıkmış ve bu yollara başvuran kişinin Ahilikle derhal ilişkisi kesilmiştir. Hatta bu yollara başvuran kişinin bir daha esnafılık yapmasına dahi izin verilmemiştir. Çünkü Ahilik özünde ihtiyacı olan kadar kazanma, hak ettiği kadar kazanma ve ihtiyacından fazlasını paylaşma esasına dayanmaktadır. Bu sebeple Ahilik kar merkezli bir alışveriş sistemine karşı çıkarak insan merkezli bir anlayışı savunmuştur. Bu anlayışın bir sonucu olarak da müşteriye en kaliteli ürünün, en ucuz şekilde sunulması temel gaye olmuştur.

Özellikle günümüz kapitalist ekonomilerinin bireyi daha çok kazanma ve daha çok kar elde etme hırsıyla hareket etmeye zorlaması haksız kazancın ve hilenin önünü açmaktadır. Bu durumda adaletsizliği, huzursuzluğu ve hukuksuzluğu beraberinde getirmektedir. Ancak Ahilik kurumu inşa etmiş olduğu sistemde kanaatkarlığı esas alarak ihtiyacı olandan fazlasına göz

dikilmesine asla müsaade etmemiştir. Bu durumda gelir adaletsizliğinin önüne geçerek hakkaniyetli ve adil bir ticaret hayatının devamlılığını sağlamıştır. Bu bağlamda Ahilik kurumu karaborsacılık ve stokçuluğun önüne geçerek ticaret hayatında adaletsizlik ve hukuksuzluğun önüne geçerek toplumsal huzurun bozulmasına engel olmuştur.

Grafik 51: Ürünlerini Fahiş Fiyata Satarlar İfadesine Ait Bulgular

Araştırmaya katılan katılımcıların “Ürünlerini fahiş fiyatla satarlar.” ifadesine kesinlikle katılıyorum cevabı verenlerin oranı %1,6; katılıyorum cevabı verenlerin oranı %3,8 iken kararsızım cevabı verenlerin oranı %4,1’dir. Bu ifadeye katılmıyorum cevabı verenlerin oranı %43,7 iken kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin oranı ise %46,8’dir.

Katılımcılara ait bulguları incelediğimiz de %90,5 oranında bir katılımcı bölge esnafının fahiş fiyata ürün satarak haksız kazanç sağlamadığını belirtmişlerdir. Ahilik kurumunda ticaretin temel gayesi hiçbir zaman para kazanmak, daha çok kar elde etmek ve zenginleşmek olmamıştır. Aksine ticaretin temel gayesi toplumun ihtiyaçlarının karşılanması ve topluma hizmet edilmesi olmuştur. Para bu hizmetin yalnızca aracısı olarak kabul edilmiştir. Bu amaçla Ahilik sisteminde para kazanmaktan ziyade bir hizmet veya ürünün en ucuz şekilde vatandaşlara sunulması esastır. Öyle ki Ahilik kurumu uyguladığı fiyat politikası ile keyfi fiyatlandırmanın veya fahiş fiyat uygulanmasının önüne geçerek hem üreticinin hem de tüketicinin çıkarlarını koruyacak hakkaniyetli bir fiyat politikasına imkân sağlamıştır. Zira günümüz ekonomik sistemleri maksimum kar elde etmek üzerine kurulmuştur. Bu gaye ise ticarete gölge düşürerek haksız kazancın ortaya çıkmasına ve üretici ile tüketici arasında güvensiz bir ortamın

doğmasına sebep olmaktadır. Bu bağlamda Ahilik kurumu uyguladığı fiyat politikası ile ekonomik ve toplumsal uyumun devamlılığını sağlamıştır.

Ahilik kurumu ortaya koymuş olduğu ticaret anlayışında kar odaklı ve kazanç merkezli bir düşünceye karşı çıkarak insan merkezli bir anlayış ortaya koymuştur. Bu anlayışın bir gereği olarak topluma hizmet etmek, en iyi hizmeti, en ucuza sunmak ve toplum menfaatlerini kendi menfaatlerinden önde tutmak Ahinin öncelikli görevlerinden olmuştur. Ahilik bu uygulaması ile bir yandan müşterilerin menfaatlerini koruyarak haksız kazancın önüne geçtiği gibi diğer taraftan ise esnafların menfaatini koruyarak haksız rekabetinde önüne geçmektedir. Bu sayede toplumda oluşacak haksız ve güvensiz ticaret ortamının da önüne geçmektedir.

Özellikle günümüz serbest piyasa ekonomilerine baktığımızda kar odaklı bir ticaret anlayışının gelişmiş olduğunu görmekteyiz. Zira önceliği kar maksimizasyonuna veren esnaf daha çok kazanmak için her yolu kendine mübah görmekte ve bu uğurda haksız kazanç sağlamaktan çekinmemektedir. Böyle bir piyasa ortamında keyfi fiyat uygulaması ve karlılığı arttırmak adına yapılan hileler ön plana çıkmaktadır. Bu durum ise bir süre sonra sahtekarlık, dolandırıcılık ve yolsuzluk gibi haksız kazanç yollarının ortaya çıkmasına ve toplumsal bütünlüğün bozulmasına sebep olmaktadır.

Bu bağlamda Ahilik kurumu hak ettiği kadar kazanma, kazandığına kanaat etme ve hak ettiğinden fazlasına göz dikmeme ilkeleri ile haksız kazancın önüne geçmiştir. Ayrıca uygulamış olduğu fiyat politikası ve hammadde temini politikası ile ticaret hayatında ortaya çıkacak olan haksız spekülatif kazanç da engel olmuştur. Öyle ki kar odaklı bir ticaret anlayışında bir taraf daha çok kazanma hırsı ile hızla zenginleşirken diğer taraf ise aynı hızla fakirleşecektir. Bu durum ise gelir grupları arasında ki uçurumun artmasına sebep olarak, toplumsal güven ve huzur ortamını bozacaktır. Bu açıdan Ahilik kurumu gerçekleştirdiği uygulamalar ile toplumsal yapı içerisinde bütünlüğün bozulmasına da sebep olacak olan haksız kazanç, aşırı zenginleşme ve aşırı fakirleşme gibi sorunlu hallerinde ortaya çıkmasını engelleyerek sağlıklı bir toplumsal yapının devamlılığını temin edecektir.

Durkheim; ekonomik yapının ahlaki sınırlandırmalardan bağımsızlaşması ve devletin yeterince düzenleme yapamaması durumunda sosyal adaletsizlik ve sınıf çatışmalarının ortaya çıkacağını belirtmiştir. Durkheim bu noktada toplumda ortaya çıkacak olan sosyal adaletsizlik ve sınıf çatışmasının önünde bir engel olarak meslek örgütlerini görmüştür. Öyle ki bu konuda meslek örgütlerinin özel çıkarları değil toplumsal çıkarları koruyarak düzeni ve dayanışmayı tesis edeceğini söylemiştir (Aydın, 2014, s. 220). Bu bakımdan Ahilik kurumu devletin yerine

getirmesi gereken bazı fonksiyonları üstlenerek ekonomik hayatın bir düzen içerisinde devam etmesine katkı sağlamıştır. Ayrıca bir meslek örgütü olarak ortaya koyduğu ahlaki sınırlandırmalar ile haksız kazancın önüne geçerek toplumsal menfaatleri muhafaza etmiştir. Zira bu sayede toplumda ileride yaşanacak bir sosyal adaletsizlik veya sınıf çatışması için emniyet sibobu olmuştur. Unutmamak gerekir ki toplumsal yapı içerisinde ortaya çıkacak adaletsizlik ve güvensizlik toplumsal çözülmeye yol açacaktır. Bu amaçla toplumda inşa edilecek olan sosyal adalet ve toplumsal güven toplumsal bütünleşmenin sağlanmasında en önemli etken olacaktır.

3.9.3. Ahilik Değerlerine Sahiplik Ölçeğine Ait Bulguların Kişisel Özelliklere Göre Değişimleri

Bu bölümde Ahilik değerlerine sahiplik ölçeğinde yer alan 41 soruyu kapsayan 8 alt boyuttan elde edilen skorların cinsiyet, eğitim durumu, gelir düzeyi vb. gibi kişisel bilgilere göre anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediği bağımsız gruplarda t testi ve tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir.

Ahilik değerlerine sahiplik ölçeği alt boyutlarının cinsiyete göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan bağımsız gruplarda t testi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 14: Ahilik Değerlerine Sahiplik Ölçeğinin Tüketicilerin Cinsiyetine Göre Değişimi

		N	Ortalama	Std. Sapma	t	p
Sosyal Ahlak Fonksiyonu	Erkek	192	4,39	0,49	-0,266	0,791
	Kadın	124	4,40	0,47		
Meslek Ahlakı Fonksiyonu	Erkek	192	4,35	0,47	0,077	0,938
	Kadın	124	4,34	0,48		
Sosyal Yardımlaşma Fonksiyonu	Erkek	192	4,22	0,57	-1,197	0,232
	Kadın	124	4,30	0,52		
Kalite ve Stand. Fonksiyonu	Erkek	192	4,37	0,52	-2,278	0,023*
	Kadın	124	4,49	0,37		
Eğitim Fonksiyonu	Erkek	192	4,36	0,57	0,412	0,681
	Kadın	124	4,33	0,61		

Kültürel Fonksiyonu	Erkek	192	4,33	0,58	1,285	0,200
	Kadın	124	4,25	0,61		
Dini Fonksiyonu	Erkek	192	4,27	0,56	0,404	0,686
	Kadın	124	4,24	0,57		
Ekonomik Fonksiyonu	Erkek	192	4,54	0,53	-1,502	0,134
	Kadın	124	4,62	0,42		

*p<0,05

Bağımsız gruplarda t testi sonuçlarına göre; Sosyal yardımlaşma fonksiyonu ifadelerine katılım düzeyi cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılık gösterirken ($p<0,05$), diğer alt boyutlara katılım düzeyi anlamlı derecede farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Kadınların sosyal yardımlaşma fonksiyonu ifadelerine katılım düzeyi erkeklerden anlamlı derecede daha fazladır.

Ahilik değerlerine sahiplik ölçeği alt boyutlarının yaş gruplarına göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 15: Ahilik Değerlerine Sahiplik Ölçeğinin Tüketicilerin

Yaş Gruplarına Göre Değişimi

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Sosyal Ahlak Fonksiyonu	18-34	88	4,28	0,56	4,438	0,005*
	35-49	116	4,49	0,33		
	50-64	64	4,31	0,64		
	65 ve üzeri	48	4,46	0,27		
	Total	316	4,39	0,48		
Meslek Ahlakı Fonksiyonu	18-34	88	4,21	0,61	5,570	0,001*
	35-49	116	4,43	0,31		
	50-64	64	4,28	0,55		
	65 ve üzeri	48	4,48	0,27		
	Total	316	4,35	0,47		
Sosyal Yardımlaşma Fonksiyonu	18-34	88	4,06	0,69	6,040	0,001*
	35-49	116	4,37	0,39		
	50-64	64	4,24	0,63		
	65 ve üzeri	48	4,34	0,37		
	Total	316	4,25	0,55		
Kalite ve Standardizasyon Fonksiyonu	18-34	88	4,19	0,50	10,796	0,000*
	35-49	116	4,52	0,46		
	50-64	64	4,46	0,40		

	65 ve üzeri	48	4,53	0,37		
	Total	316	4,42	0,47		
Eğitim Fonksiyonu	18-34	88	4,27	0,67	0,813	0,487
	35-49	116	4,40	0,43		
	50-64	64	4,33	0,74		
	65 ve üzeri	48	4,36	0,53		
	Total	316	4,35	0,59		
Kültürel Fonksiyonu	18-34	88	4,18	0,63	2,091	0,101
	35-49	116	4,32	0,53		
	50-64	64	4,34	0,70		
	65 ve üzeri	48	4,42	0,45		
	Total	316	4,30	0,59		
Dini Fonksiyonu	18-34	88	4,15	0,63	1,935	0,124
	35-49	116	4,34	0,55		
	50-64	64	4,28	0,56		
	65 ve üzeri	48	4,24	0,41		
	Total	316	4,26	0,56		
Ekonomik Fonksiyonu	18-34	88	4,61	0,50	0,608	0,610
	35-49	116	4,58	0,39		
	50-64	64	4,52	0,63		
	65 ve üzeri	48	4,52	0,48		
	Total	316	4,57	0,49		

*p<0,05

Tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; sosyal ahlak, meslek ahlakı, sosyal yardımlaşma ve kalite & standardizasyon fonksiyonu alt boyutları ifadelerine katılım düzeyi yaş gruplarına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterirken ($p<0,05$), diğer alt boyutlara katılım düzeyi yaş gruplarına göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Anlamlı düzeyde farklılık gösteren alt boyutlar için farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla yapılan TUKEY testi sonuçlarına göre;

Sosyal ahlak fonksiyonu için; 35-49 yaş grubu kişilerin katılım düzeyi 18-34 yaş grubu kişilerin katılım düzeyinden anlamlı derecede farklı ve büyük olup, diğer yaş grupları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır.

Meslek ahlakı fonksiyonu için; 18-34 yaş grubu kişilerin katılım düzeyi 35-49 ve 65 ve üzeri yaş grubundan küçüktür. Diğer yaş grupları arasında ise anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır.

Sosyal yardımlaşma fonksiyonu için; 18-34 yaş grubu kişilerin katılım düzeyi 35-49 ve 65 ve üzeri yaş grubundan küçüktür. Diğer yaş grupları arasında ise anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır.

Kalite ve standardizasyon fonksiyonu için; 18-34 yaş grubu kişilerin katılım düzeyi, diğer bütün yaş grubu kişilerin katılım düzeyinden anlamlı derecede küçüktür. Diğer yaş grupları arasında ise anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır.

Ahilik değerlerine sahiplik ölçeği alt boyutlarının eğitim durumuna göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) sonuçları verilmiştir.

Tablo 16: Ahilik Değerlerine Sahiplik Ölçeğinin Tüketicilerin Eğitim Durumuna Göre Değişimi

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Sosyal Ahlak Fonksiyonu	Okuryazar değil	17	4,26	0,48	6,834	0,000*
	Okuryazar	30	4,43	0,69		
	İlköğretim	62	4,49	0,41		
	Lise	106	4,43	0,29		
	Ön lisans	40	4,53	0,41		
	Lisans	36	3,96	0,71		
	Lisansüstü	25	4,40	0,37		
	Total	316	4,39	0,48		
Meslek Ahlakı Fonksiyonu	Okuryazar değil	17	4,25	0,48	8,175	0,000*
	Okuryazar	30	4,42	0,58		
	İlköğretim	62	4,43	0,38		
	Lise	106	4,44	0,27		
	Ön lisans	40	4,43	0,47		
	Lisans	36	3,90	0,75		
	Lisansüstü	25	4,24	0,29		
	Total	316	4,35	0,47		
Sosyal Yardımlaşma Fonksiyonu	Okuryazar değil	17	4,18	0,51	10,397	0,000*
	Okuryazar	30	4,38	0,66		
	İlköğretim	62	4,31	0,46		
	Lise	106	4,35	0,35		
	Ön lisans	40	4,40	0,46		
	Lisans	36	3,64	0,74		
	Lisansüstü	25	4,20	0,64		
	Total	316	4,25	0,55		

Kalite ve Standardizasyon Fonksiyonu	Okuryazar değil	17	4,51	0,56	13,011	0,000*
	Okuryazar	30	4,54	0,30		
	İlköğretim	62	4,59	0,30		
	Lise	106	4,41	0,41		
	Ön lisans	40	4,63	0,45		
	Lisans	36	4,12	0,55		
	Lisansüstü	25	3,91	0,51		
	Total	316	4,42	0,47		
Eğitim Fonksiyonu	Okuryazar değil	17	4,22	0,63	4,589	0,000*
	Okuryazar	30	4,41	0,75		
	İlköğretim	62	4,35	0,56		
	Lise	106	4,49	0,47		
	Ön lisans	40	4,38	0,48		
	Lisans	36	3,94	0,73		
	Lisansüstü	25	4,25	0,58		
	Total	316	4,35	0,59		
Kültürel Fonksiyonu	Okuryazar değil	17	4,00	0,56	7,891	0,000*
	Okuryazar	30	4,55	0,56		
	İlköğretim	62	4,33	0,50		
	Lise	106	4,42	0,48		
	Ön lisans	40	4,41	0,59		
	Lisans	36	3,82	0,69		
	Lisansüstü	25	4,12	0,70		
	Total	316	4,30	0,59		
Dini Fonksiyonu	Okuryazar değil	17	4,18	0,43	7,000	0,000*
	Okuryazar	30	4,27	0,49		
	İlköğretim	62	4,29	0,52		
	Lise	106	4,42	0,44		
	Ön lisans	40	4,39	0,66		
	Lisans	36	3,86	0,64		
	Lisansüstü	25	3,92	0,66		
	Total	316	4,26	0,56		
Ekonomik Fonksiyonu	Okuryazar değil	17	4,26	0,64	3,516	0,002*
	Okuryazar	30	4,70	0,39		
	İlköğretim	62	4,66	0,36		
	Lise	106	4,54	0,54		
	Ön lisans	40	4,68	0,38		
	Lisans	36	4,36	0,62		
	Lisansüstü	25	4,64	0,34		
	Total	316	4,57	0,49		

*p<0,05

Tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; Ahilik değerlerine sahiplik ölçeği alt boyutlarının hepsi eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Anlamlı düzeyde farklılık gösteren alt boyutlar için farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla yapılan TUKEY testi sonuçlarına göre;

Sosyal ahlak fonksiyonu için; lisans mezunu kişilerin katılım düzeyi okuryazar olmayan hariç diğer eğitim düzeyine sahip kişilerin katılım düzeyinden anlamlı derecede daha küçüktür. Diğer eğitim düzeyi grupları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır.

Meslek ahlakı fonksiyonu için; lisans mezunu kişilerin katılım düzeyi okuryazar olmayan hariç diğer eğitim düzeyine sahip kişilerin katılım düzeyinden anlamlı derecede daha küçüktür. Diğer eğitim düzeyi grupları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır.

Sosyal yardımlaşma fonksiyonu için; lisans mezunu kişilerin katılım düzeyi diğer eğitim düzeyine sahip kişilerin katılım düzeyinden anlamlı derecede daha küçüktür. Diğer eğitim düzeyi grupları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır.

Kalite ve standardizasyon fonksiyonu için; lisans ve lisansüstü eğitim düzeyine sahip kişilerin katılım düzeyi diğer eğitim düzeyine sahip kişilerin katılım düzeyinden anlamlı derecede farklı ve küçük olup, lisans ve lisansüstü eğitim düzeyine sahip kişilerin katılım düzeyleri arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Eğitim fonksiyonu için; lisans mezunu kişilerin katılım düzeyi okuryazar olmayan hariç diğer eğitim düzeyine sahip kişilerin katılım düzeyinden anlamlı derecede daha küçüktür. Diğer eğitim düzeyi grupları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır.

Kültürel fonksiyonu için; lisans mezunu kişilerin katılım düzeyi, okuryazar olmayan ve lisansüstü hariç diğer eğitim düzeyine sahip kişilerin katılım düzeyinden anlamlı derecede daha küçüktür. Ayrıca okuryazar olanların ortalaması okuryazar olmayanların ortalamalarından anlamlı derecede daha küçüktür. Diğer eğitim düzeyi grupları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır.

Dini fonksiyonu için; lisans mezunu kişilerin katılım düzeyi, okuryazar olmayan ve lisansüstü hariç diğer eğitim düzeyine sahip kişilerin katılım düzeyinden anlamlı derecede daha küçüktür. Ayrıca lisansüstü mezunu kişilerin katılım düzeyi, lise ve ön lisans mezunu kişilerin katılım düzeyinden anlamlı derecede küçüktür. Diğer eğitim düzeyi grupları arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır.

Ekonomik fonksiyonu için; ilköğretim mezunu kişilerin katılım düzeyi, okuryazar olmayanlar ve lisans mezunu olanların katılım düzeyinden anlamlı derecede daha büyüktür. Ek olarak okuryazar olanların katılım düzeyi de okuryazar olmayanların katılım düzeyinden anlamlı derecede büyüktür.

Ahilik değerlerine sahiplik ölçeği alt boyutlarının katılımcıların gelir durumlarına göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 17: Ahilik Değerlerine Sahiplik Ölçeğinin Tüketicilerin Gelir Durumuna Göre Değişimi

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Sosyal Ahlak Fonksiyonu	Zayıf	75	4,35	0,57	0,516	0,671
	Orta	154	4,42	0,43		
	İyi	67	4,39	0,51		
	Çok iyi	20	4,33	0,44		
	Total	316	4,39	0,48		
Meslek Ahlakı Fonksiyonu	Zayıf	75	4,35	0,48	9,794	0,000*
	Orta	154	4,42	0,35		
	İyi	67	4,32	0,49		
	Çok iyi	20	3,84	0,79		
	Total	316	4,35	0,47		
Sosyal Yardımlaşma Fonksiyonu	Zayıf	75	4,26	0,62	4,386	0,005*
	Orta	154	4,30	0,45		
	İyi	67	4,26	0,53		
	Çok iyi	20	3,83	0,84		
	Total	316	4,25	0,55		
Kalite ve Standardizasyon Fonksiyonu	Zayıf	75	4,43	0,39	0,473	0,701
	Orta	154	4,39	0,53		
	İyi	67	4,47	0,41		
	Çok iyi	20	4,40	0,43		
	Total	316	4,42	0,47		
Eğitim Fonksiyonu	Zayıf	75	4,38	0,65	1,870	0,135
	Orta	154	4,39	0,53		
	İyi	67	4,26	0,61		
	Çok iyi	20	4,12	0,69		
	Total	316	4,35	0,59		
Kültürel Fonksiyonu	Zayıf	75	4,37	0,56	3,485	0,016*
	Orta	154	4,31	0,57		

	İyi	67	4,31	0,57		
	Çok iyi	20	3,90	0,80		
	Total	316	4,30	0,59		
Dini Fonksiyonu	Zayıf	75	4,27	0,59	3,661	0,013*
	Orta	154	4,31	0,52		
	İyi	67	4,24	0,57		
	Çok iyi	20	3,88	0,67		
	Total	316	4,26	0,56		
Ekonomik Fonksiyonu	Zayıf	75	4,67	0,42	3,954	0,009*
	Orta	154	4,60	0,39		
	İyi	67	4,41	0,69		
	Çok iyi	20	4,48	0,53		
	Total	316	4,57	0,49		

*p<0,05

Tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; meslek ahlakı fonksiyonu, sosyal yardımlaşma fonksiyonu, kültür fonksiyonu, dini fonksiyonu ve ekonomik fonksiyonu gelir gruplarına göre anlamlı düzeyde farklılık gösterirken ($p<0,05$), diğer alt boyutlar gelir düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir. Anlamlı düzeyde farklılık gösteren alt boyutlar için farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla yapılan TUKEY testi sonuçlarına göre;

Meslek ahlakı fonksiyonu, sosyal yardımlaşma fonksiyonu ve kültür fonksiyonları için; gelir durumu çok iyi olan bireylerin katılım düzeyi diğer gelir grubunda yer alan kişilerin katılım düzeyinden anlamlı derecede daha küçüktür. Diğer gelir gruplarında yer alan kişiler arasında ise anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır.

Dini fonksiyonu için; gelir durumu çok iyi olan bireylerin katılım düzeyi gelir grubu zayıf ve orta olan kişilerin katılım düzeyinden anlamlı derecede daha küçüktür. Gelir durumu iyi ve çok iyi olanların arasında anlamlı farklılık bulunmamaktadır. Diğer gelir grupları arasında ise anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır.

Ekonomik fonksiyonu için ise gelir durumu iyi olanların katılım düzeyi gelir durumu çok iyi olanlar hariç olmak üzere diğer gelir grubunda olanların katılım düzeyinden anlamlı derecede daha küçüktür.

Ahilik değerlerine sahiplik ölçeği alt boyutlarının bölgede ki yaşama sürelerine göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 18: Ahilik Değerlerine Sahiplik Ölçeğinin Tüketicilerin**Bölgedeki Yaşama Sürelerine Göre Değişimi**

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Sosyal Ahlak Fonksiyonu	1 yıldan az	43	4,25	0,70	5,516	0,001*
	1-5 yıl	93	4,42	0,32		
	6-10 yıl	91	4,53	0,33		
	10 yıldan fazla	89	4,28	0,58		
	Total	316	4,39	0,48		
Meslek Ahlakı Fonksiyonu	1 yıldan az	43	4,26	0,57	3,127	0,026*
	1-5 yıl	93	4,32	0,50		
	6-10 yıl	91	4,47	0,32		
	10 yıldan fazla	89	4,29	0,49		
	Total	316	4,35	0,47		
Sosyal Yardımlaşma Fonksiyonu	1 yıldan az	43	4,17	0,50	4,773	0,003*
	1-5 yıl	93	4,29	0,57		
	6-10 yıl	91	4,40	0,41		
	10 yıldan fazla	89	4,11	0,64		
	Total	316	4,25	0,55		
Kalite ve Stand. Fonksiyonu	1 yıldan az	43	4,42	0,44	0,935	0,424
	1-5 yıl	93	4,42	0,40		
	6-10 yıl	91	4,48	0,42		
	10 yıldan fazla	89	4,36	0,58		
	Total	316	4,42	0,47		
Ahlaki Fonksiyonu	1 yıldan az	43	4,28	0,69	5,067	0,002*
	1-5 yıl	93	4,36	0,47		
	6-10 yıl	91	4,52	0,50		
	10 yıldan fazla	89	4,19	0,69		
	Total	316	4,35	0,59		
Kültürel Fonksiyonu	1 yıldan az	43	4,06	0,68	5,641	0,001*
	1-5 yıl	93	4,33	0,61		
	6-10 yıl	91	4,46	0,45		
	10 yıldan fazla	89	4,21	0,60		
	Total	316	4,30	0,59		
Dini Fonksiyonu	1 yıldan az	43	4,07	0,74	3,800	0,011*
	1-5 yıl	93	4,32	0,60		
	6-10 yıl	91	4,36	0,40		
	10 yıldan fazla	89	4,17	0,54		
	Total	316	4,26	0,56		
Ekonomik Fonksiyonu	1 yıldan az	43	4,64	0,43	0,688	0,560
	1-5 yıl	93	4,60	0,38		

	6-10 yıl	91	4,55	0,57		
	10 yıldan fazla	89	4,52	0,53		
	Total	316	4,57	0,49		

*p<0,05

Tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre; sosyal ahlak fonksiyonu, meslek ahlakı fonksiyonu, sosyal yardımlaşma fonksiyonu, eğitim fonksiyon, kültürel fonksiyonu, dini fonksiyonu bölgede yaşanan süreye göre anlamlı düzeyde farklılık gösterirken ($p<0,05$), diğer alt boyutlar bölgede yaşama süresine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermemektedir ($p>0,05$). Anlamlı düzeyde farklılık gösteren alt boyutlar için farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla yapılan TUKEY testi sonuçlarına göre;

Sosyal ahlak fonksiyonu için; 6-10 yıl süre ile yaşayanların katılım düzeyi 1 yıldan az ve 10 yıl ve daha fazla süreyle yaşayan kişilerin katılım düzeyinden anlamlı derecede daha büyüktür.

Meslek ahlakı fonksiyonu için; 6-10 yıl süre ile yaşayanların katılım düzeyi 10 yıl ve üzeri süreyle yaşayanların katılım düzeyinden anlamlı derecede daha fazladır. Diğer gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır.

Sosyal yardımlaşma fonksiyonu için; 6-10 yıl süre ile yaşayanların katılım düzeyi 10 yıl ve üzeri süreyle yaşayanların katılım düzeyinden anlamlı derecede daha fazladır. Diğer gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır.

Eğitim fonksiyonu için; 6-10 yıl süre ile yaşayanların katılım düzeyi 10 yıl ve üzeri süreyle yaşayanların katılım düzeyinden anlamlı derecede daha fazladır. Diğer gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır.

Kültürel fonksiyonu için; 6-10 yıl süre ile yaşayanların katılım düzeyi 1 yıldan az ve 10 yıl ve üzeri süreyle yaşayanların katılım düzeyinden anlamlı derecede daha fazladır. Diğer gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır.

Dini fonksiyonu için; 6-10 yıl süre ile yaşayanların katılım düzeyi 1 yıldan az süreyle yaşayanların katılım düzeyinden anlamlı derecede daha fazladır. Diğer gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmamaktadır.

Ahilik değerlerine sahiplik ölçeği alt boyutlarının esnafların tutumundan memnuniyet durumuna göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) sonuçları verilmiştir.

Tablo 19: Ahilik Değerlerine Sahiplik Ölçeğinin Tüketicilerin; Esnafların Tutumundan Memnuniyet Durumuna Göre Değişimi

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Sosyal Ahlak Fonksiyonu	Çok memnunum	134	4,50	0,33	50,296	0,000*
	Memnunum	139	4,48	0,26		
	Kısmen memnunum	18	4,19	0,53		
	Memnun değilim	14	3,11	0,96		
	Hiç memnun değilim	11	3,94	0,56		
	Total	316	4,39	0,48		
Meslek Ahlakı Fonksiyonu	Çok memnunum	134	4,47	0,28	56,813	0,000*
	Memnunum	139	4,43	0,30		
	Kısmen memnunum	18	4,06	0,55		
	Memnun değilim	14	3,14	0,66		
	Hiç memnun değilim	11	3,71	0,80		
	Total	316	4,35	0,47		
Sosyal Yardımlaşma Fonksiyonu	Çok memnunum	134	4,32	0,41	32,830	0,000*
	Memnunum	139	4,38	0,43		
	Kısmen memnunum	18	4,01	0,64		
	Memnun değilim	14	3,04	0,68		
	Hiç memnun değilim	11	3,65	0,77		
	Total	316	4,25	0,55		
Kalite ve Stand. Fonksiyonu	Çok memnunum	134	4,54	0,36	7,657	0,000*
	Memnunum	139	4,39	0,50		
	Kısmen memnunum	18	4,24	0,52		
	Memnun değilim	14	3,93	0,54		
	Hiç memnun değilim	11	4,27	0,44		
	Total	316	4,42	0,47		
Eğitim Fonksiyonu	Çok memnunum	134	4,44	0,45	27,930	0,000*
	Memnunum	139	4,44	0,49		
	Kısmen memnunum	18	4,15	0,57		
	Memnun değilim	14	3,05	0,80		
	Hiç memnun değilim	11	3,91	0,79		
	Total	316	4,35	0,59		
Kültürel	Çok memnunum	134	4,45	0,46	26,807	0,000*

Fonksiyonu	Memnunum	139	4,37	0,50		
	Kısmen memnunum	18	3,81	0,69		
	Memnun değilim	14	3,21	0,58		
	Hiç memnun değilim	11	3,73	0,75		
	Total	316	4,30	0,59		
Dini Fonksiyonu	Çok memnunum	134	4,35	0,42	13,092	0,000*
	Memnunum	139	4,33	0,52		
	Kısmen memnunum	18	3,89	0,88		
	Memnun değilim	14	3,50	0,52		
	Hiç memnun değilim	11	3,82	0,93		
	Total	316	4,26	0,56		
Ekonomik Fonksiyonu	Çok memnunum	134	4,63	0,40	5,268	0,000*
	Memnunum	139	4,58	0,43		
	Kısmen memnunum	18	4,56	0,38		
	Memnun değilim	14	4,04	1,06		
	Hiç memnun değilim	11	4,41	0,80		
	Total	316	4,57	0,49		

*p<0,05

Tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre tüm alt boyutlar tutumundan memnuniyet durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Anlamlı düzeyde farklılık gösteren alt boyutlar için farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla yapılan TUKEY testi sonuçlarına göre; tüm alt boyutlar için memnuniyet düzeyinin arttıkça ifadeler katılım düzeyinin de paralele olarak arttığı görülmektedir.

Ahilik değerleri ölçeğinin bölgede yaşatılan esnaflık değerlerinin toplumu bir arada tuttuğuna inanma durumuna göre ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın ortalamaları ve bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için yapılan tek yönlü varyans analizi (One Way ANOVA) sonuçları verilmiştir.

Tablo 20: Ahilik Değerlerine Sahiplik Ölçeğinin Bölgede Yaşatılan Esnaflık Değerlerinin Toplumu Bir Arada Tuttuğuna İnanma Durumuna Göre Değişimi

		N	Ortalama	Std. Sapma	F	p
Sosyal Ahlak Fonksiyonu	Kesinlikle katılıyorum	128	4,52	0,26	31,213	0,000*
	Katılıyorum	137	4,43	0,30		
	Kararsızım	26	4,31	0,42		
	Katılmıyorum	15	3,74	1,07		
	Kesinlikle katılmıyorum	10	3,30	1,09		
	Total	316	4,39	0,48		

Meslek Ahlakı Fonksiyonu	Kesinlikle katılıyorum	128	4,46	0,27	24,325	0,000*
	Katılıyorum	137	4,40	0,35		
	Kararsızım	26	4,19	0,59		
	Katılmıyorum	15	3,63	0,90		
	Kesinlikle katılmıyorum	10	3,56	0,87		
	Total	316	4,35	0,47		
Sosyal Yardımlaşma Fonksiyonu	Kesinlikle katılıyorum	128	4,34	0,38	15,016	0,000*
	Katılıyorum	137	4,32	0,46		
	Kararsızım	26	4,13	0,62		
	Katılmıyorum	15	3,55	1,02		
	Kesinlikle katılmıyorum	10	3,48	0,95		
	Total	316	4,25	0,55		
Kalite ve Stand. Fonksiyonu	Kesinlikle katılıyorum	128	4,48	0,41	5,582	0,000*
	Katılıyorum	137	4,42	0,45		
	Kararsızım	26	4,45	0,54		
	Katılmıyorum	15	4,16	0,65		
	Kesinlikle katılmıyorum	10	3,87	0,53		
	Total	316	4,42	0,47		
Eğitim Fonksiyonu	Kesinlikle katılıyorum	128	4,40	0,43	14,608	0,000*
	Katılıyorum	137	4,45	0,49		
	Kararsızım	26	4,28	0,64		
	Katılmıyorum	15	3,56	1,01		
	Kesinlikle katılmıyorum	10	3,57	1,18		
	Total	316	4,35	0,59		
Kültürel Fonksiyonu	Kesinlikle katılıyorum	128	4,42	0,46	12,686	0,000*
	Katılıyorum	137	4,34	0,53		
	Kararsızım	26	4,17	0,63		
	Katılmıyorum	15	3,60	0,91		
	Kesinlikle katılmıyorum	10	3,55	0,93		
	Total	316	4,30	0,59		
Dini Fonksiyonu	Kesinlikle katılıyorum	128	4,34	0,47	6,130	0,000*
	Katılıyorum	137	4,29	0,52		
	Kararsızım	26	4,17	0,72		
	Katılmıyorum	15	3,77	0,90		
	Kesinlikle katılmıyorum	10	3,75	0,63		
	Total	316	4,26	0,56		
Ekonomik Fonksiyonu	Kesinlikle katılıyorum	128	4,63	0,40	3,235	0,013*
	Katılıyorum	137	4,59	0,45		
	Kararsızım	26	4,38	0,50		
	Katılmıyorum	15	4,43	0,53		
	Kesinlikle katılmıyorum	10	4,20	1,27		
	Total	316	4,57	0,49		

*p<0,05

Tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre tüm alt boyutlar bölgede yaşatılan esnaflık değerlerinin toplumu bir arada tuttuğuna inanma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir ($p<0,05$). Anlamlı düzeyde farklılık gösteren alt boyutlar için farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını tespit etmek amacıyla yapılan TUKEY testi sonuçlarına göre; tüm alt boyutlar için bölgede yaşatılan esnaflık değerlerinin toplumu bir arada tuttuğuna inanların ortalaması inanmadığını belirtenlerin ortalamasından anlamlı derecede daha büyüktür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türk sosyal hayatında yüzyıllar boyunca varlığını sürdürmüş ve dinden, ekonomiye, sanattan, eğitime, kültürden, ticarete kadar sosyal hayatın hemen her alanında etkili olmuş olan Ahilik kurumu Türk toplum hayatında inşa etmiş olduğu değerler vasıtasıyla farklılıkları uyumlu bir bütün haline getirerek adeta toplumun çimentosu olmuştur. Türk kültürüne has bir kurum olması hasebiyle Türk toplum hayatının her alanında etkili olmuş olan Ahilik dünyada ki ilk sivil toplum kuruluşu, ilk profesyonel halkla ilişkiler uygulayıcısı, ilk kalite sisteminin mimarı, müşteri memnuniyeti sisteminin ilk uygulayıcısı, ilk arabuluculuk kurumu gibi birçok ilkin uygulayıcısı konumundadır.

Bu açıdan baktığımızda Ahilik dünyada sivil toplumun ve halkla ilişkilerin adının dahi bilinmediği bir dönemde birçok sivil toplum ve halkla ilişkiler faaliyetinin uygulayıcısı konumunda olmuştur. Öyle ki ortaya koymuş olduğu bu uygulamalar ile bir yandan toplumun kalkınmasını sağlayacak iktisadi amaçlara yönelmişken diğer taraftan ise toplumsal huzur ve güven ortamının devamı açısından ahlaklı bir toplum inşa etme çabası ile manevi amaçlara yönelmiştir. Zira Ahilik madde ile manayı bütünleştiren yapısı ile hem dünya kazanımı hem de ahiret kazanımı için çalışmıştır. Öyle ki Ahilik dünyada yerine getirdiği işlerin onu Ahirette mutluluğa taşıyacağına inanmaktadır. Bu sayede de Türk iktisadi hayatının ve sosyal hayatının manevi değerler olan ahlak değerleri etrafında şekillenmesini sağlamıştır. Nitekim Ahilik Türk toplum hayatını, inşa etmiş olduğu ahlak değerleri etrafında şekillendirerek uyumlu ve güçlü bir toplumsal yapının ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Bu amaçla fonksiyonel bir sivil toplum kuruluşu, profesyonel bir halkla ilişkiler uygulayıcı ve güçlü bir toplum mimarı olan Ahilik kurumunun yüzyıllar sonrasına kadar varlığını koruyarak bizlere bir kültür mirası olarak bırakmış olduğu değerlerin ifa ettiği fonksiyonlar itibariyle toplumumuzun bütünleşmesine ne tür katkılar sağladığının ortaya koyulması amacıyla hazırlanan tezimiz üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci ve ikinci bölümde dökümantasyon yöntemi kullanılarak teorik bilgiler paylaşılmıştır. Üçüncü bölüm ise çalışmamızın uygulama kısmını oluşturmakla birlikte Unesco tarafından 2015 yılında yaşayan Ahi kenti olarak seçilen Mudurnu bölgesinde faaliyet gösteren esnaflarımızın Ahilik değerlerine sahiplik düzeylerinin tespit edilmesi, tespit edilen bu değerlerin Ahiliğin hangi fonksiyonunu yerine getirdiklerinin belirlenmesi ve bu fonksiyonların Türk sosyal hayatına etkilerinin ortaya koyularak sosyal bütünleşmeye nasıl bir katkı sağladıklarının tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Bu amaçla tezimizin birinci bölümünde sosyal bütünleşme kavramı, kuramları ve sosyal bütünleşmeye kolaylaştıran, zorlaştıran unsurlara dair bilgiler paylaşılarak sosyal bütünleşmenin karşıtı olan sosyal çözülme konusuna değinilmiştir. İkinci bölümde ise Ahiliğin kelime anlamı, kuruluşu, gelişimi, kurucusu, amacı, ilkeleri, vizyonu, misyonu, teşkilatlanması, gerçekleştirdiği toplantılar, merasimler anlatılarak Ahiliğin çözülmesine sebep olan etkenler detaylı olarak paylaşıldıktan sonra Ahiliğin Türk toplum hayatı içerisinde yerine getirmiş olduğu fonksiyonları anlatılmıştır. Ayrıca Ahiliğin yerine getirmiş olduğu fonksiyonları itibariyle Türk toplum hayatına kazandırmış olduğu halkla ilişkiler uygulamalarına değinilmiştir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde ise yapılan uygulamalı araştırma neticesinde elde edilen bulgular paylaşılmıştır. Önemli bir kültür Mirası olan Ahilik değerlerini günümüze kadar muhafaza etmiş olan Mudurnu bölgesinde ki esnaflarımızın Ahilik değerlerine sahip düzeylerinin tespit edilerek bu değerlerin sosyal bütünleşmenin tesis edilmesine olan katkılarının ortaya koyulması bu çalışmasının amacını oluşturmaktadır. Ahilik kurumu tarafında Türk sosyal hayatında inşa edilmiş olan Türk – İslam değerlerinin toplumsal bütünleşmenin tesis edilmesi hususunda nasıl bir etki sağladığı ise çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır. Çalışmamızın evrenini Mudurnu bölgesinde yaşayan vatandaşlar oluştururken uygulamalı araştırmamız için yöntem olarak nicel araştırma yöntemi olan anket tekniği kullanılmıştır.

Çalışmamızın son bölümü olan sonuç ve öneriler kısmı ise yapılan uygulamalı araştırma neticesinde elde edilen bulgulara dair verilerin birinci ve ikinci bölümde ele almış olduğumuz teorik bilgiler dahilinde paylaşılarak elde edilen sonuçların hipotezlerimiz nazarında ortaya koyulması ve önerilerimizin paylaşılmasından oluşmaktadır.

Türk toplum hayatında yüzyıllarca varlığını sürdürmüş ve toplum hayatımızda derin izler bırakmış olan Ahilik kurumsal manada varlığını yitirmiş olsa da inşa etmiş olduğu değerler bakımından bir kültür mirası olarak günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Orijinal bir Türk kurumu olan Ahilik yüzyıllar öncesinde uygulamaya koyduğu fonksiyonları itibariyle modern sivil toplum anlayışından çok daha işlevsel bir sivil toplum kuruluşu olmakla beraber önemli bir halkla ilişkiler uygulayıcısı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Zira Ahilik kurumu dini, askeri, siyasi, kültürel, ekonomik, ahlaki, sosyal olmak üzere Türk toplum hayatının her alanında var olmuş ve etkisini göstermiş önemli bir teşkilatlanmadır.

Bu sebeple de Anadolu’da kurulmuş olan Ahi zaviyeleri aynı zamanda bir terbiye ocağı, ahlak okulu, medrese, meslek okulu, kültür ocağı gibi çok çeşitli adlarla anılmıştır.

Buradan da anlayacağımız üzere Ahilik inşa etmiş olduğu değerleri Türk toplumun gönlüne öylesine nakşetmiştir ki aradan geçen yüzyıllarca süreye rağmen halen bu değerler varlığını sürdürmeye devam etmedir. Öyle ki 2015 yılı itibariyle Mudurnu bölgesinin Unesco tarafından yaşayan Ahi Kenti seçilmesi bunun en büyük göstergesidir. Bu bölgede faaliyet gösteren esnaflarımızın sahip oldukları Ahilik değerlerinin tespit edilmesi amacıyla yapılmış olan çalışmamızda elde edilen bulgular bölge esnafının çok yüksek bir oranda Ahilik değerlerine sahip olduklarını ortaya koymuştur. Zira araştırma sonucunda elde edilen verileri faktör ağırlıklarına göre sınıflandırdığımızda Mudurnu bölgesinde faaliyet gösteren esnaflarımızın sahip oldukları Ahilik değerleri bakımından sosyal ahlak, meslek ahlakı, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, kalite ve standardizasyon, eğitim, kültür, din ve ekonomi gibi fonksiyonları yerine getirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bölge esnafının sahip olduğu değerler ve yerine getirdikleri fonksiyonları ayrı ayrı incelenmiştir.

Ahiliğin topluma kazandırmış olduğu en önemli miraslardan biri toplum hayatının bir düzen ve nizam içerisinde devamlılığını sağlayacak olan bir sosyal ahlak nizamı oluşturmuş olmasıdır. Öyle ki Ahilik özünde bir ahlak ve terbiye sistemi üzerine inşa edilmiştir. Bu amaçla Ahilikte temel gaye ahlak ve erdem sahibi örnek insanlar yetiştirerek ideal toplumu inşa etmek olmuştur.

Nitekim Ahilik kurumu Anadolu’nun en ücra kasabalarına kadar kurmuş olduğu Ahi zaviyeleri ile adeta bir ahlak okulu gibi çalışarak bir sosyal ahlak nizamı oluşturmuştur. Bu bağlamda Ahilik Anadolu’nun dört bir yanında hakim sistem olarak inşa etmiş olduğu sosyal ahlak sistemi ile toplumsal yapı içerisinde bütünlüğü bozacak sorunlu hallerin ortaya çıkmasına engel olurken diğer taraftan ise ortak norm ve kurallar etrafında sosyal hayatın şekillenmesine katkı sağlamıştır. Bu açıdan Ahilik kurumunun inşa etmiş olduğu sosyal ahlak sistemi Mudurnu bölgesinde halen varlığını koruduğu gibi aynı zamanda etkili bir normatif bütünleşmeyi tesis etmektedir.

Bunun yanı sıra Ahilik kurumu toplumsal yapı içerisinde inşa etmiş olduğu güçlü sosyal ahlak ilkeleri sayesinde toplumsal uyum ve düzenin devamlılığına katkı sağlarken aynı zamanda toplumda ortaya çıkacak olan kurlsızlık gibi sosyal bütünleşmeyi bozacak olumsuz hallerin ortaya çıkmasının önüne geçmiştir.

Yine Ahilik kurumunun Anadolu’da inşa etmiş olduğu en önemli kültür miraslarından biride meslek ahlakı sistemidir. Öyle ki Ahilik özünde bir meslek sahibi olmayı şart koşturur. Ancak Ahiliğe girebilmek için yalnızca bir meslek sahibi olması veya o mesleği çok iyi bir şekilde yerine getiriyor olması yeterli bir kriter değildir. Kişinin aynı zamanda mesleğin gerektirdiği Ahlaki olgunluğa sahip olması da önemli bir kriter olarak ortaya koyulmuştur. Zira Ahilik eğitim sistemini bir baba oğul ilişkisi gibi şekillendirdiği usta-çırak ilişkisi ile gerçekleştirirken, bu sistem dahilinde ustanın çırığını hem mesleki olarak hem de ahlak ve terbiye olarak bir baba şefkatiyle yetiştirmesi şart koşulmuştur. Bu açıdan Ahilik Türk ticaret hayatının bir düzen ve uyum içerisinde devam etmesi, bir güven duygusunun inşa edilmesi amacıyla üyelerine mesleki eğitimin yanı sıra güçlü bir meslek ahlakı eğitimi de vermiştir. Hatta öyle ki meslek ahlakına yakışmayacak tutum ve davranışlara sahip olan esnaf mesleğinde ne kadar iyi olursa derhal esnafıktan çıkartılmıştır.

Bu bağlamda Ahiliğin Anadolu’da inşa etmiş olduğu meslek ahlakı fonksiyonu Mudurnu bölgesinde bir kültür mirası olarak halen yaşatılmaktadır. Öyle ki Ahiliğin inşa etmiş olduğu bu meslek ahlakı Türk esnaf ve sanatkarları açısından güvenilir bir imaj kazandırırken diğer taraftan ise Türk esnaflarının güçlü bir mesleki itibar kazanmalarına katkı sağlamıştır. Bu sebeple Ahilik kurumu uygulamış olduğu meslek ahlakı sistemi ile aynı zamanda önemli bir halkla ilişkiler uygulayıcısı olarak imaj ve itibar uygulamalarını yerine getirmiştir. Zira bu uygulamalar sayesinde Türk esnafının ve Türk sanatkarlığının iktisadi hayatta güvenilir bir imaj kazanmalarına katkı sağlarken aynı zamanda Türk esnafının ve Türk ürününün itibarı yüksek birer kurum/ürün haline gelmesine katkı sağlamıştır.

Tüm bunların yanı sıra inşa edilmiş olan meslek ahlakı karşılıklı güven esasıyla işleyen bir ticaret hayatının gelişmesine katkı sağlarken aynı zamanda toplumsal güven ve bütünleşmenin tesis edilmesine katkı sağlamaktadır.

Ahilik kurumunun inşa etmiş olduğu önemli değerlerden biri de hiç şüphesiz sosyal yardımlaşma ve dayanışma sistemidir. Öyle ki Ahiliğin temel felsefesi yeteri kadar kazanma, kazandığıyla yetinme, ihtiyacından fazlasını paylaşma, kardeşine yardım etme anlayışı üzerine şekillenmiştir. Özellikle günümüz kapitalist ekonomik sistemlerinde daha çok kazanma hırsıyla hareket eden insanlar bireysel hırs ve kazançları dışında hiçbir şeyi düşünmemektedirler. Ancak Ahilik ben değil biz düşüncesiyle tek tek değil hep birlikte kazanma anlayışı üzerine kurulmuştur. Bu amaçla Ahilik için yardımlaşma, bölüşme ve dayanışma en önemli kriterler olmuştur. Nitekim Ahiliğin inşa etmiş olduğu ve Mudurnu bölgesinde varlığını sürdürmekte

olan bu sistem toplumsal bütünlüğü bozacak gelir adaletsizliği, daha çok kazanma hırsıyla yaşanacak olan çatışmalar ve yoksulluk gibi sorunlu hallerin ortaya çıkmasını engelleyerek sosyal çözülmenin yaşanmasına engel olmaktadır.

Bunun yanı sıra Ahiliğin Türk iktisadi hayatına en önemli kazanımlarından birisi de geliştirmiş olduğu kalite ve standardizasyon sistemidir. Öyle ki Ahilik kurumu dünyada kalite ve standardizasyonun hiç bilinmediği bir dönemde ortaya koymuş olduğu ilkeler ile kalite sisteminin öncüsü olmuştur. Bu açıdan ürün ve hizmette mükemmellik anlayışını kendilerine düstur olarak kabul eden Ahiler en kaliteli ürünü en kaliteli hizmetle en uygun fiyata sunmayı amaçlamışlardır. Zira bu amaç doğrultusunda çalışan Türk esnafları güçlü bir rekabet avantajı sağlayarak Türk ürünlerinin piyasada tercih edilen ürünler olmalarına imkan tanımıştır. Bunun yanı sıra inşa edilmiş olan bu kalite sistemi aynı zaman bir müşteri memnuniyeti uygulaması olarak karşımıza çıkmaktadır. Çünkü bu sistem dahilinde tüketiciye en kaliteli ürünün sunulması ve tüketicinin çıkarlarının korunması esastır. Mudurnu bölgesinde halen varlığını sürdürmekte olan bu sistem kaliteli bir üretim anlayışının Türk ticaret hayatında yer edinmesine katkı sağlayarak toplumsal kalkınmaya imkan tanıdığı gibi Türk ürünlerinin itibarı yüksek ürünler/markalar olmalarını sağlamıştır. Bu bağlamda kalite ve standardizasyon sistemi toplumsal kalkınmaya katkı sağlayarak toplumun yaşam kalitesinin yükselmesine ve refah düzeyi yüksek güçlü bir toplum yapısının inşa edilmesine katkı sağlamaktadır.

Bunun yanı sıra Ahilik kurumu uygulamış olduğu kalite sistemi ile uzmanlaşmayı beraberinde getirmiş ve toplumsal yapı içerisinde bir iş bölümünün oluşmasını sağlamıştır. Öyle ki Toplumsal yapı içerisinde inşa etmiş olduğu uzmanlaşma ve iş bölümü ile farklı yeteneklere sahip bireyleri ahenkli bir bütün haline getiren Ahilik farklılıkları uyumlu bir şekilde bütünleştirerek fonksiyonel bütünleşmenin sağlanmasına önemli bir katkı sağlamıştır.

Ahilik teşekkülünün Türk sosyal hayatında gerçekleştirmiş olduğu en önemli fonksiyonlardan biri de hiç şüphesiz eğitim fonksiyonudur. Bu açıdan devletin yeni kurulmaya başladığı çağlardan itibaren bir bilim akademisi ve bir okul gibi çalışan Ahi zaviyeleri gençliğin her konuda donanımlı bir birey olmaları amacıyla meslek, din, ahlak, kültür eğitimleri bir bütün olarak verilmiştir. Bunun yanı sıra ise yetişen gençlere bir vatandaşlık bilinci ve sorumluluk bilinci verilerek içerisinde yaşadıkları topluma hizmet edecek faydalı bireyler olmaları amaçlanmıştır.

Özellikle bireyselliğin ön plana çıktığı günümüz toplumlarında toplumsallığı ön plana alan yapısıyla Ahilik yetişen gençleri, içerisinde yaşadıkları topluma hizmet etme ve faydalı olma düşüncesiyle yetiştirmektedir. Ayrıca gençlerin bir meslek sahibi olmasını sağlayan Ahi zaviyeleri gençlerin işsizlik, serserilik, kötü alışkanlıklar gibi olumsuz davranışlara meyil etmelerinin önüne geçerken aynı zamanda toplumun en dinamik kitlesi olan gençliğin heyecan ve enerjisini toplumsal kalkınmanın sağlanması amacıyla toplumsal bir faydaya dönüştürmüştür. Mudurnu bölgesinde kısmen değişimlere uğramış olsa da halen yaşatılmakta olan bu fonksiyon gençlerin meslek sahibi olması, ahlaklı birer birey olmaları ve vatandaşlık bilinci ile yetişmeleri noktasında önemli görevler üstlenmiştir. Öyle ki Ahilik kurumunun Ahi zaviyelerinde vermiş olduğu meslek eğitimi, vatandaşlık bilinci, din ve ahlak eğitimleri gençliğin bir meslek sahibi olarak, toplum yararına çalışmasına zemin hazırlarken diğer taraftan ise işsizlik ile birlikte ortaya çıkacak olan serserilik ve kuralsızlık halinin önüne geçmektedir.

Ahilik iktisadi bir teşekkül olmanın yanı sıra Milli ve manevi değerler ile şekillenmiş olmasından ötürü Milli kültür, gelenek ve göreneklerin korunması yaşatılması, gençlere öğretilmesi gibi konularda da adeta bir kültür ocağı gibi çalışmıştır. Zira düzenlemiş olduğu eğlence ve merasimlerin tamamında Milli kültüre ait izleri ve değerleri bulmak mümkündür. Bu açıdan gençlere meslek ve ahlak eğitimi veren Ahi zaviyeleri aynı zamanda gençlerin Milli kültür ile yoğrulması ve kendi kültürünü koruyarak, yaşatması amacıyla çalışmıştır. Mudurnu bölgesinde halen varlığını sürdürmekte olan sohbet toplantıları ve merasimler Milli kültürün korunması ve yaşatılması konusunda önemli birer araç, gelecek nesillere taşınması bakımından da önemli bir taşıyıcı olarak görev yapmaktadır.

Bu bağlamda Ahi zaviyeleri gençlere Milli kültürü ve kültürel değerleri öğreterek öz değerleriyle yetiştirilmiş, içerisinde yaşadığı toplumun değerlerine sahip bir gençlik inşa ederken toplumsal yapı içerisinde ortaya çıkacak olan yabancılaştırmanın ve yabancılaştırmanın ortaya çıkartacağı sosyal çözülmenin önüne geçmektedir. Zira kendi kültürüne yabancılaştırmış içerisinde yaşadığı toplumun değerlerine yabancılaştırmış bir birey toplumsal uyum ve bütünlüğün bozulmasına sebep olacaktır. Ahilik böylesine sorunlu bir halin ortaya çıkmasına engel olarak toplumsal bütünlüğün devamlılığına önemli bir katkı sağlamıştır.

Ahilik özünde dini kaideler ile kurulmuş ekonomik amaçlı bir kuruluştur. Bu açıdan Ahilik için din vazgeçilmez bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki Ahilik sahip olduğu Nizam-ı alem ülküsü ile aleme nizam verme yani tüm insanlığın İslam esaslarına uyması ideali ile İslam esaslarını hakim kılma mücadelesi vermiştir. Nitekim Anadolu'nun dört bir köşesinde

kurulmuş olan Ahi zaviyelerinde Kuran-ı Kerim, fıkıh, kelam ve hadis eğitimleri verilirken aynı zamanda dini günlere de büyük önem verilmiştir. Hatta Ahilerin ibadetlerini titizlikle yerine getirmesi önemli bir ilke olarak yer almıştır. Bu açıdan toplumda İslami yaşam tarzını hakim yaşam tarzı haline getiren Ahilik İslam esasları ile Türk Kültürünü uyumlu bir bütün haline getirerek Türk toplum hayatının Türk-İslam esasları ile şekillenmesine katkı sağlamıştır. Bu bağlamda Mudurnu bölgesinde varlığını halen sürdürmekte olan bu fonksiyon Ahiliğin Türk-İslam esasları ile şekillendirdiği toplum hayatında toplumun ortak değerler etrafında toplanmasına katkı sağlayarak mana etrafında bütünleşmenin tesis edilmesini sağlamıştır.

İktisadi bir teşekkül olan Ahilik hiç şüphesiz Türk toplum hayatında iktisadi olarak da önemli değerler inşa etmiştir. Öyle ki Ahilik hak ettiği kadar kazanma, kanaat etme, aç gözlülük etmeme prensipleri üzerine kurulmuştur. Bu açıdan haksız kazanç, karaborsacılık, fırsatçılık, fahiş fiyatla ürün satma, keyfi fiyatlandırma Ahilik teşkilatında kesinlikle yasaklanmış olan faaliyetlerdir. Hatta bu uygulamaların toplum hayatında yer bulmaması için Ahilik kurumu tarafından fiyat politikası ve hammadde temini politikası geliştirilmiştir. Bu politikaların bir sonucu olarak da belirlenen tavan fiyatın üzerinde ürün satmak, belirlenen kotanın üzerinde üretim yapmak ve üretimden fazla hammadde stoklamak kesin bir şekilde yasaklanmıştır. Mudurnu esnaflarının sahip olduğu bu fonksiyon haksız kazancın önüne geçerek hakkaniyetli ve adil bir ticaret hayatının gelişmesine katkı sağlamış olup bu sayede toplumsal yapı içerisinde ortaya çıkacak olan iktisadi eşitsizlik, sınıf çatışması gibi sosyal bütünleşmeyi tehdit eden sosyal çözülmenin ortaya çıkmasına engel olmuştur. Bu bağlamda Ahilik inşa etmiş olduğu adil ve hakkaniyetli ticaret anlayışı ile toplumsal yapı içerisinde güven ve dayanışmanın hakim olduğu bir iktisadi hayat inşa etmiştir. Bu iktisadi hayat ise toplumsal bütünleşmenin tesis edilmesine önemli bir katkı sağlamıştır.

Bu bilgiler ışığında baktığımızda Ahiliğin yüzyıllar öncesinde inşa etmiş olduğu değerler sistemi bazı değişikliklere uğramakla birlikte günümüze kadar varlığını sürdürmüştür. Öyle ki bu değerlerin yaşatıldığı bölgelerden biri olan Mudurnu bölgesinde Ahilik değerleri halen toplumsal kalkınmayı, huzuru, düzeni ve bütünleşmeyi tesis eden değerler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ahiliğin kurumsal varlığını yitirmiş olmasına rağmen bu değerlerin günümüze kadar gelmiş olması özünde Ahiliğin ne kadar başarılı bir halkla ilişkiler faaliyeti uygulayarak hedef kitleyi ne kadar başarılı bir şekilde ikna ettiğini bizlere göstermektedir.

Bunun yanı sıra ise Ahiliğin Anadolu'da inşa etmiş olduğu değerler sistemi imaj, itibar, sosyal sorumluluk, kalite sistemi, müşteri memnuniyeti, lobicilik ve arabuluculuk gibi birçok

halkla ilişkiler uygulamasının Türk sosyal hayatında yer bulmasına katkı sağlamıştır. Nitekim Ahilik bu halkla ilişkiler uygulamaları aracılığıyla toplumsal kalkınmayı sağladığı gibi toplumsal güven ve huzurun da devamlılığına katkı sağlayarak güçlü bir toplumsal bütünleşmenin tesis edilmesini sağlamıştır.

Öyle ki ortaya koymuş olduğu değerler ve ilkeler vasıtasıyla yüzyıllar boyunca Türk toplumunun güçlü bir bütün halinde varlığını sürdürmesine katkı sağlamış olan Ahilik bu değerleri vasıtasıyla halen güçlü bir toplum yapısının sürdürülmesine önemli katkılar sağlamaktadır. Özellikle bencilliğin, bireyselliğin ve daha çok kazanma hırslarının ön plana çıktığı günümüz iktisadi hayatında Ahilik değerlerinin yeniden hayata geçirilmesi toplumsal bilincin ve bütünleşmenin inşa edilmesi açısından önemli bir adım olacaktır.

Özellikle ben merkezli düşüncenin ve şahsi hırsların ön plana çıktığı günümüz iktisadi ve sosyal hayatında insanlar daha çok kazanmak ve zenginleşmek amacıyla kendilerine her yolu mübah görmektedir. Bu açıdan müşteriye aldatma, fahiş fiyat, kalitesiz üretim, hileli ürün, karaborsacılık gibi Türk ticaret hayatını yozlaştıracak, toplumsal güveni yıkacak ve toplumsal uyumu bozacak birçok sorunlu halin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu durum ise insanlar arasında ki anlaşmazlıkların, çatışmaların, haksız kazancın ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Bu bakımdan yeniden hayata geçirilecek olan bir meslek ahlakı ve kalite sistemi toplumsal yapı içerisinde bütünlüğü bozacak hallerin ortadan kalkmasını sağlayacağı gibi hem toplumsal güvenin tesis edilmesini hem de toplumsal kalkınmayı sağlayacaktır.

Bunun yanı sıra kendi arzu ve ihtiraslarından başka hiçbir şey düşünmeyen insanlar içerisinde yaşadıkları toplumun ihtiyaçları karşısında adeta kör, sağır, dilsiz kesilmektedirler. İçerisinde yaşadıkları topluma karşı hiçbir sorumluluk beslemeyen insanlardan oluşan bir toplum toplumsallığını yitirerek hızla bireyselleşmekte ve bencilleşmektedir. Bu durum ise uyumlu toplum yapısının çözülerek toplumsal bütünlüğün bozulmasına sebep olmaktadır. Bu açıdan toplumsal yapı içerisinde inşa edilecek olan bir yardımlaşma kültürü ve sosyal sorumluluk anlayışı yeniden hep birlikte güçlü bir toplum yapısının inşa edilmesine katkı sağlayacaktır.

Bu bağlamda Ahilik kurumunun bin yıl öncesinde inşa etmiş olduğu bu güçlü değerler sisteminin günümüz sosyal şartlarında tamamıyla yeniden hayata geçirilmesi belki mümkün olmaya bilir ancak bir kalite sistemi, meslek ahlakı ve yardımlaşma kültürü olarak hayata geçirilmesi mümkündür. Bu açıdan özellikle son yıllarda hükümet yetkilileri Ahilik

fonksiyonlarını yeniden hayata geçirmek için yoğun bir çaba sarf etmektedir. Zira uygulamaya koyulmuş olan Tüketici hakem heyeti, bir ombudsmanlık uygulaması olarak kamu denetçiliği kurumu, hukukta hayata geçirilmiş olan arabuluculuk uygulaması ve yine son dönemde hayata geçirilmiş olan esnaf sandıkları aslında Ahilik kurumunun inşa etmiş olduğu ve bizlere bir miras olarak bırakmış olduğu değerlerden yalnızca bazılarıdır.

Bu açıdan Ahilik müessesini topyekun tüm fonksiyonları itibariyle hayata geçirmek mümkün olmasa da bir kalite sisteminin kurulması, bir meslek ahlakının inşa edilmesi, bir yardımlaşma ve dayanışma kültürünün oluşturulması, bir müşteri memnuniyet sisteminin hayata geçirilmesi ve sosyal sorumluluk uygulamaları gibi konularda yeniden hayata geçirilmesi güçlü bir toplumsal yapının tesis edilerek toplumsal bütünleşmenin sağlanması hususunda önemli bir adım olacaktır.

KAYNAKÇA

- Abuşoğlu Ö. (1972). Bütün Yönleriyle Ahilik ve Loncalar. Ankara Ticaret Odası Dergisi (12). 33-42.
- Akça G. (2003). Ahilik Geleneği ve Günümüz Fethiye Esnafı. Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akdoğan A. (2015). Kültür ve Din. İ. Çapcıoğlu ve N. Akyüz. (Ed.). Din Sosyolojisi El Kitabı İçinde. 3. Baskı. Ankara: Grafiker Yayınları. 393-407.
- Akgündüz M. (2014). Ticari Hayatta Kardeşliği Esas Alan Ahilik Teşkilatı. Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 19 (31). 9-18.
- Aktan C. C. (2008). Stratejik Yönetim ve Stratejik Planlama. Çimento İşveren Dergisi 22 (4). 4-21.
- Akyıldız H. (1998). Bireysel ve Toplumsal Boyutlarıyla Yabancılaşma. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 3 (3). 163-176.
- Akyol C. Emile Durkheim'e Göre Eğitim. Emile Durkheim'in Hayatı ve Eserlerine Toplu Bir Bakış. Ankara: Pegem Yayınları.
- <http://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/12102013170922from%20Durkheim%201.%20Bask%C4%B1.pdf>. (E.T. 20.08.2017).
- Altıkardeş İ. (2004). Din ve Sosyal Bütünleşme. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Alver K. (2010). Emile Durkheim ve Kültür Sosyolojisi. Sosyoloji Dergisi 3 (21). 199-210.
- Anadol C. (1991). Türk- İslam Medeniyetinde Ahilik Kültürü ve Fütüvvetnameler. Ankara: Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Arı M. (2008). Ahiliğin Siyasal Boyutları ve Günümüzde Yeniden Yorumlanması. İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 16 (16). 38-55.
- Armağan A. (1999). Siyasal Bir İletişim Türü Olarak Propaganda. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi (9). 417-426.

- Arslan R. ve D. Şanlı (2013). Osmanlı Devlet’inde Bir Esnaf Örgütlenmesi Olarak Lonca Teşkilatı. Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi 4 (7). 15-30.
- Arslantürk Z. ve T. Amman. (2009). Sosyoloji Kavramlar Kurumlar Süreçler Teoriler. 6. Baskı. İstanbul: Çamlıca Yayınları.
- Atlı S. (2015). Somut Olmayan Kültürel Mirasa Bir Örnek: Balıkesir Pamukçu Erfene Sohbet Toplantıları. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. 8 (40). 7-25.
- Avcıoğlu G. Ş. (2013). Kriz Dönemlerinde Sosyal Bütünleşme: Milli Mücadele Örneği. Tarihin Peşinde Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (10). 155-170.
- Aydemir M. ve M. Ateş. (2011). Küçük Sanayi Sitelerinde Kurumsal Sosyal Sorumluluk Olgusu: Bilecik Küçük Sanayi Sitesi Örneği. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (30). 169-180.
- Aydın G. (2006). Sosyal Bütünleşmenin Sağlanması Sürecinde Ziya Gökalp ve Orhan Türkdoğan’da Dilin Fonksiyonları. Yüksek Lisan Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi SBE.
- Aydın K. (2014). Yapısal İşlevci Teori ve Toplumsal Tabakalaşma. Yalova Sosyal Bilimler Dergisi 5 (8). 213-239.
- Aydın N. (2015). Ahilikte İş ve Ticaret Ahlakının Hz. Peygamberin Sünnetindeki Temel Referansları. Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 2 (1). 87-104.
- Aziz A. (1982). Toplumsallaşma ve Kitle İletişim. Ankara: Ankara Üniversitesi Basın – Yayın Yüksekokulu Yayınları (2).
- Baltacıoğlu İ. H. (1964). Ziya Gökalp. Sosyoloji Konferansları Dergisi (5). 1-7.
- Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı. (2003). Bolu İl Gelişme Planı. Bolu: Bolu Valiliği.
- Batuta İ. (1989). İbn-i Batuta Seyahatnamesinden Seçmeler, İ. Parmaksızoğlu (haz.). Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları Şark ve İslam Klasikleri (19). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Bayhan V. (1997). Üniversite Gençliğinde Anomi ve Yabancılaşma. Kültür Bakanlığı Yayınları. Ankara: Filiz Matbaası.
- Bayram M. (1978). Ahi Evren Kimdir ? Türk Kültürü Dergisi. (191). 658-668.

- Bayram M. (1986). Anadolu Selçukluları Zamanında Ahi Teşkilatı'nın Kuruluşu ve Gelişmesi. Ahilik ve Esnaf. İstanbul: İstanbul Esnaf ve Sanatkarlar Dernekleri Birliği Yayınları (1). 175-194.
- Bayram M. (1991). Ahi Evren ve Ahi teşkilatının kuruluşu. Konya: Damla Matbaa.
- Bayram M. (1994). Fatma Bacı ve Bacıyan-ı Rum (Anadolu Bacıları) Teşkilatı. Konya: Damla Matbaa.
- Bayram, S. (2012). Osmanlı Devletinde Ekonomik Hayatın Yerel Unsurları: Ahilik Teşkilatı ve Esnaf Loncaları. İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. (21). 81-114.
- Bayyığıt M. (2013). Din Sosyolojisinin Doğuşu ve Gelişimi. T. Küçükcan (Ed.). Din Sosyolojisi İçinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web Ofset Tesisleri. 2-30.
- Becer F. (2017). Durkheim Sosyolojinde Ahlak ve Yansımaları. Ulakbilge Sosyal Bilimler Dergisi 5 (12). 813-826.
- Bekki, S. (2005). Ahiliğe Giriş Törenlerinin Bilmecelerle İlişkisi. I. Ahi Evran-ı Veli ve Ahilik Araştırmaları Sempozyumu (Kırşehir, 12-13 Ekim 2004) Bildiriler. Kırşehir: Ahilik Kültürünü Araştırma Merkezi Yayınları. 163-176.
- Bilgin V. (1997). Sosyal Çözülme ve Din. Samsun: Etüt yayınları.
- Bilgiseven A. K. (1974). Genel Sosyoloji. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Yayınları (334). İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Bilgiseven A. K. (1985). Din Sosyolojisi. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Bilgiseven A. K. (1994). Türkiye'de Sosyal Çözülme Tehlikesi olarak Alevi-Sunni Ayrılığı. Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi (1). 33-49.
- Borlandi M, R. Boudan, M. Cherkaoui ve B. Valade. (2011). Sosyolojik Düşünce Sözlüğü. B. Arıbaş (çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Coşkun, A. (2004). Sosyal Bütünleşme Sosyal Çözülme ve Din. Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi. (13). 111-151.

- Cuff E.C, W.W. Sharrock and D.W. Francis. (2015). Sosyolojide Perspektifler. Ü. Tatlıcan (çev.). 2. Baskı. Ankara: Say Yayınları.
- Çağatay N. (1981). Bir Türk Kurumu Olarak Ahilik. 2. Baskı. Konya: Selçuk Üniversitesi Yayınları (1)..
- Çağatay N. (1986). Ahiliğin Türk Ekonomisine Getirdikleri. Ahilik ve Esnaf. İstanbul: İstanbul Esnaf ve Sanatkarlar Dernekleri Birliği Yayınları (1). 87-112.
- Çağatay N. (1990). Ahilik Nedir ? Ankara: Kültür bakanlığı halk kültürünü araştırma dairesi yayınları (137). Gelenek – Görenek ve İnançlar Dizisi (7).
- Çağatay N. (1996). Ahiliğin Ortaçağ Anadolu Toplumuna Etkileri. 1. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları. 33-43.
- Çakır Ö. (2013). Çankırı’da Yârân Sohbetlerinin Edebî Cephesi Yahut Yârân Edebiyatı. Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi 1 (1). 151-170.
- Çalışkan Y. ve M. L. İkiz. (1993). Kültür Sanat Ve Medeniyetimizde Ahilik. Ankara: Halk Kültürünü Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları (193).
- Çayır K. (2011). Çankırı Yaran Meclisinde Bağlamanın Rolü. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2 (2). 79-92.
- Çetin H. ve Y. E. Çakır. (2012). Çankırı Yaren Kültürü ve Ahilik ile İlgisi. Kırşehir: 2. Uluslararası Ahilik Sempozyumu. (2). 739-752.
- Çetin İ. (1999). Bir Fikir Sistemi olarak Ahilik. II. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri. Ankara: Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları. 88-94.
- Debbağoglu A. (1974). Esnaf Birliklerinin Bünyesi. Fikir ve Sanatta Hareket Dergisi. (97). 17-26.
- Demir G. (2000). Osmanlı Devletinin Kuruluşu ve Ahilik. İstanbul: Ahi Kültürünü Araştırma ve Eğitim Vakfı Yayınları (10).
- Demir G. (2003). Ahilik ve Demokrasi. İstanbul: Ahi Kültürünü Araştırma Yayınları.

Demir Ö. Sosyal Bilimler Sözlüğü. <http://omer-demir.net/sosyal-bilimler-sozlugu/>. (E.T.02.07.2017).

Demir, Ö. ve M. Acar. (1997). Sosyal Bilimler Sözlüğü. Ankara: Vadi yayınları.

Demirci M. (1993). Ahilikte Fütüvvet Ahlakı, 1. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyum Bildirileri. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları. 44-47.

Demirpolat A. ve G. Akça (2004). Ahilik ve Türk Sosyo-Kültürel Hayatına Katkıları. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi. S.15. 355-376

Demirtaş F. (2011). Fütüvvet Kavramının/Kurumunun Askeri ve Siyasi Mahiyeti. Ahilik Uluslararası Sempozyumu Kalite Merkezli Bir Yaşam Bildiri Kitabı. Kayseri: Candan Matbaacılık. 403-423.

Doğan H. (2006). Ahilik ve Örtülü Bilgi Günümüz İşletmelerine Dersler. Bursa: Ekin Kitapevi.

Doğan İ. (1998). Sosyoloji Kavramlar ve Sorunlar. 2. Baskı. İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Doğan K. C. (2015). Ahilik Teşkilatı, Ombudsman ve Etik İlişkisi. Küresel İktisat Ve İşletme Çalışmaları Dergisi 4 (7). 28-39.

Doğan P. K. (2011). Halk Oyunlarının Sosyal Bütünleşmeye Etkisi. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Doğan S. (2002). İşletmelerde Vizyon ve Misyon Bildirisi Geliştirme ve Önemi Üzerine Bir Araştırma. Amme İdaresi Dergisi. 35 (1). 143-174.

Doğan S. ve C. Hatipoğlu. (2009). Küçük ve Orta Boy İşletmelerde Vizyon Açıklamasının İşletmenin Performansına İlişkin Bir Araştırma. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi. 23 (2). 81-99.

Doğru H. (1991). XVI. Yüzyılda Sultanönü Sancağında Ahiler ve Ahi zaviyeleri. Ankara: Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları.

Dönmezer S. (1974). Sosyoloji. 5. Baskı. İstanbul: Hüsnütabiat Matbaası.

Dönmezer S. (1994). Toplumbilim. 11.Basım. İstanbul: Beta Yayınları.

- Durak İ. ve A. Yücel. (2010). Ahiliğin Sosyo-Ekonomik Etkileri ve Günümüze Yansımaları. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 15 (2). 151-168.
- Durak N. ve M. İrgat. (2016). Değersizleşme ve Yabancılaşma Bağlamında Tüketim Ahlakı ve İnsan. Gaziantep Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İlahiyat Akademi Dergisi 2 (3). 75-88.
- Durkheim E. (2013). İntihar. Z. İlgelen (çev.). İstanbul: Pozitif Yayınları.
- Durkheim E. (2014). Toplumsal İş Bölümü. Ö. Ozankaya (çev.). 2. Baskı. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Durkheim E. (2015). Sosyoloji Dersleri. A. Berktaş (çev.) 4. Baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Durkheim, E. (1986). Meslek Ahlakı. M. Karasan (çev.). 3. Baskı. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Ekinci Y. (1985). Eğitim Kurumu Yönüyle Ahi Birlikleri. Diyanet Dergisi Ocak-Şubat-Mart. 21 (1). 30-38.
- Ekinci Y. (1988). Ahi Birlikleri. Ankara: Türk Standartları Enstitüsü Yayınları.
- Ekinci Y. (1990). Ahilik ve Meslek Eğitimi. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları (862).
- Ekinci Y. (1991). Ahilik ve Esnaf Ahlakı (1). Standart Dergisi. 30 (350). 35-38.
- Ekinci Y. (1996). Eğitimde ki Eğilimler ve Ahilik. 1. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları. 63-65.
- Ekinci Y. (2012a). Ahilik. 12. Baskı. Ankara: Sistem Yayıncılık.
- Ekinci Y. (2012b). Ahilik ve Eğitim. 2. Uluslararası Ahilik Sempozyumu I. Kırşehir: Ahi Evran Üniversitesi Ahilik Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi. 191-197
- Erar F. (1999). Ahilik ve Ahilik Kültürünün İktisadi Hayatımızda ki Anlamı ve Önemi, II. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri, Ankara: Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları. 117-124.
- Erdoğan İ. (2006). Teori ve Pratikte Halkla İlişkiler. Ankara: Pozitif Matbaacılık.

- Ergin O. N. (1995). Mecelle-i Umur-ı Belediye I. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları (21). İstanbul: Yıldızlar Matbaası.
- Erkal M. (2014). Sosyoloji (Toplum Bilimi). 17. Baskı. İstanbul: Der yayınları.
- Erkal, Mustafa, B. Baloglu, F. Baloglu (1997). Ansiklopedik Sosyoloji Sözlüğü. İstanbul: Der Yayınları
- Erken V. (1998). Bir Sivil Örgütlenme Modeli Ahilik. Ankara: Seba İlmi Araştırmalar Dizisi (7).
- Erken V. (1999). Ahilik Teşkilatının Vizyonu. 2. Uluslararası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri. Ankara: Halk Kültürünü Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları (59). 125-138.
- Erken V. (2009). Ahi Teşkilatının Vizyonu Misyonu ve Organizasyonu.
<http://veysierken.blogspot.com.tr/2009/10/ahilik-teskilatinin-vizyonumisyonu-ve.html>
(E.T.12.03.2017)
- Esgin A. (2008). Anthony Giddens Sosyolojisi. 2. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Fayda M. (1966). Anadolu Ahi Teşkilatı. Lisans Tezi. (Akt.) Y. Ekinci. Ahilik 12. Baskı. Ankara: Sistem Ofset Matbaa.
- Fichter J. (1996). Sosyoloji Nedir ? N. Çelebi (çev.). Konya: Toplum Yayınları.
- Fromm E. (1973), Çağımızın Özgürlük Sorunu. B. Güvenç (çev.). Ankara: Özgür İnsan Yayınları (2).
- Fromm E. (1990). Sağlıklı Toplum. Y. Salman ve Z. Tanrısever (çev.). 2. Baskı. İstanbul: Payel Yayınevi.
- Geçikli F. (2013). Halkla *İlişkiler* ve İletişim. 3. Baskı. İstanbul: Beta Yayınları.
- Genç T. (1991). Toplumsal İş Bölümü. Eğitim ve Bilim Dergisi 15 (80). 48-56.
- Giddens A. (2000). Sosyoloji. H. Özel ve C. Güzel (haz.). Ankara: Ayraç Yayınları.
- Giddens A. (2012). Sosyoloji. H. Özel vd. (çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Gölpınarlı A. (1953). Burgazi ve Fütüvvetnamesi. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası 15 (1-4). 76-153.
- Gunduz A. Y. Vd. (2012). Ahilik Teşkilatında ve Günümüzde Tüketicilerin Korunmasına Yönelik Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 14 (2). 37-53.
- Gülberman, A. ve S. Taştekil. (1993). Ahi Teşkilatının Türk Toplumunun Sosyal ve Ekonomik Yapısı Üzerinde ki Etkileri. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Güllülü S. (1977). Ahi Birlikleri. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Güllülü S. (1986). Fütüvvet ve Ahi Ahlakı Konusunda Bazı Düşünceler. Türk Kültürü ve Ahilik. XXI. Ahilik Bayramı Sempozyumu Tebliğleri. İstanbul: Ahilik Araştırma Ve Kültür Vakfı Yayınları (1). 79-85.
- Günay Ü. (1989). Din ve Sosyal Bütünleşme. Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (6). 1-14
- Günay Ü. (1996). Din Sosyolojisi Dersleri. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları (4).
- Günay Ü. (1998). Dini Sosyal Bir Kurum Olarak Ahilik. Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (10). 69-77.
- Günay Ü. (2000). Din Sosyolojisi. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Günay Ü. (2015). Toplumsal Bütünleşme ve Din. İ. Çapcıoğlu ve N. Akyüz. (Ed.). Din Sosyolojisi El Kitabı İçinde. 3. Baskı. Ankara: Grafiker Yayınları. 409-420.
- Güneş, M. (2011). Geçmişten Günümüze Sosyal Bir Kurum Olarak Ahilik. Uluslararası Ahilik Sempozyumu. Kalite Merkezli Bir Yaşam Bildiri Kitabı. Kayseri. 205-218.
- Güneş F. (2011). Klasik Sosyolojide Temel Yaklaşımlar-II: Emile Drukheim. S. Suğur (Ed.). Klasik Sosyoloji Tarihi İçinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri. 88-110.
- Gürata M. (1975). Unutulan Adetlerimiz ve Loncalar Ankara: Tisa Matbaa.

Hamitoğulları B. (1986a). Ahiliğin Çağdaş Türkiye Bakımından Önemi ve Değerlendirilmesi, Türk Kültürü ve Ahilik. XXI. Ahilik Bayramı Sempozyumu Tebliğleri. İstanbul: Ahilik Araştırma Ve Kültür Vakfı Yayınları (1). 123-139

Hamitoğulları B. (1986b). İktisadi Kalkınmamızda Ahiliğin Anlam ve Önemi. Ahilik ve Esnaf. İstanbul: İstanbul Esnaf ve Sanatkarlar Dernekleri Birliği Yayınları (1). 131-157

Hogg M. (1997). Sosyal Psikolojik Açından Grupla Bütünleşme. A. M. Aktaş (çev.). İstanbul: Sistem Yayıncılık.

Huther J.C. (2013). Durkheim'i Anlamak. S. Akyüz (çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

İnal K. (1991). Durkheim'in Eğitim Anlayışı. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 24 (2)

İsmayilov M. (2008). Kur'an'da Sosyal Bütünleşme. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi SBE.

İşçi M. (2016). Sosyal Yapı ve Sosyal Değişme. 3. Baskı. İstanbul: Der Yayınları.

Kara M. (1980). Tekke ve Zaviyeler. İstanbul: Dergah Yayınevi.

Karagül M. (2015). Ahilik Düşüncesinde İktisadi Hayat (Kapitalizme Karşı Ahilik İktisadı). Ayrıntı Dergisi 3 (30). 33-38.

Karagül, M. (2012). Ahilik ve Sosyal Sermaye Bağlamında İş Ahlakı ve Üretim İlişkisi. Akademik Bakış Dergisi (32). 1-16.

Karaman R. (2014). Türk Ahi Teşkilatının İşleyişi ve Çorum Tarihinde Ahilik. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 7 (1). 93-109.

Karasar N. (2007). Bilimsel Araştırma Yöntemi Kavramlar-İlkeler-Teknikler. 17. Baskı. Ankara: Nobel Yayınları

Kasapoğlu A. (2016). Kurana Göre Dinin Toplumsal Bütünleşmede ki Rolü. Hikmet Yurdu Düşünce – Yorum Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi. 9 (17). 21-116.

Kaya A. (2014). Anadolu'nun Türk ve İslam Yurdu Haline Gelişinde Ahilerin Rolü ve Önemi: Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi 7 (29). 547-561.

Kaya U. (2013). Değerler Eğitiminde Bir Meslek Teşkilatı: Ahilik. Değerler Eğitimi Dergisi 11 (26). 41-69.

Kazıcı Z. (1988). İslam Ansiklopedisi. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Kazıcı, Z. (2006). Ahilik ve Yetişkinlik Dönemi Eğitimindeki Yeri. F. Bayraktar (Ed.). Yetişkinlik Dönemi Eğitimi ve Problemleri İçinde. İstanbul: Ensar Neşriyat. 57-75.

Keser U. (2010). “Belçika’ya Türkiye’den Göç Etmiş Olan Türkler İle Belçikalılar Arasındaki Kültürel Uyum Sorununa Kesitsel Bir Bakış; Anvers Ve Mol Örnekleme”,
<https://stratejikoperasyon.files.wordpress.com/2014/08/belkali-gurbetler-le-belkalilar-arasinda-uyum-sorunu.pdf>. (E.T. 12.06.2017).

Kızıler H. (2015). Osmanlı Toplumunun Sosyal Dinamiklerinden Ahilik Kurumu. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi. 4(2). 408-423.

Kienitz F. K. (1986). Osmanlılardan Önceki Anadolu Türklerinin Politik ve Kültür Bakımından Dünya Tarihinde ki Önemi. M. San (Çev.), Belleten Dergisi 50 (196), 279-289.

Kocacık F. (2003). Toplumbilim Ders Notları. 3.Baskı. Sivas: Özemek Matbaası.

Kocatürk, S. (1986). Fütüvvet ve Ahilik. Türk Kültürü ve Ahilik, XXI. Ahilik Bayramı Sempozyumu Tebliğleri. İstanbul: Ahilik Araştırma ve Kültür Vakfı Yayınları. 13-47.

Koçel T. (2005). İşletme Yöneticiliği. 10. Baskı. İstanbul: Arıkan Yayınevi.

Kongar E. (2014). Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği. 18. Baskı. İstanbul: Remzi Kitapevi.

Köprülü M. F. (1976). Türk Edebiyatında ilk Mutasavvıflar. 3. Baskı. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Köprülü M. F. (1991). Osmanlı Devleti’nin Kuruluşu 4. Baskı. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Mahiroğulları A. (2008). Selçuklu / Osmanlı Döneminde Kurumsal Bir Yapı: Ahilik/Gedik Teşkilatı ve Sosyo-Ekonomik İşlevleri. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, (54). 139-154.

Mawson A. R. (1970). Durkheim and Contemporary Pathology. The British Journal of Sociology 3 (21). 298-313.

Mazak A. (2008). Ahilikte Moral Değerler.

<http://www.tasavvufkitapligi.com/i/uploads/298427ahilikte-moral-degerler.pdf> (E.T. 04.05.2017)

Meriç C. (1978). Mağaradakiler. İstanbul: Ötüken Yayınları.

Mudurnu Milli Eğitim Müdürlüğü, Mudurnu'da Bulunan Okullar. <http://mudurnu.meb.gov.tr/> (E.T. 22.06.2017).

Okay A. (2013). Pazarlama Amaçlı Halkla İlişkiler. A. Z. Özgür (Ed.). Halkla İlişkiler İçinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web Ofset Tesisleri. 130-157.

Oruç M. C. ve B. Zengin. (2015). Misyon Vizyon Bildirilerinin Müşteri Odaklılık Yönünden Değerlendirilmesi: 5 Yıldızlı Konaklama İşletmeleri Örneği. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. (9). 31-49.

Öz B. (2001). Bir Alevilik Yolu Ahilik. İstanbul: Can Yayınları (143).

Özdemir, N. (1997). Türkiye'deki Halk Eğlenceleri Ve Kış Eğlenceleri, V. Türk Halk Kültürü Kongresi Halk Müziği Oyun, Tiyatro, Eğlence Seksiyon Bildirileri, Ankara: Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları (248). 279-291.

Özdemir, Nebi. (2005). Cumhuriyet Dönemi Türk Eğlence Kültürü, Ankara: Akçağ Yayınları.

Özden H. Ö. (2016). Bir Ahlak Problemi olarak Yabancılaşma ve Yahya Kemal. İlahiyat Akademi Dergisi 2 (3). 101-112.

Özden, C. U. vd. (hızl.). (2013). Doğu Marmara Bölgesi İlçeleri Mevcut Durum Raporları Bolu İli İlçeleri. Bolu: Doğu Marmara Kalkınma Ajansı.

Özerkmen N. (2004). Ahiliğin Tarihsel-Toplumsal Temelleri ve Temel Toplumsal Fonksiyonları-Sosyolojik Yaklaşımlar. 44 (2). 57-78.

Özköse K. (2011). Ahilikte Ahlak ve Meslek Eğitimi. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. 15 (2). 5-19.

- Özmen A. (1999). Örnekleme. A. A. Bir (Ed.). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri İçinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları. 23-34.
- Öztürk E. Y. (2007). Bolu İli Mudurnu İlçesi Armutçular Konağının Restorasyonu. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Özyurt C. (2007). Durkheim Sosyolojisinde Ahlaki Kontrol Sorunu. Değerler Eğitimi Dergisi 5 (13). 95-121.
- Peltekoğlu F. B. (2012). Halkla İlişkiler Nedir ?. 7. Baskı. İstanbul: Beta Yayınları.
- Ritzer G. (1992). Sociological Theory. Ü. Tatlıcan (çev.). Third Edition. McGraw-Hill. [http://www.umittatlican.com/uploads/F/1/Emile-Durkheim-\(Ritzer,-1992\).pdf](http://www.umittatlican.com/uploads/F/1/Emile-Durkheim-(Ritzer,-1992).pdf) (E.T. 03.07.2017).
- Ritzer G. and J. Stepnisky. (2015). Çağdaş Sosyoloji Kuramları ve Klasik Kökleri. I. E. Howison (çev.). 2. Baskı. Ankara: De Ki Basım Yayım.
- Salih, M. (2017). Örnek Kurum Ahilik'te İş ve Meslek Ahlakı. İslam Ekonomisi Talim ve Tedkik Merkezi. <http://islamekonomisi.org/ornek-kurum-ahilikte-is-ve-meslek-ahlaki/> (E.T. 05.08.2017).
- Sanay E. (1985). Genel Sosyoloji Dersleri. Gazi Üniversitesi Yayınları (2)Ankara: Gazi Üniversitesi Basın – Yayın Yüksekokulu Matbaası.
- Sancaklı S. (2010). Ahilik Ahlakının Oluşumunda Hadislerin Etkisi. İnönü Üniversitesi. İlahiyat Fakültesi Dergisi. 1 (1). 1-28.
- Sarı, H. (2006). İmparatorluktan Cumhuriyete Mudurnu Tarihinden Kesitler. Mudurnulular Derneği Bülteni (1). Bolu.
- Sarıkaya M. S. (2008). Ahilik Kültürü Üzerine. Yenises Dergisi 12 (154). 24-27.
- Seyfeli E. (2004). Kırşehirde Ahilik, Ahilik Ahlakı ve Gençlik Üzerine Etkileri Günümüze Yansımaları. 1. Ahi Evran-ı Veli ve Ahilik Araştırmaları Sempozyumu (2) Kırşehir. 791-800.
- Sinanoğlu A. F. (2002). Genç Nüfusta Toplumsal Bütünleşme ve Dini Hayat (Elbistan Örneği). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Slaterry M. (2014). Sosyolojide Temel Fikirler. Ü. Tatlıcan ve G. Demiriz. (hızl.) 6. Baskı. İstanbul: Sentez Yayınları.
- Solak F. (2009). Ahilik Kuruluşu, İlkeleri ve Fonksiyonları. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları (2009-56). 2009.
- Soykut R. (1971). Orta Yol Ahilik. Ankara: Güneş Matbaa.
- Soysal A. ve M. Tan. (2013). Ahilik İlkelerinin Günümüz İşletmelerine Yansıması: Kilis Küçük Sanayi Sitesi İşletmeleri Örneği. Niğde Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 6 (1). 186-202.
- Suğur S. (2015). Sosyolojide Temel Yaklaşımlar. N. Suğur (Ed.). Sosyolojiye Giriş İçinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri. 34-53.
- Swingewood A. (1998). Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi O. Akınhay (çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Şahinkesen A. (1991). Çıraklık Eğitiminin “Osmanlı Dönemi” Durumu. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi 24 (2). 387-403.
- Şanal, M. ve M. Güçlü. (2007). Bir Toplumsallaştırma Aracı Olarak Ahilik. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 1 (23). 379-390.
- Şen A. (2012). Anadolu’da Bir Kardeşlik Tecrübesi Ahiliğin Kültür ve Medeniyetimizde ki Yeri. Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. 16 (1). 615-629.
- Şimşek M. (2002). Toplam Kalite Yönetimi Ve Tarihteki Bir Uygulaması: Ahilik. İstanbul: Hayat Yayınları.
- Tabakoğlu A. (1986a). Sosyal ve İktisadi Yönleriyle Ahilik. Türk Kültürü ve Ahilik. XXI. Ahilik Bayramı Sempozyumu Tebliğleri. İstanbul: Ahilik Araştırmaları ve Kültür Vakfı Yayınları (1). 49-72.
- Tabakoğlu A. (1986b). Ahilik ve Gençlik. Ahilik ve Esnaf. İstanbul: İstanbul Esnaf ve Sanatkarlar Dernekleri Birliği Yayınları (1). 195-203.
- Taeschner F. (1953). İslam Orta Çağında Futuvva - Fütüvvet Teşkilatı. F. Işıltan (çev.), İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası. 15 (1-4). 3-32.

- Tamer M. G. (2013). Sosyolojik Kuramlar. İ. Çağcıoğlu ve H. Beşirli (Ed.). Sosyoloji'ye Giriş İçinde. Ankara: Grafiker Yayınları. 363-384.
- Tarım C. H. (1948). Tarihte Kırşehir-Gölşehir ve Babailer-Ahiler-Bektaşiler. 3. Basım. İstanbul: Yeniçağ Matbaası.
- Tekin M. (2006). Bir Sosyal Kontrol Aracı Olarak Ahilik ve Toplumsal Dinamikleri. Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 21 (21). 219-235.
- Tekin M. (2016). Din Sosyolojisi. İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Tesk, 50 Soruda Ahilik. Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu. <http://www.tesk.org.tr/tr/yayin/124.pdf> (E.T. 22.07.2017).
- Tezcan M. (1989). Sosyal Değişme Sürecinde Çankırı Yaren Sohbetleri. Ankara: Kültür Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları (103).
- Tezcan M. (1991). Bir Yaygın Eğitim Kurumu olarak Çankırı Yaren Örgütü. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 24 (2). 335-352.
- Tezcan M. (1997). Gençlik Sosyolojisi ve Antropolojisi Araştırmaları. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları (178). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Tolan B. (1983). Toplum Bilimlerine Giriş. 3. Baskı. Ankara: Savaş Yayınları.
- Tolan, B. (1980). Çağdaş Toplumun Bunalımı: Anomi ve Yabancılaşma. Ankara: Toplum Bilimleri Araştırma Enstitüsü Yayınları (1).
- Tombuş N. (1943a). Ahiler II-Ahilik Nasıl Bir Teşekküldür ? Çorumlu Dergisi (39). 1152-1155.
- Tombuş N. (1943b). Ahiler IV-Terim ve Törenler. Çorumlu Dergisi (42). 1245-1248.
- Topaç Z. U. (2010). Mudurnu Kenti Peyzaj Potansiyelinin Saptanması. Yüksek Lisans Tezi. Düzce: Düzce Üniversitesi.
- Torun İ. (2008). Max Weber'e Göre İktisadi Zihniyetin Rasyonalizasyonu. Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 8 (15). 14-34.

Turan N. (2010). Selçuklu ve Osmanlı Anadolu'sunda Ahiliğin Sosyo-Ekonomik Gelişim Süreci. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi (52). 151-187.

TÜİK (2013), Seçilmiş Göstergelerle Bolu, Tük Kocaeli Bölge Müdürlüğü.
<http://www.tuik.gov.tr/ilGostergeleri/iller/BOLU.pdf>. (E.T.02.09.2017).

TÜİK (2016), Türkiye Nüfus İstatistikleri
<http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=istgosterge>. (E.T. 21.06.2017).

Türk Dil Kurumu. Büyük Türkçe Sözlük.
http://www.tdk.gov.tr/http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts (E.T. 02.07.2017)

Türkdoğan O. (1988). Değişme Kültür ve Sosyal Çözümle. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı (44).

Türkdoğan, O. (1996). Türk Tarihinin Sosyolojisi. İstanbul: Turan Yayınları.

Türkkahraman M. ve H. Tutar. (2009). Sosyal Değişme, Bütünleşme ve Çözümle Bağlamında Toplumda Farklı Kültür ve Anlayışların Yeri ve Önemi. Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi. 1 (1). 1-16.

Uçma İ. (2011). Bir Sosyal Siyaset Kurumu Olarak Ahilik. İstanbul: İşaret Yayınları.

Uludağ, O. Ş. (1945). İş Ahlakı ve Kökleri. Çalışma Dergisi 1 (3). 1945. (Akt.) G. Akça (2003). Ahilik Geleneği ve Günümüz Fethiye Esnafı. Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Unesco (2015), Tarihi Ahi Kenti Mudurnu. (UNESCO) Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Kurumu. <http://whc.unesco.org/en/tentativelists/6038/>. (E.T. 20.06.2017).

Unesco (2016), Unesco Türkiye Milli Komisyonu 2014-2015 Faaliyet Raporları. (Ed.) Unesco Türkiye Milli Komisyonu Genel Sekreterliği. Ankara: Grafik Ofset.
http://www.unesco.org.tr/dokumanlar/somut_olmayan_km/gecici_liste.pdf. (E.T. 20.06.2017).

Ülgener F. S. (1981). İktisadi Çözülmenin Ahlak ve Zihniyet Dünyası. İstanbul: Der yayınları.

Ülkü H. ve D. Çırakoğlu (2012). Ahilik Kültürünün Gençliğe Yansımaları ve Ahiliğe Genç Bakış “Mudurnu” Örneği. Ahiliğe Genç Bakışlar Makale Yarışması ve Sempozyum Bildirileri. Kırşehir: Ahilik Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını (8). 191-207.

Ünal A. Z. (2016). Klasik Fransız Sosyoloji Geleneğinde Toplumsal Düzenin Yeniden İnşası Sorunu ve “İkame Din”. Kahramanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 18 (30). 28-34.

Ünal V. (2016). Engellilerde Toplumsal Bütünleşme ve Dindarlık. İstanbul: Rağbet Yayınları.

Weber M. (1997). Protestan Ahlakı ve Kapitalizm Ruhu. Z. Aruoba (çev.). İstanbul: Hil Yayınları.

Yaman A. (1974). Osmanlı Toplumunda Ticaret ve Zanaatın Organizasyonu İlim kültür ve Sanatta Gerçek Dergisi 2 (6). 7-43.

Yardımcı M. Ahilik. <http://www.mehmetyardimci.net/img/files/akademik29.pdf> (E.T. 11.04.2017)

Yeşil R. ve M. Aslander. (2017). Ahilik Değerleri Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Turkish Studies Dergisi 12 (4). 565-584.

Yılmaz B. (2006). Doğa Sporlarına Katılımın Sosyal Bütünleşmeye Etkisi. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Yılmaz H. (2010). Sosyal Bütünleşmemizin Temel Sorunları ve Bazı Çözüm Önerileri. Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 14 (2). 73-101.

EK-1

ANKET FORMU

Değerli katılımcı;

Bu araştırma, Mudurnu bölgesinde faaliyet göstermekte olan esnaflarımızın Ahilik değerlerine sahiplik düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Bu amaçla aşağıda ki sorulara vereceğiniz samimi ve dürüst cevaplar çalışmamıza olumlu katkı sağlayacaktır. Çalışma sonucunda elde ettiğimiz veriler yalnızca araştırma için kullanılacaktır.

Çalışmama sağlamış olduğunuz katkı için teşekkür ederim.

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Cinsiyetiniz

() Erkek () Kadın

2. Yaşınız

() 18-34 () 35-49 () 50-64 () 65 ve Üzeri

3. Eğitim Düzeyiniz

() Okur Yazar Değil () Okur Yazar () İlköğretim
() Lise () Önlisans () Lisans () Lisansüstü

4. Mesleğiniz

() Esnaf () Çiftçi () İşçi () Memur
() Ev Hanımı () Öğrenci () İşsiz () Emekli

5. Medeni Durumunuz

() Evli () Bekar

6. Gelir Durumunuz

() Zayıf () Orta () İyi () Çok İyi

7. Kaç Yıldır Bu Bölgede yaşıyorsunuz?

() 1 Yıldan Az () 1-5 Yıl () 6-10 Yıl () 10 Yıldan Fazla

8. Bölge esnafı ile ilgili en çok beğendiğiniz özellik nedir?

() Ahlaklı ve Dürüst Olması () İşinin Ehli Olması () Kaliteli Ürün Satması

() Ucuza Ürün Satması () Güler Yüzlü Olması () Dindar Olması

() Yardımsever Olması () Vatansever Olması

9. Alışveriş yaptığınız esnafların size karşı tutumundan memnun musunuz?

() Çok Memnunum () Memnunum () Kısmen Memnunum

() Memnun Değilim () Hiç Memnun Değilim

10. Bölgemizde yaşatılan esnaflık değerlerinin toplumu bir arada tuttuğuna inanıyorum.

() Kesinlikle Katılıyorum () Katılıyorum () Kararsızım

() Katılmıyorum () Kesinlikle Katılmıyorum

Soru No	Bölgenizde alış-veriş yaptığınız veya tanıdığınız esnaflar;	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1	İyi huy ve güzel ahlak sahibidirler.					
2	Rızkını kazandığı mesleğine saygı duyar ve önem verirler.					
3	Sözüne güvenilen emin insanlardır.					
4	Bölge esnafı için müşteri memnuniyeti para kazanmaktan daha önemlidir.					
5	Meslekleri ile ilgili kanun ve kurallara uygun davranırlar.					
6	Kötülük ve kendini bilmezliğe iyilikle karşılık verirler.					
7	Müşteri ve komşu esnaflara karşı kin, haset ve kıskançlık beslemezler.					
8	Müşterilere ve diğer komşu esnaflara karşı kötü söz ve hareketlerden kaçınırlar.					
9	İnsanlara değer verir ve eşit davranırlar, zengin-fakir, yerli-yabancı, güçlü-zayıf olarak ayırmazlar.					
10	Yanlarında çalışanlara karşı sorumluluklarını bilir ve haklarını korurlar.					
11	Bölge Gençlerinin Vatandaşlık ve sorumluluk bilinci ile yetişmesini sağlarlar.					
12	Yasal sorumluluklarını zamanında yerine getirirler.					
13	İnsanlara güler yüzlü, anlayışlı ve dürüst davranırlar.					
14	Alışverişleri ile ilgili hata ve kusurları öncelikle kendilerinde ararlar.					
15	Diğer insanlara karşı şefkat ve merhamet sahibidirler.					
16	Fedakar insanlardır, insanlar için maddi/manevi fedakarlık etmekten çekinmezler.					
17	Müşterileri ve diğer esnaflarla ilgili sırları tutarlar, açığa vurmazlar.					
18	Bölge esnafının dini yaşantısı zayıftır.					

Soru No	Bölgenizde alış-veriş yaptığınız veya tanıdığınız esnaflar;	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
19	Yanlarında yetiştirdikleri elemanlara mesleğin yanı sıra din ve ahlak kaidelerini de öğretirler.					
20	İş güvenliğine önem verirler, gerekli tedbirleri alırlar.					
21	Ürünlerinde ve çalışma şartlarında hijyene önem verirler.					
22	Kendisi muhtaç olsa bile insanlara yardım etmekten geri durmazlar.					
23	Eğitime büyük önem verirler, ihtiyaç sahibi öğrencilere yardımda bulunurlar.					
24	Mesleklerini en mükemmel şekilde yerine getirmek için çalışırlar.					
25	Aç gözlülük etmezler, kazandıklarıyla yetinirler.					
26	Yanlarında çalışan elemanların mesleği en iyi şekilde öğrenmelerine ve eğitilmelerine önem verirler.					
27	İyi, doğru ve güzelde topluma örnek birer şahsiyettirler.					
28	Bölge esnafı Cuma, Ramazan, Kandil, Bayram gibi dini günlere önem vermezler.					
29	Yöre esnafı çeşitli etkinlik ve organizasyonlar ile sık sık bir araya gelmektedir.					
30	Yöre halkı ve esnafların bir araya geldiği çeşitli sosyal kültürel faaliyetler düzenlenmektedir.					
31	Müşterilerin hak ve menfaatlerini korur, onlara haksızlık yapmazlar.					
32	Hilesiz ve kaliteli mal üretip, satmaya özen gösterirler.					
33	Yapacakları işi hakkıyla yapar, gününde teslim ederler.					
34	Esnaflar yeni iş yeri açan diğer esnaflara yardımcı olmaktadır.					
35	Diğer insanlara yukarıdan bakarlar kibirlidirler.					
36	Malını överek müşteriye aldatmaya çalışırlar.					
37	Başka bir esnafı asla tavsiye etmezler.					

Soru No	Bölgenizde alış-veriş yaptığınız veya tanıdığınız esnaflar;	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
38	Dünyaya ait şeylerle övünür ve gösteriş yaparlar.					
39	Ürünlerini pahalınca satmak için stokçuluk yaparlar.					
40	Evlenen, işsiz kalan, yolda kalan, düşkün durumda olan ihtiyaç sahiplerine yardım ederler.					
41	Ürünlerini fahiş fiyatla satarlar.					